

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τμήμα Γεωγραφίας

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

‘Εφαρμοσμένη Γεωγραφία και Διαχείριση του Χώρου’

Κατεύθυνση: Διαχείριση φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών

**«ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΛΛΑΔΑΣ-
ΤΟΥΡΚΙΑΣ»**

Διπλωματική εργασία του (213110) Αθανασίου Χρ. Μπαλάφα

Αθήνα, Ιούνιος 2015

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τμήμα Γεωγραφίας

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

‘Εφαρμοσμένη Γεωγραφία και Διαχείριση του Χώρου’

Κατεύθυνση: Διαχείριση φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών

**«ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΛΛΑΔΑΣ-
ΤΟΥΡΚΙΑΣ»**

Διπλωματική εργασία του (213110) Αθανασίου Χρ. Μπαλάφα

Επιβλέπων καθηγητής: Ισαάκ Παρχαρίδης, Αναπληρωτής καθηγητής

Αθήνα, Ιούνιος 2015

Στην οικογένειά μου

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Χρωστάω βαθιά ευγνωμοσύνη στους ανθρώπους που ευγενικά και με προθυμία με βοήθησαν να ξεκινήσω και να ολοκληρώσω την παρούσα εργασία.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Ισαάκ Παρχαρίδη, ο οποίος μου έδωσε την ευκαιρία να προτείνω ο ίδιος το θέμα της εργασίας και με τη θετική στάση του και τις ακριβείς και ουσιαστικές παρεμβάσεις του, με βοήθησε να την παραδώσω ολοκληρωμένη.

Στη συνέχεια, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον Παναγιώτη Κατσικόπουλο που ήταν ο πρώτος που συζήτησα μαζί του την ιδέα μου να ασχοληθώ με το συγκεκριμένο θέμα και του ζήτησα τη βοήθειά του για να τη φέρω σε ένα αίσιο τέλος. Τον τελευταίο χρόνο, χρειάστηκα πολλές φορές τις συμβουλές του και τον πολύτιμο χρόνο του για να διορθώσω το τελικό κείμενο και να το παραδώσω στην παρούσα μορφή.

Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω τη Μιράντα Δανδουλάκη, το Δημήτρη Πύρρο και το φίλο και συνάδελφό μου (συνταξιούχο πλέον) Δημήτρη Τρότζα που αφιέρωσαν τον χρόνο τους και μου εκμυστηρεύτηκαν τις προσωπικές τους εμπειρίες από την αποστολή τους στην Τουρκία το καλοκαίρι του 1999 και τις εκτιμήσεις τους για τη δημιουργία και ανάπτυξη της Μεικτής Ελληνοτουρκικής Μονάδας Αντιμετώπισης Καταστροφών λίγο αργότερα.

Άφησα για το τέλος, τους πιο σημαντικούς ανθρώπους στη ζωή μου, τη γυναίκα μου Θεοδοσία και τους δύο γιούς μου Χρίστο και Δημήτρη. Δε θα μπορούσα να ανταπεξέλθω στο βαρύ πρόγραμμα των μεταπτυχιακών μου σπουδών χωρίς την απαραίτητη ηρεμία, στήριξη και κατανόηση που μου παρείχαν όλο αυτό το διάστημα. Ένα μεγάλο ευχαριστώ και ακόμη μια μεγαλύτερη συγνώμη για τον χρόνο που δεν ήμουν μαζί τους και τις στιγμές που με στερήθηκαν.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	Σελ.11
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	Σελ.13
ABSTRACT	Σελ.15
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	Σελ.17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

1.1 Οι φυσικές καταστροφές στην πορεία του χρόνου	Σελ.21
1.1.1 Ορίζοντας τις μεταβλητές της καταστροφής	Σελ.22
1.1.2 Ανασκόπηση των θεωριών για τα αίτια των φυσικών καταστροφών	Σελ.23
1.1.3 Βασικοί ορισμοί για την καταστροφή	Σελ.26
1.2 Η έννοια της διπλωματίας	Σελ.28
1.2.1 Νέες σχολές σκέψης σχετικά με τη διπλωματία	Σελ.29
1.2.1.α The Nascent School	Σελ.29
1.2.1.β Η καινοτόμος σχολή	Σελ.30
1.2.2 Το σύγχρονο διπλωματικό περιβάλλον	Σελ.30

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ

2.1 Οι φυσικές καταστροφές ως αιτία κοινωνικών και πολιτικών αλλαγών	Σελ.33
2.2 Κλιματική αλλαγή και περιβαλλοντική διπλωματία	Σελ.36
2.3 Η περίπτωση της ανθρωπιστικής διπλωματίας	Σελ.37
2.4 Ορισμοί και θεματολογία της διπλωματίας της καταστροφής	Σελ.41
2.5 Περιπτώσεις Μελέτης	Σελ.45
2.6 Συγκριτικά αποτελέσματα των περιπτώσεων μελέτης	Σελ.48
2.7 Παθητική και ενεργητική διπλωματία της καταστροφής	Σελ.50
2.8 Κατηγοριοποίηση της «διπλωματίας της καταστροφής»	Σελ.51

2.9 Υπάρχει ελπίδα για μια αποτελεσματική «διπλωματία της καταστροφής»;	Σελ.52
2.10 Η «διπλωματίας της καταστροφής» ως εργαλείο διεθνής πολιτικής στη σύγχρονη εποχή της πληροφορίας	Σελ.53
2.11 Τα όρια της διπλωματίας της καταστροφής	Σελ.55
2.12 Η καταστροφή ως «πρόκληση» για αλλαγή στις διακρατικές σχέσεις και ο ρόλος των λαών για μια πετυχημένη διπλωματία της καταστροφής	Σελ.56

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΛΛΑΔΑΣ - ΤΟΥΡΚΙΑΣ

3.1 Σύντομη ιστορική ανασκόπηση των ελληνοτουρκικών σχέσεων	Σελ.61
3.2 Η πορεία προς τη συμφιλίωση	Σελ.64
3.3 Οι σεισμοί του 1999	Σελ.65
3.3.1 Ο σεισμός του Ιζμίτ, οι συνέπειες του και ο αντίκτυπός στις σχέσεις κράτους-πολιτών	Σελ.65
3.3.2 Η αντίδραση της Ελλάδας	Σελ.69
3.3.3 Ο σεισμός της Αθήνας, οι συνέπειές του και η επακόλουθη τουρκική βοήθεια	Σελ.71
3.4 Η δημόσια υποστήριξη μετά την άμεση ανταπόκριση στην καταστροφή	Σελ.73
3.5 Η διπλωματία μετά την καταστροφή	Σελ.75
3.6 Ο ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανισμών. Η αλλαγή στη στάση των ΜΜΕ	Σελ.77
3.7 Οι αιτίες πίσω από την ελληνοτουρκική προσέγγιση του 1999	Σελ.81
3.8 Οι δρόμοι της «διπλωματίας της καταστροφής» και η ελληνοτουρκική προσέγγιση	Σελ.85
3.9 Η ελληνοτουρκική προσέγγιση του 1999 και η προοπτική της	Σελ.86

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ

4.1 Το χρονοδιάγραμμα της σύστασης και εξέλιξης της κοινής Ελληνοτουρκικής Μονάδας από την ίδρυσή της έως σήμερα	Σελ.91
4.2 Το Μνημόνιο Συνεργασίας Ελλάδας-Τουρκίας-ΟΗΕ (ΟCHA) στα πλαίσια της JHET SDRU	Σελ.95

4.3 Συναντήσεις της Συντονιστικής Επιτροπής της JHET SDRU και δραστηριότητες της Μονάδας	Σελ.99
4.4 Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις μετά το 1999	Σελ.104
4.5 Η πρόοδος της JHET SDRU σε παραλληλισμό με τις ελληνοτουρκικές σχέσεις	Σελ.111
4.6 Η κληρονομιά της JHET SDRU	Σελ.117

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΩΝ ΣΕΙΣΜΩΝ ΤΟΥ 1999 ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΧΩΡΩΝ

5.1 Ιστορικό διαχείρισης των καταστροφών στην Ελλάδα μέχρι το 1999	Σελ.119
5.2 Οι αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο Πολιτικής Προστασίας στην Ελλάδα μετά το 1999	Σελ.121
5.2.1 Τα άμεσα επακόλουθα της συνεργασίας με το ΟCHA	Σελ.124
5.2.2 Η Ελλάδα στο πλαίσιο της πολιτικής του ΟΗΕ για τη μείωση των καταστροφών	Σελ.129
5.2.3 Διακρατικές Συμφωνίες και Πρωτόκολλα	Σελ.130
5.2.4 Παροχή και λήψη διεθνούς βοήθειας	Σελ.132
5.2.5 Οι αλλαγές στη δομή των ελληνικών ομάδων διάσωσης και στο επιχειρησιακό επίπεδο	Σελ.133
5.3 Ιστορικό της διαχείρισης των καταστροφών στην Τουρκία μέχρι το 1999	Σελ.138
5.4 Οι σεισμοί του 1999 και η κρίση του συστήματος διαχείρισης καταστροφών της Τουρκίας	Σελ.142
5.5 Οι αλλαγές που έφερε ο σεισμός του Ιζμίτ στη διαχείριση των καταστροφών στην Τουρκία	Σελ.147
5.5.1 Οι θεσμικές αλλαγές στο τουρκικό σύστημα διαχείρισης καταστροφών	Σελ.151
5.5.2 Συνεργασία με διεθνείς φορείς. Διμερείς-πολυμερείς συμφωνίες	Σελ.153
5.5.3 Οι αλλαγές στις ομάδες έρευνας και διάσωσης της Τουρκίας	Σελ.155

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Συζήτηση-Συμπεράσματα	Σελ.159
-----------------------	---------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ	Σελ.169
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ	Σελ.173
ΝΟΜΟΙ-ΠΡΟΕΔΡΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ-ΥΠΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ	Σελ.174

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α (Χρονοδιάγραμμα πολιτικών εξελίξεων-δράσεων της JHET SDRU-φυσικών καταστροφών)	Σελ.177
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β (Ν.3339/2005)	Σελ.185
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ (Ν.3449/2006)	Σελ.207
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ (ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ)	Σελ.223

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ως μέλος της 1^{ης} Ειδικής Μονάδας Αντιμετώπισης Καταστροφών, βρέθηκα αρκετές φορές σε αποστολή στο εξωτερικό και μέσα από την εμπειρία μου και τις συζητήσεις με τους συναδέλφους μου σχημάτισα την εντύπωση πως, αν και η Μονάδα αποτελούσε ένα επιχειρησιακό εργαλείο, η απόφαση για την κινητοποίησή της ή όχι δεν πραγματοποιούνταν με καθαρά επιχειρησιακά κριτήρια αλλά ήταν ταυτόχρονα και αποτέλεσμα επιμέρους διμερών σχέσεων, διπλωματικών ενεργειών και επίδρασης πολιτικών κατευθύνσεων. Αυτή η προσωπική εντύπωση-απορία για το, αν και, κατά πόσο οι ενέργειες ανακούφισης που ακολουθούν τις συνέπειες μιας καταστροφής είναι ανεξάρτητες από τις επικρατούσες πολιτικές συνθήκες και τις δοσμένες διεθνείς σχέσεις, αποτέλεσε την αρχική ιδέα για την παρούσα εργασία.

Στη συνέχεια, θεώρησα την ανταλλαγή των διασωστικών ομάδων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας μετά τους σεισμούς του 1999 και την επακόλουθη σύσταση και ανάπτυξη της JHET SDRU ως μοναδική ευκαιρία για να διαπιστωθεί αν οι δράσεις που σχετίζονται με τον τομέα των καταστροφών επηρεάζονται από πολιτικά κριτήρια και αν ανεξάρτητα από τα αίτιά τους έχουν επίδραση στο σύστημα διαχείρισης κρίσεων μιας χώρας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία θα ασχοληθεί με το αν και σε ποια έκταση οι φυσικές καταστροφές μπορεί να οδηγήσουν σε διεθνείς συνεργασίες και στη βελτίωση των σχέσεων μεταξύ χωρών που παραδοσιακά είναι εχθροί. Στη συνέχεια, θα εστιάσει στην περίπτωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων και στο πως η διπλωματία που ακολούθησε τους σεισμούς του 1999 στις δύο χώρες επηρέασε τη συνεργασία ανάμεσα τους, προσπαθώντας να διερευνήσει αν η λεγόμενη «διπλωματία των σεισμών» μπορεί να συντηρήσει μια μακροχρόνια διαδικασία προσέγγισης, κατά τη διάρκεια της οποίας θα μπορούσε να υπάρξει πρόοδος σε διμερή προβλήματα.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας θα γίνει μια σύντομη ανασκόπηση της βιβλιογραφίας για το τι είναι μια φυσική καταστροφή και οι γενικότερες συνέπειές της, έτσι ώστε να αναδειχθεί ότι ως ένα μείζον κοινωνικό φαινόμενο μπορεί να προκαλέσει αλλαγές στις κοινωνικές και πολιτικές σχέσεις. Θα γίνει επίσης, μια σύντομη αναδρομή στις διάφορες θεωρήσεις για τη διπλωματία και τον στόχο της, την ειρηνική επίλυση των διαφωνιών μεταξύ κρατών.

Στο δεύτερο μέρος θα δούμε πως διάφοροι ερευνητές δημιούργησαν την έννοια της «διπλωματίας των καταστροφών» στην προσπάθειά τους να μελετήσουν αν οι τοπικές ή περιφερειακές καταστροφές επηρεάζουν τις διμερείς διπλωματικές σχέσεις και προωθούν την προσέγγιση χωρών που έχουν ιδιαίτερα τεταμένες σχέσεις και πυροδοτούν πολιτικές διεργασίες και συνεργασίες σε διεθνές επίπεδο.

Στο τρίτο μέρος της εργασίας θα παρουσιαστούν οι απόψεις και τα συμπεράσματα των μελετών που έχουν δημοσιευτεί για τη «διπλωματία των καταστροφών» που ακολούθησε τους σεισμούς του 1999 σε Ελλάδα και Τουρκία. Ακολούθως, στο τέταρτο μέρος, για πρώτη φορά θα μελετηθεί το πως η διπλωματία επηρέασε και επηρεάστηκε από θέματα που άπτονται του συστήματος πολιτικής προστασίας, εστιάζοντας στη δημιουργία της Μικτής Ελληνο-Τουρκικής Εφεδρικής Μονάδας Αντιμετώπισης Καταστροφών, γνωστής ως JHET – SDRU. Θα μελετηθεί όλη η εξέλιξη του θέματος από την χρονική περίοδο των καταστροφών μέχρι το ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, την 22^η Νοεμβρίου 1999, για την απόφαση των δύο χωρών να αναπτύξουν αυτήν την μονάδα την περίοδο των διαπραγματεύσεων για το διμερές πρωτόκολλο (Ελλάδα - Τουρκία) και το τριμερές Μνημόνιο Συνεργασίας (Ελλάδα – Τουρκία – ΟΗΕ/ΟCHA) και τις δράσεις που επακολούθησαν της κύρωσης τους και της σύστασης της μονάδας μέχρι σήμερα.

Στο πέμπτο μέρος θα εξεταστεί κατά πόσο αυτή η διεργασία και το αποτέλεσμα της επηρέασε την κοινή αντιμετώπιση των καταστροφών που έλαβαν χώρα σε αυτό το διάστημα. Τα παραπάνω θα τοποθετηθούν στο γενικότερο πλαίσιο των διπλωματικών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών. Επίσης, θα μελετηθούν οι επιπτώσεις που είχε η παραπάνω διαδικασία στο ελληνικό και στο τουρκικό Σύστημα Πολιτικής Προστασίας και στις σχέσεις μεταξύ των φορέων τους.

Στο τελευταίο κεφάλαιο θα γίνει μια προσπάθεια να απαντηθούν τα ερωτήματα που αποτέλεσαν τον κορμό της εργασίας έτσι ώστε να ανοίξει μια συζήτηση πάνω στα ευρήματα αυτής, να εξαχθούν κάποια χρήσιμα συμπεράσματα και προτάσεις και να υπάρξει το πλαίσιο για περαιτέρω έρευνα.

ABSTRACT

This study will address whether and to what extent natural disasters may lead to international collaboration and to an improvement in relations between countries which have traditionally been enemies. It will then focus on Greek-Turkish relations and the diplomacy that followed the earthquakes of 1999 in the two countries and which affected cooperation between them, in an attempt to investigate whether so-called "earthquake diplomacy" can sustain a long-term approach process, during which there can be progress on other bilateral issues.

The first chapter contains a brief review of the literature concerning what is a natural disaster and what are its overall consequences, in order to highlight that a major natural phenomenon can become a social phenomenon and causes changes in the social and political field. There will also be a brief overview on what today constitutes "diplomacy" and its objective and the peaceful settlement of disputes between states. In the second chapter we will see how various researchers have created the concept of "diplomatic disaster" and are studying whether or not local or regional disasters can affect bilateral diplomatic relations, promote a rapprochement between countries which have particularly strained relationships and trigger political processes and partnerships at international level.

In the third chapter, the conclusions of the studies which were published on "disaster diplomacy" following the 1999 earthquakes in Greece and Turkey will be presented. Then, in chapter four and for the first time, we will explore how diplomacy influenced, and was influenced by, issues relating to civil protection systems, focusing on the creation of the Joint Hellenic-Turkish Standby Disaster Response Unit, known as JHET - SDRU. Progress in this area will be followed from the time of the disaster until the resolution of the UN General Assembly, on November 22 1999, regarding the decision of both countries to develop this unit during negotiations on the bilateral protocol (Greece - Turkey) and the three party Memorandum of Cooperation (Greece-Turkey-UN/OCHA). The actions that followed the ratification and the establishment of the unit so far will also be referred to.

The fifth chapter will examine whether this process and its results have influenced both individual and shared disaster responses made by both countries since then. These will be placed in the broader context of diplomatic relations between Greece and Turkey. It will also study the impact of this procedure on the Greek and Turkish Civil Protection Systems and the relationships between their participants. The final chapter will attempt to answer those questions that formed

the backbone of the research on which this thesis is based in order to open a debate on its findings, draw some useful conclusions and lead the way for further research.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αρχική ιδέα για την παρούσα εργασία ήταν ο προβληματισμός για το αν οι ενέργειες που αναλαμβάνονται για τη διάσωση ή/και την ανακούφιση ανθρώπων μετά από μια καταστροφή είναι ανεξάρτητες από τις επικρατούσες πολιτικές συνθήκες και τις δοσμένες διεθνείς σχέσεις. Αυτή η σκέψη ήταν η βάση για την ακόλουθη υπόθεση εργασίας που αποτέλεσε το πλαίσιο δημιουργία της: «Οι πραγματικές ανάγκες της πληγείσας από μια καταστροφή χώρας και τα επιχειρησιακά κριτήρια των παραγόντων που αναπτύσσονται σε αυτή συν-διαμορφώνουν ως ένα βαθμό την απόφαση για κινητοποίηση και ανάπτυξη μιας διασωστικής ομάδας αλλά πολιτικοί παράγοντες, που δεν έχουν σχέση με το καταστροφικό περιβάλλον, παίζουν τον πιο σημαντικό ρόλο».

Για τη συλλογή πληροφοριών, ώστε να διερευνηθεί, αν και κατά πόσο η υπόθεση εργασίας είναι ορθή χρησιμοποιήθηκαν ως εργαλεία τα παρακάτω ερωτήματα:

1. Μπορούν οι φυσικές καταστροφές και, αν ναι, με ποιον τρόπο να επηρεάσουν τις διπλωματικές προσπάθειες και τις πολιτικές εξελίξεις σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο;
2. Ποιος ο ρόλος της διπλωματίας της καταστροφής στις διμερείς σχέσεις κρατών που παραδοσιακά είναι εχθροί;
3. Η ελληνοτουρκική προσέγγιση, μετά τους σεισμούς του 1999, οφείλεται στη διπλωματία που αναπτύχθηκε μετά από αυτούς, σε διπλωματικά κανάλια που είχαν αναπτυχθεί νωρίτερα των σεισμών ή σε συνδυασμό και των δύο;
4. Η απόφαση για τη δημιουργία της Κοινής Ελληνοτουρκικής Μονάδας Επιφυλακής για τις Καταστροφές, γνωστής ως JHET-SDRU, πάρθηκε με επιχειρησιακά ή πολιτικά κριτήρια; Η Μονάδα λειτούργησε έξω από το υφιστάμενο πολιτικό πλαίσιο ή σε πλήρη αλληλεπίδραση με αυτό;
5. Πόσο άλλαξε το σύστημα διαχείρισης καταστροφών στις δύο χώρες μετά το 1999 και τι ρόλο έπαιξε σε αυτήν την αλλαγή η συνεργασία Ελλάδας, Τουρκίας και Ο.Η.Ε. (UN OCHA) στα πλαίσια της JHET SDRU;

Για την εκπόνηση της εργασίας χρησιμοποιήθηκαν αρχικά, στοιχεία από την ελληνική και ξένη βιβλιογραφία σχετικά με τις καταστροφές και τη διπλωματία. Ακόμη, κυρίως για όσα αφορούν τη διπλωματία της καταστροφής, μελετήθηκαν άρθρα και επιστημονικές δημοσιεύσεις

σε ξένα περιοδικά, αφού η ελληνική βιβλιογραφία είναι ιδιαίτερα φτωχή στο συγκεκριμένο θέμα. Επίσης, αντλήθηκαν πληροφορίες από ηλεκτρονικές ιστοσελίδες, από άρθρα ελληνικών και ξένων εφημερίδων καθώς και από τις επίσημες ιστοσελίδες των υπηρεσιών πολιτικής προστασίας των δύο χωρών. Επιπλέον, χρησιμοποιήθηκαν πληροφορίες που συλλέχθηκαν από μελέτη σε αρχεία και έγγραφα δημόσιων υπηρεσιών καθώς επίσης και από νόμους, προεδρικά διατάγματα και υπουργικές αποφάσεις. Επιπρόσθετα, στην ολοκλήρωση της εργασίας συνεισέφεραν προσωπικές συνεντεύξεις με πρόσωπα που συμμετείχαν στην ελληνική αποστολή στην Τουρκία, τον Αύγουστο του 1999 και, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, είχαν σχέση με τη δημιουργία και ανάπτυξη της JHET SDRU. Τέλος, ιδιαίτερα σημαντική για τη συγγραφή της εργασίας στάθηκε η προσωπική μου εμπειρία ως μέλος του ελληνικού εθνικού σκέλους της JHET SDRU, η συμμετοχή μου στις διεργασίες της και η γνωριμία μου με τους Τούρκους ομολόγους μου.

Η εργασία είναι δομημένη σε έξι κεφάλαια. Στο πρώτο, γίνεται μια βιβλιογραφική ανασκόπηση της εξέλιξης της έννοιας της φυσικής καταστροφής μέχρι να φθάσει αυτή να θεωρείται ένα κοινωνικό φαινόμενο που επηρεάζει και τις πολιτικές ισορροπίες. Επίσης, εξετάζεται η έννοια της διπλωματίας και οι νέες σκέψεις για το πώς αυτή αποτελεί ένα εργαλείο για την ειρηνική επίλυση των κρατικών διαφωνιών.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα δούμε πως διάφοροι ερευνητές, βλέποντας τις καταστροφές ως αιτία πολιτικών και κοινωνικών αλλαγών, δημιούργησαν τον όρο «διπλωματία της καταστροφής» σε μια προσπάθεια να υποστηρίξουν ότι η ύπαρξη απειλών για καταστροφικά συμβάντα δίνει ευκαιρίες για καλύτερες σχέσεις και συνεργασία μεταξύ κρατών που βρίσκονται σε ένταση. Παρατίθενται ακόμη περιπτώσεις μελέτης διαφόρων κρατών και αναφέρονται κάποια πρώτα συγκριτικά αποτελέσματα από αυτές καθώς και ποια είναι τα αποδεκτά όρια για την χρήση της διπλωματίας της καταστροφής ως εργαλείο αλλαγής των διακρατικών σχέσεων.

Στο επόμενο κεφάλαιο εξετάζεται η περίπτωση της Ελλάδας και της Τουρκίας πριν και μετά τους σεισμούς του 1999. Αναφέρεται η αλλαγή που σημειώθηκε στις σχέσεις τους μετά την ανταλλαγή βοήθειας εξαιτίας των καταστρεπτικών συμβάντων, ο ρόλος των πολιτών και των ΜΜΕ σε αυτή την αλλαγή και τα βαθύτερα πολιτικά αίτια που οδήγησαν σε αυτήν. Επιπλέον, ερευνάται η προοπτική της ελληνοτουρκικής συμφιλίωσης στα πλαίσια της διπλωματίας που δημιούργησε το καταστρεπτικό περιβάλλον και αν αυτή μπορεί να ευδοκιμήσει ανεξάρτητα από το πλαίσιο των πολιτικών συνθηκών.

Στη συνέχεια, στο τέταρτο κεφάλαιο, περιγράφεται το χρονοδιάγραμμα της δημιουργίας και ανάπτυξης της JHET – SDRU, οι συναντήσεις της Συντονιστικής Επιτροπής και το Μνημόνιο Συνεργασίας Ελλάδας-Τουρκίας-OHE (OCHA) στα πλαίσια της JHET SDRU και η πρόοδος της Μονάδας σε παραλληλισμό με την πορεία των ελληνοτουρκικών σχέσεων.

Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα συστήματα πολιτικής προστασίας των δύο χωρών και στις αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν σε αυτά μετά τους σεισμούς του 1999 και αναφέρονται τα σημεία στα οποία είναι εμφανής η κληρονομιά της διμερής συνεργασία των δύο χωρών εξαιτίας της JHET SDRU αλλά και της συνεργασία τους με τον O.H.E.

Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο παρατίθενται συνοπτικά τα ευρήματα της εργασίας ώστε να δοθούν πειστικές και τεκμηριωμένες απαντήσεις στα αρχικά ερωτήματα και να διαπιστωθεί ποια από αυτά επιβεβαιώθηκαν και ποια όχι, σε μια προσπάθεια να ξεκινήσει μια ειλικρινής συζήτηση και ένας προβληματισμός που θα οδηγήσει στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων και σε πιθανές προτάσεις για νέες πρωτοβουλίες πάνω στο θέμα που πραγματεύεται η εργασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

1.1 Οι φυσικές καταστροφές στην πορεία του χρόνου

Τις τελευταίες δεκαετίες οι πιέσεις που ασκούνται στο φυσικό περιβάλλον από την ανάπτυξη του ανθρώπινου πολιτισμού αυξάνουν τη συχνότητα εμφάνισης καταστροφικών γεγονότων αν και οι νέες αντιλήψεις στη θεώρηση των καταστροφών παρέχουν περισσότερα περιθώρια στον άνθρωπο μέσα από τη γνώση, την εμπειρία και τα τεχνολογικά του επιτεύγματα, να επέμβει, προκειμένου να μετριάσει το μέγεθος των συνεπειών τους.

Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, στη Yokohama το 1994, στην παγκόσμια διάσκεψη για τη Μείωση των Φυσικών Καταστροφών, ανακήρυξε τη δεκαετία 1990-99 ως «**Παγκόσμια Δεκαετία Περιορισμού των Φυσικών Καταστροφών**» (International Decade for Natural Disaster Reduction/IDNDR) και δήλωσε πως κάθε χώρα έχει αυτονόητα την κυρίαρχη και αρχική ευθύνη να προστατεύει τους ανθρώπους, τις υποδομές της και τους εθνικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς πόρους της από την επίδραση των καταστροφών.

Αν και αυτή η αντίληψη σήμερα θεωρείται δεδομένη σε όχι πολύ μακρινά χρόνια δεν ήταν η επικρατούσα άποψη σχετικά με τις καταστροφές. Για παράδειγμα, ο σεισμός του 1755 στη Λισσαβόνα, που εκείνη την εποχή ήταν η τέταρτη μεγαλύτερη πόλη της Ευρώπης και ο οποίος είχε ως συνέπεια το θάνατο 60.000 ανθρώπων από έναν πληθυσμό 275.000, ήταν η πρώτη φυσική καταστροφή στην οποία η πολιτεία αποδέχθηκε την ευθύνη για άμεση ανταπόκριση έκτακτης βοήθειας στους πληγέντες και για την μελλοντική αποκατάσταση τόσο των ίδιων όσο και της πόλης. Είναι η πρώτη φορά στην παγκόσμια ιστορία που ένας επίσημος κεντρικός φορέας αναλαμβάνει μια τέτοια ευθύνη και αυτό φυσικά είναι αποτέλεσμα της αλλαγής στον τρόπο που οι άνθρωποι αντιμετώπιζαν τις καταστροφές και τις αιτίες τους (Dynes, Russell, R., 2006).

Για το παραπάνω γεγονός είναι ενδεικτική η αλληλογραφία του Βολταίρου (Voltaire) με τον Ρουσσώ (Rousseau). Ο μεν πρώτος, στο ερώτημα που διατρέχει όλη την Ευρώπη εκείνη την περίοδο σχετικά με το ποιος ευθύνεται για την καταστροφή, απαντά: «Η τυφλή αισιοδοξία του δυτικού ανθρώπου και η απόλυτη εμπιστοσύνη του στη θεία πρόνοια» για να του απαντήσει ο δεύτερος: «αιτία του κακού δεν είναι η έλλειψη της θείας πρόνοιας, αλλά οι ίδιοι οι άνθρωποι και η οργανωμένη κοινωνία» και συνέχισε ειρωνικά «Μήπως πρέπει η φύση να υποβάλλεται στους νόμους των ανθρώπων, έτσι ώστε να της απαγορεύσουμε να προκαλεί σεισμούς σε οποιοδήποτε μέρος με το να χτίζουμε πόλεις οπουδήποτε;» (Μπάλιας, Γ., 2009).

Όταν λοιπόν μιλάμε για φυσική καταστροφή εννοούμε ένα γεγονός που επιδρά στην ανθρώπινη κοινωνία και μάλλον πρέπει να μιλάμε για ένα φυσικό-κοινωνικό γεγονός παρά για ένα αμιγώς φυσικό συμβάν. Οι φυσικές καταστροφές είναι κάτι περισσότερο από περιβαλλοντικά γεγονότα καθώς έχουν και πολιτικές, κοινωνικές και ψυχολογικές συνέπειες.

Η αύξηση των φυσικών καταστροφών και η αδυναμία των φυσικών επιστημών και της σύγχρονης τεχνολογίας να τις αντιμετωπίσουν, άλλαξε σταδιακά την αντίληψή μας σχετικά με την προέλευση, την εξέλιξη και κυρίως τον τρόπο αντιμετώπισής τους. Τα φυσικά φαινόμενα, ακραία ή μη, και κυρίως οι επιπτώσεις τους, εμφανίζονται πλέον σε άμεση σύνδεση με το επίπεδο ανάπτυξης και την οικονομική και κοινωνική τρωτότητα μιας κοινωνίας.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, η τρωτότητα στις καταστροφές είναι αποτέλεσμα πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών αποφάσεων στην πορεία του χρόνου που εκθέτουν τις ανθρώπινες κοινότητες σε υψηλό κίνδυνο από αλλαγές σε γεωλογικές, μετεωρολογικές και τεχνολογικές συνθήκες. Αυτές οι αλλαγές μπορεί να είναι αργές ή γρήγορες και απότομες, με τα αποτελέσματα να είναι το ίδιο καταστροφικά αν η κοινότητα δεν έχει συμπεριλάβει στις πολιτικές της μέτρα πρόληψης, προετοιμασίας και αντίδρασης σε αυτές. Επειδή αυτές οι πρακτικές απαιτούν δύσκολο συνδυασμό μεταξύ οικονομικής αποδοτικότητας και κοινού αισθήματος δικαιοσύνης, συχνά αγνοούνται και παραλείπονται για μεγάλο διάστημα με αποτέλεσμα η καταστροφή να είναι αναπόφευκτη όταν ένα τυχαίο γεγονός συμβεί (Comfort, L.K., 2000). Πολλοί ερευνητές σήμερα βλέπουν την καταστροφή ως αποτέλεσμα και έκφραση της κοινωνικής τρωτότητας, δηλαδή ως απόρροια της δομής της κοινωνίας και ως δημιούργημα εσωτερικών κοινωνικών διαδικασιών (Σαπουτζάκη, K., 2007).

Αυτό όμως, όπως είδαμε, δεν ήταν πάντα έτσι και κατά το παρελθόν υπήρξαν διάφορες αντιλήψεις για τα γενεσιουργά αίτια των καταστροφών. Στη συνέχεια, θα γίνει μια σύντομη αναφορά στο εννοιολογικό πλαίσιο με βάση το οποίο ορίστηκε η έννοια της φυσικής καταστροφής στην πορεία του χρόνου.

1.1.1 Ορίζοντας τις μεταβλητές της καταστροφής

Τι είναι όμως η καταστροφή; Στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν τρεις συζητήσεις σχετικά με την καταστροφή: **1)** Η πρώτη αφορά την αντίληψη της καταστροφής σαν φυσικό ή σαν κοινωνικό φαινόμενο. **2)** Η δεύτερη αφορά τον ακριβή ορισμό της καταστροφής. Επειδή οι καταστροφές έχουν φυσικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά είναι χρήσιμο αυτά να διαχωριστούν. **3)** Η τρίτη αφορά το φάσμα μιας καταστροφής. Ένα κοινό μέτρο για την ένταση της καταστροφής είναι ο αριθμός των θανάτων που προκάλεσε. Αυτό όμως το μέτρο είναι

ανεπαρκές για να καλύψει όλες τις πλευρές της καταστροφής καθώς δεν περιγράφει το ποσοστό θανάτων επί του πληθυσμού που επηρεάστηκε και άλλες καταστροφικές διαστάσεις όπως αστέγους, οικονομικές απώλειες, καταστροφές υποδομών, ψυχολογικές επιπτώσεις στον πληθυσμό, κ.α..

1.1.2 Ανασκόπηση των θεωριών για τα αίτια των φυσικών καταστροφών

Οι καταστροφές χρονολογούνται από τα πρώτα χρόνια που ο άνθρωπος προσπάθησε να προσαρμοστεί στο φυσικό του περιβάλλον και διατρέχουν όλη την πορεία της ανθρωπότητας, η οποία είναι γεμάτη από ιδιαίτερα καταστρεπτικά γεγονότα, κάποια από τα οποία αφάνισαν ολόκληρους πολιτισμούς. Στο πέρασμα του χρόνου, η αντίληψη του ανθρώπου για την προέλευση τους έχει διανύσει τρεις τάσεις, χωρίς σαφή χρονικά όρια μεταξύ τους.

A. Αστρολογική προέλευση

Ο αρχαίος άνθρωπος, προληπτικός ή/και δέσμιος δοξασιών και θρησκευτικών, πολιτικο-κοινωνικών καταστάσεων, αντιμετώπιζε παράδοξα το καθετί και πιεσμένος από το φόβο του, αναζητούσε στα είδωλα και στους Θεούς την προστασία ή τη σωτηρία του.¹ Η ιδέα ότι οι αμαρτίες της ανθρωπότητας είναι ο βασικός λόγος για τον οποίο συμβαίνουν οι αρνητικές εκδηλώσεις φυσικών φαινομένων είναι σχεδόν όσο παλιά είναι και η εμφάνιση της θρησκείας στις ανθρώπινες κοινότητες.²

Αρχικά λοιπόν, η καταστροφή θεωρήθηκε ότι είναι το αποτέλεσμα αστρολογικών ή υπερφυσικών δυνάμεων, κάτι που υποδηλώνει άλλωστε και η λέξη disaster (καταστροφή στα Αγγλικά) που προέρχεται από τις λατινικές λέξεις dis και astro και εννοούν τις αρνητικές συνέπειες που προέρχονται από τα αστέρια (Καραμάνου Α., 2014).

Σύντομα, η λέξη καταστροφή άρχισε να περιγράφει φυσικά φαινόμενα όπως πλημμύρες, σεισμούς, ηφαιστειακές εκρήξεις, κ.α. που είχαν επίδραση πάνω στις ανθρώπινες κοινωνίες και θεωρούνταν πράξεις και σημάδια ενός Θεού εκδικητή. Στους μύθους που υπάρχουν στην παράδοση κάθε λαού υπάρχουν ιστορίες για τα ανθρώπινα αμαρτήματα που προκαλούν τη Θεία

¹ Ιερόθεος, «Σεισμοί στα Συναζάρια της Εκκλησίας», Διαθέσιμο: http://proskynitis.blogspot.gr/2014/01/blog-post_1302.html, προσβάσιμο την 20^η Φεβρουαρίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

² Γεωδίφης, 2010, «Ποιος είναι ο ρόλος του Θεού στις φυσικές καταστροφές;», Διαθέσιμο: <http://www.geodifhs.com/kappaomegaiotaalpha/archives/03-2010>, προσβάσιμο την 3^η Φεβρουαρίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

μήνη που συνήθως εκδηλώνεται ως φυσική καταστροφή, όπως για παράδειγμα ο κατακλυσμός του Νώε. Την εποχή του Διαφωτισμού, άρχισαν να επικρατούν πιο μετριοπαθείς θρησκευτικές αντιλήψεις και πολλοί χριστιανοί με ελεύθερη σκέψη διατύπωσαν την άποψη ότι ο σεισμός του 1755 που ισοπέδωσε τη Λισσαβόνα δεν ήταν απόρροια των αμαρτιών τους. Ωστόσο, αν και από τότε η ιδέα για τα γενεσιουργά αίτια μιας καταστροφής άρχισε να αλλάζει, ακόμη και μεταγενέστερα στο νομικό σύστημα πολλών χωρών, οι φυσικές καταστροφές προσδιορίστηκαν με το χαρακτηριστικό όρο «θεομηνίες».

Β. Φυσική προέλευση

Με την εκλογίκευση του ανθρώπου και την απαλλαγή του πνεύματος από θρησκευτικές επιρροές προκλήθηκε και μια ανάλογη διαφοροποίηση και μετάβαση της ανθρώπινης αντίληψης σχετικά με τα φυσικά φαινόμενα. Έτσι από «Θεϊκές πράξεις» έγιναν «πράξεις της φύσης» (Καραμάνου Α., 2014).

Ο μετασχηματισμός της αντίληψης μας για τις φυσικές καταστροφές ως φυσικό φαινόμενο και όχι ως κατάρρα από τα αστέρια δεν ήταν ούτε εύκολη ούτε απλή διαδικασία. Απαίτησε προσεκτική και σχολαστική καταγραφή γεγονότων από ορισμένους ανοιχτόμυαλους, πρωτοπόρους ανθρώπους. Αυτή η διαφοροποίηση οδήγησε στη μελέτη της φύσης και των φυσικών φαινομένων και κατέληξε στη διατύπωση διάφορων θεωριών για την εξήγηση τους. Έτσι, για παράδειγμα, η γενεσιουργός αιτία των σεισμών αποδόθηκε πλέον στην κίνηση των τεκτονικών πλακών και δεν ήταν αποτέλεσμα της θέλησης του Γίγαντα Εγκέλαδου σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία ή άλλων αιτιών στις παραδόσεις των άλλων λαών. Ουσιαστικά, το θέλημα του Θεού έπαψε να είναι κυρίαρχο στη γένεση των φυσικών καταστροφών.

Γ. Αποτέλεσμα της ανθρώπινης αλληλεπίδρασης με το περιβάλλον

Η ραγδαία αύξηση των φυσικών καταστροφών και η αδυναμία των φυσικών επιστημών να τις αντιμετωπίσουν, έφερε πολύ γρήγορα μια ακόμη πιο ριζοσπαστική μετατόπιση στον τρόπο που ο άνθρωπος αντιλαμβανόταν την προέλευση και την εξέλιξή τους.

Τα φυσικά φαινόμενα υπήρχαν πριν από εμάς ως αποτέλεσμα των φυσικών μηχανισμών της φύσης και δεν μπορούν να χαρακτηριστούν φιλικά ή εχθρικά. Ένα φυσικό φαινόμενο μπορεί να ορισθεί ως κίνδυνος μόνο σε σχέση με την οργάνωση των ανθρώπινων κοινοτήτων. Επίσης, ορίζεται ως καταστροφή μόνο σχετιζόμενο με τις επιπτώσεις που προκαλεί στο κοινωνικό σύστημα. Ο τόπος και η θέση όπου εντοπίζεται η ανθρώπινη παρουσία, οι ανθρώπινες δραστηριότητες καθώς και η ανθρώπινη αντίληψη αποδίδουν σημασία σε ένα εύρος φυσικών

γεγονότων, κατατάσσοντας τα ως πόρους ή ως κινδύνους. Ο διττός χαρακτήρας των φυσικών φαινομένων είναι πολύ εύκολα αντιληπτός. Το νερό από το ίδιο ποτάμι μπορεί να χρησιμοποιηθεί για ύδρευση και άρδευση αλλά μπορεί επίσης να προκαλέσει και πλημμυρικά φαινόμενα.

Η καταστροφή δεν ταυτίζεται με το φαινόμενο ή το συμβάν που προκαλεί την έναρξή της, παρόλο που συχνά υπάρχει αυτή η παρερμηνεία. Η καταστροφή προκαλείται όταν μια υπάρχουσα επικινδυνότητα (π.χ. ένα φυσικό φαινόμενο όπως ο σεισμός) εκδηλωθεί και συνυπάρξει με συνθήκες τρωτότητας της κοινωνίας και ταυτόχρονα υφίσταται μια ανεπάρκεια της κοινωνίας να μειώσει τις συνέπειες και να επανέλθει στα προκαταστροφικά επίπεδα (Δανδουλάκη, Μ., 2011).

Ακόμη και φυσικά φαινόμενα όπως ο σεισμός ή η ηφαιστειακή έκρηξη τα οποία συμβαίνουν ανεξάρτητα από την ανθρώπινη δράση και επιρροή στο περιβάλλον είναι σίγουρο πως δεν μπορούν να ειδωθούν ως καταστροφικά γεγονότα παρά μόνο όταν η ανάπτυξη τους, η εξέλιξή τους και τα αποτελέσματά τους εμπλέκουν κάπου, κάπως τον ανθρώπινο παράγοντα είτε ως φυσική παρουσία είτε ως δομημένη κοινωνία. Ένα φυσικό φαινόμενο ενεργοποιείται μεν φυσικά αλλά η αδυναμία των ανθρώπινων κοινωνιών είναι αυτή που το μετατρέπει σε καταστροφή.

Συνεπώς, ο σύγχρονος κόσμος είναι άμεσα υπεύθυνος για την αύξηση των φυσικών καταστροφών. Η ανθρώπινη δραστηριότητα υπονομεύει τις ίδιες τις προοπτικές της ανθρώπινης ζωής καθώς οικονομική ανάπτυξη και τεχνολογική πρόοδος, πολλές φορές κάθε άλλο παρά συνάδουν σε ένα πιο ασφαλές περιβάλλον. Καθώς ο πληθυσμός αυξάνεται και αναπτύσσεται, πιέσεις όπως η αστικοποίηση, οι επεκτάσεις των ανθρώπινων οικισμών και η ευρύτερη χρήση και η εξάρτηση από την τεχνολογία, οδηγούν σε αύξηση των καταστροφών.

Ο διαχωρισμός λοιπόν των καταστροφών σε φυσικές και ανθρωπογενείς, αποτελεί για πολλούς σύγχρονους ερευνητές μια απάτη και υφίσταται μόνο για λόγους κατηγοριοποίησης του είδους των κινδύνων που τις προκαλούν. Έτσι, η κατάταξη των καταστροφών σε φυσικές και ανθρωπογενείς καταρχήν αφορά τα γενεσιουργά αίτια και όχι το μέγεθος και τις επιπτώσεις τους.

1.1.3 Βασικοί ορισμοί για την καταστροφή

Οι φυσικές καταστροφές μπορούν να χωριστούν σε ξαφνικά γεγονότα όπως σεισμοί, κυκλώνες, τυφώνες, πυρκαγιές, πλημμύρες και σε αργά αναπτυσσόμενα όπως ξηρασίες, επιδημίες και ερημοποίηση. Τα κοινά τους χαρακτηριστικά είναι οι επιπτώσεις τους στον άνθρωπο που μεταφράζονται σε θανάτους, τραυματισμούς και καταστροφές σε υποδομές και περιουσίες.

Σήμερα, ακόμη και μεταξύ έμπειρων επιστημόνων υπάρχει μια σύγχυση για την ερμηνεία των εννοιών που σχετίζονται με τα φυσικά φαινόμενα και τις επιπτώσεις τους όπως είναι οι όροι: καταστροφή, διακινδύνευση, επικινδυνότητα, κίνδυνος, τρωτότητα, προσαρμοστικότητα κ.τ.λ. Η σχετική με τις φυσικές καταστροφές ορολογία δεν είναι τυποποιημένη και οι όροι που χρησιμοποιούνται από τους μελετητές σε αρκετές περιπτώσεις παρουσιάζονται διαφοροποιημένοι στη βιβλιογραφία.

Ακόμη και για τον πολύ κοινό όρο «καταστροφή» οι ειδικοί διαφωνούν για το τι ακριβώς περιγράφει και είναι ένα από τα θέματα που έχουν αποτελέσει αντικείμενο μεγάλης συζήτησης και διαφωνίας τόσο στην επιστημονική κοινότητα όσο και στα κέντρα εφαρμογής πολιτικών για τις καταστροφές. Άλλωστε, όπως έχει γράψει ο Alexander (2002), είναι επιβεβλημένο να μελετάμε από καιρό σε καιρό το ζήτημα της καταστροφής και να το επαναπροσδιορίζουμε γιατί είναι ένα φαινόμενο ιδιαίτερα πολύπλοκο για το οποίο είναι εξαιρετικά δύσκολο να δημιουργηθεί μια γενικευμένη θεωρία που να το απαντά και οι αλλαγές στην κοινωνία, την πολιτική και την οικονομία αλλάζουν και τις θεωρίες και τον έλεγχο των παραγόντων της καταστροφής.

Μια από τις πρώτες προσπάθειες να οριστεί η καταστροφή έγινε από το Natural Hazards and Applications Information Center/NHRAIC το οποίο μελέτησε δεδομένα από καταγεγραμμένες φυσικές καταστροφές κατά το διάστημα 1947-1973 και κατέληξε στη διατύπωση του παρακάτω ορισμού: **«Καταστροφή είναι ένα συμβάν το οποίο προκάλεσε το θάνατο τουλάχιστον σε 100 άτομα ή ζημιές ύψους τουλάχιστον 1 εκατομμυρίων δολαρίων».**³

Ακολουθώντας το ίδιο πρότυπο ο αμερικανικός, μη κερδοσκοπικός οργανισμός Resources for the Future/RFF, έφτιαξε μια λίστα των φυσικών καταστροφών για την περίοδο

³ Ιστοσελίδα του Natural Hazards Center. Διαθέσιμο: <http://www.colorado.edu/hazards/resources>, προσβάσιμο την 26^η Σεπτεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

1945-1986, για να φτάσει στο εξής συμπέρασμα: «Όποιο φυσικό συμβάν ευθύνεται για το θάνατο τουλάχιστον 25 ανθρώπων μπορεί να θεωρηθεί ως φυσική καταστροφή».⁴

Το Κέντρο για την Έρευνα στην Επιδημιολογία των Καταστροφών (Centre for Research on the Epidemiology of Disaster/CRED), προσπαθώντας να προσθέσει ποιοτικά χαρακτηριστικά στον ορισμό της καταστροφής την ορίζει ως: «Μια κατάσταση ή ένα γεγονός απρόβλεπτο και συχνά ξαφνικό που προκαλεί μεγάλη οικονομική ζημιά, τουλάχιστον 1% του ετήσιου ΑΕΠ ή/και ανθρώπινο πόνο επηρεάζοντας τουλάχιστον το 1% του συνολικού πληθυσμού της χώρας».⁵

Επίσης, ένας γενικός ορισμός της φυσικής καταστροφής την ορίζει ως: «Ένα ξαφνικό ή προοδευτικό γεγονός που προκαλεί σημαντικές ζημιές οι οποίες ξεπερνούν τις τοπικές δυνατότητες για αντιμετώπισή τους και απαιτούν εθνική ή διεθνή βοήθεια».⁶

Πιο πρόσφατα, το 2009, ο ΟΗΕ χαράζοντας την στρατηγική του για τη μείωση των καταστροφών (United Nations International Strategy for Disaster Reduction) ορίζει εκ νέου την καταστροφή ως: «Μια σοβαρή διαταραχή της λειτουργικότητας μιας κοινότητας ή μιας κοινωνίας που συμπεριλαμβάνει εκτεταμένες ανθρώπινες, υλικές, οικονομικές, ή περιβαλλοντικές απώλειες οι οποίες ξεπερνούν την ικανότητα της πληγείσας κοινότητας ή της κοινωνίας να τις αντιμετωπίσουν με δικά τους μέσα».⁷ Στη βιβλιογραφία υπάρχουν αρκετοί ακόμη ορισμοί της καταστροφής αλλά αυτό που πλέον είναι κοινά αποδεκτό είναι η άμεση σχέση της με τις ανθρώπινες επιλογές και δράσεις και ότι δεν υφίσταται ως παράγοντας εξωγενής από την κοινωνία και τις συνέπειές της πάνω σε αυτή. Σήμερα, θεωρείται περισσότερο «κοινωνικό φαινόμενο» που προκαλείται και επηρεάζεται από τις κοινωνικές δομές και το οποίο με τη σειρά του, όταν συμβεί, επηρεάζει και επιταχύνει οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές στις ανθρώπινες κοινωνίες.

⁴ Ιστοσελίδα του RFF. Διαθέσιμο: http://www.rff.org/About_RFF/Pages/default.aspx, προσβάσιμο την 28^η Σεπτεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

⁵ Ιστοσελίδα για την επιδημιολογία των καταστροφών. Διαθέσιμο: <http://www.cred.be>, προσβάσιμο την 28^η Αυγούστου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

⁶ Διαθέσιμο: <http://www.cred.be/emdat/Guide/glossary.htm>, προσβάσιμο την 28^η Αυγούστου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

⁷ Διαθέσιμο: <http://www.unisdr.org>, προσβάσιμο την 5^η Σεπτεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

1.2 Η έννοια της διπλωματίας

Η συμβατική θεώρηση της διπλωματίας είναι αυτή που τη βλέπει ως διαπραγμάτευση και συμβιβασμό που οδηγεί στην τακτοποίηση των διαφορών. Αν και η παραδοσιακή άποψη για τη διπλωματία όμως θεωρεί ότι είναι ο ειρηνικός, εναλλακτικός τρόπος να λύνονται διακρατικά προβλήματα, στην πραγματικότητα λειτουργεί τόσο για να αποτρέψει όσο και για να προετοιμάσει έναν πόλεμο. Είναι σημαντικό μέρος των πολεμικών επιχειρήσεων και πάντα κωδικοποιεί τα αποτελέσματα του πολέμου. Η διπλωματία ήταν ένα σημαντικό συστατικό, μέρος της εξουσίας και των πολιτικών αλλαγών στο πέρασμα του χρόνου, από την εποχή των αρχαίων Ελλήνων και της Ρώμης έως το Βυζάντιο και την εποχή των σύγχρονων κρατών.⁸

Για πολλά χρόνια θεωρούνταν ένα άβατο στο οποίο είχαν θέση μόνο επαγγελματίες διπλωμάτες και οι στιγμές που το κοινό στρέφει την προσοχή του και το ενδιαφέρον του στη διπλωματία, είναι όταν αυτή αποτυγχάνει να πραγματοποιήσει τους σκοπούς της με ειρηνικά μέσα. Οι παραδοσιακοί αναλυτές της διπλωματίας την βλέπουν λοιπόν: **α)** αποκλειστικά ως αντικείμενο και λειτουργία του κράτους, **β)** ως μέρος των διεθνών σχέσεων ανεξάρτητων και κυρίαρχων κρατών, **γ)** ως κυρίαρχο εργαλείο της κλασσικής πολιτικής-στρατιωτικής ατζέντας των κρατών και **δ)** ως μέρος της ιστορίας των κρατών.

Τι είναι όμως η διπλωματία; Σε μια προσπάθεια να την ορίσει ο Ernest Mason Satow το 1917, γράφει στο «A Guide to Diplomatic Practice» πως: «διπλωματία είναι η εφαρμογή της νοημοσύνης και της ορθοφροσύνης στη διεξαγωγή των σχέσεων μεταξύ κυβερνήσεων ανεξάρτητων κρατών» και προσθέτει ότι «πειστικά επιχειρήματα που εφαρμόζονται με επιδεξιότητα και ευαισθησία, τη σωστή ώρα, μπορεί να έχουν καλύτερα αποτελέσματα από το φανερό καταναγκασμό με την απειλή της ισχύς».

Πολύ αργότερα, ο G.R. Berridge (2001) την περιγράφει με μάλλον στατικό τρόπο γράφοντας: «διπλωματία είναι ο όρος που δόθηκε στα επίσημα κανάλια επικοινωνίας που χρησιμοποιούνται από τα μέλη ενός συστήματος ή κράτους. Στον μοντέρνο κόσμο τα συστήματα είναι κυρίως δίκτυα διπλωματών και συμβούλων που δρουν κάτω από την προστασία ειδικών νομικών κανόνων και μπορεί να ανήκουν σε κράτη ή διεθνείς οργανισμούς» και, ο ίδιος, το 2005 προσθέτει: «ο κύριος στόχος της διπλωματίας είναι να επιτρέψει στα κράτη να διασφαλίσουν τους στόχους της εξωτερικής τους πολιτικής χωρίς να καταφύγουν στη δύναμη, στην προπαγάνδα ή στο νόμο» (Berridge, G.R., 2005).

⁸ Ιστοσελίδα για τη Βυζαντινή διπλωματία. Διαθέσιμο: <http://www.impantokratoros.gr/byzantin-h-diplomatia.el.aspx>, προσβάσιμο την 26^η Μαρτίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

Οι παραπάνω θεωρήσεις θεωρούνται από πολλούς σήμερα παρωχημένες αφού δεν αντιστοιχούν στις πραγματικές συνθήκες του σύγχρονου κόσμου όπου οι πλουραλιστικές και πολύ-επίπεδες δικτυώσεις, δημιουργούν ένα διαφορετικό διπλωματικό περιβάλλον.

Έτσι, αν και το εννοιολογικό πλαίσιο για τη διπλωματία, τον ορισμό της και το συστημικό της περιβάλλον δεν είχε αλλάξει για πάρα πολλά χρόνια και τη θεωρούσε ως ένα διάλογο μεταξύ κρατών σε μια αναρχικά δομημένη κατασκευή από ανεξάρτητες πολιτικές οντότητες, τα τελευταία χρόνια φαίνεται να προσεγγίζεται και από άλλες πλευρές, κάτι που βάζει σε δοκιμασία το κεντρικό, παλιό αξίωμα ότι τα κράτη έχουν το αποκλειστικό δικαίωμα στην άσκηση της διπλωματίας.

1.2.1 Νέες σχολές σκέψης σχετικά με τη διπλωματία

Στον 21^ο αιώνα η μελέτη και η πρακτική της διπλωματίας αρχίζει να ανανεώνεται. Πολλά διεθνή και κρίσιμα προβλήματα λύνονται μέσα από την επικοινωνία, τη συγκέντρωση, ανάλυση και διανομή ακριβής πληροφορίας, το διάλογο, το συμβιβασμό και τις διαπραγματεύσεις, στοιχεία που αποτελούν τις κολόνες της παραδοσιακής διπλωματίας. Μόνο που σήμερα, τα παραπάνω γίνονται με την εμπλοκή πολλών παραγόντων και σε διαφορετικά επίπεδα αφού μη κυβερνητικοί οργανισμοί και σχηματισμοί συμμετέχουν στις ειρηνικές προσπάθειες ταυτόχρονα και παράλληλα με κινήσεις πολιτών και τις ενέργειες των επίσημων διπλωματών.

1.2.1.α The Nascent School

Αποτέλεσμα αυτής της αλλαγής είναι η δημιουργία μιας νέας σχολής σκέψης με το όνομα «**The Nascent School**» στην οποία κυρίαρχη είναι η υπόθεση ότι η τεχνογνωσία και το πεδίο εφαρμογής και επιρροής της διπλωματίας δεν ανήκει μόνο σε κυβερνητικά πρόσωπα ή διαδικασίες. Αυτή η σχολή είναι επίσης γνωστή και ως ανεπίσημη ή αντισυμβατική. Η έννοια της διπλωματίας που υποστηρίζει αυτή η σχολή, βλέπει τη διαδικασία της διεθνούς ειρήνης ως ένα ζωντανό σύστημα που στηρίζεται στο δίκτυο διασυνδεδεμένων ατομικών, θεσμικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων με κοινό σκοπό έναν ειρηνικό κόσμο.⁹

Οι θεωρητικοί αυτής της σχολής υποστηρίζουν: **α)** ότι η διπλωματία δεν πρέπει να περιορίζεται στον άκαμπτο τρόπο διαμόρφωσης της αποκλειστικά από το κράτος, **β)** το κράτος και η διπλωματία που παράγει λειτουργούν ως ανασχετικά στην ύπαρξη πιο ειρηνικών διεθνών

⁹ Διαθέσιμο: <http://www.imtd.org/index.php/about/84-about/131-what-is-multi-track-diplomacy>, προσβάσιμο την

6^η Σεπτεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

σχέσεων. Θεωρούν το κράτος ως εμπόδιο στις σύγχρονες παγκόσμιες επιταγές και πιστεύουν πως η ανάπτυξη μιας εναλλακτικής διπλωματίας που εμπεριέχει τις ΜΚΟ και διακρατικά κινήματα παρέχει την προοπτική μιας διεθνής τάξης η οποία υπερβαίνει το σύστημα του κράτους, γ) οι παραδοσιακοί θεσμοί άσκησης της διπλωματίας περνάνε μια περίοδο κρίσης και δ) η παραδοσιακή διπλωματία είναι απαρχαιωμένη (Murray, S., 2012).

Έτσι, αυτή η ανεπίσημη διπλωματία μπορεί να περιγραφεί ως η αντίδραση του σύγχρονου κόσμου στην αργοπορία του κράτους να συμπεριλάβει θέματα μικρότερου πολιτικού ενδιαφέροντος στη διπλωματική του ατζέντα και χαρακτηρίζεται από την ενδυνάμωση ισότιμων, δικτυωμένων και σταθερών σχέσεων μεταξύ μη κυβερνητικών παραγόντων. Αυτοί οι παράγοντες μοιράζονται ανεξαρτησία, πολιτικούς στόχους, και δίκτυο ανταλλαγής διπλωματικών πληροφοριών και επιδιώκουν στόχους όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, η οικονομική ανάπτυξη, η πολιτισμική συνεργασία, κ.α.

1.2.1.β Η καινοτόμος σχολή

Η πλέον σύγχρονη σχολή σκέψης σχετικά με τη διπλωματία είναι η καινοτόμος σχολή η οποία αντιτίθεται στη σύγκρουση μεταξύ της παραδοσιακής και της ανεπίσημης διπλωματίας και η οποία έρχεται να συμπληρώσει τα κενά ανάμεσά τους υποστηρίζοντας ότι στη σύγχρονη κοινωνία τόσο το κράτος και οι οργανισμοί του όσο και ο πολίτης και οι ιδιωτικές πρωτοβουλίες μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο στην αποτελεσματικότητα της διπλωματίας.

Οι θεωρητικοί αυτής της σχολής υποστηρίζουν ότι ο όρος διπλωματία είναι εφαρμόσιμος και σε ομάδες, όχι μόνο σε κράτη, που έχουν τη θέληση για την ύπαρξη ειρήνης στο διεθνές περιβάλλον. Για αυτούς, η παραδοσιακή διπλωματία πρέπει να αναθεωρηθεί σε σχέση με το μεταβαλλόμενο περιβάλλον των παραγόντων, θεμάτων και τρόπων επικοινωνίας, μέσα στο οποίο οι διπλωμάτες λειτουργούν. Αυτή η θεώρηση υποδεικνύει τον κυρίαρχο ρόλο της παραδοσιακής διπλωματίας αλλά σε σχέση με τις αναδυόμενες μορφές της μη συμβατικής διπλωματίας (Murray, S., 2012).

1.2.2 Το σύγχρονο διπλωματικό περιβάλλον

Το γεγονός ότι υπάρχουν τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις για τη διπλωματία και το ρόλο της στο σύγχρονο κόσμο, δείχνει και το πόσο περίπλοκο είναι να αποσαφηνιστεί σήμερα η λειτουργία της με την απλή εξήγηση της διαπραγμάτευσης του ενός κράτους με το άλλο.

Σήμερα, τα κράτη παραμένουν οι κυρίαρχοι παίκτες στο διπλωματικό πεδίο καθώς υπάρχουν 192 κρατικά θεσμικά όργανα που είναι ενεργά σε σχέση με 47 το 1950 και 26 το 1926.¹⁰

Από την άλλη ο αριθμός των ΜΚΟ και των διεθνών οργανισμών έχει αυξηθεί σημαντικά και καταλαμβάνει χώρους που παραδοσιακά κινείται η διπλωματία, όπως διαπραγματεύσεις, εκπροσωπήσεις, επικοινωνία, διανομή πληροφορίας. Είναι επίσης, σε αρκετές περιπτώσεις ιδιαίτερα αναγνωρίσιμες όπως για παράδειγμα η Greenpeace.

Φαίνεται ότι εκεί που παλιότερα υπήρχε ένα μονοπάτι τώρα υπάρχουν πολύ περισσότερα κανάλια επικοινωνίας και δίκτυα που εμπλέκονται στη διπλωματία. Η πολυπλοκότητα των σχέσεων και η πληθώρα των παραγόντων που εμπλέκονται στις διπλωματικές προσπάθειες απαιτεί να επεκταθεί ο ζωτικός χώρος που τους αναλογεί και να τους αποδοθεί το μερίδιο που έχουν στη διαμόρφωση των ισορροπιών του σύγχρονου κόσμου. Αυτή πιθανότατα θα είναι μια θετική εξέλιξη που θα οδηγήσει σε ένα περισσότερο ειρηνικό και ανεκτικό σύστημα διεθνών σχέσεων.

¹⁰ Διαθέσιμο: <http://www.un.org/Overview/unmember.html>, προσβάσιμο την 3^η Οκτωβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ

2.1 Οι φυσικές καταστροφές ως αιτία κοινωνικών και πολιτικών αλλαγών

Οι καταστροφές, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, έχουν μακρά επίδραση στην ανθρωπότητα αλλά μόνο τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει προσπάθειες να διερευνηθούν τα πραγματικά αίτια τους και το πώς επηρεάζουν το κοινωνικό γίγνεσθαι. Από τις παλαιότερες θεωρήσεις ότι τις στέλνει ο θεός ή ότι είναι απλά φυσικά φαινόμενα που δεν μπορούμε να τα αποφύγουμε, οι ερευνητές έχουν πλέον εστιάσει τις έρευνές τους στο πώς οι ανθρώπινες επιλογές και πράξεις δημιουργούν τις ευπάθειες που εμφανίζονται μετά από ένα καταστροφικό συμβάν. Μια από αυτές τις επιλογές είναι και η πολιτική και σε αυτό το πεδίο υπάρχουν δύο ερωτήματα που χρειάζονται ερμηνεία. Το πρώτο είναι πώς η πολιτική δημιουργεί συνθήκες για την εμφάνιση ή μη κρίσεων και καταστροφών και το δεύτερο είναι πώς οι καταστροφές όταν συμβούν επηρεάζουν τη χάραξη και άσκηση πολιτικής.

Σήμερα, η συχνότητα εμφάνισης των φυσικών καταστροφών αυξάνει και το ενδιαφέρον για αυτές είναι μεγαλύτερο από ότι στο παρελθόν αφού κυβερνήσεις, διεθνείς και κρατικοί οργανισμοί, ΜΚΟ, οργανώσεις πολιτών, ερευνητές και επιστήμονες εμπλέκονται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στην προσπάθεια να προβλεφθούν αυτές και να μειωθούν οι συνέπειες τους. Αναγκαία είναι λοιπόν και η κατανόηση των κοινωνικών και πολιτικών προεκτάσεων που έχουν οι καταστροφές και η αναγνώριση των δεσμών τους με τις εντάσεις που συμβαίνουν σε παγκόσμιο επίπεδο.

Οι ερευνητές από καιρό είχαν υπαινιχθεί τις «καλές» και «κακές» συμπεριφορές που εμφανίζονται κατά τη διάρκεια μιας καταστροφής ή σε περιόδους έκτακτης ανάγκης και έντονης πίεσης. Για παράδειγμα, οι Quarantelli και Dynes (1976: 149), παράθεσαν παράγοντες που επηρεάζουν και έχουν συνέπειες, με την παρουσία ή την απουσία τους, στο κλίμα σύγκρουσης μεταξύ κοινοτήτων μετά από μια καταστροφή.

Αρκετά χρόνια αργότερα ο Lewis (1999) εξετάζοντας αρκετές περιπτώσεις καταστροφών σημειώνει ότι ο κυκλώνας του 1970 στην ινδική υποήπειρο και η κακή διαχείριση της κατάστασης αμέσως μετά, προκάλεσε μαζί με άλλους παράγοντες τον εμφύλιο πόλεμο, το Μάρτιο του 1971, που οδήγησε στη δημιουργία του Μπαγκλαντές. Επίσης, ο σεισμός του 1972 στη Νικαράγουα, δρομολόγησε τις εξελίξεις για τα μετέπειτα επαναστατικά κινήματα, ενώ στη Γουατεμάλα το 1976, ένας σεισμός προκάλεσε μεγάλες καταστροφές και έλλειψη πόρων και τελικά κατέληξε σε αλλαγή ηγεσίας της στρατιωτικής κυβέρνησης.

Το γεγονός ότι οι φυσικές καταστροφές αυξάνουν την κοινωνική απογοήτευση και αναταραχή και ότι μπορούν να οδηγήσουν σε ανατροπές και κοινωνικές αλλαγές δεν είναι λοιπόν κάτι καινούργιο. Οι καταστροφές δημιουργούν ανισότητες και παράπονα που μπορούν να οδηγήσουν σε συγκρούσεις προκαλώντας κοινωνική αποδιοργάνωση, επηρεάζοντας την ατομική συμπεριφορά και αλλάζοντας τη δυναμική σχέση μεταξύ ιδιωτών, ομάδων, οργανισμών και κρατών. Καθώς μια καταστροφή καταστρέφει πολλούς κοινωνικούς και πολιτικούς θεσμούς απειλεί την πολιτική σταθερότητα και δημιουργεί κενό εξουσίας και ευκαιρίες για αλλαγή της.

Οι Drury and Olson, το 1998, υποστήριξαν πως μια καταστροφή προκαλεί αποδιοργάνωση στις κυβερνητικές Αρχές, κάνοντας τις πιο ευάλωτες σε ταραχές ιδίως όταν υπάρχουν τεταμένες σχέσεις πριν την καταστροφή. Το 2006, ο Bhavnani υποστήριξε πως μια φυσική καταστροφή έχει την τάση να ανασχηματίζει την κοινωνία ενώ ο Brancati (2007) και ο Nelson (2010) υποστήριξαν επίσης ότι οι φυσικές καταστροφές προκαλούν μείωση πόρων και δημιουργούν συνθήκες για ένταση και αντιπαράθεση.

Από την άλλη, οι ερευνητές που συνεργάζονται με το Peace Research Institute Oslo (PRIO),¹¹ ένα ανεξάρτητο ίδρυμα ερευνών που εδρεύει στο Όσλο, κριτικάρουν έντονα τις παραπάνω θέσεις και αποδοκιμάζουν αυτούς που υποστηρίζουν την αύξηση των συγκρούσεων ως συνέπεια των καταστροφών. Τους κατηγορούν ότι επιλέγουν υποθέσεις με έντονες διαμάχες για πόρους και πλουτοπαραγωγικές πηγές και ως εκ τούτου προδιαγράφουν και το αποτέλεσμα των ερευνών τους. Το γκρουπ του PRIO, με κυριότερο εκπρόσωπο σε αυτήν τη διαφωνία τον Gleditsch, υποστηρίζει ότι η αφθονία των πόρων είναι πιο πιθανό να οδηγήσει σε συγκρούσεις για την εκμετάλλευσή τους καθώς αυτή η εκμετάλλευση και τα έσοδα που συνεπάγεται μπορεί να συντηρήσει ομάδες που βρίσκονται στην εξουσία ή να χρηματοδοτήσει επαναστάτες που θέλουν να την κατακτήσουν (Gleditsch, P.N., 1998).

Όπως αναφέρθηκε, στο μεγαλύτερο μέρος της υπάρχουσας βιβλιογραφίας για τις φυσικές καταστροφές υποστηρίζεται πως αυτές εξασθενούν τις συγκρούσεις (Kelman, I., 2003; Quarantelli and Dynes, 1976). Οι τελευταίοι υποστηρίζουν την ανάπτυξη μιας «θεραπευτικής» ή «αλτρουιστικής» κοινωνίας αμέσως μετά την εμφάνιση μιας καταστροφής μαζί με την εμφάνιση νέων κανόνων. Η επείγουσα φάση μιας καταστροφής χαρακτηρίζεται από συμφωνίες και συμβιβασμούς, πάνω σε θέματα και στόχους που αφορούν την ανταπόκριση στην καταστροφή

¹¹ Διαθέσιμο: www.prio.org, προσβάσιμο την 23^η Νοεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

και στα μέσα για να επιτευχθεί αυτό. Η σύγκρουση δεν είναι εντελώς απύσχα αλλά συμβαίνει πιο σπάνια από ότι πριν την καταστροφή.

Επίσης, πολλοί οργανισμοί όπως το World Watch Institute υποστηρίζουν πως οι φυσικές καταστροφές μειώνουν τις εσωτερικές διαμάχες και νέες ευκαιρίες για ειρήνη και συμφιλίωση μπορεί να εμφανιστούν καθώς τα δεινά περιορίζουν τις συγκρούσεις και βάζουν σε πρώτη προτεραιότητα την κάλυψη των άμεσων αναγκών της πληγείσας κοινωνίας και των ανθρώπων που ζουν και αλληλεπιδρούν σε αυτή.¹²

Αρκετές αναλύσεις φυσικών καταστροφών σε περιοχές που επικρατούν ανταγωνισμοί και εντάσεις δείχνουν ότι αυτές μπορούν να προωθήσουν την προσέγγιση και τα πολιτικά βήματα προς καλύτερες διμερείς σχέσεις. Η έκφραση συμπόνιας και συμπάθειας από την κοινή γνώμη δημιουργεί δεδομένα που κανείς ηγέτης δεν μπορεί να αγνοήσει, έστω και αν έχει εχθρική πρόθεση και διάθεση προς το αντίπαλο κράτος. Αντίθετα, η καθημερινή κοινωνική βία αποθαρρύνει την κοινή γνώμη από το να υποστηρίζει μια πορεία συμφιλίωσης μετά από μια καταστροφή. Η μελέτη των περιπτώσεων της Ινδίας με το Πακιστάν και της Ελλάδας με την Τουρκία αποδεικνύουν τα παραπάνω (Akcinaroglu, S., DiCicco, M.J., and Radziszewski, E., 2010).

Οι ενδείξεις για την αύξηση των συγκρούσεων μετά από μια καταστροφή περιορίζονται στις εσωτερικές διαμάχες και όχι στις διακρατικές. Ο Brancati (2007) υποστηρίζει πως οι φυσικές καταστροφές προάγουν τον εμφύλιο πόλεμο επειδή προκαλούν έλλειψη πόρων και την εισαγωγή διεθνής βοήθειας η οποία πολλές φορές κατανέμεται άνισα ή χρησιμοποιείται για δυνάμωμα πολιτικών κομμάτων ή επαναστατικών ομάδων αλλά δεν αυξάνουν την πιθανότητα για μεγαλύτερη ένταση μεταξύ διαφορετικών κρατών.

Όπως σωστά υποστηρίζει ο Πετρόπουλος (2001), «οι καταστροφές ως πηγές συλλογικής πίεσης για τα κοινωνικά συστήματα και ως πιθανές αφετηρίες για αλλαγές μπορούν να οδηγήσουν σε δύο τύπους αλλαγών. Η πρώτη περιλαμβάνει «κατασκευαστικές» (καλύτερα κτίρια, νέα υλικά, κ.α.) και μη «κατασκευαστικές» αλλαγές όπως: νέοι κτιριοδομικοί κανονισμοί, εκπαίδευση. Τα παραπάνω σχετίζονται με τις καταστροφές και σκοπεύουν στη μείωση των συνεπειών τους. Ο δεύτερος τύπος αλλαγών δεν σχετίζεται με τις καταστροφές αλλά αναφέρεται στις μεταβολές που αυτές επιφέρουν στην κοινωνική και πολιτισμική δομή ενός συστήματος, οι οποίες δεν είναι άμεσα ορατές και δεν έχουν προφανή σχέση με δράσεις

¹² Διαθέσιμο: <http://www.worldwatch.org/features/disasters/overview>, προσβάσιμο την 22^η Σεπτεμβρίου 2014.

Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

πολιτικής προστασίας. Μπορεί να συμπεριλαμβάνουν αλλαγές στο οικονομικό, πολιτικό, πολιτιστικό, κοινωνικό σύστημα και καινούργιους τρόπους ανάπτυξης σχέσεων και επικοινωνίας τόσο στο εσωτερικό της κοινωνίας όσο και στο διεθνές περιβάλλον. Αυτή η δεύτερη κατηγορία αλλαγών μπορεί να έχει με την πάροδο του χρόνου μια θετική επίδραση στην πρόληψη των καταστροφών και όχι μόνο».

2.2 Κλιματική αλλαγή και περιβαλλοντική διπλωματία

Σήμερα, υπάρχουν σοβαρά επιστημονικά δεδομένα που υποδεικνύουν ότι η κλιματική αλλαγή αυξάνει την συχνότητα και την ένταση των φυσικών καταστροφών, κυρίως αυτών που σχετίζονται με υδρολογικά στοιχεία, όπως τυφώνες, ξηρασία, κ.α. (IPCC 2011). Κατά τη διάρκεια του 2010, 385 φυσικές καταστροφές προκάλεσαν το θάνατο 300.000 ανθρώπων σε όλον τον κόσμο, κυρίως στον αναπτυσσόμενο κόσμο.¹³ Χαρακτηριστικά, θα αναφερθούν οι δηλώσεις, το Φεβρουάριο του 2004, του Γραμματέα του Αγγλικού Υπουργείου Εξωτερικών John Reid, ότι η περιβαλλοντική αλλαγή θα πυροδοτήσει στο μέλλον συγκρούσεις μεταξύ των χωρών.¹⁴

Η κλιματική αλλαγή είναι στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος της διεθνής κοινότητας αφού εκτός όλων των άλλων θέτει προκλήσεις και σε θέματα ασφαλείας, προκαλώντας διακρατικές συγκρούσεις και επηρεάζοντας κυβερνητικές πολιτικές και αποφάσεις. Η αλλαγή στο παγκόσμιο κλίμα είναι υπεύθυνη για την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και τη μείωση των πόρων. Αυτό, απειλεί την κοινωνική σταθερότητα και συνεπάγεται την αύξηση των συγκρούσεων τόσο μεταξύ δύο χωρών όσο και σε περιφερειακό επίπεδο σε περιοχές έντονου ενδιαφέροντος.

Ως αποτέλεσμα, ένας νέος όρος έχει έρθει τα τελευταία χρόνια στο διεθνές προσκήνιο, η «περιβαλλοντική διπλωματία», η οποία ασχολείται με τις εποικοδομητικές προσεγγίσεις για την ανάπτυξη πολιτικών συνεργασίας για τη μείωση των συνεπειών από την κλιματική αλλαγή καθώς και με τις διαπραγματεύσεις και εφαρμογές διεθνών περιβαλλοντικών συνθηκών.

¹³ Ιστοσελίδα της διεθνούς βάσης δεδομένων των καταστροφών, Emergency Disaster Database (EM-DAT). Διαθέσιμο: www.em-dat.be, προσβάσιμο την 23^η Οκτωβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

¹⁴ Διαθέσιμο: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/sci/tech/3381425.stm>, προσβάσιμο την 16^η Σεπτεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

2.3 Η περίπτωση της ανθρωπιστικής διπλωματίας

Οι ενστάσεις και οι προβληματισμοί για το αν θα πρέπει η πολιτική και η διπλωματία να σχετίζονται με τη διαχείριση μιας καταστροφής έλκουν την καταγωγή τους στη συζήτηση για το αν η ανθρωπιστική βοήθεια πρέπει να εμπλέκεται ή όχι με την πολιτική. Η Διεθνής Επιτροπή Ερυθρού Σταυρού και η Διεθνής Ομοσπονδία Ερυθρού Σταυρού και Ερυθράς Ημισελήνου, ως κυριότεροι πρωταγωνιστές στο πεδίο παροχής της ανθρωπιστικής βοήθειας, υποστηρίζουν πως όχι αφού αναγνωρίζουν ως ανθρωπιστικές ενέργειες μόνο αυτές που είναι ανεξάρτητες από την πολιτική (Maciver, C., 2012).

Όμως, ποιες δράσεις και σε ποιο βαθμό είναι εντελώς ανεξάρτητες από την πολιτική; Οι οργανώσεις και το προσωπικό που δραστηριοποιούνται διεθνώς και προσφέρουν ανθρωπιστική βοήθεια έχουν ως στόχο να σώσουν ανθρώπινες ζωές, να μειώσουν το επίπεδο του πόνου που βιώνουν τα άτομα που είναι σε ανάγκη και ταυτόχρονα να διατηρήσουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια αυτών των ατόμων. Αρκετές φορές όμως για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι χρειάζεται να έλθουν σε επαφή, να συνεργαστούν ή να πάρουν την άδεια από κρατικούς αξιωματούχους και να επιλύσουν γραφειοκρατικά προβλήματα, κάτι που ουσιαστικά μεταφράζεται σε χρήση πολιτικής και διπλωματίας.

Οι πρώτες οργανωμένες προσπάθειες ανθρωπιστικής βοήθειας προέκυψαν μετά τον ιταλικό πόλεμο διαδοχής του 1850 και συγκεκριμένα στο πεδίο της μάχης του Σολφερίνο από την αλτρουιστική διάθεση προσφοράς του Ερρίκου Ντυνάν προς τους τραυματίες στρατιώτες του πολέμου μεταξύ της αυστροουγγρικής αυτοκρατορίας και της γάλλο-ιταλικής συμμαχίας, στις 24 Ιουνίου 1859. Στη συνέχεια, μια ομάδα εθελοντών με ιδανικό τους την προσφορά προς το συνάνθρωπό τους συνέχισε και οργάνωσε αυτήν την δράση με αποτέλεσμα να γεννηθεί το Διεθνές Κίνημα του Ερυθρού Σταυρού. Αυτό δημιούργησε μια εκ των πραγμάτων απαίτηση για δημιουργία διαύλων προσέγγισης με τις όποιες επίσημες αρχές βρισκόταν στο πεδίο μιας καταστροφής. Έτσι, θεσμοθετήθηκαν από τότε μια σειρά από συμφωνίες (Συμβάσεις της Γενεύης του 1864, του 1929, του 1949) που στην ουσία αποτελούν το επιστέγασμα διπλωματικών προσπαθειών και οι οποίες καθορίζουν τον τρόπο συνεργασίας του Ερυθρού Σταυρού με τις άλλες ανθρωπιστικές οργανώσεις όπως επίσης και με τα κράτη.¹⁵

Αργότερα, οι σύλλογοι Ερυθρών Σταυρών και Ερυθράς Ημισελήνου σχημάτισαν τη Διεθνή Ομοσπονδία και τη Διεθνή Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού, η οποία αν και είναι

¹⁵ Ιστοσελίδα Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού. Διαθέσιμο: <http://www.redcross.gr>, προσβάσιμο την 28^η Ιανουαρίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

ανεξάρτητη αρχή λειτουργεί μέσα στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών. Οι παραπάνω οργανώσεις αν και είναι πολιτικά ουδέτερες, στην πράξη δεν μπορούν να αποφύγουν την αλληλεπίδρασή τους με τα κράτη επειδή οι δράσεις τους για παροχή βοήθειας μπορεί να συγκρούονται ή να χρειάζονται την επικύρωση των κυβερνητικών αρχών.

Ο Διεθνής Ερυθρός Σταυρός και η Ερυθρά Ημισέληνος στην προσπάθεια τους να παρέχουν αποτελεσματικότερη και αμερόληπτη βοήθεια σε ανθρώπους που την έχουν ανάγκη, εξαιτίας ένοπλων συγκρούσεων, φυσικών καταστροφών και άλλων καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, έθεσαν με τις προαναφερόμενες Συμβάσεις της Γενεύης κάποιες θεμελιώδεις αρχές που πρέπει να τηρούνται από τα μέλη τους. Έτσι, ο ανθρωπισμός, η αμεροληψία, η ουδετερότητα, η ανεξαρτησία, η εθελοντική υπηρεσία, η ενότητα και η καθολικότητα αποτελούν σήμερα τις επτά θεμελιώδεις αρχές που συνοψίζουν το απόσταγμα της εμπειρίας και το σύνολο των αξιών και την ηθική του Κινήματος.¹⁶

Ο ανθρωπισμός, η αμεροληψία, η ουδετερότητα και η ανεξαρτησία που αναφέρονται και ως «ανθρωπιστικές αρχές» και οι οποίες έχουν βρεθεί κατά καιρούς αντιμέτωπες με παρερμηνείες και στρεβλώσεις ακόμα και με καθολική απόρριψη μέσα σε ένα πολιτικοποιημένο πλαίσιο σχέσεων είναι πλέον στο επίκεντρο διενέξεων και συζητήσεων μεταξύ των ανθρωπιστικών φορέων για το αν αποτελούν το θεμέλιο για την ανθρωπιστική δράση του σήμερα.

Η συζήτηση σχετικά με τις ανθρωπιστικές αρχές είναι σήμερα περισσότερο από ποτέ ρεαλιστική και αναγκαία και ασχολείται με μερικά από τα πιο ευαίσθητα «διλήμματα» που πρέπει να αντιμετωπιστούν στις πραγματικές συνθήκες μιας καταστροφής ή κρίσης. Ο καθορισμός των προτεραιοτήτων σε καταστάσεις με επιτακτικές ανάγκες, η πρόσβαση σε πληθυσμούς που είναι κάτω από άθλιες συνθήκες, διατηρώντας παράλληλα την ασφάλεια του προσωπικού των ανθρωπιστικών οργανώσεων σε συνδυασμό με την εκπλήρωση των αρχών τους και η ισορροπία όλων των παραπάνω με τις ανάγκες της εκάστοτε εξουσίας είναι ίσως η αναδυόμενη πρόκληση που πρέπει να αντιμετωπίσει η διεθνής κοινότητα.

Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι ο Peter Mauer, πρόεδρος της Διεθνής Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού, σε ομιλία του κατά τη διάρκεια συνεδρίου στη Γενεύη, τον Οκτώβριο του 2014, έθεσε τους προβληματισμούς του για το ότι ενώ πολλοί ανθρωπιστικοί φορείς εγκρίνουν

¹⁶ The Fundamental Principles of the International Red Cross and Red Crescent Movement. Διαθέσιμο: <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/publication/p4046.htm>, προσβάσιμο την 21^η Ιανουαρίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

τις προαναφερόμενες ανθρωπιστικές αρχές, στην πράξη, η έλλειψη κοινής αντίληψης, ή ακόμη και οι πολιτικοποιημένες χρήσεις αυτών των αρχών θέτουν σε κίνδυνο την κλίμακα της ανθρωπιστικής δράσης και την αποδοτικότητά της.¹⁷

Εξαιτίας των παραπάνω προκλήσεων, έχει έρθει στο προσκήνιο και είναι θέμα έντονων συζητήσεων και αντιπαραθέσεων μεταξύ των ανθρωπιστικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στην παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, ο όρος «ανθρωπιστική διπλωματία». Ωστόσο, επειδή ο συγκεκριμένος όρος δεν είναι από όλους αποδεκτός, λόγω της αμφιλεγόμενης φύσης του και της ασαφούς επιχειρησιακής εφαρμογής του, ο Regnier (2011) προτείνει ότι θα πρέπει να διερευνηθούν οι ορισμοί και το πεδίο δράσης της ανθρωπιστικής διπλωματίας, καθώς και μερικές από τις προκλήσεις που αυτή αντιμετωπίζει, με στόχο να προετοιμαστεί το έδαφος για την ενδεχόμενη αναγνώρισή της από τη διεθνή κοινότητα.

Ο όρος «ανθρωπιστική» διπλωματία περιγράφει, σε γενικές γραμμές, τις ενέργειες και δράσεις που αποσκοπούν στην καλύτερη συνεργασία με τις αρμόδιες Αρχές για την άσκηση των επιχειρήσεων των ανθρωπιστικών οργανώσεων καθώς επίσης και στη συμφωνία ενός πλαισίου μέσα στο οποίο θα υπάρχει ο απαιτούμενος συντονισμός μεταξύ όλων των οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στο πεδίο. Αυτό, μεταφράζεται σε ελεύθερη πρόσβαση στους ανθρώπους που είναι σε άσχημη κατάσταση, υποστήριξη των τοπικών ιδρυμάτων, παρακολούθηση των προγραμμάτων βοήθειας, κ.α.. Η ανθρωπιστική διπλωματία δηλαδή έχει στόχο να αποκτήσει τη μέγιστη υποστήριξη για τα προγράμματα και τις δράσεις των οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στην παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας και να αναπτύξει ένα εκτεταμένο δίκτυο συνεργασίας, προορισμένο στην επίτευξη των ανθρωπιστικών στόχων τους.

Τα τελευταία χρόνια αρκετές είναι οι περιπτώσεις στις οποίες οι ανθρωπιστικές οργανώσεις φαίνεται να έχουν «παρεκκλίνει» από τις αρχές τους και να έχουν αναγκαστεί να χρησιμοποιήσουν έμμεση ή άμεση διπλωματική πίεση για την πραγματοποίηση των επιδιώξεων τους. Για παράδειγμα, η οργάνωση «Γιατροί χωρίς Σύννορα» κατά τη διάρκεια του πολέμου στη Βοσνία, παρασκηνιακά, μέσω των M.M.E., πίεσε για στρατιωτική επέμβαση των δυτικών δυνάμεων ενώ πολλές φορές έχει θέσει ζήτημα και προσπάθησε να πιέσει τις φαρμακοβιομηχανίες για φθηνότερα φάρμακα στις φτωχές χώρες. Επίσης, το κίνημα «Σώστε τα Παιδιά» ήταν υπέρμαχος της στρατιωτικής επέμβασης στο Κόσσοβο ως έσχατη λύση για να

¹⁷ Peter Mauer on humanitarian diplomacy and principled humanitarian action. Διαθέσιμο: <https://www.icrc.org/en/document/webcast-peter-maurer-humanitarian-diplomacy-and-principled-humanitarian-action#.VL-GpSwQaSA>, προσβάσιμο την 21^η Ιανουαρίου 2015.

μπορέσει να επέμβει και να βοηθήσει τα άτομα νεαρής ηλικίας που αποδείχτηκαν μια από τις πιο ευάλωτες ομάδες εξαιτίας του πολέμου (Puravac, V., 2006).

Επιπρόσθετα, στην περίπτωση του λιμού της Αιθιοπίας (1983-1985), όταν οι κυβερνητικές αρχές μπλόκαραν την εισερχόμενη βοήθεια προς τις περιοχές που ελέγχονταν από επαναστάτες ως μια κίνηση που θα ανάγκαζε τους τελευταίους να συνθηκολογήσουν, το προσωπικό των ανθρωπιστικών οργανώσεων με συνεχείς παραινέσεις κάλεσε τη διεθνή κοινότητα να πιέσει την κυβέρνηση της Αιθιοπίας για να σταματήσει αυτή την πρακτική και να συνεργαστεί σε όλα τα επίπεδα με τις οργανώσεις που διένειμαν τη βοήθεια (Nyongesa, M., A., 2014).

Ακόμη μια χαρακτηριστική περίπτωση ανθρωπιστικής διπλωματίας είναι αυτή που αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια της επισιτιστικής κρίσης που ξεκίνησε το 2010 και κορυφώθηκε το διάστημα Ιουλίου-Σεπτεμβρίου 2011, στο Κέρας της Αφρικής και ειδικότερα στη Σομαλία. Εξαιτίας της ξηρασίας, χιλιάδες άνθρωποι αναγκάστηκαν να φύγουν και να μεταβούν σε στρατόπεδο περίθαλψης προσφύγων στο Dadaab της Κένυας, το οποίο σταδιακά έγινε η τρίτη σε πληθυσμό πόλη της χώρας (Καρατράντος, T., 2012). Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, τον Ιούλιο του 2011 στο στρατόπεδο έφθαναν πάνω από χίλια άτομα την ημέρα και μέχρι το Σεπτέμβριο ο πληθυσμός είχε φθάσει τους 439.000 ανθρώπους όταν οι δυνατότητες του καταυλισμού επαρκούσαν για την εξυπηρέτηση 90.000 ατόμων.

Οι οργανώσεις του ΟΗΕ και οι άλλες ΜΚΟ που ήταν επιφορτισμένες με τη λειτουργία του καταυλισμού είχαν να ξεπεράσουν τις τεράστιες αντιξοότητες και προκλήσεις που έθεταν οι αξεπέραστες ανάγκες για στέγαση, νερό, σίτιση, υγιεινή και ασφάλεια και επιπλέον έπρεπε να αντιμετωπίσουν, να συμβιβαστούν ή/και να προσπαθήσουν να αλλάξουν τις διαφορετικές αντιλήψεις της κυβέρνησης της Κένυας σχετικά με τη λειτουργία του στρατοπέδου.

Η ύπαρξη του στρατοπέδου ερμηνευόταν από τις οργανώσεις παροχής βοήθειας ως μια απόδειξη προσκόλλησης της Κένυας στους διεθνείς κανόνες και στις συμφωνίες της διεθνούς κοινότητας σχετικά με τους πρόσφυγες. Από την άλλη, η κυβέρνηση της Κένυας το αντιλαμβανόταν πλέον ως ένα δυσβάσταχτο φορτίο που ήταν δύσκολο να το διαχειριστεί σε περίοδο ιδιαίτερα δύσκολη για τη χώρα. Οι ανθρωπιστικές οργανώσεις έπεισαν τους αρμόδιους να επεκτείνουν το στρατόπεδο κάνοντας χρήση της «ανθρωπιστικής» διπλωματίας. Αντί να καθίσουν στο ίδιο τραπέζι και να διαπραγματευθούν τις θέσεις τους με τις επίσημες Αρχές έκαναν έξυπνη χρήση των Μ.Μ.Ε., συνεργάστηκαν με τις τοπικές οργανώσεις παροχής βοήθειας, χρησιμοποίησαν ισχυρές προσωπικότητες με μεγάλη επιρροή και άτομα που συγκέντρωναν μεγάλα ποσά δωρεών για να προκαλέσουν τη συμπόνια, το ενδιαφέρον καθώς

επίσης και τη δημιουργία κλίματος καλής θέλησης από τη μεριά των ανθρώπων που διαμόρφωναν και έπαιρναν τις πολιτικές αποφάσεις στην Κένυα (Nyongesa, M., A., 2014).

Στη συνέχεια, η ανθρωπιστική διπλωματία αντικαταστάθηκε από τις επίσημες διπλωματικές προσπάθειες για μια μόνιμη λύση του προβλήματος και το Νοέμβριο του 2013 τα Υπουργεία Εξωτερικών της Σομαλίας και της Κένυας, με την διαμεσολάβηση του ΟΗΕ, υπέγραψαν συμφωνία για την εξεύρεση κατάλληλων τρόπων για τον εθελοντικό επαναπατρισμό των Σομαλών προσφύγων. Μέχρι τον Φεβρουάριο του 2014 υπολογίζεται ότι περίπου 80.000-100.000 Σομαλοί είχαν επιστρέψει στην πατρίδα τους.¹⁸

Ακόμη όμως και σε αυτήν την περίπτωση επίσημης διπλωματίας, είναι εύκολο να αναγνωριστεί η πίεση των υπηρεσιών που δραστηριοποιούνται κάτω από την ομπρέλα του ΟΗΕ προς τις κρατικές αρχές για την εξεύρεση μόνιμης λύσης και τον επαναπατρισμό των Σομαλών προσφύγων. Η περίπτωση της Dadaab δείχνει ότι αν και τα κράτη είναι οι κύριοι παίκτες στη διεθνή πολιτική, οι ανθρωπιστικές οργανώσεις έχουν αυξήσει σημαντικά τη δύναμη και την επιρροή τους και στο μέλλον η αλληλεπίδρασή τους θα είναι αυξανόμενη και αναγκαία και ίσως χρειάζεται να συζητηθεί ένα πλαίσιο που κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες θα παρέχει κάποια προνόμια αντίστοιχα των διπλωματών στο προσωπικό των οργανισμών που παρέχουν ανθρωπιστική βοήθεια.

2.4 Ορισμοί και θεματολογία της διπλωματίας της καταστροφής

Η αρχική σκέψη πίσω από τον όρο «διπλωματία της καταστροφής» (disaster diplomacy), ήταν ότι η ύπαρξη απειλών για καταστροφικά συμβάντα δίνει ευκαιρίες για καλύτερες σχέσεις και συνεργασία μεταξύ κρατών που βρίσκονται σε ένταση, με το να δημιουργεί σημεία σύνδεσης που διαφορετικά δε θα υπήρχαν. Το πνεύμα συνεργασίας γεννιέται μέσα από τις κοινές προσπάθειες για την αντιμετώπιση των συνεπειών μιας καταστροφής οι οποίες πολλές φορές οδηγούν σε δράσεις για ανθρωπιστική βοήθεια που ξεπερνούν παλαιότερες έχθρες, προκαταλήψεις και σπάνε φραγμούς και εμπόδια. Αν και η αλληλεπίδραση των καταστροφών με τα θέματα της πολιτικής έχει μελετηθεί εδώ και δεκαετίες, η φράση «διπλωματία της καταστροφής» δεν εμφανίστηκε νωρίτερα από το 1991, σε κείμενο του Martin Elliot Silverstein που σημειώνει: «τα δίκτυα επικοινωνίας είναι οι διαδρομές της διεθνούς διπλωματίας της καταστροφής» προσπαθώντας να υποστηρίξει ότι η επιτυχία στη διαχείριση μιας καταστροφής

¹⁸ Ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες στην Κένυα. Διαθέσιμο: <http://www.unhcr.org/pages/49e483a16.html>, προσβάσιμο την 26^η Ιανουαρίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

στηρίζεται στη σύγχρονη τεχνολογία και στη διαχείριση της πληροφορίας ανάμεσα σε διάφορους παράγοντες αλλά χωρίς να δίνει άλλη εξήγηση και ανάλυση για αυτή του την έκφραση που συνδυάζει τη διπλωματία με την καταστροφή (Silverstein, E.M., 1991).

Επίσης, οι Dove και Khan (1995) σε επιστημονικό τους άρθρο, αναφέρουν τον όρο «διπλωματία της καταστροφής», που τον δανείστηκαν από ένα άρθρο της εφημερίδας του Μπαγκλαντές “Dhaka Courier”, στις 15-5-1991, στο οποίο περιγράφεται πως η κυβέρνηση της χώρας και τα ΜΜΕ αντιλαμβάνονται την καταστροφή.

Τελικά, ήταν οι Kelman και Koukis, το 2000, που άρχισαν συστηματικά να χρησιμοποιούν, να αναλύουν και να τεκμηριώνουν τον όρο «διπλωματία της καταστροφής». Η δουλειά τους βασίστηκε στην πρόταση του Theo Koukis για τη δημιουργία ενός ειδικού τομέα, ακαδημαϊκής δουλειάς, στην εφημερίδα-ημερολόγιο Cambridge Review of International Affair. Η πρόταση του Koukis ήρθε μετά από τον προβληματισμό του για την ελληνοτουρκική προσέγγιση που φάνηκε να ήταν αποτέλεσμα των σεισμών του 1999 στις δύο χώρες, σύμφωνα με δηλώσεις του Nicholas Berns, πρέσβης των ΗΠΑ στην Αθήνα που δήλωσε: «Νομίζω ότι είμαστε στη μέση ενός φαινομένου το οποίο μπορούμε να ονομάσουμε σεισμική διπλωματία ή διπλωματία των σεισμών» και του αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης στην Ελλάδα που μίλησε για τη διπλωματία του κόσμου μετά την καταστροφή.

Από αντίστοιχες δηλώσεις, άρθρα και δημοσιεύσεις εφημερίδων, ο Koukis εμπνεύστηκε τον τίτλο «διπλωματία των σεισμών» και τον πρότεινε στην Charlotte Lindberg Clausen που τότε ήταν η εκδότης της εφημερίδας. Η τελευταία διεύρυνε το πεδίο του τομέα και τον τίτλο σε «διπλωματία της καταστροφής» (Kelman, I. and Koukis, T., 2000).

Ο όρος «διπλωματία της καταστροφής» μας παρέχει ένα αρχικό σημείο επεξήγησης, μιας και οργανώνεται γύρω από ανόμοιες έννοιες, οι οποίες συνδέονται κάτω από τρεις παράγοντες: μια καταστροφή, την εμπλοκή τουλάχιστον ενός κράτους και της διπλωματίας-πολιτικής. Η λέξη καταστροφή, η οποία αναλύθηκε στο πρώτο μέρος, μας φέρνει στην μνήμη σκηνές πανικού και θύματα ενώ η λέξη διπλωματία υποδηλώνει τον τρόπο που λύνονται περίπλοκα προβλήματα και διαφωνίες σε πολιτικό επίπεδο μέσω της ειρηνικής επαφής επίσημων διπλωματικών αντιπροσώπων μεταξύ κυβερνήσεων ξένων χωρών και άλλων σχετικών με κυβερνήσεις οργανισμών. Ο συνδυασμός των δύο λέξεων δημιουργεί μια έννοια που αναφέρεται στη διαδικασία που προκαλείται από ένα φυσικό φαινόμενο και επηρεάζει τα πολιτικά ζητήματα μιας περιοχής.

Η ένωση των λέξεων διπλωματία και καταστροφή δημιουργεί τον όρο «διπλωματία της καταστροφής» και παράγει ένα θέμα ιδιαίτερα ελκυστικό για τα ΜΜΕ αφού συχνά γεννιέται η προσδοκία ότι αυτή η διπλωματία μπορεί να φέρει την ειρήνη, αν και μπορεί να μην υπάρχει καμιά ρεαλιστική βάση για αυτό (Kelman, I., 2012).

Ο όρος μοιάζει να είναι περιοριστικός γιατί υπονοεί ότι μόνο μετά από την καταστροφή υπάρχουν αντίστοιχες διπλωματικές προσπάθειες ενώ αρκετές περιπτώσεις έχουν δείξει ότι αυτό δεν ισχύει στην πραγματικότητα. Για παράδειγμα, η συνεργασία Κουβανών και Αμερικανών επιστημόνων για την παρακολούθηση των τυφώνων πριν αυτοί χτυπήσουν ή το Πρόγραμμα Περιφερειακής Συνεργασίας Μέσης Ανατολής, το οποίο φέρνει στο ίδιο τραπέζι το Ισραήλ, την Ιορδανία και την Παλαιστινιακή Αρχή για τη δημιουργία κοινού κώδικα αντισεισμικής προστασίας.

Για την αποφυγή των περιορισμών λόγω της λέξης «καταστροφή» η διπλωματία της καταστροφής επεκτάθηκε και περικλείει όλες τις ενέργειες που σχετίζονται με το καταστροφικό γεγονός σε όλες τις φάσεις του κύκλου του. Έρευνες, προτάσεις, πολιτικές, πρακτικές και δράσεις, πριν από μια καταστροφή, που καλύπτουν την πρόληψη, τον σχεδιασμό, τη μείωση των συνεπειών, την προετοιμασία και τη μείωση του κινδύνου και ενέργειες μετά την καταστροφή που καλύπτουν την άμεση απόκριση και διάσωση, την ανακούφιση των πληγέντων, την ανασυγκρότηση και την αποκατάσταση.

Η λέξη διπλωματία επίσης, έχει ευρύτερο πλαίσιο για τη διπλωματία της καταστροφής. Για να κατανοηθεί η διπλωματία μέσα στον όρο «διπλωματία της καταστροφής» πρέπει να γίνει κατανοητό ότι αυτοί που είναι σε σύγκρουση ή σε συνεργασία μπορεί να είναι κράτη, διεθνείς οργανισμοί, μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, ιδιώτες, κ.α.. Η σύνδεση της καταστροφής με τη διπλωματία είναι βασισμένη στην ανίχνευση των κοινών ενδιαφερόντων των κρατών στον τομέα της πρόληψης, μείωσης και αντιμετώπισης ενός κινδύνου που είναι κοινός στην περιοχή. Αυτό είναι πιθανό να οδηγήσει σε κοινή υπευθυνότητα και συνεργασία των κρατών που εκτίθενται στον ίδιο κίνδυνο.

Ουσιαστικά, το είδος και ο τρόπος της συνεργασίας που αναπτύσσεται μεταξύ των κρατών που απειλούνται από φυσικούς και όχι μόνο κινδύνους είναι μια ευκαιρία για αλλαγή στις επικρατούσες διμερείς σχέσεις τους. Δεν είναι η καταστροφή αυτή καθεαυτή αλλά το είδος και ο τρόπος της συνεργασίας που αναπτύσσεται μεταξύ των κρατών που απειλούνται από μια καταστροφή ή ήδη έχουν να αντιμετωπίσουν τις συνέπειές της, που δημιουργεί ευκαιρίες για αλλαγή στις προηγούμενες κακές τους σχέσεις.

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, η έννοια της διπλωματίας της καταστροφής ξεκινά με την ερώτηση των Kelman και Koukis (2000:214): «Οι φυσικές καταστροφές περιλαμβάνουν διεθνείς συνεργασίες μεταξύ χωρών που παραδοσιακά είναι εχθροί;». Ο όρος «εχθρός» έχει εδώ ευρεία έννοια και δεν περιορίζεται στη βίαια σύγκρουση αλλά αναφέρεται και σε κράτη που δεν συνεργάζονται διπλωματικά ή πολιτικά. Παραδείγματα είναι οι σεισμοί στο Αιγαίο το 1999 (Ker-Lindsay, J., 2000) και η πρόληψη της καταστροφής από την ξηρασία στη νότια Αφρική στις αρχές της δεκαετίας του 1990 (Holloway, A., 2006).

Αυτοί υποστηρίζουν ότι τοπικές ή περιφερειακές καταστροφές μπορούν να επηρεάσουν θετικά τις διμερείς σχέσεις χωρών που κατά το παρελθόν δεν είχαν και τις καλύτερες επαφές και πως, παρά το γεγονός ότι μια καταστροφή μπορεί να γίνει αισθητή ως ένα συμβάν τοπικής κλίμακας, μπορεί ωστόσο να ενεργοποιήσει πολιτικές διεργασίες και συνεργασίες που θα έχουν αντίκτυπο και σε διεθνές επίπεδο.

Η «διπλωματία της καταστροφής» ερευνά την πιθανότητα οι σχετικές με μια καταστροφή ενέργειες να πυροδοτούν πολιτικές αλλαγές και εξελίξεις και εξετάζει αν και κατά πόσο οι δραστηριότητες που σχετίζονται με μια καταστροφή, σε όλες τις φάσεις του κύκλου διαχείρισής της, μπορούν να φέρουν κοντά αντίπαλες χώρες, εθνότητες, ομάδες ανθρώπων και να θέσουν σε κίνηση μια διαδικασία που θα καταλήξει σε συμφιλίωση και προσέγγιση. Επίσης, ψάχνει να εξηγήσει πως οι κυβερνήσεις και άλλοι παράγοντες διαλέγουν διαφορετικές προσεγγίσεις για να επινοήσουν και να υλοποιήσουν δράσεις για την αντιμετώπιση της καταστροφής και για να υποστηρίξουν ή να αναστείλουν τις διπλωματικές προσπάθειες. Τέλος, ερευνά την επιρροή των ενεργειών στην εγγύτητα των χωρών που μετέχουν σε αυτές τις ενέργειες καθώς και τις σχέσεις αλληλοβοηθείας και την αλληλεπίδραση ανάμεσα σε αυτές τις χώρες.

Την τελευταία δεκαετία, η έννοια αυτή έχει τραβήξει το ενδιαφέρον πολλών ερευνητών από διάφορα πεδία ενδιαφέροντος, οι οποίοι προσπαθούν να συνδέσουν τις φυσικές καταστροφές με τις διεθνείς συγκρούσεις και σχέσεις. Οι προσπάθειες αυτές εστιάζουν στη συνεργασία και στη βελτίωση των σχέσεων ανάμεσα σε αντιμαχόμενα μέρη μετά από μια καταστροφή, μιας και η διαδρομή από την ειρήνη στη σύγκρουση δε φαίνεται να υφίσταται σε ανάλογες περιπτώσεις (Philip, A. S., & David, B. M., 2013). Αν και το χτύπημα μιας καταστροφής εξασθενεί την πληγείσα χώρα και την κάνει πιο ευάλωτη απέναντι στους εχθρούς της δεν έχει συμβεί, τουλάχιστον τα τελευταία 60 χρόνια, να της επιτεθεί κάποια άλλη (Nelson, T., 2010).

2.5 Περιπτώσεις Μελέτης

Πολλά γεγονότα, έχουν εξεταστεί στην πορεία του χρόνου, για να διαπιστωθεί αν μια καταστροφή δημιουργεί συνθήκες συμφιλίωσης μεταξύ αντιμαχόμενων πλευρών. Στη συνέχεια θα αναφερθούν κάποιες από τις πιο γνωστές περιπτώσεις που συνδυάζουν κακές διπλωματικές σχέσεις μεταξύ κρατών και μια καταστροφή ή την απειλή αυτής.

1. Ξηρασία στη Νότια Αφρική (1991-1993)

Στα μέσα και προς τα τέλη της δεκαετίας του 1980, υπήρχαν επαναστατικά κινήματα στη Μοζαμβίκη και στην Αγκόλα που μάχονταν με τις κυβερνητικές δυνάμεις οι οποίες είχαν την υποστήριξη του στρατού της Νότιας Αφρικής στην οποία το καθεστώς του Απαρτχάιντ είχε πολιτικά απομονωθεί και προσπαθούσε με βίαιο τρόπο να κρατήσει τους λευκούς στην εξουσία. Στις αρχές του 1990 είχαμε σε πολλές χώρες της περιοχής, μια αντικατάσταση στην εξουσία των παλιών καθεστώτων με κοινοβουλευτικά κόμματα και το ίδιο έγινε και στη Νότια Αφρική το 1994. Το 1992, υπογράφηκε η Συνθήκη της Νότιας Αφρικής για την Ανάπτυξη της Κοινωνίας (Southern African Development Community) η οποία επισημοποίησε το πλαίσιο για ανάπτυξη και συνεργασία στην ευρύτερη περιοχή της νότιας Αφρικής.

Παράλληλα με τα παραπάνω γεγονότα είχαμε, το 1991, ένα ισχυρό φαινόμενο Ελ Νίνιο που προκάλεσε μια τραγική έλλειψη τροφής και επηρέασε 20 εκατομμύρια ανθρώπους σε 10 κράτη που συμμετείχαν στην SADC. Αυτό είχε σα συνέπεια, για μεγάλο χρονικό διάστημα, τη συνεργασία της SADC και της Νότιας Αφρικής για την αντιμετώπιση της κρίσης καθώς και τη συνεργασία των παραπάνω κάτω από την ομπρέλα της Υπηρεσίας Συντονισμού Ανθρωπιστικών Υποθέσεων του ΟΗΕ. Η ξηρασία έπαιξε έναν παράδοξο ρόλο. Από τη μία, απείλησε όλη την περιοχή με λιμό και υπονόμευσε την οικονομική ανάπτυξη. Από την άλλη, ως μια κοινή – μη στρατιωτική – απειλή για την εσωτερική ασφάλεια όλων των χωρών της περιοχής, έδωσε την ευκαιρία και το ερέθισμα να αναπτυχθεί ένα διπλωματικό παράθυρο για συνεργασία και δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης (Halloway, A., 2006).

2. Σρι Λάνκα

Στη Σρι Λάνκα, η πλειοψηφία του λαού που μιλάει Σινχαιλικά και πιστεύει στο βουδισμό κυριαρχεί στη χώρα έναντι όσων κατοικούν στα βόρεια και μιλούν την γλώσσα των Ταμίλ και είναι Ινδουιστές. Στην περιοχή των Ταμίλ υπήρξαν 9.000 νεκροί, μετά το τσουνάμι του 2004, το οποίο σκότωσε περίπου 31.000 κατοίκους σε όλη τη χώρα. Στις διαπραγματεύσεις της κυβέρνησης με τους επαναστάτες για τη διαχείριση της βοήθειας δεν υπήρξε επιτυχία και η

ένταση ανάμεσα στους αντιμαχόμενους αυξήθηκε (Enia, Jason. S., 2008). Έτσι, η αισιοδοξία που γεννήθηκε αμέσως μετά το τσουνάμι για αναζωογόνηση των ειρηνευτικών συνομιλιών ξεθώριασε, λίγο αργότερα, λόγω διαφωνιών για τη διανομή της ανθρωπιστικής βοήθειας.¹⁹

3. Ινδονησία

Αντίθετα, στην περίπτωση της επαρχίας Ache της Ινδονησίας, φάνηκε το τσουνάμι και η επακόλουθη καταστροφή να βοηθήσαν προς μια πορεία και συμφωνία ειρήνης στην οποία όμως οι διαπραγματεύσεις είχαν αρχίσει πριν το καταστροφικό συμβάν. Τον Αύγουστο του 2005, μόλις 8 μήνες μετά το τσουνάμι η κυβέρνηση της χώρας υπέγραψε μια συμφωνία ειρήνης στο Ελσίνκι με τους αποσχιστές της οργάνωσης Ελεύθερο Κίνημα του Ache. Η συμφωνία μεταξύ άλλων καλούσε τους επαναστάτες για παράδοση των όπλων σε αντάλλαγμα αμνηστίας από την κυβέρνηση και ήταν ένα σημάδι για τελειωμό της σύγκρουσης που είχε προκαλέσει το θάνατο σε 12.000 άτομα, από το 1976 και μετά, σε αυτήν την επαρχία της Σουμάτρα. Η Τζακάρτα απέσυρε τη μισή στρατιωτική δύναμη που διατηρούσε στην περιοχή, υποσχέθηκε μεγαλύτερη πολιτική αυτονομία και δεσμεύτηκε ότι το 70% των πετρελαϊκών κερδών της επαρχίας θα μοιράζονταν πλέον στους κατοίκους της. Οι ηγέτες των επαναστατών παραδέχτηκαν: «Το τσουνάμι άνοιξε μια πόρτα στο αδιέξοδο που κανείς δεν είχε σκεφθεί ότι υπήρχε».²⁰

4. Ιράν – ΗΠΑ

Μετά το σεισμό του 2003, στο Bam του Ιράν, που άφησε πίσω του 25.000 νεκρούς και πολύ περισσότερους άστεγους, οι ΗΠΑ πρόσφεραν βοήθεια αλλά η ιρανική κυβέρνηση αρνήθηκε αρχικά να δεχθεί την αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας από τις ΗΠΑ και μόνο μετά από αρκετές διαβουλεύσεις και διπλωματικές προσπάθειες έκανε αποδεκτή την αμερικανική βοήθεια. Η αρχική άρνηση ήρθε ως αποτέλεσμα της καχυποψίας ότι η βοήθεια δεν είχε μόνο ανθρωπιστικά κίνητρα και ότι ήταν μια προσπάθεια των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής να έχει ανάμιξη στα εσωτερικά θέματα του Ιράν. Ο Ιρανός πρόεδρος δήλωσε σχετικά: «Βασικά, δε θα πρέπει να συνδέεται το θέμα του σεισμού με τα βαθιά αίτια των πολιτικών θεμάτων».²¹

¹⁹ Διαθέσιμο: <http://www.csmonitor.com/2005/1228/p06s01-wosc.html>, προσβάσιμο την 28^η Ιουλίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

²⁰ Διαθέσιμο: <http://www.theguardian.com/world/2005/aug/15/indonesia.tsunami2004>, προσβάσιμο την 22^η Ιουλίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

²¹ Διαθέσιμο: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3352991.stm, προσβάσιμο την 30^η Ιουλίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

5. Ινδία – Πακιστάν

Στις 26 Ιανουαρίου 2001, ένας σεισμός χτύπησε τη δυτική Ινδία σκοτώνοντας πάνω από 20.000 ανθρώπους. Το Πακιστάν, παραδοσιακός εχθρός της Ινδίας, αν και χτυπήθηκε κι αυτό από τον σεισμό προσέφερε βοήθεια. Αρχικά, φάνηκε η προσφορά να μη γίνεται αποδεκτή αλλά μετά από πολιτικές διαβουλεύσεις, ξεπεράστηκαν οι δισταγμοί και βοήθεια, η οποία αποτελείτο από 200 τέντες και περισσότερες από 2.000 κουβέρτες, μεταφέρθηκε στην πόλη Ahmedabad. Αξιωματούχοι του Πακιστάν υποστήριξαν πως η απελπιστική κατάσταση των επιζήσαντων βοήθησε στο να ξεπεραστούν πολιτικές διαφορές και έχθρες.²²

6. Κίνα - Ταϊβάν

Η Κίνα και η Ταϊβάν είναι επίσης, δύο χώρες που είχαν μια μη επιτυχή προσπάθεια διπλωματικής προσέγγισης, μετά από σεισμό που σκότωσε πάνω από 2.000 ανθρώπους στην Ταϊβάν και την επακόλουθη βοήθεια από τη μεριά της Κίνας. Αυτή η κίνηση εκτιμήθηκε από την πλευρά της Ταϊβάν αλλά η κυβέρνησή της παρέμεινε δύσπιστη για τα κίνητρα της Κίνας τα οποία πίστευε πως ήταν να επηρεάσει τα εσωτερικά της χώρας της, με πρόσχημα τη βοήθεια σε ώρα ανάγκης. Αυτή η δυσπιστία ενισχύθηκε όταν ο κινεζικός Ερυθρός Σταυρός προσπάθησε να γίνει το πρώτο σημείο επαφής για την εισερχόμενη βοήθεια αντί του Ερυθρού Σταυρού της Ταϊβάν, όπως θα ήταν το αναμενόμενο. Πολλά γεγονότα ωστόσο συνέβησαν μετά από αυτόν το σεισμό που επηρέασαν τις σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας και κατά επέκταση και τις σχέσεις της Κίνας με την Ταϊβάν. Για παράδειγμα, την 1-4-2001 ένα αμερικανικό κατασκοπευτικό αεροπλάνο συγκρούστηκε με αεροπλάνο της κινεζικής πολεμικής αεροπορίας με αποτέλεσμα το θάνατο του Κινέζου πιλότου και την αναγκαστική προσγείωση του αμερικανικού σκάφους στην Κίνα. Επίσης, η επίσκεψη του Προέδρου της Ταϊβάν στη Νέα Υόρκη στις 22-5-2001 καταδικάστηκε επίσημα από το Πεκίνο. Έτσι, οι όποιες πιθανότητες δημιουργήθηκαν μετά το σεισμό για προσέγγιση των δύο χωρών δεν ευνοήθηκαν από τα γεγονότα που συνέβησαν παράλληλα και δεν αποτέλεσαν μια βάση για βελτίωση των μελλοντικών σχέσεων (Kelman, I., 2003).

7. Ιαπωνία – Κίνα

Η διπλωματία της καταστροφής ήταν επίσης παρούσα και στις σχέσεις ανάμεσα στην Κίνα και την Ιαπωνία καθώς μετά το σεισμό του 2008 στην επαρχία Sichuan της Κίνας, η Ιαπωνία συνέβαλε στις προσπάθειες ανακούφισης των πληγέντων και, 3 χρόνια αργότερα, όταν

²² Διαθέσιμο: http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/1139807.stm, προσβάσιμο την 23 Σεπτεμβρίου 2014.
Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

σημειώθηκε [σεισμός](#) στη βορειανατολική [Ιαπωνία](#), μεγέθους 9,0 βαθμών της [κλίμακας Ρίχτερ](#), ο οποίος προκάλεσε τσουνάμι και τεράστιες καταστροφές, η Κίνα ανταποκρίθηκε στέλνοντας μια διασωστική ομάδα μαζί με υλικά και οικονομική βοήθεια.

Παρά όμως τα θετικά σημάδια, μια προσεκτική ματιά σε αυτές τις ενέργειες δείχνει πως μάλλον πρόκειται για κινήσεις που δημιουργούν πολιτική παρά για δράσεις που αποσκοπούν μόνο στην ανακούφιση του γείτονα. Ιδιαίτερα για την Κίνα αυτές οι κινήσεις πρέπει να ειπωθούν ως μέρος μιας ευρύτερης πολιτικής που προσπαθεί να περάσει την εικόνα μιας «υπεύθυνης δύναμης» και πρέπει να γίνουν κατανοητές στο πλαίσιο της προσπάθειας που γίνεται να αυξηθεί η συμβολή της στις μετακαταστροφικές επιχειρήσεις από το 2003 και μετά και ως μέρος της γενικότερης πολιτικής της να προάγει την εικόνα μιας ανερχόμενης υπερδύναμης.²³

Είναι ξεκάθαρο ότι η «διπλωματία της καταστροφής» δε μεταμόρφωσε τη συνολική εικόνα των κινεζικό-ιαπωνικών σχέσεων. Στην πραγματικότητα, η «διπλωματία της καταστροφής» πήρε σχήμα και μορφή από το πλαίσιο που θέτουν οι διεθνείς και εσωτερικές πολιτικές σχέσεις και ισορροπίες. Η θέληση της Κίνας να γίνει μια «υπεύθυνη δύναμη», η πολυπλοκότητα στις σχέσεις της με την Ιαπωνία και τις ΗΠΑ και η προσπάθεια της να διαχειριστεί την κοινή γνώμη στο εσωτερικό της χώρας δείχνουν πως η διπλωματία που ήρθε ως απόρροια της καταστροφής δεν άλλαξε ουσιαστικά τις διμερείς σχέσεις.

2.6 Συγκριτικά αποτελέσματα των περιπτώσεων μελέτης

Μια προσεκτική ματιά στις περιπτώσεις μελέτης που αναφέρθηκαν, αποκαλύπτει τα ακόλουθα:

- Μεσοπρόθεσμα, οι δράσεις που σχετίζονται με μια καταστροφή έχουν, αν και όχι πάντα, μια επίδραση στη διπλωματία.
- Μακροπρόθεσμα, άλλοι παράγοντες είναι πιο σημαντικοί από το κλίμα που διαμορφώνεται εξαιτίας της καταστροφής, όπως: ιστορικές έχθρες, παραδοσιακή δυσπιστία, κ.α..
- Ενώ μπορούν να υπάρξουν οφέλη από τη διπλωματία της καταστροφής, στην περίπτωση της ξηρασίας στη Νότια Αφρική, οι κοινές επιχειρήσεις ήταν πιθανές μόνο όταν οι στρατιωτικές, οικονομικές και άλλες αντιπαραθέσεις μπόρεσαν να έρθουν σε μια ισορροπία.

²³ Άρθρο με τίτλο: «The Limits of Disaster Diplomacy», 17-4-2011. Διαθέσιμο: <http://thediplomat.com/2011/04/the-limits-of-disaster-diplomacy>, προσβάσιμο την 22^η Ιουλίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

- Η καταστροφή ή η απειλή της καταστροφής παρέχει ευκαιρίες για ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ κρατών αλλά οι μηχανισμοί για αυτή την προσαρμογή πρέπει να είναι ήδη σε ισχύ ή να αναπτυχθούν για ικανοποιητικά αποτελέσματα.
- Ένας σημαντικός παράγοντας που διευκολύνει τη διπλωματία της καταστροφής είναι η δημόσια υποστήριξη για την ιδέα της συμφιλίωσης.
- Η «διπλωματία της καταστροφής» απολαμβάνει μεγάλη προβολή από τα ΜΜΕ πιθανότατα λόγω του πλήθους των εμπλεκόμενων παραγόντων σε ένα μετα-καταστροφικό περιβάλλον, οι οποίοι δεν σχετίζονται με διπλωμάτες και πολιτικούς.
- Η δημοτικότητα της διπλωματίας της καταστροφής είναι μάλλον αδικαιολόγητη και μάλλον είναι παράγοντας που μπορεί να οδηγήσει στην αποτυχία της γιατί: α) αυξάνει προσδοκίες οι οποίες δεν μπορούν άμεσα να πραγματοποιηθούν, οδηγώντας έτσι σε ανυπομονησία που οπλίζει τους πολέμιους της, β) αποσπά την προσοχή από τις πραγματικές αιτίες της αντιπαλότητας και έτσι απομακρύνει την οριστική λύση του προβλήματος και γ) αποτυγχάνει να μετατραπεί σε ένα σταθερό μέτρο που θα είναι απαραίτητο για το χτίσιμο και τη διατήρηση ενός κλίματος εμπιστοσύνης προς μια πορεία ειρήνης.
- Πολλά κράτη προσπαθούν να είναι αυτάρκη στην αντιμετώπιση των κινδύνων έτσι ώστε να εξασφαλίσουν την ανεξαρτησία τους καθώς θεωρούν ότι η εισερχόμενη βοήθεια σε περίπτωση ανάγκης μπορεί να επηρεάσει τις εξελίξεις στο εσωτερικό τους.
- Οι εμπλεκόμενοι δε θα πρέπει να θεωρούν ότι ο «αντίπαλος» τους μετά από μια καταστροφή θα αγνοήσει τα αίτια διαφωνίας και σύγκρουσης για να συγκεντρωθεί αποκλειστικά στα ζητήματα ανακούφισης και αποκατάστασης.
- Όσοι είναι έξω από το πλαίσιο της σύγκρουσης θα πρέπει να θυμούνται ότι κάθε ενέργεια που γίνεται μετά από μια καταστροφή μπορεί να έχει συνέπειες ως προς την ενδυνάμωση της διαπραγματευτικής δύναμης του ενός ή του άλλου μέρους.
- Οι δράσεις που σχετίζονται με μια καταστροφή μερικές φορές μπορεί να έχουν αρνητικό αποτέλεσμα και να επιδεινώσουν ένα ήδη αρνητικό κλίμα και να δυσχεράνουν τις διπλωματικές προσπάθειες.
- Μπορεί να υπάρξει σύγκρουση για τις προτεραιότητες μετά από μια καταστροφή ανάμεσα στην κυβέρνηση και σε πολιτικά προσανατολισμένες παρατάξεις οι οποίες θέλουν να

αναλάβουν πιο ενεργό ρόλο στην βοήθεια των πληγέντων, κάτι που μπορεί να προκαλέσει πολιτικές αλλαγές.

2.7 Παθητική και ενεργητική διπλωματία της καταστροφής

Οι προηγούμενες περιπτώσεις, δείχνουν καθαρά ότι οι προσπάθειες προσέγγισης που γίνονται εξαιτίας μιας καταστροφής, έχουν μεν απτές αλλά όχι υποχρεωτικά επιτυχημένες επιδράσεις στις διπλωματικές προσπάθειες σε διεθνές επίπεδο. Οι ενέργειες για τη διαχείριση μιας καταστροφής μπορεί να επηρεάσουν σημαντικά και τις διπλωματικές εξελίξεις σε μια ήδη υπάρχουσα πολιτική διαδικασία προσέγγισης στη συγκεκριμένη περιοχή αλλά δεν μπορούν από μόνες τους να καταλήξουν σε ελπιδοφόρες πρωτοβουλίες. Τα όποια εφήμερα κέρδη μπορούν εύκολα να εξανεμιστούν από την επίδραση άλλων γεγονότων ή ακόμη και από άλλες μεγαλύτερες καταστροφές. Μια καταστροφή μπορεί να λειτουργήσει ως καταλύτης αλλά όχι να δημιουργήσει διπλωματία.

Επίσης, οι προαναφερθείσες μελέτες επιβεβαιώνουν πως οι σχετικές με μια καταστροφή ενέργειες μπορούν να παρακινήσουν τη διπλωματική διαδικασία η οποία όμως έχει άλλη βάση και αιτία. Δεν μπορούν να δημιουργήσουν νέα διασυννοριακή συνεργασία και νέες διπλωματικές ευκαιρίες αλλά μπορούν να παίξουν καταλυτικό ρόλο σε ήδη υπάρχουσες. Μια επιβεβλημένη ανθρωπιστική βοήθεια σπάνια καταλήγει να κυριαρχεί στη διπλωματία και στις πολιτικές αποφάσεις και δράσεις. Αντίθετα, οι πολιτικές σκοπιμότητες, η ιστορία, η κουλτούρα, η αλλαγή ηγεσίας, η πίεση του κοινού και των ΜΜΕ, οι ιδεολογικές και θρησκευτικές πεποιθήσεις τείνουν να κυριαρχούν στη διπλωματία, στη σύγκρουση και στην ειρήνη. Η «διπλωματία της καταστροφής» συνεχίζει να αποφέρει μεικτά αποτελέσματα, ενώ τις πιο πολλές φορές δεν έχει μακροπρόθεσμα θετική κατάληξη αφού κυριαρχούν άλλα ζητήματα, άσχετα με την καταστροφή (Kelman and Koukis, 2000; Kelman, 2006; Kelman, 2007).

Σε κάποιες περιπτώσεις, η διαχείριση μιας καταστροφής έχει αλληλεπίδραση με τα διεθνή ζητήματα χωρίς απαραίτητα οι πρωταγωνιστές να το αντιλαμβάνονται ή να έχουν επίγνωση του πώς να χειριστούν την κατάσταση έτσι ώστε να υπάρξει θετική κατάληξη. Αυτά, είναι παραδείγματα **παθητικής** διπλωματίας.

Από την άλλη, ο ρόλος που μπορεί να παίξει μια καταστροφή στις διεθνείς υποθέσεις είναι αναγνωρισμένη σε κάποιες περιπτώσεις και ίσως μια σκόπιμη χρήση των ενεργειών και δράσεων που αφορούν στη διαχείριση μιας έκτακτης ανάγκης θα έπρεπε να μελετηθεί για διευκόλυνση ή και επιτάχυνση διάφορων ειρηνευτικών διαδικασιών. Αυτή, η **ενεργητική** διπλωματία της καταστροφής, θα μπορούσε να μεγιστοποιήσει τις ευκαιρίες για μείωση των

εντάσεων και να συνεισφέρει σε μια μακροπρόθεσμη πολιτική για λύση τοπικών ή και περιφερειακών προβλημάτων μεταξύ ανταγωνιστικών χωρών.

Σε αυτήν την ενεργητική διπλωματία μπορεί να εμπλακούν συνεργασίες με τα ΜΜΕ και προσπάθειες επηρεασμού των κυβερνήσεων ώστε να ενημερωθούν και να αποκτήσουν καλύτερη αντίληψη των πιθανοτήτων που υπάρχουν για βελτίωση των διεθνών σχέσεων μέσα από συνεργασίες που αφορούν στη λύση και άμβλυνση των συνεπειών από μια καταστροφή. Είναι όμως μη ρεαλιστικό να αναμένουμε ότι μια καταστροφή μπορεί να επηρεάσει όλες τις διεθνείς πολιτικές σχέσεις. Αυτό που θα έπρεπε να είναι επιθυμητό θα ήταν να αποσαφηνιστεί ο πλέον αποτελεσματικός μηχανισμός για την αντιμετώπιση των καταστροφών σε ένα πολιτικά εχθρικό περιβάλλον και μια αντίληψη του τι, μια διπλωματία βασισμένη στις ενέργειες για την καταστροφή, μπορεί και τι δεν μπορεί να κάνει.

2.8 Κατηγοριοποίηση της «διπλωματίας της καταστροφής»

Βασισμένη σε διάφορες αναλύσεις περιπτώσεων, έχει προταθεί η κατηγοριοποίηση της «διπλωματίας της καταστροφής» σε 4 κατηγορίες, (Kelman, I., 20007):

1. **Εγγύτητα ή γειτνίαση των χωρών.** Χωρίζεται σε τρεις υποκατηγορίες: **α)** Χώρες που είναι σε σύγκρουση και έχουν κοινά σύνορα όπως η Ινδία και το Πακιστάν, **β)** χώρες που τους χωρίζει ένα ποτάμι, μια λίμνη ή μια μικρή θαλάσσια απόσταση (Ιαπωνία, Βόρεια Κορέα) και **γ)** χώρες που δεν είναι γεωγραφικά κοντά η μία στην άλλη (ΗΠΑ, Ιράν).
2. **Σχέση βοήθειας.** Χωρίζεται και αυτή σε τρεις υποκατηγορίες: **α)** Οι χώρες που βρίσκονται σε σχέσεις έντασης αντιμετωπίζουν κίνδυνο από τον ίδιο τύπο καταστροφής ή ακόμη και από το ίδιο καταστρεπτικό γεγονός και σαν αποτέλεσμα ανταλλάσσουν αμοιβαία βοήθεια, **β)** Χώρες με μη φιλικές σχέσεις συνεργάζονται για τη διανομή βοήθειας σε τρίτο κράτος και **γ)** Σχέση, στην οποία ο ένας προσφέρει βοήθεια και ο άλλος την αποδέχεται.
3. **Πεδίο υλοποίησης.** Ανάλογα με το χώρο που ασκείται, χωρίζεται σε τρία επίπεδα: **α)** Κυβερνητικό (Ινδία, Πακιστάν), **β)** Οργανώσεων όπως τα Ηνωμένα Έθνη, ΜΚΟ, ΜΜΕ, ιδιωτικός τομέας, διάφορα λόμπυ και ινστιτούτα ερευνών και **γ)** Κοινωνικό επίπεδο, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα την προσέγγιση της Ελλάδας και της Τουρκίας το 1999, αν και σε αυτήν την περίπτωση πρέπει να υπάρχει προδιάθεση από τα δύο προηγούμενα επίπεδα. Συνδυασμός επιπέδων μπορεί να υπάρξει.
4. **Σκοπός των ενεργειών.** Πολλοί και διάφοροι μπορεί να είναι οι στόχοι της διπλωματίας της καταστροφής, οι οποίοι, μπορεί επίσης να είναι φανεροί ή όχι.

2.9 Υπάρχει ελπίδα για μια αποτελεσματική «διπλωματία της καταστροφής»;

Στην ερώτηση: «θα έπρεπε οι σχετικές με μια καταστροφή ενέργειες να χρησιμοποιηθούν για βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ εχθρικών χωρών, αν υπάρχει η δυνατότητα μέσα από τη «διπλωματία της καταστροφής» να υπάρξουν οφέλη στην απόκριση σε μια κρίση αλλά και σε διπλωματικό επίπεδο;», οι ερευνητές παρέχουν δύο διαφορετικές και αντίθετες απαντήσεις (Kelman, I., 2006):

- **Όχι:** Εκτεταμένες προσπάθειες γίνονται για διαχωρισμό των καταστροφών από την πολιτική. Νέοι μηχανισμοί και τεχνικές για τον συσχετισμό και την εμπλοκή τους δεν χρειάζονται. Αντίθετα θα πρέπει να ενθαρρυνθεί ο περαιτέρω χωρισμός τους.
- **Ναι:** Οι καταστροφές είναι πρώτα από όλα πολιτικά γεγονότα και δεν μπορεί να τις εξετάζουμε έξω από αυτό το πλαίσιο. Πρέπει να αναγνωρίζονται και να επιδιώκονται τα θετικότερα αποτελέσματα που μπορούν να δημιουργηθούν και να συντηρηθούν εξαιτίας της «διπλωματίας της καταστροφής».

Η θεωρία της «διπλωματίας των καταστροφών» προτείνει γενικά, ότι η απειλή μιας καταστροφής δημιουργεί ευκαιρίες συνεργασίας μεταξύ κρατών που βρίσκονται σε σύγκρουση/ένταση, οι οποίες υπό κανονικές συνθήκες δεν θα προέκυπταν (Kelman, I., 2006). Παρόλα αυτά, μελέτες έχουν δείξει ότι η επίδραση της διπλωματίας των καταστροφών είναι είτε πρόσκαιρη, είτε σχετικά μικρής σημασίας και ότι κάποιες φορές μπορεί να φέρει ακόμα και τα αντίθετα αποτελέσματα. Στην περίπτωση των σεισμών του 1999 στην Ελλάδα και την Τουρκία, τα ΜΜΕ ισχυρίστηκαν ότι οι σεισμοί οδήγησαν σε συμφιλίωση και συνεργασία των δύο πλευρών και στο τέλος μιας μακροχρόνιας εχθρότητας. Οι περισσότεροι όμως ερευνητές καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η προσέγγιση δεν ήταν το αποτέλεσμα των σεισμών αλλά μιας διαδικασίας που είχε ξεκινήσει πριν από αυτούς. Σε αυτό οδηγούν δύο κυρίως στοιχεία, το πρώτο είναι ότι για την πολιτική ελίτ και στις δύο χώρες η διαδικασία Εξευρωπαϊσμού που άρχισε το 1996, δημιούργησε τη βάση για τη μετακαταστροφική αλλαγή πολιτικής στις διμερείς σχέσεις. Το δεύτερο είναι ότι οι σεισμοί έδρασαν σαν καταλύτης και άλλαξαν την αντίληψη που είχε ο ένας λαός για τον άλλο. Τα δύο παραπάνω στοιχεία συνδυαστικά βοήθησαν στην προσέγγιση των δύο λαών μέσα σε ένα θετικό πλαίσιο.

Η απαίτηση για παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, όπου και όταν αυτή είναι αναγκαία και το γεγονός ότι αυτή η βοήθεια προσφέρεται κάτω από τις αρχές της ουδετερότητας, της αμεροληψίας και ανεξάρτητα από πολιτικούς, θρησκευτικούς ή άλλους λόγους είναι ο λόγος ανάπτυξης των ενεργειών που αναλαμβάνονται σε μια καταστροφή και που περιλαμβάνονται

στον όρο «διπλωματία της καταστροφής». Ωστόσο αυτή η ανθρωπιστική υποχρέωση στην πραγματικότητα συχνά αγνοείται κάτω από την πίεση γεγονότων που δεν έχουν σχέση με την καταστροφή και τις δυσκολίες που αυτή επιφέρει σε μια περιοχή. Για παράδειγμα, δεν μπορεί να αγνοηθεί η επιρροή των πολιτικών ηγετών και των ανθρώπων που καθορίζουν τους παράγοντες που είναι σημαντικοί για τη διαμόρφωση μιας πολιτικής, άσχετα αν αυτοί οι παράγοντες είναι ουσιαστικά σημαντικοί.

Δοσμένων των παραπάνω παρατηρήσεων και των σύνθετων συνθηκών που δημιουργούνται στην πολιτική αλλά και σε ένα περιβάλλον κρίσης θα πρέπει να αποφεύγεται να θεωρείται η «διπλωματία της καταστροφής» ως ένα μηχανιστικό μοντέλο που σε συγκεκριμένο αίτιο δίνει πάντα το ίδιο αποτέλεσμα. Εδώ οι συνθήκες μεταβάλλονται από διάφορους παράγοντες έξω από την καταστροφή και τις συνέπειές της και έτσι δεν προδιαγράφουν συγκεκριμένη και προκαθορισμένη πορεία.

2.10 Η «διπλωματίας της καταστροφής» ως εργαλείο διεθνής πολιτικής στη σύγχρονη εποχή της πληροφορίας

Θα μπορούσαν οι παγκόσμιες καταστροφές ή οι τοπικές τρωτότητες να χρησιμοποιηθούν για να οδηγήσουν σε θετικές παγκόσμιες αλλαγές στα διεθνή ζητήματα; Η διπλωματία της καταστροφής μπορεί να γίνει ένα εργαλείο ή ένα όπλο στην παγκόσμια πολιτική και ανάπτυξη; Αυτή η προοπτική είναι πολλή θεωρητική αλλά δεν μπορεί να αρνηθεί κανείς ότι υπάρχει.

Γεγονότα όπως οι σεισμοί, οι κυκλώνες και οι ξηρασίες δεν αναγνωρίζουν και δε σέβονται εθνικά σύνορα. Οι συνέπειες τους, απειλούν γειτονικά έθνη και η επανάληψή τους απαιτεί έρευνα και συνεργασία σε όλα τα επίπεδα για την υλοποίηση μέτρων για το μετριασμό των αποτελεσμάτων τους.

Η «διπλωματίας της καταστροφής» πρέπει να ειπωθεί σαν μια περίπλοκη διαδικασία και ως μέρος ενός πολύ ευρύτερου πλαισίου που το συν-διαμορφώνουν πολύ περισσότεροι παράγοντες, όπως για π.χ. η διπλωματία του εμπορίου, του αθλητισμού, της κουλτούρας, κ.α. Η επιδίωξη και η επίτευξη στόχων μέσω της «διπλωματίας της καταστροφής» θα συμβεί μόνο όταν η διπλωματία στηριχθεί ενεργά από πολιτικούς ηγέτες, τα ΜΜΕ, το κοινό αίσθημα κ.τ.λ. Η συγκεκριμένη διπλωματία, από επιλογή μπορεί να υιοθετηθεί ή να αποφευχθεί από μια χώρα. Τα αποτελέσματά της δεν είναι ποτέ βέβαια. Οι υποστηρικτές της ή οι πολέμοί της μπορεί να αγνοηθούν από τα πολιτικά λόμπυ και τους ηγέτες. Ταυτόχρονα, οι ηγέτες που βασίζονται σε αυτή για να επιτύχουν τη συμφιλίωση με άλλη χώρα ρισκάρουν μια περιφρονητική άρνηση από το άλλο μέρος, κάτι που πάντα το λαμβάνουν υπόψη τους.

Η έννοια της «διπλωματίας της καταστροφής» είναι βασισμένη πάνω στην αναγνώριση των κοινών ενδιαφερόντων των εθνών πάνω στο επίπεδο της επιστημονικής κατανόησης του κοινού κινδύνου. Στη σημερινή εποχή, ένα καταστροφικό γεγονός ελκύει αμέσως την προσοχή των ΜΜΕ και γίνεται γνωστό σε πολύ μεγάλο αριθμό ανθρώπων σχεδόν την στιγμή που συμβαίνει. Οι επιπτώσεις των φυσικών καταστροφών πάνω στις ανθρώπινες κοινωνίες μπορούν αποτελεσματικά να μειωθούν μέσω αποφάσεων που στηρίζονται σε αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με την τοποθεσία και το περιβάλλον, δράσεις που αναλαμβάνονται από τον πληθυσμό που εκτίθεται στον κίνδυνο και έγκαιρη επικοινωνία και ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των οργανισμών και αρμόδιων αρχών που έχουν την υπευθυνότητα για την προστασία της ζωής και της περιουσίας. Έτσι, οι κοινός κίνδυνος οδηγεί σε κοινή υπευθυνότητα μεταξύ των κρατών που είναι εκτεθειμένα σε αυτόν.

Ο σχεδιασμός μιας διεθνής πολιτικής ή έστω πολιτικής που συμπεριλαμβάνει τουλάχιστο δύο χώρες, για την ενίσχυση του τρόπου ανταπόκρισης σε μια καταστροφή και για πρόβλεψη μελλοντικών, απαιτεί αλλαγές στις στρατηγικές τόσο στο εσωτερικό μιας χώρας, όσο και στη συλλογική προσέγγιση και τη συνεργασία με τις άλλες που αντιμετωπίζουν κοινές απειλές. Το περιβάλλον μιας καταστροφής είναι δυναμικό και απεικονίζει μια κοινωνία σε μετάβαση.

Επειδή η επιστημονική γνώση επηρεάζει την ικανότητα μείωσης του κινδύνου, η μοιρασμένη γνώση προσφέρει στις χώρες μια βάση για να χτίσουν μια αποτελεσματική συνεργασία για κοινές δράσεις απέναντι στις καταστροφές. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, τα οφέλη από κοινές ενέργειες για την επίτευξη ενός στόχου μπορεί να ξεπεράσουν παλιές έχθρες που στηρίζονται σε οικονομικές, θρησκευτικές, εθνικές και πολιτικές αντιπαλότητες (Haas, E. R., 1990).

Ο Comfort (2000) περιγράφει τις δραστηριότητες που μπορεί να συμβάλλουν στη μακροπρόθεσμη μείωση των καταστροφών και στην ανάπτυξη εποικοδομητικών σχέσεων μεταξύ χωρών που προηγούμενα ήταν εχθροί ή τουλάχιστον δεν είχαν καλές σχέσεις, ως εξής: **α)** δομή πληροφοριών που υποστηρίζει συλλογική επιστημονική έρευνα μεταξύ εθνών που αντιμετωπίζουν κοινούς κινδύνους, **β)** εκτίμηση της δυνατότητας απορρόφησης αυτών των πληροφοριών από οργανισμούς και ιδρύματα που είναι υπεύθυνα για καινοτομίες και τεχνικές για μείωση των κινδύνων, **γ)** αναγνώριση κατάλληλων χρόνων και τρόπων επέμβασης στις υπάρχουσες πολιτικές και **δ)** συντονισμός συλλογικών προσπαθειών για μείωση και αντιμετώπιση των κινδύνων. Το αποτέλεσμα δεν είναι αυτό που ονομάζουμε «διπλωματία της καταστροφής» με την στενή έννοια του όρου που αναφέρεται στις διαπραγματεύσεις των επίσημων αντιπροσώπων των κυβερνήσεων αλλά μια ευρύτερη διαδικασία που βλέπει τα έθνη

ως ένα μόνο επίπεδο μιας συσσωμάτωσης μέσα σε ένα μεγαλύτερο και πιο περίπλοκο παγκόσμιο σύστημα.

Η επικέντρωση της επιστημονικής έρευνας στις συνθήκες και τους μηχανισμούς που οδηγούν ένα φυσικό φαινόμενο σε καταστροφή μπορούν να οδηγήσουν κοινότητες και έθνη σε αναγνώριση των ιδίων κινδύνων και σε συνεργασία για να τους μετριάσουν και να έχουν κοινά οφέλη. Η συλλογική έρευνα μπορεί να οδηγήσει σε σχέσεις συνεργασίας τις χώρες που προσπαθούν να αντιμετωπίσουν τον ίδιο κίνδυνο και αυτό δημιουργεί μια επιστημονική βάση γνώσης που μπορεί να στηρίξει τη «διπλωματία της καταστροφής».

Η δυνατότητα για εκτεταμένη επικοινωνία και ανταλλαγή πληροφοριών στο σύγχρονο κόσμο είναι κρίσιμος παράγοντας για το συντονισμό των ενεργειών των οργανισμών και φορέων που εμπλέκονται στο πεδίο μιας καταστροφής και μπορεί να διευκολύνει τη μετάβαση σε ένα καλύτερο επίπεδο διαλειτουργικότητας. Η πολυπλοκότητα των επιχειρήσεων ιδιαίτερα όταν προστίθενται και πόροι από άλλες χώρες απαιτεί ροή πληροφοριών που υποστηρίζονται από ένα δομημένο σύστημα και τα τελευταία τεχνολογικά επιτεύγματα.

Η επένδυση σε ένα δομημένο σύστημα πληροφοριών μπορεί να γεφυρώσει τα κανάλια επικοινωνίας των χωρών που εμπλέκονται στη φάση της επείγουσας ανάγκης και μπορεί να είναι ο οδηγός μιας δομής ανταλλαγής πληροφορίας για την αποτροπή και το σχεδιασμό για μελλοντικές καταστροφές. Σε περίοδο εμφάνισης μιας απειλής ή μιας καταστροφής αυτή η δομή μπορεί να αντικαταστήσει τα ξεχωριστά εθνικά συστήματα χωρών που παραδοσιακά είναι εχθροί και αντιμετωπίζουν με σκεπτικισμό την ανταλλαγή πληροφοριών.

2.11 Τα όρια της διπλωματίας της καταστροφής

Συνήθως, οι δράσεις της «διπλωματίας της καταστροφής» έχουν μικρότερο αντίκτυπο και αποτέλεσμα από ότι θα περίμενε ή θα ήλπιζε κάποιος. Υπάρχουν αρκετοί λόγοι οι οποίοι εξηγούν το γιατί συμβαίνει αυτό:

- Η συμφιλίωση δεν είναι απαραίτητα ένας σημαντικός στόχος, παρά την πιθανότητα για κοινή δράση και ανταπόκριση σε περίπτωση καταστροφής.
- Η καχυποψία, η προκατάληψη, η δυσπιστία συχνά υπερτερούν των προσπαθειών για ανθρωπιστική βοήθεια.
- Η έλλειψη πολιτικής προνοητικότητας και διορατικότητας και η υπερβολική προβολή από τα ΜΜΕ μπορεί να καλύψουν και να διαστρεβλώσουν τις πιθανές καλές προθέσεις.

Άλλοι λόγοι έξω από τη διπλωματία, που μπορεί να επηρεάσουν το αποτέλεσμα των ενεργειών μετά από μια καταστροφή, είναι:

- Ο φόβος ότι η «διπλωματία της καταστροφής» θα αποσπάσει την προσοχή από τις συνέπειες της καταστροφής και ότι οι διεθνείς πολιτικές και προσπάθειες θα επικεντρωθούν στα μακροπρόθεσμα κέρδη από τη συμφιλίωση και δε θα καλυφθούν οι άμεσες ανάγκες των πληγέντων.
- Η ανθρωπιστική επιταγή. Πολλοί οργανισμοί προσπαθούν να ξεχωρίσουν τις ενέργειες για βοήθεια σε μια καταστροφή από τις διπλωματικές προσπάθειες, όπως ορίζεται στις Θεμελιώδεις Αρχές του κινήματος του Ερυθρού Σταυρού και της Ερυθρής Ημισελήνου.

Αυτές οι παρατηρήσεις δείχνουν πως οι διεθνείς ενέργειες, οι σχετιζόμενες με μια καταστροφή, δεν έχουν πάντα υψηλή προτεραιότητα στην πολιτική ατζέντα αυτών που αποφασίζουν, ακόμη και όταν υπάρχει καλό κλίμα. Όσο κι αν ακούγεται σκληρό, άλλοι παράγοντες παίζουν πιο σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της διπλωματίας για τους πολιτικούς και τους ηγέτες.

2.12 Η καταστροφή ως «πρόκληση» για αλλαγή στις διακρατικές σχέσεις και ο ρόλος των λαών για μια πετυχημένη διπλωματία της καταστροφής

Η διαδικασία της μεταβολής μιας κρίσης σε ευκαιρία για εποικοδομητικές αλλαγές, απαιτεί ένα διαφορετικό μοντέλο προσέγγισης από την παραδοσιακή γραμμική αντίληψη της κυβερνητικής αρχής, ως ένα ιεραρχικό πρότυπο που ασκεί διοίκηση και έλεγχο. Μετά από μια μεγάλη καταστροφή, όλα τα κυβερνητικά συστήματα και υπηρεσίες παρουσιάζουν αρκετές αλλαγές στις επιχειρησιακές τους διαδικασίες και λειτουργίες και στο εσωτερικό τους αλλά και στις σχέσεις τους με άλλα έθνη, αν και δεν είναι σαφής η κατεύθυνση και ο βαθμός αυτών των αλλαγών και η πιθανότητα που μπορεί να έχουν για βελτίωση των σχέσεων με τα άλλα γειτονικά τους κράτη.

Στο σύγχρονο, πολυσύνθετο, προσαρμοστικό κόσμο η δράση μιας οργάνωσης ή ομάδας μπορεί να συνεισφέρει στην ικανότητα αντίδρασης για την επίτευξη ενός κοινού στόχου. Για παράδειγμα, η δυνατότητα αλλά και η θέληση της Ελλάδας, μέσα σε λίγες ώρες, να συνθέσει και να στείλει στην Τουρκία, μια καλά εκπαιδευμένη και εξοπλισμένη ομάδα έρευνας και διάσωσης, μετά το σεισμό της 17^{ης} Αυγούστου 1999, δείχνει το πώς μπορεί μια χώρα να βοηθήσει μια άλλη να καλύψει τις ανάγκες της την κρίσιμη ώρα. Την παραπάνω δράση ακολούθησε η αμοιβαία βοήθεια της εθελοντικής τουρκικής ομάδας AKUT μετά το σεισμό της 9^{ης} Σεπτεμβρίου στην

Αθήνα και έτσι οι σχετικές με την καταστροφή δράσεις είχαν ιδιαίτερα θετικό διπλωματικό αντίκτυπο.²⁴

Αμέσως μετά και στα δύο κράτη υπήρξε μια έξαρση συνεισφοράς του κόσμου και διάφορων οργανώσεων σε χρήματα και αγαθά για τα θύματα των σεισμών. Αυτή η αντίδραση οδήγησε στην αλλαγή της αντίληψης του ενός λαού για τον άλλο. Η συσσώρευση επίσης πόρων για την ανταπόκριση στην καταστροφή δείχνει την ικανότητα των δύο χωρών που παραδοσιακά ήταν αντίπαλοι να κινητοποιούν γρήγορα εξειδικευμένες μονάδες για να καλύψουν την άμεση ανάγκη της διάσωσης των παγιδευμένων και να εκπληρώνουν έναν κοινό στόχο.

Η ροή ανθρώπων, ιδεών και υλικών σε ένα κοινό πεδίο με στόχο την εκπλήρωση κοινών στόχων ενεργοποιεί συνεχώς την αλληλεπίδραση μεταξύ τους και μπορεί μακροπρόθεσμα να επηρεάσει αλλαγές σε όλο το κοινωνικό και πολιτικό σύστημα. Η τεράστια συρροή χρημάτων, φαγητού, φαρμάκων, εξοπλισμού και εξειδικευμένου προσωπικού από την Ελλάδα προς την Τουρκία, το 1999, αντιπροσωπεύει αυτήν ακριβώς τη θεωρητική προσέγγιση στην πράξη.

Διάφοροι οργανισμοί (τοπικοί, εθνικοί, διεθνείς) συνέβαλαν στη μεταφορά φαγητού και προμηθειών στο Μαλάουι, στη Μοζαμβίκη, στη Ζάμπια και στη Ζιμπάμπουε κατά τη διάρκεια της ξηρασίας στη νότια Αφρική το 1991-1992. Κάθε τρόπος μεταφοράς που χρησιμοποιήθηκε, πρόσθεσε τη δική του αξία στη συνολική προσπάθεια και συνέβαλε στη συνολική επιτυχία του εγχειρήματος καθώς έπρεπε να καλυφθούν άμεσες ανάγκες σε διαφορετικές τοποθεσίες με πολύ διαφορετικές συνθήκες πρόσβασης. Η πολιτική που ακολούθησε η Νότια Αφρική κατά τη διάρκεια της φάσης άμεσης ανάγκης κατέληξε στη βελτίωση των σχέσεών της με την Κοινωνία Ανάπτυξης της Νότιας Αφρικής (Southern Africa Development Community).

Σε ένα περιβάλλον επιρρεπή στις φυσικές καταστροφές, η δράση ενός οργανισμού ή μιας ομάδας συχνά δρα σαν καταλύτης που δείχνει τον δρόμο για μια νέα προσέγγιση σε ένα προηγούμενα δύσκολο και ανεπίλυτο πρόβλημα. Οι καταστροφές, κλονίζοντας τις υπάρχουσες πρακτικές, σκέψεις και ενέργειες δημιουργούν ταυτόχρονα ευκαιρίες για ανοικοδόμηση των κυβερνητικών συστημάτων και την επανατοποθέτησή τους σε νέες πιο υγιείς βάσεις. Οι συνθήκες χάους που μπορεί να προκαλέσει μια καταστροφή παρέχουν τη δυνατότητα σε διαφορετικές ομάδες του πληθυσμού να μάθουν και να αναπτύξουν νέες ικανότητες και να αλλάξουν τη θέση τους και την επίδρασή τους στο σύστημα.

²⁴ Συνέντευξη με τη Μιράντα Δανδουλάκη τον Ιούνιο του 2015. Η κα. Δανδουλάκη ήταν συντονίστρια του ΟΑΣΠ στην ελληνική αποστολή στην Τουρκία, τον Αύγουστο του 1999 και μέλος της επιτροπής για τη διαμόρφωση του Πρωτοκόλλου Συνεργασίας της JHET SDRU (Δες Παράρτημα Δ).

Τα καταστρεπτικά γεγονότα δημιουργούν ευκαιρίες για αλλαγή των σχέσεων μεταξύ των συμμετεχόντων στην ανταπόκριση στον κοινό κίνδυνο. Η πρόκληση είναι να χρησιμοποιηθεί αυτή η ευκαιρία ως οδηγός δράσεων αρχικά στο επιχειρησιακό επίπεδο της διαχείρισης μιας καταστροφής και στη συνέχεια αυτή η επαφή και αλληλεπίδραση να στηρίζει μια ουσιαστική αλλαγή στη συνεργασία και την αναγνώριση των κοινών στόχων και συμφερόντων των χωρών που είναι σε αντιπαλότητα αλλά ταυτόχρονα μοιράζονται τον ίδιο κίνδυνο και την ευθύνη να τον μετριάσουν.

Οι μικρές δράσεις που αναλαμβάνονται αρχικά στη φάση της άμεσης ανάγκης, πρέπει να γίνουν αντιληπτές ως μοχλοί αλλαγής σε ευρύτερους τομείς όλων των φάσεων μιας καταστροφής. Η διεθνής πολιτική και η διπλωματία που είναι σχεδιασμένη σε συμφωνία με το πλαίσιο της διαχείρισης των φυσικών απειλών μπορεί να στηρίζει αυτή τη λειτουργία. Αν το εισερχόμενο προσωπικό και πόροι έχουν ταυτιστεί με τις πραγματικές ανάγκες της πληγείσας χώρας μέσα από ένα ήδη λειτουργικό σύστημα συνεργασίας τότε μπορεί αυτή η διαδικασία να είναι ένα σταθερό βήμα προς ένα νέο πρότυπο αλληλεπίδρασης.

Η κρίσιμη διεργασία της μεταβολής των δράσεων που αναλαμβάνονται από μια χώρα στο περιβάλλον μιας καταστροφής, σε μια διαδικασία οικοδόμησης μιας μελλοντικής, στερεής συνεργασίας, εξαρτάται από την ύπαρξη μιας λειτουργικής υποδομής πληροφοριών για την έγκυρη ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών που συμμετέχουν στο σύστημα.

Μια φυσική καταστροφή μπορεί να γίνει καταλύτης προς μια πορεία συμφιλίωσης παρακινώντας αλλαγές στην στάση του κόσμου προς το αντίπαλο κράτος. Όταν η δημόσια συμπεριφορά αλλάξει, το ίδιο γίνεται και με τα πολιτικά κίνητρα των ηγετών. Ειδικά, η πλειοψηφία του λαού μπορεί να σπρώξει τους κυβερνητικούς επίσημους να ψάξουν την ειρήνη αφού δημιουργούν πολιτικό κόστος σε όποιον συνεχίσει τον ανταγωνισμό (Mor, B., D., 1997).

Αυτό λειτουργεί εν μέρει επειδή οι καθημερινοί άνθρωποι μπορεί να έχουν τη θέληση να συμφιλιωθούν με έναν αντίπαλο και αυτό να το εκπέμπουν και επιπλέον επειδή η μεταστροφή στην στάση της κοινής γνώμης μπορεί να αλλάξει την χάραξη πολιτικής. Ακόμη και οι πολιτικοί που θέλουν την προσέγγιση σκέπτονται το πολιτικό κόστος και ψάχνουν σημάδια για αλλαγή της κοινής γνώμης όσον αφορά την αντίληψή της για το άλλο μέρος. Κάτι ανάλογο συνέβη και στην περίπτωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων αφού η διάθεση για προσέγγιση υπήρχε πριν το σεισμό στο Ιζμίτ αλλά αμέσως μετά οι εκδηλώσεις του λαού της Κωνσταντινούπολης προς τα μέλη της ελληνικής αποστολής δε θα μπορούσαν να μην δώσουν νέα δυναμική σε αυτήν την

πορεία συμφιλίωσης.²⁵ Οι ηγέτες που έχουν τα χέρια τους δεμένα από τη διάθεση και τη θέληση της κοινής γνώμης στη χώρα τους, είναι λιγότερο πιθανό να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες για συμφιλίωση.

Μια κοινή γνώμη αρνητική και εχθρική προς την συμφιλίωση μπορεί να εμποδίσει τις προσπάθειες των ηγετών της προς αυτή την κατεύθυνση, όπως συνέβη για π.χ. με τον Αιγύπτιο ηγέτη Sadat, ο οποίος εγκαινίασε τις διαπραγματεύσεις για ειρήνη με το Ισραήλ και ξεσήκωσε το μένος των εθνικιστών στη χώρα του που τελικά τον δολοφόνησαν.²⁶ Από την άλλη, μια κοινή γνώμη η οποία είναι θετική προς την προσέγγιση, νομιμοποιεί τις επίσημες κινήσεις προς αυτή την κατεύθυνση και επιτρέπει στους αξιωματούχους να εισάγουν πρωτοβουλίες για σύνδεση με το αντίπαλο μέρος και να βάλουν τις βάσεις για μια μακροχρόνια διαδικασία που μπορεί να καταλήξει στην επίλυση όλων των διαφωνιών.

Ο ανθρωπισμός και η συμπόνια είναι σημαντικοί παράγοντες που μπορούν να παίξουν ρόλο στην αλλαγή της κοινής γνώμης μετά από μια καταστροφή, γιατί οι εικόνες του ανθρώπινου πόνου και αυτών που προσπαθούν να τον ανακουφίσουν είναι ερεθίσματα που ξυπνούν αισθήματα συμπάθειας. Σπάζοντας την στερεότυπη εικόνα για τον «άλλο», οι ενέργειες που ακολουθούν μια καταστροφή μπορούν εκτός από μια ευκαιρία για ειρήνη να δημιουργήσουν τη θέληση μεταξύ των λαών για μείωση της εχθρότητας.

Σε κάθε περίπτωση όμως, οι διπλωμάτες, οι δημοσιογράφοι και οι ακαδημαϊκοί πρέπει να είναι πολύ προσεχτικοί όταν χρησιμοποιούν τον όρο «διπλωματία της καταστροφής» και την τυχόν επιρροή της στη βούληση των λαών. Πολύ συχνά, οι ελπίδες που εκφράστηκαν έχουν ματαιωθεί για λόγους έξω από τη λαϊκή θέληση, την καταστροφή και τις συνέπειές της. Ακόμη και αν υπάρχει πιθανότητα ανάδειξης μιας διπλωματίας που θα φέρει ειρήνη και συμφιλίωση, είναι σημαντικό όλοι όσοι εμπλέκονται σε αυτή να είναι καλά ενημερωμένοι για το πλαίσιο και το μηχανισμό που αυτή δουλεύει και για τα αποτελέσματα που αναμένονται. Η ιδιαίτερη πολιτική κατάσταση φαίνεται να έχει την περισσότερη επιρροή και επίδραση. Το γενικότερο μεταβατικό πολιτικό κλίμα και η ειρήνη στην ευρύτερη περιοχή τη συγκεκριμένη εποχή θα

²⁵ Συνέντευξη με το Δημήτριο Πύρρο το Μάιο του 2015. Ο κος Πύρρος είναι Συντονιστής-Διευθυντής Ιατρικών Υπηρεσιών του Ε.Κ.Α.Β. και συμμετείχε στην ελληνική αποστολή στην Τουρκία τον Αύγουστο του 1999. Επίσης, συμμετείχε ως εκπρόσωπος του Ε.Κ.Α.Β. στις διεργασίες για τη διαμόρφωση του Πρωτοκόλλου Συνεργασίας της JHET SDRU καθώς και στο ελληνικό εθνικό σκέλος αυτής (Δες Παράρτημα Δ).

²⁶ Δολοφονίες πολιτικών ηγετών. Διαθέσιμο: <http://ktikio.blogspot.gr/2010/08/o.html>, προσβάσιμο την 29 Μαρτίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

πρέπει να ευνοούν τις προσπάθειες συνεργασίας. Ανεξάρτητα όμως από αυτό, η διπλωματία πρέπει να είναι παρούσα σε κάθε προσπάθεια διαχείρισης μια κρίσης για να αποκομίσει τα όποια πιθανά οφέλη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΛΛΑΔΑΣ - ΤΟΥΡΚΙΑΣ

3.1 Σύντομη ιστορική ανασκόπηση των ελληνοτουρκικών σχέσεων

Η Τουρκία και η Ελλάδα έχουν μια μακριά πορεία συγκρούσεων. Ουσιαστικά τα δύο έθνη έχουν σφυρηλατήσει τη σύγχρονη ταυτότητά τους μέσα από τους αγώνες, του ενός εναντίον του άλλου. Την περίοδο 1821-1829 έλαβε χώρα η ελληνική επανάσταση που έφερε την ανεξαρτησία της Ελλάδας από τον Οθωμανικό ζυγό έπειτα από σχεδόν 400 χρόνια. Από τη δημιουργία του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, οι ελληνοτουρκικές σχέσεις πέρασαν από πολλές φάσεις και διακυμάνσεις, με κυριότερα σημεία τον Πρώτο Παγκόσμιο πόλεμο και τους αγώνες των Ελλήνων, ενάντια στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, για την επέκταση της χώρας και το κίνημα των Νεότουρκων και τη νίκη τους απέναντι στους Έλληνες το 1919-1922. Με το πλέγμα των Συμφωνιών της Λωζάννης (1923) τερματίστηκε μία οδυνηρή, και για τον Ελληνισμό της Τουρκίας, δεκαετής πολεμική περίοδος. Το εν λόγω πλέγμα συμφωνιών, που συμπεριελάμβανε, μεταξύ άλλων, υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών, αποτελεί το βασικό θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις σχέσεις και το εδαφικό καθεστώς των δύο χωρών μέχρι σήμερα.²⁷

Το 1930 υπογράφηκε ένα σύμφωνο φιλίας, που βελτίωσε περαιτέρω τις σχέσεις τους, ανάμεσα στον Τούρκο Πρόεδρο Κεμάλ Ατατούρκ και τον Έλληνα Πρωθυπουργό Ελευθέριο Βενιζέλο, το οποίο οδήγησε σε μια αμυντική συμφωνία. Η τελευταία, σύμφωνα με την ελληνική πλευρά, δεν τηρήθηκε από την πλευρά της Τουρκίας κατά την περίοδο του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου, αφού η Τουρκία διατήρησε στάση ουδετερότητας. Κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής στην Ελλάδα, η Τουρκία διαπραγματεύτηκε την είσοδό της στον πόλεμο, στο πλευρό της Γερμανίας, με αντάλλαγμα την Κύπρο και νησιά του Αιγαίου και το 1943 δήμωσε περιουσία του Αγίου Όρους στην Ίμβρο (Koukoudakis, G., 2006). Αμέσως μετά το 1945, οι σχέσεις άρχισαν να είναι σταθερά καλύτερες και το 1952 και τα δύο κράτη έγιναν μέλη του ΝΑΤΟ κάτι που θεωρήθηκε ως επιστέγασμα των προσπαθειών τους για βελτίωση των διμερών σχέσεων (Βερέμης, Θ., Κολιόπουλος Ι., 2013).

Ωστόσο, από τις αρχές της δεκαετίας του 1950 μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1970 κυριάρχησαν στις σχέσεις των δύο χωρών αφενός το κυπριακό και αφετέρου οι διωγμοί κατά της ελληνικής μειονότητας στην Τουρκία, με αποκορύφωμα τα γεγονότα του Σεπτεμβρίου του

²⁷ Ιστοσελίδα του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών. Διαθέσιμο: <http://www.mfa.gr/blog/dimereis-sheseis-tis-ellados/tourkia>, προσβάσιμο την 2^η Νοεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

1955 και τις μαζικές απελάσεις του 1964, που είχαν ως αποτέλεσμα τον αποδεκατισμό της. (Koukoudakis, G., 2006).

Το καλοκαίρι του 1974, η στρατιωτική κυβέρνηση των Αθηνών υποκίνησε ένα πραξικόπημα εναντίον του Προέδρου της Κύπρου και η Τουρκία βρήκε την ευκαιρία να εισβάλει στο βόρειο τμήμα του νησιού και να κατακτήσει ένα μεγάλο μέρος του, το οποίο κατέχει μέχρι σήμερα. Το κυπριακό εξακολουθεί να έχει έναν πρωταγωνιστικό ρόλο στις σχέσεις Τουρκίας και Ελλάδας αλλά δεν είναι το μόνο σημείο διαφωνίας και έντασης ανάμεσα στις δύο πλευρές (Βερέμης, Θ., Κολιόπουλος Ι., 2013).

Η Τουρκία άρχισε σταδιακά να έχει συνεχώς αυξανόμενες αμφισβητήσεις και διεκδικήσεις που έφεραν τις δύο χώρες ακόμα και στο χείλος ένοπλης σύγκρουσης (κρίση Μαρτίου 1987 και κρίση Ιμίων τον Ιανουάριο του 1996). Με άξονα τη διαφορά για την [οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας](#) (1973) και την κρίση που επακολούθησε, φέρνοντας τις δύο χώρες σε έντονη αντιπαράθεση, της οποίας επιλήφθηκε τελικώς κατόπιν ελληνικής πρωτοβουλίας, τόσο το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, όσο και το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, η Τουρκία άρχισε σταδιακά να θέτει σε εφαρμογή την πολιτική των επαυξανόμενων αμφισβητήσεων και διεκδικήσεων που σταδιακά περιέλαβε:²⁸

- αμφισβήτηση του νομίμου και κυριαρχικού δικαιώματος της Ελλάδας να επεκτείνει τον αιγιαλό της στα 12 ναυτικά μίλια, όπως προβλέπει το Δίκαιο της Θάλασσας,
- αμφισβήτηση του εναέριου χώρου της Ελλάδας μέσω συνεχών παραβιάσεων του από τουρκικά μαχητικά αεροσκάφη,
- αμφισβήτηση της κυριαρχίας της Ελλάδας στα νησιά του Αιγαίου,
- αμφισβήτηση των θαλάσσιων συνόρων,
- αμφισβήτηση του FIR Αθηνών,
- απαίτηση για αποστρατικοποίηση των νησιών στο ανατολικό Αιγαίο και
- αμφισβήτηση των αρμοδιοτήτων της Ελλάδας εντός της περιοχής ευθύνης της για θέματα έρευνας και διάσωσης.

²⁸ Διαθέσιμο: <http://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon>, προσβάσιμο την 28^η Σεπτεμβρίου 2014.

Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

Η πλέον αξιοσημείωτη προσπάθεια που έγινε από τις δύο κυβερνήσεις για την καλυτέρευση των σχέσεων ήταν η διαδικασία του «Νταβός» που ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 1988 ως άμεσο αποτέλεσμα της κρίσης του Αιγαίου το 1987 και οδήγησε σε τακτικές επαφές τους Πρωθυπουργούς των δύο κρατών κ. Ανδρέα Παπανδρέου και κ. Τουργκούτ Οζάλ. Η «διαδικασία του Νταβός» ήρθε σε ένα, μάλλον, άδοξο τέλος το 1991 όταν η νέα ελληνική κυβέρνηση υπό την ηγεσία του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη έβαλε το θέμα της Κύπρου ως κυρίαρχο στόχο της εξωτερικής της πολιτικής και σύνδεσε κάθε βελτίωση των ελληνοτουρκικών διμερών σχέσεων με την επίλυση του κυπριακού ζητήματος (Bulukbasi, S., 1992).

Η κρίση των Ιμίων

Τις χρονιές 1996-1999 οι σχέσεις των δύο χωρών χαρακτηρίστηκαν από ένα κλίμα έντασης, εξαιτίας μιας σοβαρής κρίσης που ξέσπασε τον Ιανουάριο του 1996, λόγω των διεκδικήσεων της Τουρκίας στο νησί των Ιμίων, στο ανατολικό Αιγαίο. Στις 27 Ιανουαρίου 1996, δημοσιογράφοι της Τουρκικής εφημερίδας Hurriyet υπέστειλαν την ελληνική σημαία και ύψωσαν την τουρκική στη νησίδα Ίμια. Την επομένη, το Ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό υπέστειλε την τουρκική και ύψωσε την ελληνική σημαία. Το τουρκικό ΥΠ.ΕΞ, με ρηματικές διακοινώσεις του, επικαλέσθηκε τουρκική κυριαρχία επί των Ιμίων και έθεσε θέμα διμερούς διαπραγμάτευσης για νήσους, νησίδες και βραχονησίδες στο Αιγαίο, το καθεστώς των οποίων είναι δήθεν αδιευκρίνιστο από νομικής απόψεως. Η Ελλάδα αρνήθηκε τα αιτήματα και τις απαιτήσεις των Τούρκων και οι δύο πλευρές έφθασαν ένα βήμα πριν τις στρατιωτικές επιχειρήσεις και μόνο μετά τη διαμεσολάβηση των ΗΠΑ έφθασαν σε μια συμφωνία να αποσύρουν τις δυνάμεις τους από την περιοχή των Ιμίων.²⁹

Η υπόθεση των πυραύλων S 300

Την ίδια περίοδο, η μεταφορά και τοποθέτηση των ρωσικών πυραύλων S-300 στην Κύπρο πυροδότησε νέα ένταση στις σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας. Αμέσως μετά την απόφαση της ελληνοκυπριακής κυβέρνησης, τον Ιανουάριο του 1997, να παραγγείλει τα αντιαεροπορικά πυραυλικά συστήματα S-300 σαν μέρος του κοινού αμυντικού δόγματος με την Ελλάδα, η Τουρκία ανακοίνωσε πως δε θα επέτρεπε με κανέναν τρόπο να αναπτυχθούν αυτά τα συστήματα στο κυπριακό έδαφος και πως θα χρησιμοποιούσε και στρατιωτικά μέσα, αν αυτό ήταν απαραίτητο. Στις αρχές του 1998 υπήρξαν προσπάθειες από τη διεθνή κοινότητα προς όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, ώστε αυτά να δείξουν σύνεση και μετριοπάθεια και να κάνουν λίγο πίσω

²⁹ Κρίση στα Ίμια. Διαθέσιμο: <http://www.sansimera.gr/articles/209>, προσβάσιμο την 5^η Νοεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

από τις αρχικές τους τοποθετήσεις, αποφάσεις και θέσεις. Τον Αύγουστο του 1998, η Τουρκία αναδιατύπωσε τις θέσεις της και η κυβέρνηση Σημίτη αντιλήφθηκε πως η αποσταθεροποίηση στην περιοχή θα ζημίωνε την προσπάθεια της χώρας να ενταχθεί στο κοινό ενιαίο νόμισμα και αναλογιζόμενη τις δυσκολίες να υπερασπιστεί στρατιωτικά το νησί της Κύπρου, πρότεινε οι S-300 να εγκατασταθούν στην Κρήτη.³⁰ Η κυπριακή κυβέρνηση δέχθηκε την πρόταση και προς στιγμή φάνηκε να υπάρχει ένα καλύτερο κλίμα το οποίο όμως σύντομα εξανεμίστηκε εξαιτίας της υπόθεσης του ηγέτη του Κουρδικού Εργατικού Κόμματος (PKK), Αμπντουλάχ Οτσαλάν.

Η «υπόθεση Οτσαλάν»

Το 1998, ο εξόριστος ηγέτης των Κούρδων, μετά από πίεση της Τουρκίας, απελάθηκε από τη Συρία και έψαχνε σε όλη την Ευρώπη για άσυλο. Τον Ιανουάριο του 1999, με την στήριξη κάποιων φίλων και υποστηρικτών του έφθασε στο ελληνικό έδαφος. Η κυβέρνηση της Αθήνας, αντιλαμβανόμενη την κρισιμότητα της κατάστασης, τον έστειλε στην Πρεσβεία της στην Κένυα και έκανε προσπάθειες να του δοθεί άσυλο σε κάποια φιλική αφρικανική χώρα. Τελικά, το Φεβρουάριο του 1999 οι τουρκικές μυστικές υπηρεσίες συνέλαβαν τον Οτσαλάν, καθώς αυτός άφηνε την ελληνική πρεσβεία στο Ναϊρόμπι, δημιουργώντας θύελλα αντιδράσεων από τη μεριά της Άγκυρας.³¹ Τη σύλληψη του ηγέτη των Κούρδων ακολούθησε μια έντονη διπλωματική κινητικότητα, με την Τουρκία να κατηγορεί την Ελλάδα ότι υποθάλλει την τρομοκρατία και την Αθήνα να τονίζει την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία και την καταπίεση της Άγκυρας προς την κουρδική κοινότητα. Η «υπόθεση Οτσαλάν» ανέβασε την ένταση και την εχθρότητα ανάμεσα στα δύο μέρη σε πολύ υψηλό βαθμό και οι σχέσεις των δύο χωρών ήταν μάλλον στο χειρότερο σημείο μετά την Τουρκική εισβολή στο νησί της Κύπρου, τον Ιούλιο του 1974 (Couloumbis, T., and Veremis, T., 1999).

3.2 Η πορεία προς τη συμφιλίωση

Η ένταση μεταξύ των δύο χωρών ευτυχώς αποδείχθηκε λιγότερο ισχυρή από ότι θα περίμενε κανείς και δεν κράτησε μεγάλο διάστημα. Λίγους μήνες μετά την υπόθεση Οτσαλάν, το Μάρτιο του 1999, το NATO πραγματοποίησε αεροπορικές επιδρομές στο Κόσσοβο και στη Γιουγκοσλαβία. Για την Ελλάδα και την Τουρκία ο πόλεμος στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων απειλούσε την σταθερότητα και την ειρήνη στην περιοχή και οι πρόσφυγες ήταν ήδη μια πηγή προβληματισμού. Η κοινή ηγετική θέση των δύο χωρών στα Βαλκάνια και η ανάγκη

³⁰ Διαθέσιμο: <http://www.sigmalive.com/opinions/giannos-charalampidis/12>, προσβάσιμο την 5^η Νοεμβρίου 2014.

Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

³¹ Έκθεση του πρέσβη Κου Κωστούλα. Διαθέσιμο: <http://www.antibaro.gr/article/1287>, προσβάσιμο την 6^η Νοεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

τους να εξασφαλίσουν την ασφάλεια και την σταθερότητα στην περιοχή τους έσπρωξε σε μια αλλαγή στην στάση και την πολιτική τους. Για την ελληνική κυβέρνηση ο κύριος φόβος ήταν ότι πολλοί κάτοικοι της πρώην Γιουγκοσλαβίας θα διέσχιζαν τα σύνορα με την Ελλάδα και θα αύξαναν τον ήδη μεγάλο αριθμό των λαθρομεταναστών από την Αλβανία. Για την Τουρκία, που ένιωθε ότι είχε ιδιαίτερους δεσμούς με τους κατοίκους του Κοσσόβου, η μεγαλύτερη ανησυχία ήταν, αν θα μπορούσε να αντέξει το οικονομικό κόστος μιας τέτοιας μετεγκατάστασης πληθυσμού. Μια ακόμη ρεαλιστική ανησυχία για τα δύο κράτη, εξαιτίας του πολέμου, ήταν η περίπτωση να ξανασχεδιαστούν τα σύνορα των Βαλκανίων (Χατζίκου, Μ., 2010).

Οι παραπάνω λόγοι προκάλεσαν την έντονη ανησυχία των δύο κρατών και έτσι αποφάσισαν να αναλάβουν δράση. Το Μάιο του 1999, ο Υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας, έγραψε στον αντίστοιχό του της Ελλάδας και του πρότεινε να συζητήσουν οι δύο χώρες το πρόβλημα της τρομοκρατίας και να εξετάσουν την ανεύρεση δρόμων για τη συμφιλίωση των δύο λαών. Στις αρχές Ιουνίου, ο Παπανδρέου απάντησε στον ομόλογό του, προτείνοντάς του διάφορα πεδία στα οποία οι δύο χώρες θα μπορούσαν να συνεργαστούν, όπως ο τουρισμός, το περιβάλλον, το οργανωμένο έγκλημα και τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν τη βάση για έναν ουσιαστικό διάλογο μεταξύ τους. Λίγο αργότερα, αποφασίστηκε να δημιουργηθεί μία ομάδα εργασίας από υψηλόβαθμους διπλωμάτες, η οποία θα πρότεινε πρακτικά μέτρα για την σφυρηλάτηση μιας καλύτερης σχέσης σε μη αμφιλεγόμενες περιοχές των διμερών σχέσεων.³² Τον Ιούλιο του 1999 έλαβε χώρα η πρώτη συνάντηση της ομάδας εργασίας και ενώ αναμενόταν η δεύτερη συνάντηση στις αρχές Σεπτεμβρίου, η επίδραση ενός απροσδόκητου γεγονότος άλλαξε εντελώς τον ρυθμό των εξελίξεων. Στις 17 Αυγούστου, ένας σεισμός, μεγέθους 7.5 βαθμών της κλίμακας Richter, χτύπησε την τουρκική βιομηχανική πόλη του Ιζμίτ.

3.3 Οι σεισμοί του 1999

3.3.1 Ο σεισμός του Ιζμίτ, οι συνέπειες του και ο αντίκτυπος στις σχέσεις κράτους-πολιτών

Το επίκεντρο του σεισμού εντοπίστηκε στα νοτιοδυτικά προάστια του Ιζμίτ και οι επαρχίες που επλήγησαν περισσότερο ήταν το Izmit, η Kocaeli και η Yalova. Ζημιές επίσης σημειώθηκαν στην ευρύτερη περιοχή της Κωνσταντινούπολης και στις πόλεις Bursa, Eskisehir

³² Δηλώσεις Παπανδρέου για τις συνομιλίες με την Τουρκία. Διαθέσιμο: <http://archive.papandreou.gr/papandreou/content/Document.aspx?d=6&rd=7739474&f=1356&rf=1275102509&m=3347&rm=22134371&l=2>, προσβάσιμο την 30^η Μαρτίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

και Bolu. Οι περιοχές που χτυπήθηκαν, κατοικούνται από κατοίκους χαμηλού εισοδήματος καθώς είναι η κατεξοχήν βιομηχανική ζώνη της Τουρκίας, η οποία συγκεντρώνει το 23% του πληθυσμού και παράγει το 34.7% του ΑΕΠ της χώρας (World Bank, 2005).

Σύμφωνα με τη βάση δεδομένων για τις καταστροφές του πανεπιστημίου UCL (Université catholique de Louvain) του Βελγίου, ο σεισμός είχε ως συνέπεια το θάνατο 17.127 ατόμων, τον τραυματισμό 48.901 ενώ 600.000 άτομα έμειναν άστεγοι. Επίσης, αναφέρθηκαν 30.000 αγνοούμενοι και 140.000 άνθρωποι έχασαν άμεσα ή έμμεσα τη δουλειά τους, ενώ πάνω από 1.358.953 άνθρωποι είδαν τη ζωή τους να αλλάζει εξαιτίας του χτυπήματος του εγκέλαδου.³³

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις, 20.000 καταστράφηκαν ολοκληρωτικά και 30.540 από αυτές επηρεάστηκαν σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό. Στο κτιριακό απόθεμα της περιοχής οι ζημιές ήταν επίσης βιβλικές αφού χρειάστηκε να κατεδαφιστούν 96.808 κατοικίες επιπρόσθετα από τις 2.000 ολικές ή μερικές καταρρεύσεις κτιρίων. Ακόμη, 6.000 κτίρια υπέστησαν πολύ σοβαρές ζημιές ενώ αν στα παραπάνω νούμερα προστεθούν και τα κτίρια με μικρότερες ζημιές διαπιστώνεται ότι από το σεισμό επηρεάστηκαν συνολικά περίπου 214.000 κτίρια διαφόρων χρήσεων (World Bank, 2005).

Μετά το σεισμό υπήρξαν πολλές περιπτώσεις διαρροής πετρελαιοειδών και πυρκαγιάς σε διυλιστήρια ενώ οι βιομηχανικές μονάδες, οι οδικοί άξονες, οι γέφυρες, οι σιδηροδρομικές γραμμές, οι στρατιωτικές και λιμενικές εγκαταστάσεις υπέστησαν επίσης σοβαρές ζημιές (Λέκκας, Ε., Δανδουλάκη, Μ., Ιωαννίδης, Κ., Κυριαζής, Α. & Λαλέχος, Σ., 1999).

Ο συγκεκριμένος σεισμός ήταν αυτός που προκάλεσε τις περισσότερες καταστροφές που είχαν ποτέ καταγραφεί στην ιστορία της Τουρκίας. Σύμφωνα με έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας οι άμεσες οικονομικές ζημιές υπολογίστηκαν στα 5 δισεκατομμύρια δολάρια (World Bank, 2005) ενώ συνολικά το κόστος έφθασε τα 20 δισεκατομμύρια δολάρια Αμερικής.³⁴

Οι σημαντικότεροι παράγοντες που συνετέλεσαν ώστε το μέγεθος της καταστροφής να είναι τόσο μεγάλο μετά το σεισμό στο Ιζμίτ, έχουν σχέση με το γεγονός ότι συνέβη σε μια πολύ πυκνοκατοικημένη περιοχή αλλά και με το είδος και την ποιότητα των υφισταμένων κτιρίων. Λόγω της γρήγορης βιομηχανοποίησης της περιοχής υπήρξε απότομη και υπέρμετρη αύξηση

³³ EM-DAT: The OFDA/CRED International Disaster Database. Διαθέσιμο: <http://www.emdat.be/database>, προσβάσιμο την 30^η Ιανουαρίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

³⁴ Όπως υποσημείωση 33.

του πληθυσμού και αντίστοιχα ανεξέλεγκτη οικοδόμηση και μεγάλος αριθμός αυθαίρετων κτισμάτων τα τελευταία χρόνια.

Η έντονη αστικοποίηση της περιοχής σε συνδυασμό με την κακή οικονομική κατάσταση των νεοεισερχομένων κατοίκων οδήγησε σε αύξηση των αυθαίρετων κτισμάτων και μάλιστα χτισμένα σε επικίνδυνα εδάφη (Λέκκας, Ε., Δανδουλάκη, Μ., Ιωαννίδης, Κ., Κυριαζής, Α. & Λαλέχος, Σ., 1999). Σύμφωνα με τους συγγραφείς, λιγότερο από το 25% των κτιρίων είχαν κατασκευαστεί σύμφωνα με τους υπάρχοντες κανονισμούς αφού δεν υπήρχαν θεσμοθετημένοι ελεγκτικοί μηχανισμοί.

Η έκταση της καταστροφής ήταν τεράστια και αυτό είχε ως αποτέλεσμα να αστοχήσει κάθε υφιστάμενο σχέδιο και προετοιμασία και να υπάρξει χάος και ασυνεννοησία μεταξύ των εμπλεκόμενων υπηρεσιών για τους τομείς ευθύνης.³⁵ Χαρακτηριστική είναι η δήλωση του Έλληνα επικεφαλής της διασωστικής ομάδας της 1^{ης} Ε.Μ.Α.Κ. που βρέθηκε στην Τουρκία, πως όσον αφορά τον συντονισμό των διασωστικών ομάδων μετά το σεισμό, το τουρκικό κράτος ήταν «απών».³⁶

Αυτό είχε αντίκτυπο στην τουρκική κοινωνία καθώς έφερε στο προσκήνιο το ζήτημα της πρωτοβουλίας και συμμετοχής των πολιτών και ανάγκασε το κράτος να επαναξιολογήσει την ικανότητα του να φροντίζει τα συμφέροντα τους. Μια κοινή πρακτική για τις δημόσιες αρχές, κατά τη φάση της αντιμετώπισης της καταστροφής, ήταν να αναλαμβάνει τη διανομή της βοήθειας και να προσπαθεί να την ελέγχει εξ ολοκλήρου, συγκεντρωτικά. Τελικά, αυτή η διαδικασία αποδείχθηκε ανεπαρκής και αναποτελεσματική, με αποτέλεσμα οι πολίτες να απαιτήσουν πιο ενεργό ρόλο στη διαχείριση των πόρων που προορίζονταν για την ανακούφισή τους (Ozderem, A., Jacoby, T., 2006).

Αντίθετα από τους κρατικούς φορείς, η εθελοντική, μη κυβερνητική ομάδα διάσωσης ΑΚΥΤ, αντέδρασε πολύ γρήγορα και έγινε ιδιαίτερα δημοφιλής στο κοινό καθώς τα 150 ενεργά μέλη της σε συνεργασία με άλλους εθελοντές βοήθησαν στη διάσωση περίπου 200 ατόμων από

³⁵ Διαθέσιμο: <http://www.greatdreams.com/turkey.htm>, προσβάσιμο την 3^η Μαρτίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

³⁶ Συνέντευξη με Δημήτριο Τρόντζα. Ο κος Τρόντζας είναι Υποστράτηγος Π.Σ. (ε.α.), υπηρέτησε πολλά χρόνια στην 1^η Ε.Μ.Α.Κ. και ήταν ο επικεφαλής της διασωστικής ομάδας στην ελληνική αποστολή στην Τουρκία τον Αύγουστο του 1999 (Δες Παράρτημα Δ).

τα ερείπια.³⁷ Παρόλα αυτά, ο Υπουργός Υγείας Οσμάν Ντουρμούς, εκφράζοντας την αμηχανία για την κρατική αδράνεια, την κατηγόρησε ότι δεν είχε την κατάλληλη εξουσιοδότηση για τις αποστολές που ανέλαβε. Ακόμη, το Υπουργείο Δημοσίων Έργων και Ανασυγκρότησης αρνήθηκε να δώσει άδεια στην Τουρκική Ένωση Αρχιτεκτόνων και Πολιτικών Μηχανικών για να συνεχίσει την εθελοντική επιθεώρηση των κατεστραμμένων κτιρίων που είχαν αρχίσει τα μέλη της (Ozderem, A., Jacoby, T., 2006).

Τελικά, η AKUT έγινε ευρέως γνωστή μετά το σεισμό και άλλαξε την άποψη πολλών κυβερνητικών και ιδιωτικών ιδρυμάτων στην Τουρκία, σχετικά με την έρευνα και διάσωση και ήταν πρωτοπόρος στην ευαισθητοποίηση του κοινού όσον αφορά την αντίληψη και την προετοιμασία για την αντιμετώπιση καταστροφών.

Το κράτος αποδείχτηκε επίσης ευαίσθητο στον έλεγχο των ΜΜΕ. Ένα τηλεοπτικό κανάλι, για παράδειγμα, τιμωρήθηκε από το ραδιοτηλεοπτικό συμβούλιο με εβδομαδιαία διακοπή της λειτουργίας του εξαιτίας της αρνητικής κριτικής του για την αναποτελεσματικότητα των δημόσιων φορέων μετά την καταστροφή και για την προσπάθεια του να ευαισθητοποιήσει το κοινό του για το συγκεκριμένο θέμα. Μετά από την κατακραυγή και την πίεση πολιτών, εθελοντικών ομάδων και κοινωνικών οργανώσεων η πολιτεία αποφάσισε να συνεργαστεί με ομάδες πολιτών αλλά ακόμη και σε αυτήν την περίπτωση ήταν μάλλον περισσότερο πρόθυμη να συνεργαστεί με αυτές που ήταν φίλα προσκείμενες στο κράτος, αφήνοντας έξω από το πλαίσιο συνεργασίας ομάδες με αριστερές ή ισλαμιστικές τάσεις (Ozderem, A., Jacoby, T., 2006).

Συνολικά, ο σεισμός του Μαρμαρά έδωσε μια σημαντική ευκαιρία στις οργανώσεις πολιτών στην Τουρκία να αναλάβουν έναν πιο ενεργό ρόλο στο δημόσιο βίο. Παρά το γεγονός ότι το κράτος δεν παραιτήθηκε από την κυρίαρχη θέση του, υπήρξε μια αναγνώριση των δυνατοτήτων της κοινωνίας των πολιτών ως όχημα για θεμελιώδεις κοινωνικές αλλαγές και εξελίξεις. Ίσως να μην είναι τυχαίο πως μετά το σεισμό προέκυψαν ευρύτερες κοινωνικές αλλαγές στην Τουρκία που πιθανότατα έπαιξαν σημαντικό ρόλο και στις πολιτικές εξελίξεις αφού οι ισλαμιστικές ομάδες που αποκλείστηκαν από το επίσημο κράτος από τη συμμετοχή τους στη διαχείριση της καταστροφής, ήρθαν στην εξουσία στις επόμενες εθνικές εκλογές, το Νοέμβριο του 2002, μέσω του Κόμματος Δικαιοσύνη και Ανάπτυξη του ισλαμιστή ηγέτη Ερντογάν. Η επιτυχία του κόμματος στηρίχθηκε, αν και φυσικά όχι μόνο, στα γεγονότα μετά τους σεισμούς που αφύπνισαν τον κόσμο και ξέφυγε από προκαταλήψεις και τα παραδοσιακά

³⁷ Ιστοσελίδα της AKUT. Διαθέσιμο: <http://www.akut.org.tr/en>, προσβάσιμο την 2^η Φεβρουαρίου 2015 στην ιστοσελίδα Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

δεσμά του με τον παλιό πολιτικό κόσμο. Οι σεισμοί αποκάλυψαν πολιτικά κενά και σημαντικές ανεπάρκειες στην αντιμετώπιση των συνεπειών τους που μάλλον οφειλόταν σε κακούς σχεδιασμούς και πρακτικές που υπήρχαν στο πολιτικό σύστημα και στις κοινωνικές δομές πριν αυτοί συμβούν.

3.3.2 Η αντίδραση της Ελλάδας

Μόλις 15 λεπτά μετά το σεισμό, το τουρκικό Υπουργείο Εξωτερικών κάλεσε την πρεσβεία της Ελλάδας στην Τουρκία και ζήτησε βοήθεια. Μισή ώρα αργότερα ο Παπανδρέου τηλεφώνησε στον Cem και πρόσφερε οποιαδήποτε βοήθεια ήταν αναγκαία. Ο τελευταίος, ζήτησε ομάδες έρευνας και διάσωσης να μεταβούν στην Τουρκία.³⁸ Είναι αξιοσημείωτο πως η Ελλάδα, ήταν η πρώτη χώρα που αντέδρασε και πρόσφερε βοήθεια άμεσα μετά το σεισμικό χτύπημα.

Η Ελλάδα, μια χώρα σεισμογενής, η οποία είχε οργανωμένες ομάδες έρευνας και διάσωσης με ανάλογη εμπειρία, έθεσε στη διάθεση της Τουρκίας την 1^η Ειδική Μονάδα Αντιμετώπισης Καταστροφών (Ε.Μ.Α.Κ.), μια ομάδα που είχε αναλάβει κατά το παρελθόν, αντίστοιχες αποστολές εντός και εκτός συνόρων.

Γρήγορα, σχηματίστηκε μια αποστολή υπό τη διοίκηση του Γενικού Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας Δημήτρη Κατριβάνου. Σε αυτή, εκτός των 23 διασωστών της ΕΜΑΚ, συμμετείχαν 6 άτομα του ΟΑΣΠ για να βοηθήσουν τους συναδέλφους τους στην Τουρκία, δύο κινητές νοσοκομειακές μονάδες με 11 άτομα, γιατρούς και διασώστες του ΕΚΑΒ και διπλωματικός υπάλληλος του Υπουργείου Εξωτερικών.

Το απόγευμα της 17^{ης} Αυγούστου η ελληνική αποστολή έφθασε στην Κωνσταντινούπολη με τρία αεροσκάφη C-130 της ελληνικής πολεμικής αεροπορίας και παρέμεινε στην Τουρκία μέχρι το απόγευμα της 23^{ης} Αυγούστου.³⁹ Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι η αποστολή πέρασε τον έλεγχο στο αεροδρόμιο χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα αν και τα μέλη της ήταν χωρίς διαβατήρια κάτι που επιβεβαιώνει τη θετική διάθεση των αξιωματούχων να ξεπεράσουν γραφειοκρατικά κωλύματα με συνοπτικές διαδικασίες.⁴⁰

³⁸ Athens News Agency, 25 August 1999. Διαθέσιμο: <http://www.hri.org/news/latest/1999/99-08-off-site.old.html#25>, προσβάσιμο την 12^η Αυγούστου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

³⁹ Υπ.αριθμ. 2396 Φ.702.16/31-8-1999 έγγραφο 1^{ης} Ε.Μ.Α.Κ.

⁴⁰ Όπως υποσημείωση 24, 25 και 36.

Αργότερα, κατέφθασαν κι άλλες ομάδες από την Ελλάδα για βοήθεια, όπως, μια δεκαπενταμελής ομάδα Ελλήνων νοσοκόμων, κ.α. Ταυτόχρονα, η Αθήνα έστειλε πυροσβεστικά αεροπλάνα στο Ιζμίτ για να βοηθήσουν στην κατάσβεση ενός διυλιστηρίου πετρελαίου.⁴¹

Ενώ οι υπεράνθρωπες προσπάθειες των διασωστικών συνεργείων συνεχιζόταν, ο κόσμος στην Ελλάδα άρχισε να παίρνει πρωτοβουλίες για συγκέντρωση χρημάτων, προμηθειών και φαρμάκων για να βοηθήσει τα θύματα του σεισμού. Στην Αθήνα, ο Δήμαρχος κος Αβραμόπουλος κάλεσε τους κατοίκους της πρωτεύουσας να συμμετέχουν ενεργά στην προσπάθεια. Την ίδια ώρα, τα ΜΜΕ που τα προηγούμενα χρόνια είχαν παίξει ρόλο στη δημιουργία εχθρικών αισθημάτων προς οτιδήποτε τουρκικό, άρχισαν να ενδιαφέρονται για τα τεκταινόμενα στην Τουρκία, να στέλνουν δημοσιογράφους στην περιοχή και να περιγράφουν με γλαφυρό τρόπο τα βάσανα του τουρκικού πληθυσμού.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προσέλκυσαν οι επιχειρήσεις της 1^{ης} ΕΜΑΚ και η εικόνα ενός Έλληνα διασώστη που βγάζει ένα εννιάχρονο παιδί από τα ερείπια ενός συγκροτήματος κατοικιών. Ο θετικός τρόπος κάλυψης των γεγονότων από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στην Ελλάδα είχε ως αποτέλεσμα να αναπτυχθεί ακόμη περισσότερο το αίσθημα αλληλεγγύης των Ελλήνων πολιτών προς τους δοκιμαζόμενους γείτονες και να αυξηθούν οι δωρεές σε όλη τη χώρα.

Την πρώτη ημέρα, οι Έλληνες συγκέντρωσαν 24 εκατομμύρια δραχμές ενώ το αμέσως επόμενο διάστημα, διάφοροι οργανισμοί, φορείς και ενώσεις όπως ο Όμιλος Ελλήνων Γυναικών, η Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων, κ.α., προσφέρθηκαν με τον έναν ή τον άλλο τρόπο να συνεισφέρουν στην προσπάθεια του Ελληνικού πληθυσμού. Αυτό όμως που προκάλεσε τη μεγαλύτερη και πιο ευχάριστη εντύπωση και έκπληξη στον πληθυσμό της Τουρκίας ήταν η διοργάνωση εράνου από πλευράς της Ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, η οποία πατροπαράδοτα είχε εχθρική στάση σε οποιαδήποτε προσπάθεια προσέγγισης και συμφιλίωσης των δύο χωρών (Ker-Lindsay, J., 2000).

Από την άλλη άκρη του Ατλαντικού, ο ελληνοαμερικανικός σύνδεσμος ΑΧΕΠΑ (American Hellenic Educational Progressive Association) πρόσφερε, μέσω του Αμερικανικού Ερυθρού Σταυρού, ανθρωπιστική βοήθεια στην Τουρκία για την ανακούφιση των πληγέντων από το σεισμό της 17^{ης} Αυγούστου. Επίσης, ο πρόεδρος του ιδρύματος, κος Δαριώτης, εξέδωσε και διένειμε μια εσωτερική ανακοίνωση, που εκδόθηκε τρεις ημέρες μετά το χτύπημα του

⁴¹ Athens News Agency, 18 August 1999. Διαθέσιμο:<http://www.hri.org/news/latest/1999/99-08-off-site.old.html#18>, προσβάσιμο την 12^η Αυγούστου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

σεισμού, την 20^η Αυγούστου 1999, σε μια προσπάθεια να ενθαρρύνει τα περιφερειακά τμήματα του οργανισμού να κάνουν ανάλογες δωρεές.⁴²

Οι προσπάθειες των Ελλήνων να βοηθήσουν με κάθε τρόπο τον τουρκικό λαό άλλαξαν την αντίληψη του τελευταίου για τους γείτονές του. Ενώ θα μπορούσε κάποιος να δει αυτές τις κινήσεις με καχυποψία, στην πραγματικότητα ο λαός της Τουρκίας καλοδέχτηκε τη βοήθεια και αγκάλιασε κάθε ενέργεια των Ελλήνων. Τα τουρκικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης διαφήμιζαν περισσότερο από τον καθέναν την ελληνική αλληλεγγύη και ευχαριστούσαν εκ μέρους όλων των Τούρκων, τους Έλληνες αδελφούς τους. Λίγες ημέρες αργότερα, το ελληνικό τηλεοπτικό κανάλι ΣΚΑΙ και το τουρκικό TGRT σχημάτισαν μια μεικτή ομάδα για κοινές ζωντανές εκπομπές από την περιοχή της καταστροφής (Ker-Lindsay, J., 2000).

3.3.3 Ο σεισμός της Αθήνας, οι συνέπειές του και η επακόλουθη τουρκική βοήθεια

Στις 7 Σεπτεμβρίου 1999, στις 3 το μεσημέρι, ένας σεισμός χτύπησε την Αθήνα. Αποτέλεσμα του σεισμού ήταν 143 νεκροί, 1600 τραυματίες, ενώ επηρεάστηκαν 115.139 άτομα. Οι οικονομικές ζημιές υπολογίστηκαν στα 4.2 δισεκατομμύρια δολάρια Αμερικής.⁴³ Καταμετρήθηκαν 53.000 κατοικίες οι οποίες υπέστησαν σοβαρά προβλήματα ή κατέρρευσαν αφήνοντας άστεγες πάνω από 40.000 οικογένειες. Ο έλεγχος σε 180.000 διαμερίσματα και επαγγελματικούς χώρους έδειξε ότι 4.672 κτίρια (7.3%) ήταν κατεδαφιστέα, 38.165 (59,3%) είχαν σοβαρές ζημιές αλλά ήταν επισκευάσιμα και τα υπόλοιπα είχαν απλά μικροπροβλήματα. Όσον αφορά τα δημόσια κτίρια, δύο σχολεία χαρακτηρίστηκαν κατεδαφιστέα ενώ επηρεάστηκαν σε μικρό βαθμό παιδικοί σταθμοί, στρατόπεδα και κτίρια δημόσιων υπηρεσιών (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2001).

Η δυτική Αθήνα που κύρια χτυπήθηκε από το σεισμό είναι η περιοχή που βρίσκονται οι περισσότερες μεταποιητικές επιχειρήσεις και βιοτεχνίες της πρωτεύουσας καθώς και οι εταιρείες που ειδικεύονται στο χονδρεμπόριο και τις κατασκευές. Σχετικά με τις βιομηχανίες, 9.000 επιχειρήσεις ανέστειλαν ή σταμάτησαν τη λειτουργία τους και περίπου 3.5000 άνθρωποι έμειναν άνεργοι χωρίς σε αυτό το νούμερο να συνυπολογίζονται οι ελεύθεροι επαγγελματίες (Pomonis, A., 2002).

⁴² Διαθέσιμο: <http://www.ahepa20.org/chapter505/tanea/199909>, προσβάσιμο την 13η Αυγούστου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

⁴³ EM-DAT: The OFDA/CRED International Disaster Database. Διαθέσιμο: <http://www.emdat.be/database>, προσβάσιμο την 31^η Ιανουαρίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

Μετά το σεισμό ήρθε στην επιφάνεια το πρόβλημα των αυθαίρετων κατασκευών στην ευρύτερη περιοχή της δυτικής Αττικής και κυρίως στον Κηφισό και ακούστηκαν παράπονα για μη αξιοκρατικές διαδικασίες στην χρηματοδότηση των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων και για μεροληπτική στάση υπέρ συγκεκριμένων κοινωνικών και επαγγελματικών ομάδων όπως ανώτερα κοινωνικά στρώματα, μεγάλες επιχειρήσεις και χρησιμοποίηση επιδόματος για ψηφοθηρικούς λόγους (Φορτούνη, Π., 2011).

Σε κάθε περίπτωση όμως, οι συνέπειες του σεισμού της Αθήνας ήταν κατά πολύ μικρότερες από αυτές του Ιζμίτ και δεν προκάλεσαν την ίδια πίεση και αμφισβήτηση στις κυβερνητικές ενέργειες και στο σύστημα διαχείρισης καταστροφών της Ελλάδας ούτε τις ίδιες αλλαγές στο σύστημα πολιτικής προστασίας της χώρας όπως θα δούμε πιο αναλυτικά στο πέμπτο κεφάλαιο.

Παρά το γεγονός ότι η Τουρκία ακόμη δεν είχε συνέλθει από το χτύπημα του εγκέλαδου, ήταν η πρώτη χώρα που αντέδρασε στην είδηση του σεισμού της Αθήνας. Εκπρόσωπος της τουρκικής, εθελοντικής, μη κυβερνητικής διασωστικής ομάδας AKUT, τηλεφώνησε στον Έλληνα Πρέσβη και τον ενημέρωσε ότι η ομάδα του ήταν έτοιμη να προσφέρει τις υπηρεσίες της αν χρειαζόταν. Η προσφορά έγινε δεκτή και μια 20μελής ομάδα της AKUT λίγες ώρες αργότερα έφθασε στην Αθήνα, πραγματοποιώντας την πρώτη της αποστολή εκτός της Τουρκίας.⁴⁴

Η παρουσία της τουρκικής ομάδας ήρθε ως πρόσθετη απόδειξη της βελτίωσης των σχέσεων των δύο χωρών που τόσο φανερά είχε εμφανιστεί το προηγούμενο διάστημα. Με την επιστροφή του στην Κωνσταντινούπολη, στις 9 Σεπτεμβρίου 1999, ο Nasuh Mahruki, επικεφαλής της AKUT, σημείωσε πως ήταν πολύ χαρούμενος που εκπλήρωσε το καθήκον του απέναντι στην Ελλάδα και πως δούλεψαν ασταμάτητα για δύο ημέρες για να βοηθήσουν τα ελληνικά σωστικά συνεργεία. Ένα άλλο μέλος της ομάδας τόνισε ότι για να βοηθήσουν τον ελληνικό λαό κατέβαλαν την ίδια προσπάθεια που είχαν και στις αντίστοιχες επιχειρήσεις στην Τουρκία λίγες εβδομάδες νωρίτερα.⁴⁵ Την ίδια ώρα το ελληνικό προξενείο στην Κωνσταντινούπολη δεχόταν τηλεφωνήματα για ευχές συμπαράστασης από τον τουρκικό λαό

⁴⁴ Ιστοσελίδα της AKUT. Διαθέσιμο: <http://www.akut.org.tr/en>, προσβάσιμο την 2^η Φεβρουαρίου 2015 στην ιστοσελίδα Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

⁴⁵ Διαθέσιμο: <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=akuts-rescue-effort-in-greece-stirs-hearts-1999-09-10>, προσβάσιμο την 6^η Φεβρουαρίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

καθώς επίσης και προσφορές για κάθε είδους βοήθεια όπως δωρεές αίματος, τροφίμων, χρημάτων και άλλων υλικών.⁴⁶

Ενώ στην Τουρκία ο σεισμός ήταν μεγαλύτερος, με δραματικές συνέπειες και πολύ περισσότερους νεκρούς σε σχέση με αυτόν της Αθήνας που είχε 143 θύματα, η προσφορά της Άγκυρας έγινε δεκτή με ευγνωμοσύνη από την πλευρά του ελληνικού λαού. Η σχέση ευγνωμοσύνης και το αίσθημα φιλίας που είχε αρχίσει να αναπτύσσεται, τώρα γινόταν δεσμός. Η βοήθεια της Ελλάδας μετά το σεισμό στο Μαρμαρά και η στάση της Τουρκίας αναφορικά με το σεισμό στην Αθήνα λίγο αργότερα, έφεραν τα δύο έθνη σε μια πορεία προσέγγισης.

3.4 Η δημόσια υποστήριξη μετά την άμεση ανταπόκριση στην καταστροφή

Οι Τούρκοι πολίτες είδαν από την αρχή θετικά την ελληνική αποστολή αλλά μετά την απελευθέρωση του μικρού αγοριού, τους αντιμετώπισαν σαν ήρωες. Οι αντιδράσεις του κόσμου της Πόλης όταν αντίκριζαν τα ελληνικά οχήματα καθώς αυτή διέσχιζε την πόλη προς το αεροδρόμιο, την ημέρα της επιστροφής, ήταν τέτοιες που πολλοί Έλληνες δάκρυσαν και κάποιος είπε: «Σήμερα, κατακτήσαμε χωρίς πόλεμο την Κωνσταντινούπολη».⁴⁷

Ο σεισμός του Izmit έδωσε την ευκαιρία για μείωση της εχθρότητας δεκαετιών στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Η έλλειψη βίας στο εσωτερικό των δύο χωρών καθώς και το γεγονός ότι η αντιπαλότητα τους δεν είχε οδηγήσει σε πολεμικές συγκρούσεις από το 1974, βοήθησε ώστε να αναδειχθεί ο ανθρωπισμός και στις δύο χώρες και να αλλάξουν στερεότυπα και προκαταλήψεις του ενός λαού για τον άλλο. Σε αυτήν την περίπτωση οι θετικές αλλαγές στο δημόσιο αίσθημα νομιμοποιούν τις πολιτικές πρωτοβουλίες (Ker-Lindsay, J., 2007). Η αλλαγή στην στάση του κόσμου ήταν η κυρίαρχη μεταβολή, σε σχέση με τις προηγούμενες προσπάθειες προσέγγισης και, η αμοιβαία ταύτιση των δύο λαών που πήρε μεγάλη δημοσιότητα στα ΜΜΕ υποδείκνυε μια έντονη και εκτεταμένη σύνδεση στο κοινωνικό επίπεδο (Theodossopoulos, D., 2007). Την ίδια περίοδο, αναπτύχθηκαν κινήσεις για ενώσεις Δήμων από τις δύο χώρες.⁴⁸ Έτσι, η αλλαγή στην αντίληψη του κόσμου ήταν επιταγή για τους πολιτικούς ηγέτες να προχωρήσουν προς μια πορεία προσέγγισης.

⁴⁶ Διαθέσιμο: http://en.wikipedia.org/wiki/Greek%E2%80%93Turkish_earthquake_diplomacy, προσβάσιμο την 31^η Μαρτίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

⁴⁷ Όπως υποσημείωση 24, 25 και 36.

⁴⁸ Διαθέσιμο: www.greekturkishforum.org, προσβάσιμο την 7^η Νοεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

Σημαντικό ρόλο στη νέα ατμόσφαιρα έπαιξε η συνειδητοποίηση των δύο λαών ότι είναι γείτονες που αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα και για αυτό πρέπει να συνεργαστούν. Η βοήθεια ξεκίνησε σα δωρεά από την Ελλάδα και αποδοχή από την Τουρκία και αμέσως μετά έγινε αμοιβαία αλληλοβοήθεια όταν η Τουρκία με τη σειρά της βοήθησε την Ελλάδα. Αυτή η αμοιβαία ανταπόδοση έθεσε σε κίνηση τη «διπλωματία της καταστροφής» και βοήθησε την ελληνοτουρκική σύνδεση σε επίπεδο λαού, κυβέρνησης, ΜΜΕ και διάφορων μη κυβερνητικών οργανώσεων. Οι σεισμοί έφεραν τους δύο λαούς πιο κοντά και έδωσαν το ερέθισμα να δημιουργηθούν δρόμοι επικοινωνίας μεταξύ ιδιωτών, ομάδων, οργανώσεων, κ.α..

Ένας ακόμη τομέας που η βελτίωση στις σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών ήταν εμφανής, ήταν αυτός του εμπορίου. Οι ελληνικές εξαγωγές στην Τουρκία, αυξήθηκαν στο 9% το 2000 από 3,9% το 1997. Αντίστοιχα οι τουρκικές εξαγωγές στην Ελλάδα από 1,1% το 1997 έφθασαν στο 3,4% το 2000. Οι εμπορικές σχέσεις ανάμεσα στα δύο κράτη έφθασαν το ποσό του 1.3 δισεκατομμυρίου δολαρίων από 200 εκατομμύρια το 1998 (Liatogovas, P., 2004). Είναι αυτονόητο ότι, οι αυξημένες εμπορικές σχέσεις αύξησαν και την εμπιστοσύνη του ενός εταίρου προς τον άλλο καθώς επίσης και τη μεταξύ τους αλληλεξάρτηση και μείωσαν τη θέληση για τη δημιουργία κλίματος έντασης που δε θα ευνοούσε κανέναν.

Αυτή η αναγνώριση και αποδοχή της προσέγγισης από τη μεριά της ελληνικής κοινής γνώμης νομιμοποίησε τις διπλωματικές προσπάθειες και επέτρεψε στους Έλληνες πολιτικούς να ανοίξουν τη πόρτα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Τουρκία κατά τη διάρκεια της Συνόδου Κορυφής του Ελσίνκι, το Δεκέμβριο του 1999.

Χαρακτηριστικές αλλαγές στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, μετά τους σεισμούς, δείχνει και μια μελέτη του Πετρόπουλου (2001), στην οποία ο συγγραφέας προσπάθησε να αναδείξει αν και σε ποιο βαθμό η έκφραση αλληλεγγύης μετά τους σεισμούς, απέκτησε μόνιμο χαρακτήρα μετά την περίοδο της άμεσης απόκρισης και είχε επίδραση σε τομείς όπως οι διεθνείς σχέσεις, οι μετακινήσεις ανθρώπων μεταξύ των δύο χωρών, οι οικονομικές σχέσεις, οι προκαταλήψεις, τα θέματα των μειονοτήτων κ.α. Η μελέτη επιβεβαιώνει μία αύξηση στις διμερείς συμφωνίες, αύξηση στη μετακίνηση τουριστών από την Τουρκία προς την Ελλάδα, άνοδο στον όγκο των εμπορικών συναλλαγών και των επενδύσεων της Ελλάδας προς την Τουρκία.

Αντίθετα υπήρξε μείωση των παραβιάσεων του ελληνικού εναέριου χώρου και του FIR Αθηνών από τουρκικά μαχητικά αεροπλάνα. Όπως όμως παρατηρεί και αναρωτιέται και ο ίδιος: «η ανακάλυψη των πριν και μετά διαφορών δε σημαίνει απαραίτητα ότι αυτές οφείλονται στους σεισμούς και στην αλληλεγγύη που αναπτύχθηκε κατά την περίοδο έκτακτης ανταπόκρισης. Ήταν αυτές οι αλλαγές το αποτέλεσμα της αμοιβαίας αλληλεγγύης που αναπτύχθηκε την ώρα

της έκτακτης ανάγκης; Ή θα πρέπει να αποδοθούν στην κοινή απόφαση (Ιούνιος 1999) για πολιτική χαμηλού προφίλ ή στη θετική επίδραση της απόφασης των Αθηνών για την ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας ή μήπως στην πίεση του Διεθνές Νομισματικού Ταμείου προς την Τουρκία να περικόψει τις υψηλές δαπάνες της; Ή τελικά ήταν ο συνδυασμός όλων των παραπάνω παραγόντων;».

3.5 Η διπλωματία μετά την καταστροφή

Η διπλωματία των σεισμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας ως επακόλουθο των σεισμικών γεγονότων στο Αιγαίο το 1999, που ταυτίστηκαν με μια πρωτοφανή βελτίωση στις σχέσεις των δύο χωρών, είναι το αρχέτυπο παράδειγμα της «διπλωματίας της καταστροφής». Αν και σε καμιά περίπτωση δεν είναι επιθυμητό να συμβαίνει ένας σεισμός, στην περίπτωση της Ελλάδας και της Τουρκίας οι σεισμοί έφεραν μαζί με την καταστροφή και μια αξιοσημείωτη και πρωτοφανής δραστηριότητα στο κοινωνικό, πολιτικό και κυβερνητικό επίπεδο που μέχρι τότε δεν είχε προηγούμενο αφού μέχρι το 1999 οι ελληνοτουρκικές σχέσεις περιορίζονταν μόνο στις επίσημες διπλωματικές οδούς.

Αμέσως μετά το σεισμό στο Ιζμίτ, όπως είδαμε, σχηματίστηκε η ελληνική αποστολή η οποία είχε ως επικεφαλής το Γενικό Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας κ. Δ. Κατριβάνο, αλλά συνοδευόταν και από εκπρόσωπο του Υπουργείου Εξωτερικών, κάτι που έκανε έντονο το πολιτικό-διπλωματικό στοιχείο της αποστολής βοήθειας.⁴⁹ Όταν ο Γενικός Γραμματέας αποχώρησε από την Τουρκία, το ρόλο του επωμίστηκε ο επικεφαλής της 1^{ης} Ε.Μ.Α.Κ., ο οποίος συνομιλούσε καθημερινά με τον ΥΠ.ΕΞ. κ. Γ. Παπανδρέου. Σε συνομιλία τους για το διάστημα που θα διαρκέσει η αποστολή ο τελευταίος ανέφερε χαρακτηριστικά: «Ήρθαμε πρώτοι, θα φύγουμε τελευταίοι».⁵⁰ Η Ελλάδα, εκτός από τη βούλησή της να βοηθήσει τον τουρκικό λαό έδινε μεγάλη σημασία και στον αντίκτυπο που θα είχε όλο αυτό και στο διπλωματικό πεδίο.

Το Σεπτέμβριο, που η μικτή ελληνοτουρκική επιτροπή των ανώτερων αξιωματούχων από τα Υπουργεία Εξωτερικών των δύο χωρών είχαν συμφωνήσει να συνεδριάσει ξανά, είχε πλέον διαμορφωθεί μια εντελώς νέα κατάσταση που έβαζε καινούργιο πλαίσιο και απαιτήσεις για την εξαγωγή θετικών αποτελεσμάτων από τις συζητήσεις. Το προηγούμενο ενδιαφέρον του κόσμου για αυτές τις συναντήσεις είχε αυξηθεί κατακόρυφα και επιπλέον υπήρχε μια πίεση και από τον κόσμο και από τα ΜΜΕ για θετική έκβαση της όλης διαδικασίας. Οι αξιωματούχοι ήταν

⁴⁹ Όπως υποσημείωση 24 και 25.

⁵⁰ Όπως υποσημείωση 36.

νομιμοποιημένοι στην πλατιά μάζα του πληθυσμού και των δύο χωρών, να διευρύνουν τα επίπεδα της συνεργασίας στο μέγιστο βαθμό. Η καχυποψία που υπήρχε στη συνάντηση του Ιουλίου είχε αντικατασταθεί από ένα καλό κλίμα μεταξύ των συμμετεχόντων. Την ίδια περίοδο, η πρόταση των Υπουργών Εξωτερικών των δύο χωρών στην 54^η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ για σύσταση μιας μικτής ελληνοτουρκικής διασωστικής ομάδας, έκανε ιδιαίτερη εντύπωση.⁵¹

Τον Οκτώβριο του 1999, στην Αττάλεια της Τουρκίας διοργανώθηκε ένα συνέδριο με θέμα τα αίτια της αναποτελεσματικότητας του τουρκικού συστήματος ανταπόκρισης στο σεισμό του Ιζμίτ και τις προτεινόμενες σε αυτό αλλαγές. Στο συνέδριο προσκλήθηκε και το προσωπικό της 1^{ης} Ε.Μ.Α.Κ. που συμμετείχε στην αποστολή στην Τουρκία και, μετά από χορηγία των ξενοδόχων της Αττάλειας, δόθηκε η δυνατότητα σε κάθε άτομο να προσκαλέσει ακόμη ένα, με όλα τα έξοδα πληρωμένα. Είναι δύσκολο να ξεχωρίσει κανείς σε αυτό το σκηνικό, που ξεκινάει και που τελειώνει η διπλωματία αφού σε κάθε άλλη φάση της σύγχρονης ιστορίας θα ήταν αδύνατο να υπάρξει η πολιτική θέληση να συμμετέχουν Έλληνες σε συνέδριο στο οποίο θα γινόταν συζήτηση για τα λάθη της τουρκικής κρατικής μηχανής. Επίσης, δεν μπορεί να παραβλεφθεί το γεγονός ότι παρόλο που πίσω από το κίνητρο υπήρχε διπλωματικό υπόβαθρο, υπήρχαν ταυτόχρονα πολλαπλά κέρδη στην αξιολόγηση του συστήματος διαχείρισης κρίσεων, με τη συμμετοχή στο ίδιο τραπέζι επιχειρησιακών αρμοδίων και από τις δύο χώρες. Τέλος, όλο το παραπάνω έρχεται να το συμπληρώσει η κίνηση των ξενοδόχων που μπορεί να ειπωθεί ως συνέχεια της διαδικασίας συμφιλίωσης των δύο λαών και των κινήσεων πολιτών που είχε ξεκινήσει 2 μήνες νωρίτερα.⁵²

Ακόμη και η αποστολή της ελληνικής αποστολής μετά το σεισμό στη επαρχία Duzce, το Νοέμβριο του 1999 έγινε περισσότερο με πολιτικά κριτήρια αφού δεν υπήρχε άμεση ανάγκη για επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης. Σύμφωνα με έναν από τους συμμετέχοντες, πραγματοποιήθηκε σαν αυτόματη προσαρμογή, σαν ανακλαστικό στις αμέσως προηγούμενες ενέργειες ανταλλαγής διασωστικής βοήθειας και σαν επιβεβαίωση του τότε πολιτικού σκηνικού που κατά μια έννοια επέβαλε το «πρέπει να πάμε».⁵³

⁵¹ Δελτίο Τύπου του Relief Web. Διαθέσιμο: <http://reliefweb.int/report/greece/turkey-and-greece-unite-promoting-un-response-earthquakes>, προσβάσιμο την 14^η Ιουνίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

⁵² Όπως υποσημείωση 36.

⁵³ Όπως υποσημείωση 25.

Οι σχέσεις εξακολούθησαν να βελτιώνονται το επόμενο χρονικό διάστημα και το Δεκέμβριο του 1999 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στο Ελσίνκι, η Ελλάδα υποστήριξε την προσπάθεια της Τουρκίας να γίνει υποψήφιο μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μια κίνηση που βοήθησε να ξεπεραστεί η αίσθηση που υπήρχε μετά τη συνάντηση των ηγετών στο Λουξεμβούργο.

Αν και πολλοί πίστεψαν ότι αυτή η κίνηση της Αθήνας ήταν το μοιραίο αποτέλεσμα των σεισμών του προηγούμενου καλοκαιριού, σε κάθε περίπτωση ήταν μια πολύ δύσκολη απόφαση για την Ελλάδα, η οποία έπρεπε να χειριστεί με πολύ μεγάλη προσοχή και τις σχέσεις της με την κυπριακή κυβέρνηση οι οποίες έγιναν πιο δύσκολες και εξαιτίας του θανάτου του Έλληνα Αναπληρωτή Υπουργού Εξωτερικών σε αεροπορικό ατύχημα, το Σεπτέμβριο του 1999. Ο Γιάννος Κρανιδιώτης ήταν Κύπριος πολιτικός ο οποίος ήταν από τους οραματιστές και πρωτεργάτες της ελληνοτουρκικής προσέγγισης και συνδετικός κρίκος μεταξύ Ελλάδας – Κύπρου – Τουρκίας.⁵⁴

Η ελληνική κυβέρνηση επίσης, έπρεπε να πείσει και το κοινό στο εσωτερικό της χώρας ότι η αποδοχή της υποψηφιότητας της Τουρκίας, χωρίς να έχει προηγηθεί μια κίνηση καλής θέλησης σε διπλωματικό επίπεδο από την πλευρά της, δε δείχνει αδυναμία ή έλλειψη ενδιαφέροντος για τα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής αλλά μια αναθεώρηση των ελληνοτουρκικών θεμάτων σε διεθνές επίπεδο. Από τη συνάντηση κορυφής του Ελσίνκι υπήρξε μια συνεχής και σταθερή πρόοδος των διμερών σχέσεων και το πρώτο δίμηνο του 2000 οι δύο Υπουργοί Εξωτερικών συναντήθηκαν σε Άγκυρα και Αθήνα και υπέγραψαν τις πρώτες εννέα συμφωνίες που είχαν προετοιμαστεί από την επιτροπή των υψηλόβαθμων στελεχών των δύο Υπουργείων και δημιούργησαν ένα συμβατικό πλαίσιο συνεργασίας, το οποίο θα ακολουθούσαν το επόμενο διάστημα.⁵⁵

3.6 Ο ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανισμών. Η αλλαγή στην στάση των Μ.Μ.Ε.

Ο Ηρακλείδης (2005) σημειώνει ότι μετά την κρίση των Ιμίων το 1996, ήρθαν στο προσκήνιο κινήσεις πολιτών που καλούσαν για προσέγγιση αλλά οι φωνές τους σύντομα σάωπασαν εξαιτίας της διαμορφωθείσας αντίληψης στην Ελλάδα, της απουσίας κοινωνικής

⁵⁴ Διαθέσιμο: http://www.larkoslarkou.org.cy/e-book_Giannos%20kranidiotis.shtml, προσβάσιμο την 7^η Απριλίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

⁵⁵ Ιστοσελίδα του ελληνικού ΥΠ.ΕΞ. Διαθέσιμο: <http://www.mfa.gr/blog/dimereis-sheseis-tis-ellados/tourkia>, προσβάσιμο την 18^η Απριλίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

αλληλεπίδρασης και ενός σταθερού πολιτικού κλίματος. Ο Τσάκωνας (2010) επίσης υποστηρίζει ότι «η διπλωματία των σεισμών» επέτρεψε σε μια πληθώρα μη κυβερνητικών πρωταγωνιστών (ΜΚΟ, ΜΜΕ, ακαδημαϊκοί) να επηρεάσουν το κυβερνητικό επίπεδο στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής. Μετά την κρίση στα Ίμια, η Μαργαρίτα Παπανδρέου, μητέρα του Γεωργίου Παπανδρέου και μια δημοσιογράφος και ακτιβίστρια από την Τουρκία, η Zeynep Oral που υποστήριζε την ελληνοτουρκική προσέγγιση από την αρχή του 1980, αποφάσισαν να εγκαινιάσουν ένα κοινό φεμινιστικό κίνημα, το οποίο ονόμασαν Πρωτοβουλία των Γυναικών για την Ειρήνη (Women's Initiative for Peace, WINPEACE). Η WINPEACE διοργάνωσε διάφορα σεμινάρια κατά τη διάρκεια του 1998, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Τουρκία, κάτι που δείχνει ότι υπήρχαν κινήσεις πολιτών, πριν τους σεισμούς, που επεδίωκαν την συμφιλίωση. Στις συναντήσεις τους υπήρχαν προβληματισμοί για το κατά πόσο μπορούν τέτοιες κινήσεις να επηρεάσουν τη σύνδεση των δύο χωρών αλλά τα όσα ακολούθησαν τους σεισμούς διέλυσαν τις όποιες αμφιβολίες τους και αποφάσισαν να αναπτύξουν συναντήσεις μεταξύ της νεολαίας των δύο χωρών (Mavrogenis, S., Kelman, I., 2013).

Συνήθως, μετά από καταστροφές υπάρχουν σχόλια και αναφορές για διαφθορά κατά τη διάρκεια διανομής της ανθρωπιστικής βοήθειας. Στην Τουρκία, οι σεισμοί έβγαλαν στην επιφάνεια την αντίληψη ότι αυτή δεν ήταν αποτέλεσμα των σεισμών αλλά προϋπήρχε παντού στο εσωτερικό της χώρας, από τον τομέα των κατασκευών, την πολεοδομία και άλλους παράγοντες που είχαν ως συνέπεια το μεγάλο αριθμό των νεκρών.

Όσον αφορά τη μεταφορά και διανομή των προμηθειών και βοήθειας στη φάση της άμεσης ανταπόκρισης και στις δύο χώρες δε συνδέθηκε με φαινόμενα διαφθοράς αφού ήταν ο τομέας που συνεργάστηκαν πιο πολύ ελληνικές και τουρκικές οργανώσεις και που φωτίστηκε περισσότερο από τα ΜΜΕ και τράβηξε πάνω του την προσοχή της κοινής γνώμης. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο ουσιαστικά νομιμοποιήθηκαν οι τουρκικές ΜΚΟ στα μάτια του κόσμου να δρουν ανεξάρτητα από το βαθύ κράτος που ήταν διεφθαρμένο και έτσι αυτές να ακολουθήσουν πρότυπα και διαδικασίες περισσότερο ευρωπαϊκές και να αρχίσουν να διεκδικούν έναν πιο αυτόνομο ρόλο στις κοινωνικές εξελίξεις.

Ένα ακόμη σημαντικό πεδίο που μετά τους σεισμούς υπήρξε σαφέστατη αλλαγή σε σχέση με το πρόσφατο παρελθόν ήταν αυτό της στάσης των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Τις τελευταίες δεκαετίες, τα Μ.Μ.Ε. έχουν αναπτυχθεί σε πολύ σημαντικό βαθμό και διαδραματίζουν κυρίαρχο ρόλο στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης. Από αυτόν τον κανόνα φυσικά, δε θα μπορούσε να εξαιρεθεί ο ρόλος που παίζουν στο εξαιρετικά ευαίσθητο θέμα των ελληνοτουρκικών σχέσεων.

Αυτό αποτυπώνεται καλύτερα κατά τις περιόδους που οι σχέσεις Άγκυρας-Αθήνας είναι σε πολύ κακό επίπεδο, όπως για παράδειγμα η κρίση στα Ίμια ή στην υπόθεση «Οτσαλάν» αλλά και όταν υπάρχει ένα κλίμα συμφιλίωσης και προσέγγισης όπως αυτό που δημιουργήθηκε μετά τους σεισμούς του 1999. Στην περίπτωση των Ιμίων, παρόλο που η εμπόλεμη σύρραξη αποφεύχθηκε την τελευταία στιγμή, ένας σκληρός πόλεμος έλαβε χώρα μεταξύ των ελληνικών και τουρκικών ΜΜΕ, ο οποίος για αρκετό καιρό συντήρησε την κρίση στην επικαιρότητα με την ανταλλαγή προσβλητικών και επιθετικών μηνυμάτων. Σε αυτά τα μηνύματα τα τουρκικά ΜΜΕ παρουσίαζαν τους Έλληνες ως υστερικούς και ως αποκλειστικά υπεύθυνους για την κρίση ενώ στα ελληνικά ΜΜΕ οι Τούρκοι εμφανίζονταν ως Ασιάτες, απολίτιστοι και βάρβαροι. Το ίδιο συνέβη και μετά την υπόθεση «Οτσαλάν» όταν σε όλα τα ελληνικά μέσα η Τουρκία ανακηρύχθηκε βάρβαρη χώρα ενώ τα τουρκικά μέσα κατηγορούσαν την Ελλάδα ως χώρα τρομοκρατών.⁵⁶

Λίγους μήνες αργότερα όμως, όταν συνέβησαν οι σεισμοί στις δύο χώρες, αυτή η διάθεση ήταν εντελώς αντίθετη και τα ΜΜΕ διέδωσαν το αίσθημα ευγνωμοσύνης εκατέρωθεν του Αιγαίου και συμμετείχαν στη διάδοση της συμφιλίωσης και της προσέγγισης στο επίπεδο της κοινωνίας. Στις σκηνές στην τηλεόραση, οι άνθρωποι είδαν άλλους ανθρώπους να υποφέρουν λόγω μιας καταστροφής που είχε φυσικά και όχι ανθρωπογενή αίτια. Σαν αποτέλεσμα του σεισμού, άλλαξε η αντίληψη του ενός για τον άλλο και ξεπεράστηκαν μακροχρόνιες προκαταλήψεις και στερεότυπα.

Τα ΜΜΕ, αμέσως μετά τον πρώτο σεισμό έδωσαν το στίγμα της νέας διάθεσης και της αμοιβαίας συμπάθειας: «Όταν είδαμε τα σώματα των μανάδων και των μωρών, τα μάτια μας γέμισαν δάκρυα. Ίσως οι ίδιες μάνες θα κλαίγανε πάνω από τα παιδιά τους μετά από ένα πιθανό πόλεμο Ελλάδας-Τουρκίας...Έχουμε ξοδέψει εκατομμύρια δραχμές για εξοπλισμούς και τώρα νιώσαμε όπως ποτέ πριν στο παρελθόν...».⁵⁷ Άλλη ελληνική εφημερίδα έγραψε: «Είμαστε όλοι Τούρκοι»⁵⁸ ενώ και στις τουρκικές εφημερίδες υπήρξαν αντίστοιχα σχόλια: «Ημασταν ματωμένοι εχθροί μόλις λίγες ημέρες νωρίτερα και γίναμε ματωμένα αδέλφια μετά τον

⁵⁶ Άρθρο των Αγγελοπούλου Φ., Ρέτσα Π., και Ψυλλάκη Α.. Διαθέσιμο: <http://archive.papandreou.gr/papandreou/content/Document.aspx?d=6&rd=7739474&f=1369&rf=1325483320&m=3074&rm=22062213&l=2>, προσβάσιμο την 23^η Μαρτίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

⁵⁷ Άννα Στεργίου, Ελευθεροτυπία, 19 Αυγούστου, 1999

⁵⁸ Τα Νέα, 20 Αυγούστου, 1999

σεισμό».⁵⁹ Ο διεθνής τύπος είχε επίσης ανάλογους τίτλους: «Σεισμικό σκούντημα για Τούρκους και Έλληνες»,⁶⁰ «Τούρκοι, Έλληνες έκτισαν στους σεισμούς, συμφιλίωση εναντίον αιώνιων διαφορών».⁶¹

Μια ακόμη θετική αλλαγή που προέκυψε μετά τους σεισμούς είναι στις τηλεοπτικές σειρές που παρουσιάζουν τα κοινά χαρακτηριστικά των δύο λαών και καυτηριάζουν τις προκαταλήψεις. Αυτό βοήθησε στην κατανόηση του «άλλου» με βάση την πραγματική του εικόνα και όχι με βάση μύθους και ιστορικά στοιχεία. Για πρώτη φορά στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, υπήρξε μια μεταφορά θετικής ενέργειας και καλής θέλησης από τη βάση προς τα πάνω.

Αυτή η αλλαγή στάσης των ΜΜΕ βοήθησε στη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης του ενός για τον άλλο και στη γενικότερη αίσθηση για συνύπαρξη και συνεργασία. Η μετασεισμική περίοδος, έγινε αφορμή, για να αλλάξει το κοινωνικό στερεότυπο της μιας χώρας για την άλλη. Μέσα από τις συνέπειες των καταστροφικών σεισμών τα ΜΜΕ και στις δύο χώρες ανέδειξαν έντονα το στοιχείο της αλληλεγγύης μεταξύ των δύο λαών. Αυτή η αλληλεγγύη όμως δεν έμεινε περιορισμένη στο πλαίσιο της ανθρώπινης διάστασης αλλά διαμόρφωσε ένα ξεκάθαρο πολιτικό μήνυμα και έθεσε αυτούς που αποφάσιζαν μπροστά στις ευθύνες τους.⁶²

Ακολουθώντας το κλίμα και το βηματισμό που δημιουργήθηκε μετά τους σεισμούς στο επίπεδο της κοινωνίας και των ΜΜΕ, οι ηγέτες των δύο χωρών αναγκάστηκαν να προχωρήσουν πάνω σε τροχιά που οι ίδιοι είχαν προδιαγράψει και ήθελαν, αλλά μάλλον, η ταχύτητα με την οποία η διαδικασία έτρεχε δεν τους ήταν επιθυμητή καθώς είχαν ακόμη πολλά να κάνουν για να ξεπεραστούν σοβαρές διαφωνίες σε καίρια εθνικά ζητήματα. Αυτός ο ρυθμός στην πραγματικότητα υπονόμει τη μακροπρόθεσμη και μόνιμη συμφιλίωση αφού συνήθως τα ΜΜΕ προκαλούν έντονα συναισθήματα και δημιουργούν εντυπώσεις μόνο για σύντομο χρονικό διάστημα, φαινόμενο γνωστό και ως «CNN Effect» (Maciver, C., 2012). Αυτό υπονοεί πως οι πιέσεις από άλλους παράγοντες (κοινωνία, ΜΜΕ) και οι προσπάθειες που αναλαμβάνονται στο κυβερνητικό επίπεδο πρέπει να συνυπάρξουν και να έχουν την σχετική θέληση για συμφιλίωση αλλά και συμβατούς ρυθμούς ώστε να υποστηρίξουν μόνιμες, θετικές αλλαγές. Σε διαφορετική περίπτωση, θα είναι μια σύντομη, ευχάριστη ανάπαυλα μιας αρνητικής ατμόσφαιρας που τελικά

⁵⁹ Can Dundar, Sabah, August 30, 1999

⁶⁰ Stephen Kinzer, Herald Tribune, 14/09/1999

⁶¹ Hugh Pope, The Wall Street Journal, 16/09/1999

⁶² Όπως στην υποσημείωση 46

θα θυμίζει τι θα μπορούσε να γίνει αλλά δεν έγινε ποτέ, αφού δε θα καταφέρει να φέρει τις δύο χώρες κοντά.

3.7 Οι αιτίες πίσω από την ελληνοτουρκική προσέγγιση του 1999

Το τέλος του ψυχρού πολέμου έθεσε ένα νέο πλαίσιο στο οποίο σχεδόν όλες οι χώρες είχαν να επαναπροσδιορίσουν τους ρόλους και την ταυτότητά τους. Η Τουρκία και η Ελλάδα σε αυτό το νέο πλαίσιο, είχαν επιπρόσθετα να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες και να προσαρμόσουν ταυτόχρονα την πολιτική τους στα νέα γεωπολιτικά δεδομένα καθώς και να επανατοποθετηθούν στις μεταξύ τους σχέσεις. Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις όπως αναφέρθηκε, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 πέρασαν από φάσεις έντασης και αβεβαιότητας. Η κρίση των Ιμίων το 1996, έφερε για μια ακόμη φορά τις δύο χώρες στα πρόθυρα του πολέμου και η σύλληψη του Οτσαλάν επιβεβαίωσε τις πολύ κακές σχέσεις και την παντελή έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο μερών. Η εξωτερική πολιτική της Τουρκίας καθοριζόταν από την πεποίθηση ότι είναι τριγυρισμένη από εχθρούς που επιθυμούν την καταστροφή της. Ένα αντίστοιχο αίσθημα επικρατούσε και στην Ελλάδα και προκαλούσε την αίσθηση του φόβου και της καχυποψίας στις δύο χώρες.

Για την Ελλάδα αυτό είχε ως επακόλουθο τη συνεχιζόμενη εκροή χρημάτων για κάλυψη των αμυντικών δαπανών σε μια περίοδο που προσπαθούσε να εξομαλύνει τα δημοσιονομικά της και να εκπληρώσει τα οικονομικά κριτήρια για ένταξη στη Ευρωπαϊκή Νομισματική Ένωση. Η Τουρκία, από τη μία είχε βασικό προσανατολισμό την ένωση με την Ευρώπη και, από την άλλη είχε και αυτή σοβαρά προβλήματα με την οικονομία της και μετά από διαπραγματεύσεις με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο το 1999, είχε δεσμευτεί να μειώσει το χρέος της. Σύμφωνα με το Διεθνές Ινστιτούτο Έρευνας και Ειρήνης της Στοκχόλμης (1999), η Τουρκία για τις χρονιές 1994-1998, ήταν ο τρίτος μεγαλύτερος εισαγωγέας συμβατικών όπλων ενώ η Ελλάδα ήταν ο έκτος.⁶³

Ταυτόχρονα, οι δύο χώρες ήταν εκτεθειμένες στις προκλήσεις ασφαλείας που έθετε το νέο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον όπως η τρομοκρατία, η παράνομη μετανάστευση, το οργανωμένο έγκλημα, το περιβάλλον κ.α.. Αυτές οι απειλές εύκολα θα μπορούσαν να συμβούν στη μία χώρα και να επηρεάσουν την άλλη λόγω των κοινών συνόρων τους, όπως για παράδειγμα μια περιβαλλοντική καταστροφή. Επίσης λόγω της μετανάστευσης υπήρχε αύξηση και σε άλλες απειλές όπως ναρκωτικά, εμπόριο λευκής σαρκός κ.τ.λ.. Αυτό ήταν το πλαίσιο

⁶³ Stockholm International Peace Research Institute, Yearbook 1999-Armaments, Disarmament and International Security, New York: Oxford University Press, 1999, p.428.

συνθηκών τη δεκαετία του 1990, που για ακόμη μια φορά ανάγκασε τις πολιτικές ηγεσίες να σκεφθούν ρεαλιστικά και προς το τέλος της δεκαετίας να ψάχνουν τρόπους για την προώθηση μιας συμφιλίωσης. Η γειτνίασή των δύο χωρών και η γεωγραφική τους θέση, τις έφερε αντιμέτωπες με νέες απειλές και προκλήσεις, οι οποίες επέτειναν τα ήδη σοβαρά οικονομικά προβλήματά τους και αυτό με τη σειρά του, τις έκανε πιο ευάλωτες στην επιρροή τους από ξένες δυνάμεις και διεθνείς οργανισμούς.

Έτσι, λίγο καιρό μετά τον Ιανουάριο του 1996, οι δύο χώρες συμφώνησαν στη Νέα Υόρκη να προχωρήσουν αργά προς μια διαδικασία προσέγγισης. Στην αρχή, οι πρωτοβουλίες θα ήταν όχι για ζητήματα που διαφωνούσαν, όπως το Αιγαίο ή η Κύπρος, αλλά για θέματα που θα μπορούσαν να προκύψουν κοινά οφέλη. Ως τέτοια, αναφέρθηκαν ο τουρισμός, η τρομοκρατία, η λαθρομετανάστευση, τα ναρκωτικά, το εμπόριο κ.α. (Kranidiotis, G., 1999).

Ακόμη, η κρίση στα Βαλκάνια αύξησε την αίσθηση της ανασφάλειας και στις δύο χώρες με την Ελλάδα να νιώθει ότι οι ευρωπαίοι εταίροι της δεν αντιλαμβάνονται την ιστορία και τις ιδιαίτερες συνθήκες στην περιοχή και την Τουρκία να νιώθει απομονωμένη καθώς εκτιμούσε ότι πλέον δεν ήταν στρατηγικά χρήσιμη για τη συμμαχία του NATO. Επιπλέον, η σύνοδος του Λουξεμβούργου το 1997 που οδήγησε στον αποκλεισμό της από την υποψηφιότητα για είσοδο στην Ε.Ε. επέτεινε αυτό το αίσθημα απομόνωσης της Τουρκίας (Ziya, O., 1999).

Έτσι, το 1999 οι Υπουργοί Εξωτερικών (Παπανδρέου και Cem) αποφάσισαν να προωθήσουν την προσέγγιση που είχε αρχίσει νωρίτερα, ως συνέπεια των δράσεων του NATO στη Σερβία και στο Κόσσοβο. Ο Παπανδρέου, αναλαμβάνοντας το ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών, περιόρισε στο εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ τους υποστηρικτές της σκληρής γραμμής στο θέμα της Τουρκίας και ήταν ικανός να χτίσει πάνω στην ήδη καλή του σχέση με τον Cem (Christodoulaki, K., Ikonomaki, M., and Genco Orkum, 2000).

Ο στόχος των Παπανδρέου και Cem ήταν η προσέγγιση σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος να ανοίξουν τον δρόμο σταδιακά ώστε να λυθούν μακροπρόθεσμα και ζητήματα που υπήρχαν συγκρούσεις και διαφορές. Ως αποτέλεσμα, είχαμε την υπογραφή διμερών συμφωνιών και τη δημιουργία μιας Μεικτής Ειδικής Επιτροπής από Τούρκους και Έλληνες Αξιωματούχους που θα βοηθούσε την Τουρκία στην προσαρμογή της για το Ευρωπαϊκό κεκτημένο. Δεκαεπτά ημέρες μετά από συνάντηση των δύο Υπουργών συνέβηκε ο σεισμός στο Izmit και ξαφνικά η προσπάθεια τους αγκαλιάστηκε από ένα κοινό στην Ελλάδα που ξεχείλιζε από αισθήματα συμπόνιας και συμπάθειας και από μια κοινή γνώμη στην Τουρκία βαθύτατα επηρεασμένη από τις εκδηλώσεις συμπαραστάσης του απλού κόσμου στην Ελλάδα (Heraclides, A., 2004). Όπως εύστοχα σημειώνει ο συγγραφέας, η διαδικασία προσέγγισης ήταν ένας συνδυασμός «μιας

κοινωνίας απαλλαγμένης από πλάνες αντιλήψεις, του αποφασιστικού ρόλου των δύο Υπουργών Εξωτερικών και των αναπάντεχων σεισμών».

Μηχανισμοί λοιπόν που προηγήθηκαν των σεισμών επέτρεψαν στο σύστημα ανταπόκρισης να λειτουργήσει όταν αυτοί συνέβησαν. Η κατανόηση αυτής της ακολουθίας αλληλεπιδράσεων είναι σημαντική για να διερευνηθεί με ακρίβεια η «διπλωματία της καταστροφής». Σύμφωνα με έναν από τους συμμετέχοντες στην ελληνική αποστολή: «το ήδη υπάρχον διπλωματικό πλαίσιο ήταν τέτοιο που οι αρμόδιοι θα εκμεταλλεύονταν όποια ευκαιρία δινόταν για προσέγγιση των δύο χωρών. Ουσιαστικά, όταν συνέβη ο σεισμός, ήταν «αποφασισμένο» να πάμε και να παίξουμε το ρόλο μας» και «ακόμη κι αν δεν είχαμε διασώσει το μικρό αγόρι οι αρμόδιοι θα ήταν ευχαριστημένοι καθώς η αποστολή μας θα είχε πετύχει διπλωματικά».⁶⁴

Η σωρευτική δουλειά των δύο ΥΠ.ΕΞ. των δύο χωρών, που είχε προηγηθεί των σεισμών, δεν είχε σχέση με τη σεισμική απειλή αλλά με την ανάγκη να αναγνωριστεί το νέο ασταθές περιβάλλον στα Βαλκάνια, καθώς επίσης και τα οικονομικά οφέλη που θα είχε μια πορεία προσέγγισης των κριτηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτή η προεργασία οδήγησε στην αμοιβαία προσφορά βοήθειας όταν συνέβησαν οι σεισμοί και ήταν το κίνητρο για την ανταλλαγή των προσφορών από το κοινό, τους ιδιώτες και τις ΜΚΟ. Οι σεισμοί έφεραν τη διαδικασία αυτή στο προσκήνιο και την ώθησαν περισσότερο από τις προβλέψεις που υπήρχαν, εξαιτίας των συζητήσεων και των επαφών πριν τους σεισμούς. Η καταστροφή ωστόσο δεν ήταν η κύρια αιτία για την εξέλιξη αυτή στο διπλωματικό επίπεδο αλλά ο κύριος καταλύτης για την επιτάχυνση των διαδικασιών που είχαν ήδη αρχίσει.⁶⁵ Ακόμη, δεν πρέπει να ξεχνά κανείς το ρόλο που παίζει στα πράγματα της Τουρκίας ο στρατός της. Τον Οκτώβριο του 1999 κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής άσκησης «Νικηφόρος» στην Κύπρο, οι παραβιάσεις του ελληνικού εναέριου χώρου από τα τουρκικά αεροπλάνα ήταν αισθητά μειωμένες σε σχέση με το συνηθισμένο. Αυτό ήταν ένδειξη καλής θέλησης από το τουρκικό στρατιωτικό κατεστημένο (Heraclides, A., 2004).

⁶⁴ Όπως υποσημείωση 24.

⁶⁵ Συνέντευξη του Γ. Παπανδρέου στην Αυγή, 29 Αυγούστου 1999. Διαθέσιμο: <http://archive.papandreou.gr/papandreou/content/Document.aspx?d=6&rd=7739474&f=1361&rf=1293666608&m=2640&rm=22469009&l=2>, προσβάσιμο την 23^η Μαρτίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

Η προσέγγιση του 1999 φαίνεται να είναι το πολύ-παραγοντικό αποτέλεσμα εκούσιων και ακούσιων γεγονότων όπως η κινητοποίηση των ΜΚΟ, οι διεθνείς εξελίξεις, η ισορροπία στην εσωτερική πολιτική σκηνή κάθε χώρας, οι πρωτοβουλίες για εξωτερική πολιτική χαμηλού προφίλ, οι σεισμοί, κ.α.. Όλα αυτά οδήγησαν στη βελτίωση των διμερών σχέσεων και στην άρση του ελληνικού βέτο, στη σύνοδο του Ελσίνκι, για την τουρκική υποψηφιότητα στην Ε.Ε.

Σε άρθρο των Mavrogenis, S. and Kelman, I., (2013), οι συγγραφείς πήραν συνεντεύξεις από πρωταγωνιστές της «διπλωματίας της καταστροφής», οι οποίοι ήταν διπλωμάτες, πολιτικοί (σύμβουλοι των ΥΠ.ΕΞ.), ακαδημαϊκοί, ένας δημοσιογράφος, και μέλη μη κυβερνητικών οργανώσεων ώστε να αναγνωριστούν οι αντιλήψεις τους για την επίδραση των ενεργειών μετά την καταστροφή, στη διαδικασία προσέγγισης και συμφιλίωσης. Το σύνολο των ερωτωμένων κάλυπτε το λαϊκό επίπεδο (και μέλη της TURGRESOC- Turkish Greek Society, μια μη κυβερνητική οργάνωση νεολαίας η οποία διοργανώνει σεμινάρια και διάφορες εκδηλώσεις για φοιτητές ώστε να τους φέρει κοντά) καθώς επίσης και αυτό της Ελληνικής Ορθόδοξης Μειονότητας και αυτό των συμμετεχόντων στις διαπραγματεύσεις.

Οι απαντήσεις έδειξαν ότι η «διπλωματία των σεισμών» ήταν εφικτή το 1999 επειδή ήταν το πρώτο σημαντικό γεγονός που αμφισβήτησε παραδοσιακές προκαταλήψεις και στερεότυπα. Ένας Τούρκος, μέλος της TURGRESOC, δήλωσε: «Πριν γίνω μέλος της TURGRESOC, δεν είχα θετικά αισθήματα για τους Έλληνες αλλά μετά συνειδητοποίησα ότι στην πραγματικότητα δεν ήξερα τίποτα για τις κοινωνικές σχέσεις των δύο λαών και μια μεγάλη ευκαιρία μου δινόταν να τις ερευνήσω περισσότερο. Φυσικά στο τέλος είχε αλλάξει η αντίληψή μου για τους Έλληνες».

Αυτή η αλλαγή στην αντίληψη της κοινής γνώμης παγίωσε τις προσεισμηκές διπλωματικές προσπάθειες συμφιλίωσης και έσπρωξε τους πολιτικούς να πετύχουν ακόμη περισσότερα. Συνεπώς, ήταν ένας παράγοντας επιτυχίας για τις μετασεισμικές προσπάθειες συμφιλίωσης, σε σχέση με τις αντίστοιχες προσπάθειες στο παρελθόν. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 έως τη δεκαετία του 1990 οι προσπάθειες να έρθουν πιο κοντά οι δύο χώρες προσέκρουαν πάνω σε στερεότυπες αρνητικές αντιλήψεις. Οι σεισμοί του 1999 βοήθησαν να αλλάξουν αυτές οι αντιλήψεις και οι εδραιωμένες αρνητικές γνώμες.

Μετά το σεισμό δόθηκε μια νέα διάσταση στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Υπήρξε μια ταυτόχρονη και παράλληλη κινητοποίηση πολιτών και πολιτικών. Οι πολιτικοί που προσπαθούσαν να αλλάξουν την εθνικιστικά προσανατολισμένη εξωτερική πολιτική της χώρα τους βρήκαν πρόσφορο έδαφος. Το πολιτικό κόστος φαινόταν μηδαμινό μετά τις αντιδράσεις του κόσμου και των ΜΜΕ που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο καθώς νομιμοποίησαν και ενίσχυσαν

επιπλέον τις πολιτικές επιλογές. Ουσιαστικά, η απόφαση για τη βοήθεια και το μέγεθός της δεν πάρθηκε από τους πολιτικούς ή τα ΜΜΕ ή τον κόσμο αλλά ήταν αποτέλεσμα της επίδρασης του ενός στον άλλο (Papadopoulos, Th., and Parker, D., 2005).

3.8 Οι δρόμοι της «διπλωματίας της καταστροφής» και η ελληνοτουρκική προσέγγιση

Σύμφωνα με τον Kelman (2006), υπάρχουν ενέργειες που ευνοούν και άλλες που απαγορεύονται στη «διπλωματία της καταστροφής». Αυτές που την ευνοούν, είναι:

- Αποφυγή πίεσης της διαδικασίας επειδή αυτή δεν μπορεί να γίνει πολύ γρήγορα ή χαρακτηριστικά αργά,
- Εστίαση στις σχετικές με την καταστροφή ενέργειες που ευνοούν τη συνεργασία παρά στη διπλωματία,
- Χρησιμοποίηση ανεπίσημων δικτύων επικοινωνίας που βοηθούν και αυξάνουν τα σημεία σύνδεσης,
- Χρήση πολλαπλών και διαφορετικών επιπέδων συνεργασίας επειδή η διπλωματία της καταστροφής τείνει να γίνει πιο επιτυχής όταν υλοποιείται σε περισσότερα από ένα επίπεδα,
- Χρησιμοποίηση πολλών δρόμων στην όλη διαδικασία ώστε μια ποικιλία δεσμών να αναπτυχθούν ανάμεσα σε διάφορους παράγοντες που τελικά θα υποστηρίξουν τη διπλωματία,
- Χρήση της επιστήμης, επειδή η επιστημονική και τεχνική ανταλλαγή δημιουργεί αμοιβαία οφέλη και παρέχει ένα θεμέλιο για διπλωματία,
- Αντίληψη ότι η δύναμη του συμβολισμού που έχουν οι σχετικές με μια καταστροφή δράσεις, όπως η προσφορά ή η άρνηση βοήθειας, μπορεί να χρησιμοποιηθούν για να δημιουργήσουν διπλωματικές εντυπώσεις.

Και αυτές που απαγορεύονται:

- Αποφυγή διπλωματίας όταν ένα μέρος αρνείται να συνεισφέρει σε δραστηριότητες μετά από μια καταστροφή,
- Εξάρτηση σε μια καταστροφή, για ανάπτυξη διπλωματίας που θα έχει σαθρό υπόβαθρο,
- Αντίδραση σε γεγονότα που διαδέχονται μια καταστροφή, όπως η αλλαγή ηγεσίας,
- Χρήση των καταστροφών ως όπλα για πρόκληση ζημιών στην περιοχή ενός «εχθρού»,
- Τοποθέτηση της διπλωματίας της καταστροφής κάτω από το φως της δημοσιότητας και υπερβολική αύξηση των προσδοκιών επιτυχίας,
- Επιδίωξη εκδίκησης, όπως το να προσφέρεις βοήθεια σε έναν εχθρό για να τονίσεις τις αδυναμίες του και την έλλειψη ικανότητας να ανταποκριθεί από μόνος του.

Στην περίπτωση των σεισμών του 1999, αυτές οι οδηγίες φανήκαν να έχουν βάση όταν: **1)** οι πολιτικές ελίτ δεν πίεσαν καταστάσεις και δεν βιάστηκαν αλλά περίμεναν τις αλλαγές στον κόσμο και στα ΜΜΕ πριν αγκαλιάσουν την επίδραση των σεισμών στη διπλωματία, **2)** η εμπλοκή των ΜΚΟ δείχνει πως ανεπίσημα δίκτυα σε πολλαπλά επίπεδα μπορούν να φέρουν σε επαφή άτομα και οργανώσεις με κοινούς στόχους και μπορούν να στηρίξουν τη διαδικασία, **3)** Τεχνική βοήθεια ανταλλάχθηκε στις ανταλλαγές των διασωστικών ομάδων και στη συνεχιζόμενη επιχειρησιακή δουλειά στο πεδίο, **4)** όλα τα παραπάνω προάγουν το συμβολισμό. Η αμοιβαία βοήθεια μετά τους σεισμούς ήταν μια ισχυρή εικόνα ότι τα δύο κράτη μπορούν να συνεργαστούν. Επίσης, η εικόνα των Cem και Παπανδρέου να χορεύουν ζεϊμπέκικο λίγο μετά τους σεισμούς ήταν μια συμβολική εικόνα συμφιλίωσης (Ganapti, E., Kelman, I., and Koukis, T., 2010).

Αντίθετα, καμιά χώρα δεν προσπάθησε να αποφύγει τη διπλωματία που είχε σχέση με την καταστροφή, κάτι που ουσιαστικά σημαίνει ότι αποδέχτηκαν τις συνέπειες από αυτή την αλληλεπίδραση. Επίσης, καμιά χώρα δεν είδε την καταστροφή και την προσφορά βοήθειας σαν μέσο προβολής των αδυναμιών της άλλης πλευράς. Η ανταλλαγή της βοήθειας έγινε σε μια βάση ισότητας που οφειλόταν στις ίδιες ανθρωπιστικές ανάγκες που δημιούργησαν τα σεισμικά χτυπήματα.

Η αμοιβαία βοήθεια ήταν σημαντικός παράγοντας στη διπλωματία της καταστροφής στο Αιγαίο,⁶⁶ αν και πολλοί παρατηρητές την υποτιμούν και θεωρούν πιο σημαντικό κομμάτι τον πρώτο σεισμό στην Τουρκία. Όμως, η Ελλάδα μπόρεσε εύκολα να αποδεχτεί την τουρκική βοήθεια επειδή είχε προσφέρει βοήθεια νωρίτερα και μπόρεσε να αποβάλλει την αίσθηση του «αδύνατου».

3.9 Η ελληνοτουρκική προσέγγιση του 1999 και η προοπτική της

Μια από τις πλέον αποδεκτές απόψεις για την ελληνοτουρκική προσέγγιση του 1999 είναι ότι ήταν το αποτέλεσμα αυτού που ονομάζεται «διπλωματία του λαού» ή «διπλωματία των σεισμών» καθώς εγκαινιάστηκε αμέσως μετά τους σεισμούς από το λαό και των δύο χωρών. Η αλήθεια όμως είναι ότι πρωταγωνιστικό ρόλο έπαιξαν πολιτικές εξελίξεις προγενέστερες των σεισμών και ο κόσμος και στα δύο κράτη ακολούθησε, δείχνοντας την επιθυμία του για συμφιλίωση και ειρήνη και οι ηγέτες στη συνέχεια ασπάστηκαν την ευχή τους στις διπλωματικές τους πρωτοβουλίες. Η κληρονομιά των σεισμών είναι ότι δημιούργησαν στους λαούς των δύο χωρών την αίσθηση ότι απέναντί τους βρίσκονται υπαρκτά ανθρώπινα όντα και όχι εικόνες

⁶⁶ Όπως υποσημείωση 24 και 25.

φορτωμένες με ιστορία και προκαταλήψεις. Αυτό τους επέτρεψε να ξεφύγουν από τη γλώσσα και τα στερεότυπα του παρελθόντος και να αναπτύξουν ένα νέο τρόπο που κοιτούν ο ένας τον άλλο.

Οι κοινοί όμως στόχοι που είχαν τεθεί τους τελευταίους μήνες πριν τους σεισμούς στο πολιτικό επίπεδο δεν είχαν ακόμη πλήρως αποσαφηνιστεί και δεν είχαν γίνει κτήμα του πληθυσμού στις δύο χώρες. Τα βήματα για μια συνεργασία μόλις είχαν αρχίσει να σχηματίζονται και δεν ήταν ακόμη ξεκάθαρη η κατεύθυνση τους. Αν και αρκετές πρωτοβουλίες είχαν παρθεί για βελτίωση των σχέσεων δεν υπήρχε ακόμη ένα σταθερό πλαίσιο συστηματικής προσέγγισης. Έτσι, όταν η έκρηξη συμπάθειας που ακολούθησε τους σεισμούς άρχισε να ξεθωιάζει υπήρξε αντίστοιχα μια πτώση στις αυθόρμητες δράσεις για βοήθεια προς τα θύματα των σεισμών και στις σχέσεις των δύο πληθυσμών. Αυτή η πτώση δείχνει μια επιστροφή στην καθημερινότητα και πιθανότατα έναν προβληματισμό για τη συνέχιση της συμφιλίωσης και της συνεργασίας ανάμεσα στα δύο κράτη. Αυτό αποδεικνύει ότι η προσπάθεια να χτιστεί μια συνεργασία πάνω στην ανταλλαγή αμοιβαίας βοήθειας μετά από μια καταστροφή, πρέπει να είναι ικανή να αντέξει τον επαναπροσδιορισμό των ενδιαφερόντων μετά από αυτή και να μπορεί να μεταβάλει την ισορροπία στις σχέσεις ανάμεσα σε ανταγωνιστικά κράτη προς έναν ισχυρότερο μελλοντικό δεσμό. Αυτό δεν είναι υπόθεση μόνο των υπουργών και της πολιτικής ελίτ αλλά ταυτόχρονα και της κοινωνίας, του επιστημονικού κόσμου, των εθελοντικών ομάδων, των ΜΚΟ, κ.α..

Η προσπάθεια συμφιλίωσης μετά τους σεισμούς υπήρξε η πιο πολλά υποσχόμενη, από κάθε άλλη αντίστοιχη στο παρελθόν, επειδή περιελάμβανε τον ενεργό ρόλο των πολιτών και μια κίνηση από τη βάση της κοινωνίας προς τα πάνω, άσχετα αν προϋπήρχε η πολιτική βούληση και ένα περιβάλλον έτοιμο να τη δεχτεί και να την αναπτύξει.⁶⁷ Επίσης, επειδή υπήρξε μια ριζική μετατόπιση από την πρακτική της άμεσης αντιμετώπισης των ουσιαστικών διαφωνιών. Για πρώτη φορά έγινε ανίχνευση και αναγνώριση τομέων για ευρύτερη συνύπαρξη και συνεργασία. Η επίδραση ήταν μεγαλύτερη στα επίπεδα κάτω από αυτό της κυβέρνησης, στις ανεπίσημες προσπάθειες από τις επίσημες διπλωματικές, κάτι που αποδεικνύει τη σημασία της πολυεπίπεδης διπλωματίας που χρησιμοποιεί κι άλλους χώρους, έξω από τους συνηθισμένους, για να γίνει αποτελεσματική.

Σε όλες τις προηγούμενες προσπάθειες συμφιλίωσης, ήταν κυρίαρχη η πολιτική ανάγκη για «μη πόλεμο» και κάθε προσπάθεια είχε ως πρωταγωνιστές τους πολιτικούς ηγέτες. Την

⁶⁷ Όπως υποσημείωση 25.

περίοδο μετά το 1999 υπάρχει φυσικά η πολιτική βούληση για προσέγγιση αλλά είναι επίσης παρούσα και η σύνδεση σε όλα τα άλλα επίπεδα. Η σταθερότητα και η ειρήνη στα Βαλκάνια, η ενοποίηση τους με την υπόλοιπη Ευρώπη, η οικονομική και τεχνολογική τους ανάπτυξη, η εύρυθμη επικοινωνία με την κεντρική και βόρεια Ευρώπη γίνανε κοινός τόπος προβληματισμών και ενδιαφέροντος των δύο χωρών. Επιπλέον, θέματα που αφορούσαν περισσότερο τις διμερείς σχέσεις όπως οι μετανάστες, τα ναρκωτικά, η τρομοκρατία, το εμπόριο, η προστασία του περιβάλλοντος, η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μπήκαν πλέον στα θέματα ημερήσιας διάταξης. Ίσως για αυτό, η συγκεκριμένη διαδικασία που για πολλούς έχει τελειώσει, είχε μια θετική κατάληξη αφού έδειξε τη δύναμη των ευαισθητοποιημένων και ενημερωμένων πολιτών. Αν λοιπόν, κάποια στιγμή στο μέλλον, υπάρξει αληθινή πολιτική βούληση και από τα δύο μέρη για οριστική επίλυση των διαφωνιών τους, πρέπει να μπου σε μια μακροχρόνια διαδικασία η οποία όμως θα στηριχθεί και στη συμμετοχή της κοινωνίας και των πολιτών σε όλα τα επίπεδα (οικονομικό, εμπορικό, πολιτιστικό, επιστημονικό, κ.α.).

Για την πολιτική ελίτ, οι σεισμοί ήταν η χρυσή ευκαιρία που περίμεναν για να προωθήσουν και να νομιμοποιήσουν στην κοινή γνώμη τη διαδικασία συμφιλίωσης. Στην εξωτερική πολιτική, οι πολιτικοί έχουν να σκεφθούν σε δύο επίπεδα. Το ένα είναι οι διεθνείς σχέσεις και οι περιορισμοί που θέτουν στις χώρες και το άλλο είναι η εσωτερική δυναμική και η κοινή γνώμη της χώρας τους. Οι σεισμοί βοήθησαν την Ελλάδα να πάρει αποφάσεις οι οποίες ήταν βασισμένες και στα δύο επίπεδα. Στην Τουρκία, οι σεισμοί σταμάτησαν τις φωνές των ακραίων εθνικιστών και επέτρεψαν στους μετριοπαθείς πολιτικούς να αλλάξουν την πολιτική της χώρας τους για να προσαρμοστεί στο νέο διεθνές περιβάλλον.

Η αντίληψη ότι η ελληνοτουρκική προσέγγιση οφείλεται μόνο ή κυρίως στους σεισμούς μπορεί να είναι δημοφιλής αλλά δεν είναι σωστή και μπορεί να αποδειχθεί ζημιογόνα γιατί κάτω από την πίεση γεγονότων όπως οι σεισμοί, κρύβονται σοβαρά θέματα που αν δε λυθούν είναι θέμα χρόνου να εμφανιστούν ξανά στην επιφάνεια και να δημιουργήσουν χειρότερο κλίμα από αυτό που υπήρχε στο παρελθόν ανάμεσα στους πληθυσμούς των δύο χωρών. Μια δυνατή και στερεή σχέση απαιτεί την οριστική επίλυση των διαφωνιών και δεν ευδοκιμεί μόνο στηριγμένη στα θετικά αισθήματα των δύο λαών. Είναι προφανές ότι η καλή θέληση και η θετική διάθεση του πληθυσμού θα βοηθήσουν ώστε να γίνουν οι όποιες συζητήσεις σε πολύ καλύτερο κλίμα αλλά δεν αποτελούν από μόνα τους την πανάκεια στα χρόνια και παραδοσιακά προβλήματα της Ελλάδας και της Τουρκίας.

Η αληθινή επίδραση της διπλωματίας λόγω μιας καταστροφής δεν είναι ότι φέρνει στο προσκήνιο κάτι που δεν υπάρχει αλλά ότι φωτίζει και επιταχύνει κάτι που ήδη υπάρχει και

υποβόσκει, άσχετα αν αυτό δεν είναι πάντα αντιληπτό από τους ανθρώπους που δεν είναι μυημένοι στον κόσμο της διπλωματίας. Οι ισχυροί δεσμοί είναι βασισμένοι σε επιλύσεις συγκρούσεων πάνω σε κεντρικά ζητήματα πολιτικής και σε συνεργασίες σε διάφορους τομείς και όχι απλά σε ένα θετικό δημόσιο αίσθημα που εκφράστηκε σε μια συγκεκριμένη περίοδο του χρόνου και κάτω από ορισμένες συνθήκες.

Στα ελληνοτουρκικά ζητήματα, η βάση για μια πορεία προς την ειρήνη θα ήταν η αναγνώριση των θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος και η επιθυμία για συνεργασία αλλά οι προσπάθειες για επίλυση του Κυπριακού και του ζητήματος του Αιγαίου είναι οι προκλήσεις που αν δεν ξεπεραστούν δεν μπορούμε να μιλάμε για ουσιαστική προσέγγιση των δύο μερών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ

4.1 Το χρονοδιάγραμμα της σύστασης και εξέλιξης της κοινής Ελληνοτουρκικής Μονάδας από την ίδρυσή της έως σήμερα

Αν και το καλοκαίρι του 1999, η έκφραση αλληλεγγύης της Ελλάδας προς τον τουρκικό λαό μέσω της αποστολής διασωστικών ομάδων ήταν ένα γεγονός που προκάλεσε συλλογικές και έντονες αντιδράσεις, δεν ήταν και το πρώτο καθώς η ελληνική κυβέρνηση είχε στείλει διασωστικές ομάδες στην Τουρκία και σε προηγούμενους σεισμούς. Ειδικότερα:

- Στις 15 Μαρτίου 1992, μετά από σεισμό 6,9 R που προκάλεσε καταστροφές στο Ερτζιτζάν, μια ελληνική ομάδα που αποτελούνταν από 25 άτομα της ΕΜΑΚ με ένα διασωστικό σκύλο, 20 άτομα του ΕΚΑΒ, 3 του ΟΑΣΠ και 21 δημοσιογράφους, μετέβη στην Τουρκία με 2 διασωστικά οχήματα και 2 ασθενοφόρα. Η αποστολή παρέμεινε μέχρι τις 18 Μαρτίου, ανασύροντας 3 νεκρούς, βοηθώντας στην αποκατάσταση ζημιών του τοπικού νοσοκομείου και καλύπτοντας μεγάλες ανάγκες του, με προσωπικό και εξοπλισμό του ΕΚΑΒ.⁶⁸
- Μετά από σεισμική δόνηση που χτύπησε την πόλη Ντινάρ της νοτιοδυτικής Τουρκίας, στις 2 Οκτωβρίου 1995, κλιμάκιο που αποτελούνταν από 15 άτομα της 1^{ης} ΕΜΑΚ, 7 του ΕΚΑΒ και 2 του ΟΑΣΠ, βρέθηκε μέχρι τις 6 του μήνα στην πληγείσα περιοχή με 2 οχήματα και 2 ασθενοφόρα για να προσφέρει τις υπηρεσίες του και να ανασύρει τελικά μία νεκρή γυναίκα από τα ερείπια.⁶⁹
- Έπειτα από το σεισμό του Izmit στις 17-8-1999, η ελληνική διασωστική ομάδα εργάστηκε στο προάστιο Avtcilar της Κωνσταντινούπολης, ανασύροντας 4 νεκρούς και, μετά από προσπάθειες 3 ημερών, ζωντανό τον 9χρονο Guveng Pembegul, στο χωριό Degirmendere. Αυτό το τελευταίο γεγονός, καλύφθηκε ζωντανά από την τηλεόραση και προκάλεσε μια έκρηξη αισθημάτων ευγνωμοσύνης στον τουρκικό λαό και αλληλεγγύης και στις δύο πλευρές του Αιγαίου.⁷⁰

⁶⁸ Υπ' αριθμ. 495 Φ.702.16/23-3-1992 έγγραφο 1^{ης} Ε.Μ.Α.Κ.

⁶⁹ Υπ' αριθμ. 1748 Φ.702.16/12-10-1995 έγγραφο 1^{ης} Ε.Μ.Α.Κ.

⁷⁰ Υπ' αριθμ. 2396 Φ.702.16/31-8-1999 έγγραφο 1^{ης} Ε.Μ.Α.Κ.

- Επίσης, δύο μήνες μετά το σεισμό της Αθήνας και συγκεκριμένα στις 12 Νοεμβρίου 1999, ένας νέος σεισμός 7,2 R έπληξε την Τουρκία προκαλώντας το θάνατο 620 ανθρώπων και τον τραυματισμό πολλών περισσότερων. Η ελληνική κυβέρνηση ακολουθώντας το κλίμα που είχε δημιουργηθεί το προηγούμενο διάστημα, έστειλε κλιμάκιο στην επαρχία Duzce. Στην αποστολή συμμετείχαν 25 άτομα της ΕΜΑΚ με 2 διασωστικούς σκύλους και 4 οχήματα καθώς και 12 άτομα του ΕΚΑΒ με 2 ασθενοφόρα. Επιχείρησαν στην πόλη Καϊνασλί και ανέσυραν 4 νεκρούς μέχρι τις 16 Νοεμβρίου που επέστρεψαν στην Ελλάδα.⁷¹

Μετά τους σεισμούς στο Izmit και στην Αθήνα και τις ανταλλαγές των διασωστικών ομάδων της 1^{ης} Ε.Μ.Α.Κ. και της ΑΚΥΤ, εκπρόσωποι των δύο ομάδων βραβεύθηκαν για την επιχειρησιακή τους δράση και τη συμβολή τους στην ανάπτυξη της ελληνοτουρκικής φιλίας. Η τελετή πραγματοποιήθηκε στη Νέα Υόρκη στις 3 Μαΐου 2000, από το ινστιτούτο EAST-WEST, παρουσία των Παπανδρέου και Cem, της Υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ Madeleine Albright και πλήθος πολιτικών προσωπικοτήτων, διπλωματών και επιχειρηματιών από όλον τον κόσμο.⁷²

Υπήρχε λοιπόν μια προηγούμενη συνεργασία μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας στην αντιμετώπιση των συνεπειών μετά από σεισμούς όπως φάνηκε το 1992 και το 1995, αλλά αυτή δεν ήταν θεσμοθετημένη, δεν στηριζόταν σε επίσημη διμερή συμφωνία ή κάτι αντίστοιχο και σε καμία περίπτωση δεν παρουσιάζεται σύνδεση αυτής της πρώιμης συνεργασίας με την προσέγγιση μετά το 1999.

Η νέα ατμόσφαιρα ανάμεσα στα δύο κράτη, μετά τους σεισμούς του Izmit και της Αθήνας, άσχετα από τα αίτια της, δημιούργησε μεταξύ άλλων κατάλληλο πεδίο για συνεργασία στο χώρο των επιστημών και της πρόληψης και ανταπόκρισης στις καταστροφές. Ο Γεώργιος Παπανδρέου και ο Ismail Cem, ίσως αντιλήφθηκαν πρώτοι ότι αν τεθούν σε ισχύ πεδία συνεργασίας όπως ο χώρος των καταστροφών που δε χωρίζει αλλά ενώνει, πιθανό να γίνει ευκολότερη και η διαχείριση ζητημάτων που δημιουργούν τριβές στις μεταξύ τους σχέσεις. Έτσι, σε συνδυασμό με την αναγνώριση της ανάγκης για βελτίωση της ανταπόκρισης στις καταστροφές, διατύπωσαν την πρόταση για τη σύσταση κοινής διασωστικής ομάδας, πιστεύοντας ότι αυτό θα οδηγούσε σε αύξηση της συνεργασίας σε όλες τις φάσεις του κύκλου της καταστροφής.

Μετά την πρόταση τους, η Τουρκία και η Ελλάδα στα πλαίσια της συνεργασίας τους στο χώρο των καταστροφών, αποφάσισαν τη σύσταση μιας Μικτής Εφεδρικής Μονάδας

⁷¹ Υπ' αριθμ. 3476 Φ.702.16/23-11-1999 έγγραφο 1^{ης} Ε.Μ.Α.Κ.

⁷² Υπ' αριθμ. 1028 Φ.403.5/23-5-2000 έγγραφο 1^{ης} Ε.Μ.Α.Κ.

Αντιμετώπισης Καταστροφών (Joint Hellenic Turkish – Standby Disaster Response Unit, JHET-SDRU) που ως έργο της θα είχε την παροχή έγκαιρης και αποτελεσματικής ανθρωπιστικής βοήθειας σε πληθυσμούς που επηρεάζονται από την αιφνίδια εκδήλωση φυσικών καταστροφών όπως σεισμοί, πλημμύρες και κατολισθήσεις.

Πρέπει να επισημανθεί ότι ενώ η απόφαση 54/30 της Γεν Συνέλευσης του ΟΗΕ πάρθηκε στο τέλος του 1999 (22/11/1999) η έναρξη των συναντήσεων μεταξύ των αντιπροσωπειών (με εκπροσώπους των εθνικών φορέων που σχετίζονται με την αντιμετώπιση καταστροφών) δεν έγινε αμέσως. Η πρώτη συνάντηση της ελληνικής με την τουρκική αντιπροσωπεία έγινε τελικά στην Άγκυρα (17 Μαΐου 2001), αφού είχε προηγηθεί αριθμός συντονιστικών συσκέψεων μεταξύ των ελληνικών Υπηρεσιών για τη διαμόρφωση των ελληνικών θέσεων. Ακολούθησε η δεύτερη συνάντηση στην Αθήνα στα γραφεία της ΓΓΠΠ (11-13 Σεπτεμβρίου 2001) όπου συμμετείχε και εκπρόσωπος του ΟCHA και η τελική τρίτη συνάντηση έγινε στα γραφεία του ΟCHA στη Γενεύη (30-31 Οκτωβρίου 2001). Στην ελληνική αντιπροσωπεία επικεφαλής ήταν ο Γενικός Γραμματέας Πολιτικής Προστασίας και συμμετείχαν υπηρεσιακοί εκπρόσωποι από την ΓΓΠΠ, ΥΠΕΞ, ΠΣ, ΕΚΑΒ και ΟΑΣΠ. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι εργασίες για τη διαμόρφωση του διμερούς πρωτοκόλλου ολοκληρώθηκαν σε μικρό χρονικό διάστημα για τέτοιου είδους θέματα και μάλιστα υπό διεθνείς συνθήκες που είχαν αλλάξει και επιβαρυνθεί σημαντικά λόγω των περιστατικών της 9ης Σεπτεμβρίου 2001 στις ΗΠΑ. Η άριστη συνεργασία της επισπεύδουσας Υπηρεσίας ΓΓΠΠ με το Υπ. Εξωτερικών (Α4 και ΥΔΑΣ)⁷³ και τους εμπλεκόμενους φορείς (ΠΣ, ΕΚΑΒ και ΟΑΣΠ) έπαιξε καθοριστικό ρόλο στο να είναι έτοιμο το διμερές πρωτόκολλο σύντομα για υπογραφή⁷⁴ και τελικά ο Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών (Γ. Παπανδρέου) και ο Τούρκος ομόλογός του (Ι. Cem) υπέγραψαν στην Αθήνα, στις 8 Νοεμβρίου 2001, το **«Πρωτόκολλο μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας για τη σύσταση Μεικτής Ελληνοτουρκικής Εφεδρικής Μονάδας Αντιμετώπισης Καταστροφών».**

Το Πρωτόκολλο κυρώθηκε στην Ελλάδα με το Ν.3339/2005 (ΦΕΚ 111/Α'/2005) **«Κύρωση του Πρωτοκόλλου μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας για τη σύσταση Μεικτής Ελληνοτουρκικής Εφεδρικής Μονάδας αντιμετώπισης καταστροφών»** (Παράρτημα Β) και φορείς υλοποίησης του ορίστηκαν για τα δύο μέρη:

⁷³ Υπ' αριθμ.Φ1321/23 από 15 Μαΐου 2000 έγγραφο ΥΔΑΣ/ΥΠΕΞ

⁷⁴ Προφορική επικοινωνία με τον Παναγιώτη Κατσικόπουλο τον Μάρτιο του 2015. Ο κος Κατσικόπουλος είναι υπάλληλος της Γ.Γ.Π.Π. και από τους πρώτους που συμμετείχαν στις διεργασίες για τη σύσταση της JHET SDRU.

- Η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης της Ελληνικής Δημοκρατίας (η Γ.Γ.Π.Π. τώρα ανήκει στο Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης).
- Η Γενική Διεύθυνση Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών της Πρωθυπουργίας της Δημοκρατίας της Τουρκίας.

Τα κύρια σημεία του ανωτέρω Πρωτοκόλλου είναι:

- α) η σύσταση Μονάδας, με την ονομασία JHET-SDRU, η οποία θα αποτελείται από δύο εθνικά τμήματα, τα οποία θα είναι αυτοδύναμα και θα επιχειρούν υπό κοινό συντονισμό για την αύξηση της συλλογικής τους ικανότητας να ανταπεξέρχονται στις καταστροφές,
- β) οι κύριοι επιχειρησιακοί τομείς της Μονάδας θα είναι καταστροφές λόγω σεισμών, πλημμυρών και καθιζήσεων,
- γ) η σύσταση Συντονιστικής Επιτροπής η οποία θα συνέρχεται τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο. Η προεδρία της Συντονιστικής Επιτροπής θα αναλαμβάνεται εκ περιτροπής ανά έτος,
- δ) η στενή συνεργασία με το γραφείο Συντονισμού Ανθρωπιστικών Θεμάτων των Ηνωμένων Εθνών (OCHA) για την εξασφάλιση της συμπληρωματικότητας των προσπάθειών με τις διεθνείς και περιφερειακές δραστηριότητες,
- ε) η πρόβλεψη για συμμετοχή της JHET-SDRU σε διεθνείς επιχειρήσεις αντιμετώπισης εκτάκτων ανθρωπιστικών αναγκών, η οποία πραγματοποιείται μετά από αίτηση ή υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών.

Από ελληνικής πλευράς στην JHET-SDRU μετέχουν οι ακόλουθοι φορείς:

- Η **Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας** του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη (επικεφαλής υπηρεσία),
- Η **ΥΔΑΣ-1** Επείγουσας Ανθρωπιστικής Βοήθειας & Επισιτιστικής Βοήθειας του Υπουργείου Εξωτερικών,
- Το **Πυροσβεστικό Σώμα** του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη,
- Το **Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας (EKAB)** του Υπουργείου Υγείας,

- Ο Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (ΟΑΣΠ), εποπτευόμενος οργανισμός του Υπουργείου Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων.

Το 2004, οι εκπρόσωποι των φορέων και από τις δύο χώρες που σχηματίζουν την κοινή μονάδα, συναντήθηκαν στην Κωνσταντινούπολη, ενώ το 2007 παρακολούθησαν από κοινού στην Αθήνα ενημέρωση του ΟΗΕ/OCHA για τις διαδικασίες που ακολουθούνται στις αποστολές του.

4.2 Το Μνημόνιο Συνεργασίας Ελλάδας-Τουρκίας-ΟΗΕ (OCHA) στα πλαίσια της JHET SDRU

Ένας από τους τομείς που δραστηριοποιείται ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών είναι και αυτός των καταστροφών. Αρκετά γραφεία, υπηρεσίες και προγράμματα που βρίσκονται υπό την αιγίδα του αφορούν το συγκεκριμένο χώρο και αρκετά ψηφίσματά της Γενικής του Συνέλευσης αποσκοπούν στην ανάπτυξη και βελτίωση της διεθνούς ανταπόκρισης σε περίπτωση επείγουσας ανάγκης. Για παράδειγμα, το **Ψήφισμα 46/182** της 19ης Δεκεμβρίου 1991 το οποίο καλεί για βελτιώσεις στον τομέα της παροχής διεθνούς ανθρωπιστικής βοήθειας σε έκτακτη ανάγκη, το **Ψήφισμα 47/168** της 22ας Δεκεμβρίου 1992 το οποίο καλεί τις πιθανές δωρήτριες χώρες να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα που θα επιτρέπουν στα Ηνωμένα Έθνη να έχουν άμεση πρόσβαση, όταν χρειαστεί, στις δυνατότητές τους αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών για την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας σε έκτακτη ανάγκη και το **Ψήφισμα 50/57** της 12^{ης} Δεκεμβρίου 1995 για την περαιτέρω αύξηση των μέσων για ανθρωπιστικές επιχειρήσεις με σκοπό τον μετριασμό των εκτάκτων αναγκών και των κρίσεων.

Το Σεπτέμβριο του 1999, μετά από πρωτοβουλία της Τουρκίας και της Ελλάδας, συμφωνήθηκε η από κοινού σύσταση μιας ομάδας αντιμετώπισης καταστροφών. Στις 22 Νοεμβρίου του ίδιου έτους, στην πεντηκοστή τέταρτη σύνοδό της, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ ενέκρινε το **Ψήφισμα 54/30**, με το οποίο εξέφρασε τη βαθιά της θλίψη για την απώλεια ζωών και τις καταστροφές από τους σεισμούς στην Ελλάδα και την Τουρκία, προέτρεψε τη διεθνή κοινότητα να συνεργαστούν περαιτέρω στην ανθρωπιστική βοήθεια και σημείωσε, με ικανοποίηση, την απόφαση των κυβερνήσεων της Ελλάδας και της Τουρκίας για τη δημιουργία μιας Κοινής Ελληνοτουρκικής Μονάδας Επιφυλακής για την Αντιμετώπιση Καταστροφών (JHET-SDRU) της οποίας τα μέλη θα προέρχονται από κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς οργανισμούς και φορείς και των δύο χωρών με σκοπό την ενίσχυση του δικτύου και τη

διεύρυνση των υφισταμένων συμφωνιών για έκτακτες ανάγκες του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών.⁷⁵

Στο πλαίσιο αυτό πραγματοποιήθηκε, στις 12 και 13 Σεπτεμβρίου 2001, σύμφωνα με ανακοίνωση του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών, επιστημονική συνάντηση στην οποία συμμετείχαν Έλληνες και Τούρκοι ειδικοί επιστήμονες και στην οποία συζητήθηκαν θέματα γενικότερης συνεργασίας στον τομέα των φυσικών καταστροφών μεταξύ των δύο χωρών. Οι αντιπροσωπείες των δύο πλευρών επεξεργάστηκαν σχέδιο ψηφίσματος το οποίο πρόκειται να υποβληθεί από κοινού στην Ολομέλεια των Ηνωμένων Εθνών και σχέδιο Πρωτοκόλλου για υπογραφή από τούς Υπουργούς Εξωτερικών.⁷⁶

Μετά από αίτημα των δύο κυβερνήσεων, τα Ηνωμένα Έθνη παρείχαν τεχνική εμπειρογνωμοσύνη σχετικά με τη διαμόρφωση των επιχειρησιακών στοιχείων που αναφέρονται στο κείμενο του Πρωτοκόλλου και των παραρτημάτων του, το οποίο υπογράφηκε στις 8/11/2001. Επιπλέον, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 28 του παραρτήματος του ψηφίσματος της Γενικής Συνέλευσης 46/182 της 19ης Δεκεμβρίου 1991, καθώς και εκείνες του πρωτοκόλλου που υπογράφηκε από τις δύο κυβερνήσεις, η κοινή Ελληνοτουρκική Μονάδα θα εργάζεται σε συντονισμό με το σύστημα των Ηνωμένων Εθνών και κάτω από την ομπρέλα τους για την ενίσχυση και επέκταση της υφιστάμενης ικανότητας του στην αντιμετώπιση των καταστροφών.⁷⁷

Στις 26 Νοεμβρίου 2001 στη Σύνοδο Ολομέλειας της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη, συζητήθηκε το κοινό σχέδιο ψηφίσματος που προωθήθηκε από κοινού από την τουρκική και την ελληνική κυβέρνηση σχετικά με την αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών. Στις 14 Δεκεμβρίου 2001, στην πεντηκοστή έκτη σύνοδό της, η Γενική Συνέλευση ενέκρινε το **Ψήφισμα 56/99** και με την ευκαιρία του ψηφίσματος μεταξύ άλλων:⁷⁸

⁷⁵ Διαθέσιμο: <http://civilprotection.gr/el>, προσβάσιμο την 3^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

⁷⁶ Διαθέσιμο: <http://www.care.gr/post/4316/koini-ellino-tourkiki-monada-antimetopisis-katastrofon>, προσβάσιμο την 11^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

⁷⁷ Διαθέσιμο: <http://reliefweb.int/report/turkey/turkeygreece-emergency-response-disasters-report-secretary-general-a57320>, προσβάσιμο την 13^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

⁷⁸ Διαθέσιμο: <http://www.hri.org/news/greek/mpab/2001/01-11-26.mpab.html>, προσβάσιμο την 13^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

- Εξέφρασε την αλληλεγγύη της προς τις άλλες χώρες που έχουν πληγεί από φυσικές καταστροφές και την εκτίμησή της προς όλες τις χώρες της διεθνούς κοινότητας, τους διεθνείς οργανισμούς, διεθνείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις, καθώς και τα άτομα, τα οποία προσφέρουν βοήθεια σε ανθρώπους και περιοχές που επλήγησαν από φυσικές καταστροφές.
- Σημείωσε την πρόοδο που έχει επιτευχθεί από τις ελληνικές και τουρκικές κυβερνήσεις, σε συνεργασία με το Γραφείο Συντονισμού Ανθρωπιστικών Υποθέσεων της Γραμματείας των Ηνωμένων Εθνών (Coordination Office of Humanitarian Affairs of the UN Secretariat-OCHA) και η οποία επέφερε τη δημιουργία μιας κοινής ελληνοτουρκικής μονάδας για την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών, η οποία θα λειτουργήσει στο εγγύς μέλλον, χωρίς οικονομική επιβάρυνση του προϋπολογισμού του έργου των Ηνωμένων Εθνών.
- Ζήτησε από τον Γενικό Γραμματέα να συνεχίσει να εργάζεται προς τη διαδικασία ένταξης και χρησιμοποίησης της Μονάδας στο σύστημα ανταπόκρισης των φυσικών καταστροφών των Ηνωμένων Εθνών, μέσω του Γραφείου Συντονισμού Ανθρωπιστικών Υποθέσεων και επίσης, να αναφέρει την πρόοδο της εφαρμογής του ειδικού ψηφίσματος στην 57η Γενική Συνέλευση.

Στη συνέχεια και στο πλαίσιο της συμμετοχής της JHET-SDRU σε διεθνείς επιχειρήσεις αντιμετώπισης εκτάκτων ανθρωπιστικών αναγκών, η οποία θα πραγματοποιείται μετά από αίτηση ή υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών, η Ελληνική Δημοκρατία, η Τουρκική Δημοκρατία και το Γραφείο Συντονισμού Ανθρωπιστικών Θεμάτων των Ηνωμένων Εθνών (UN/OCHA) υπέγραψαν στη Νέα Υόρκη τη Δευτέρα 16 Σεπτεμβρίου 2002 το **«Μνημόνιο Κατανόησης (MoU) μεταξύ των Ηνωμένων Εθνών, της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας, για την συνεργασία στον τομέα αντιμετώπισης εκτάκτων ανθρωπιστικών αναγκών»** το οποίο κυρώθηκε στην Ελλάδα με το **N. 3449/2006** (ΦΕΚ 62/Α'/2006) «Κύρωση του Μνημονίου Κατανόησης μεταξύ των Ηνωμένων Εθνών και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Τουρκίας για συνεργασία στον τομέα αντιμετώπισης εκτάκτων ανθρωπιστικών αναγκών» (Παράρτημα Γ).

Στο ανωτέρω Μνημόνιο Κατανόησης (Memorandum of Understanding-MoU) προβλέπονται μεταξύ των άλλων ο τρόπος κινητοποίησης της JHET-SDRU από το OCHA, καθώς και οι υποχρεώσεις των συμβαλλόμενων μερών. Οι κύριες κατευθύνσεις που προβλέπονται στο Μνημόνιο για τη συνεργασία των δύο κυβερνήσεων και του OCHA είναι:

- Οργάνωση και διεξαγωγή, στις βάσεις εκπαίδευσης της JHET-SDRU, προγραμμάτων εκπαίδευσης εμπειρογνομόνων και ειδικών που θα συμμετέχουν στις διεθνείς επιχειρήσεις αντιμετώπισης ανθρωπιστικών αναγκών οι οποίες θα διεξάγονται υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών, συμπεριλαμβανομένων των εμπειρογνομόνων των Ηνωμένων Εθνών για την Αξιολόγηση και τον Συντονισμό σε περιπτώσεις Καταστροφών (UNDAC), των εμπειρογνομόνων της Διεθνούς Συμβουλευτικής Ομάδας Έρευνας και Διάσωσης (INSARAG) και των εμπειρογνομόνων του Προγράμματος Στρατιωτικών Πόρων και Πόρων Πολιτικής Άμυνας (MCDA).
- Συμμετοχή, σύμφωνα με την καθιερωμένη πρακτική των Ηνωμένων Εθνών, των εμπειρογνομόνων της JHET-SDRU οι οποίοι αποφοίτησαν από τα ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα των Ηνωμένων Εθνών, σε αποστολές της UNDAC.
- Κοινή ανάπτυξη και διεξαγωγή, υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών, εντός της επικράτειας της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας ή αλλού, διεθνών ασκήσεων διοίκησης και τακτικών ασκήσεων επί εδάφους, με στόχο την αύξηση της ετοιμότητας της JHET-SDRU για τις διεθνείς επιχειρήσεις αντιμετώπισης ανθρωπιστικών αναγκών. Οργάνωση διεθνών σεμιναρίων και φόρα για την ετοιμότητα σε διεθνείς επιχειρήσεις αντιμετώπισης ανθρωπιστικών αναγκών και την διεξαγωγή τους.
- Κατάρτιση ειδικών και εμπειρογνομόνων της JHET-SDRU σε εκπαιδευτικά προγράμματα της UNDAC και της UNCMCoord που θα οργανώσει το OCHA επί θεμάτων ετοιμότητας σε διεθνείς επιχειρήσεις αντιμετώπισης ανθρωπιστικών αναγκών και διεξαγωγής τους.

Ακολουθώντας τα ανωτέρω, η Γ.Γ.Π.Π., σε συνεργασία με τους λοιπούς φορείς που απαρτίζουν το ελληνικό σκέλος της JHET-SDRU, απέστειλε στις 8-12-2003 σχετικό έγγραφο με στοιχεία για την ένταξη της Ελληνικής Μονάδας Αντιμετώπισης Καταστροφών (Ε.Μ.Α.Κ.) καθώς και του ελληνικού σκέλους της JHET-SDRU στις δυνάμεις του UN/OCHA (βλέπε 5.2.5).

Στις 30/11-1/12/2004, με πρωτοβουλία του UN/OCHA διοργανώθηκε στη Κωνσταντινούπολη άτυπη συνάντηση γνωριμίας Ελλάδας – Τουρκίας – OCHA/OHE στα πλαίσια συγκρότησης της JHET SDRU, στην οποία μετείχαν εκπρόσωποι όλων των φορέων που απαρτίζουν τα εθνικά σκέλη της Μονάδας. Στη συνέχεια, η υλοποίηση του ανωτέρω Πρωτοκόλλου και του Μνημονίου Κατανόησης καθυστέρησε μέχρι να ολοκληρωθούν από τους συμβαλλόμενους οι εσωτερικές διαδικασίες και η ψήφιση των νόμων που απαιτούνται για να τεθούν αυτά σε ισχύ.

Μετά την κύρωση του Πρωτοκόλλου και του Μνημονίου Κατανόησης από την ελληνική κυβέρνηση, η Γ.Γ.Π.Π. σε συνεργασία με το Γραφείο Συντονισμού Ανθρωπιστικών Θεμάτων

των Ηνωμένων Εθνών (UN/OCHA) διοργάνωσε στην Αθήνα, στις 20-21/3/2007, το “INSARAG Awareness Training Workshop”, το οποίο παρακολούθησαν 15 εκπρόσωποι της ελληνικής πλευράς και 14 της τουρκικής πλευράς. Σκοπός της συνάντησης ήταν η εξοικείωση των δύο πλευρών με τις διαδικασίες των αποστολών ανθρωπιστικής βοήθειας των Ηνωμένων Εθνών.⁷⁹ Στην 1^η συνάντηση της Συντονιστικής Επιτροπής (26-01-2009) αποφασίστηκε να δηλωθεί η Μονάδα στον ΟΗΕ μέσω του Emergency Service Branch of the OCHA με σκοπό να ενισχύσει τη διεθνή ικανότητα ανταπόκρισης στις καταστροφές, σε συμφωνία με τα ψηφίσματα 46/182 (1991) και 54/30 (1999) του ΟΗΕ. Επίσης, η Επιτροπή συμφώνησε να λάβει υπόψη τα έγγραφα και τις οδηγίες του INSARAG και του UNDAC Field Handbook για τις Πάγιες Επιχειρησιακές Διαδικασίες. Τέλος, να αιτηθεί στον ΟΗΕ ώστε η Μονάδα να εκπαιδευτεί κατά INSARAG και να λάβει αντίστοιχη εκπαίδευση με τα μέλη της UNDAC Team.

4.3 Συναντήσεις της Συντονιστικής Επιτροπής της JHET SDRU και δραστηριότητες της Μονάδας

Στο Πρωτόκολλο για τη σύσταση της Μεικτής Ελληνοτουρκικής Εφεδρικής Μονάδας Αντιμετώπισης Καταστροφών προβλέπεται η σύσταση Συντονιστικής Επιτροπής (Σ-Ε) η οποία θα συνέρχεται δύο φορές τον χρόνο, η προεδρία της θα αναλαμβάνεται εκ περιτροπής ανά έτος και θα είναι το όργανο που θα προγραμματίζει και θα επιβλέπει όλες τις εργασίες και δραστηριότητες της.

Έτσι, τη Δευτέρα 26-01-2009, στην Άγκυρα, έλαβε χώρα η **1^η ιδρυτική συνάντηση της Συντονιστικής Επιτροπής του Πρωτοκόλλου της JHET-SDRU**, στην ατζέντα της οποίας, περιλαμβάνονταν:⁸⁰

- Η ανάπτυξη των αρχών για τη λειτουργία της Συντονιστικής Επιτροπής
- Η επεξεργασία της δομής και των στοιχείων της JHET-SDRU
- Η δήλωση της JHET-SDRU στον ΟΗΕ
- Η ανάλυση των Επιχειρησιακών διαδικασιών
- Οι κοινές ασκήσεις και εκπαιδεύσεις της Μονάδας

⁷⁹ Υπ’αριθμ.12874 Φ.702.16/13-3-2007 Διαταγή Αρχηγείου Πυροσβεστικού Σώματος.

⁸⁰ Υπ’αριθμ.878/04-2-2009 έγγραφο της Γ.Γ.Π.Π.

Σύμφωνα με τα Πρακτικά της 1ης Σ-Ε, τα μέλη της κατέληξαν στα ακόλουθα, η πλειονότητα των οποίων έτσι κι αλλιώς ορίζονταν σε μεγάλο βαθμό στο λεπτομερές διμερές πρωτόκολλο:

1. Η Προεδρία της Επιτροπής να ανήκει στην Τουρκία το 2009 και στην Ελλάδα το 2010
2. Η Επιτροπή θα αποτελείται από ίσο αριθμό ατόμων
3. Η Επιτροπή είναι υπεύθυνη για κάθε θέμα σχετικό με την JHET-SDRU
4. Ανάπτυξη σχεδίων και προγραμμάτων για κοινές ασκήσεις και δράσεις
5. Αναφορά των δραστηριοτήτων της Σ-Ε και στις δύο κυβερνήσεις
6. Εναλλαγή στην προεδρία της επιτροπής ανά χρόνο
7. Στις συναντήσεις θα μετέχουν όλα τα μέλη της Επιτροπής. Το UN OCHA θα προσκαλείται ad hoc.
8. Η ατζέντα της κάθε συνάντησης θα προετοιμάζεται από τη διοργανώτρια χώρα αφού συμβουλευεται και την άλλη πλευρά.
9. Οι αποφάσεις θα παίρνονται ομόφωνα. Δύο αντίτυπα θα υπογράφονται από τους επικεφαλής των αποστολών.
10. Οι αποφάσεις της Επιτροπής θα κοινοποιούνται και στο Γραφείο Συντονισμού Ανθρωπιστικών Υποθέσεων του ΟΗΕ (UN OCHA).
11. Η Σ-Ε να αιτηθεί στις σχετικές αρχές του ΟΗΕ εκπαιδεύσεις της Μονάδας κατά INSARAG και αντίστοιχες με αυτές που λαμβάνουν οι ομάδες UNDAC.
12. Το κάθε εθνικό σκέλος της Μονάδας θα αποτελείται από μια ομάδα έρευνας και διάσωσης, μια ιατρική ομάδα και από μια τεχνική ομάδα οι οποίες θα απαρτίζουν μια ενιαία διασωστική μονάδα. Ο αριθμός του προσωπικού για κάθε σκέλος θα είναι 49 άτομα: (1 Συντονιστής, 1 Σύνδεσμος, 29 άτομα για έρευνα και διάσωση, 12 ιατρικό προσωπικό, 6 άτομα για τεχνική υποστήριξη).

Επίσης, η Συντονιστική Επιτροπή μετά από σχετική πρόταση της τουρκικής πλευράς, αποφάσισε να διεξαχθεί μέσα στο 2009 στην Τουρκία ένα σεμινάριο (workshop) το οποίο θα ακολουθήσει κοινή άσκηση πεδίου. Παρά τα όσα από κοινού αποφασίσθηκαν σε αυτήν την πρώτη συνάντηση, δεν πραγματοποιήθηκε άλλη συνάντηση της Επιτροπής και ούτε κοινή άσκηση μέσα στο 2009.

Η 2^η συνάντηση της Συντονιστικής Επιτροπής του Πρωτοκόλλου πραγματοποιήθηκε την Τρίτη, 27-4-2010 στην Αθήνα. Στην εν λόγω συνάντηση εξετάστηκαν τα ακόλουθα:⁸¹

⁸¹ Υπ' αριθμ.2959/28-4-2010 έγγραφο της Γ.Γ.Π.Π.

1. Οι προτεινόμενες Πάγιες Επιχειρησιακές Διαδικασίες της JHET SDRU όπως αυτές διαμορφώθηκαν σύμφωνα με τις διεθνείς οδηγίες του INSARAG Guidelines.
2. Η δήλωση της Μονάδας στον ΟΗΕ (65^η session of the UN General Assembly). Οι δύο πλευρές εξέφρασαν την επιθυμία τους να εξετάσουν τη δυνατότητα για την υποβολή κοινής δήλωσης μέσω των διπλωματικών οδών, στην 65^η Σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ σχετικά με την πρόοδο της συνεργασίας των δύο χωρών στην αντιμετώπιση των καταστροφών στα πλαίσια της JHET SDRU.
3. Διαλειτουργικότητα και συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών υγείας του ελληνικού και τουρκικού σκέλους της Μονάδας. Πραγματοποιήθηκε από τον εκπρόσωπο του ΕΚΑΒ στη Σ-Ε, σύντομη παρουσίαση του σχεδίου ιατρικού παραρτήματος του INSARAG, σχετικά με τη διασφάλιση από τα ιατρικά τμήματα της JHET SDRU της υγείας των μελών των μονάδων έρευνας και διάσωσης, των διασωστικών σκύλων καθώς και των θυμάτων που διασώζονται από τα μέλη ης Μονάδας. Αποφασίστηκε τα ιατρικά τμήματα της Μονάδας να εξετάσουν το ανωτέρω κείμενο όταν αυτό διατεθεί επίσημα από τον INSARAG και να προχωρήσουν σε προτάσεις για την καλύτερη λειτουργία των υπηρεσιών υγείας.
4. Προτάθηκε από ελληνικής πλευράς να πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα, περί τα τέλη φθινοπώρου του 2010, συνάντηση πρακτικής εργασίας (workshop) ακολουθούμενη από γυμνάσια (drills). Εκφράστηκε η άποψη ότι θα ήταν καλύτερο πριν τη διεξαγωγή κοινής άσκησης να προηγηθεί συνάντηση πρακτικής εργασίας για την καλύτερη ενημέρωση των μελών των εθνικών σκελών σχετικά με τις επιχειρησιακές διαδικασίες (SOP) που έχουν συμφωνηθεί καθώς και πρακτικά γυμνάσια ώστε να εξοικειωθεί η μία ομάδα με τις επιχειρησιακές διαδικασίες της άλλης.

Στις 13/12/2010, η Γ.Γ.Π.Π., όπως είχε συμφωνηθεί στη 2^η συνάντηση της Σ-Ε, σε συνεργασία με τους λοιπούς φορείς του ελληνικού σκέλους της JHET-SDRU, προχώρησε στη διενέργεια της **3^{ης} συνάντησης της Συντονιστικής Επιτροπής** στην Αθήνα, η οποία ακολουθήθηκε την ίδια ημέρα από συνάντηση πρακτικής εργασίας (workshop) του ελληνικού και τουρκικού σκέλους της JHET-SDRU. Στη συνάντηση της Συντονιστικής Επιτροπής συζητήθηκαν τα εξής:⁸²

1. Πιστοποίηση των εθνικών σκελών της JHET-SDRU στα πρότυπα του INSARAG (πιστοποίηση κατά INSARAG).

⁸² Υπ' αριθμ.9147/16-12-2010 έγγραφο της Γ.Γ.Π.Π.

2. Πρόταση της ελληνικής πλευράς ενός Σχεδίου Πάγιων Επιχειρησιακών Διαδικασιών (SOP's) των υπηρεσιών υγείας του ελληνικού και τουρκικού σκέλους της Μονάδας.
3. Σχετικά με τη συνεργασία των υπηρεσιών υγείας του ελληνικού και τουρκικού σκέλους της Μονάδας αποφασίστηκε να υιοθετηθούν οι νέες κατευθυντήριες οδηγίες του INSARAG αλλά να τροποποιηθεί το κείμενο ώστε να εξειδικευτεί στη συνεργασία των δύο χωρών.
4. Προτάθηκε από τουρκικής πλευράς να πραγματοποιηθεί στην Τουρκία, στα μέσα της άνοιξης του 2011 συνάντηση της Συντονιστικής Επιτροπής, ακολουθούμενη από διήμερο ασκήσεων πεδίου.

Την επόμενη ημέρα (14-12-2010) πραγματοποιήθηκαν γυμνάσια στην περιοχή της Βάρης που αφορούσαν απεγκλωβισμό θυμάτων από κτίρια που έχουν καταρρεύσει από σεισμό στην ευρύτερη περιοχή των Αθηνών. Στις ανωτέρω δραστηριότητες από ελληνικής πλευράς συμμετείχε προσωπικό της Γ.Γ.Π.Π. (5 άτομα), του ΥΠ.ΕΞ./ΥΔΑΣ (2 άτομα), προσωπικό και μέσα του Πυροσβεστικού Σώματος (20 άτομα), του Εθνικού Κέντρου Άμεσης Βοήθειας (6 άτομα) και του Οργανισμού Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (2 άτομα) ενώ από τουρκικής πλευράς συμμετείχαν 4 μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής και μία ομάδα έρευνας και διάσωσης αποτελούμενη συνολικά από 10 άτομα προσωπικό και 3 οχήματα.⁸³

Στη συνέχεια, η Disaster and Emergency Management Presidency (AFAD) διοργάνωσε στη Σμύρνη της Τουρκίας, στις 6/4/2011, την **4^η συνάντηση της Συντονιστικής Επιτροπής** και συνάντηση εργασίας στην οποία συμμετείχαν τα μέλη της Σ-Ε και τα μέλη των εθνικών σκελών της JHET-SDRU. Σε αυτήν τη Σ-Ε συζητήθηκαν και εξετάσθηκαν τα παρακάτω θέματα:⁸⁴

1. Η ανάληψη από τουρκικής πλευράς της προεδρίας της Συντονιστικής Επιτροπής (Σ-Ε) για το έτος 2011.
2. Το Σχέδιο Πάγιων Επιχειρησιακών Διαδικασιών των υπηρεσιών υγείας της JHET-SDRU (Medical Supplement/F Chapter του 2010 INSARAG Guidelines, όπως αυτό είχε προταθεί από ελληνικής πλευράς κατά την 3^η συνάντηση της Συντονιστικής Επιτροπής.
3. Η πορεία πιστοποίησης των εθνικών σκελών της JHET-SDRU στα πρότυπα του INSARAG. Η τουρκική πλευρά ενημέρωσε ότι σε συνεργασία με το UN/OCHA έχει ήδη οριστεί

⁸³ Υπ' αριθμ.8615/07-12-2010 έγγραφο της Γ.Γ.Π.Π.

⁸⁴ Υπ' αριθμ.822/13-04-2011 έγγραφο της Γ.Γ.Π.Π.

ημερομηνία πιστοποίησης του τουρκικού σκέλους και προσκάλεσε εκπροσώπους της ελληνικής πλευράς να παρευρεθούν ως παρατηρητές.

4. Η υποβολή κοινής δήλωσης στην 66^η Σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ σχετικά με την πρόοδο της συνεργασίας των δύο χωρών στην αντιμετώπιση καταστροφών στα πλαίσια της JHET-SDRU. Η κοινή δήλωση να οριστικοποιηθεί μέσω των αρμόδιων διπλωματικών οδών. Η πρόταση αυτή είναι συνέχεια παρόμοιας που είχε συμφωνηθεί κατά τη 2η συνάντηση της Σ-Ε, αλλά δεν ήταν εφικτό να πραγματοποιηθεί κατά την προηγούμενη 65^η Σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ.
5. Η τουρκική πλευρά κατέθεσε επίσης τις ακόλουθες προτάσεις για τα επόμενα βήματα της JHET SDRU:
 - Διεξαγωγή άσκησης επί χάρτου με θέμα την αποστολή της Μονάδας σε τρίτη χώρα
 - Διαδικασίες επικοινωνίας (συχνότητες ασυρμάτων)
 - Διαδικασίες πιστοποίησης της Μονάδας κατά INSARAG στην κατηγορία «Heavy»
 - Διεξαγωγή σεμιναρίου με σκοπό την ανταλλαγή εμπειριών των δύο πλευρών από προηγούμενες αποστολές τους για την αντιμετώπιση συνεπειών από σεισμούς.
6. Η Σ-Ε αποφάσισε οι δύο πλευρές να ετοιμάσουν μνημόνια ενεργειών σύμφωνα και με τις συμφωνημένες Πάγιες Επιχειρησιακές Διαδικασίες (SOP's). Τα ανωτέρω μνημόνια ενεργειών θα πρέπει να καλύπτουν όλες τις δράσεις της μονάδας, από την φάση της προετοιμασίας ως και τη φάση της αποκλιμάκωσης.

Από ελληνικής πλευράς στις ανωτέρω δραστηριότητες συμμετείχαν δύο άτομα της Γ.Γ.Π.Π., ένα άτομο του Υπουργείου Εξωτερικών/ΥΔΑΣ, ένα από την Π.Υ., ένα από το ΕΤΙΚ/ΕΚΑΒ και ένα άτομο από τον ΟΑΣΠ. Την επόμενη ημέρα (7-4-2011) ακολούθησε κοινή άσκηση των εθνικών σκελών της JHET-SDRU στις εγκαταστάσεις της Disaster and Emergency Management Presidency (AFAD) στη Σμύρνη με τη συμμετοχή από ελληνικής πλευράς 11 ατόμων από την 1^η ΕΜΑΚ, 4 από το ΕΤΙΚ και 1 από ΟΑΣΠ. Η άσκηση περιελάμβανε επιχειρήσεις αστικής έρευνας και διάσωσης σε ερείπια μετά από σεισμό.

Κατά την παραμονή της στην Τουρκία, την ελληνική αποστολή συνόδευε, εκ μέρους του Γενικού Προξενείου Σμύρνης, ο κος. Γ. Ρουσσομουστακάκης. Η επόμενη συνάντηση της Σ-Ε του Πρωτοκόλλου Συνεργασίας αποφασίστηκε να γίνει προς το τέλος του 2011 στην Τουρκία.

Παρόλα αυτά, μετά την 4^η συνάντηση της Συντονιστικής Επιτροπής, δεν πραγματοποιήθηκε άλλη συνάντηση της Σ-Ε μέσα στο έτος 2011, καθώς η τουρκική πλευρά ενημέρωσε ότι λόγω του ισχυρού σεισμού στην περιοχή Βαν (Van) της Τουρκίας, στις 23/10/2011 και των σχετικών υποχρεώσεων της δε θα μπορούσε να αναλάβει τη διεξαγωγή της 5^{ης} συνάντησης της Συντονιστικής Επιτροπής.

Τον επόμενο χρόνο την προεδρία της Συντονιστικής Επιτροπής την είχε η ελληνική πλευρά και απέστειλε πρόταση διεξαγωγής της 5^{ης} συνάντησης της Συντονιστικής Επιτροπής στην Αθήνα κατά το Δεκέμβριο του 2012.⁸⁵ Η τουρκική πλευρά ενημέρωσε ότι λόγω φόρτου εργασίας δεν είναι δυνατό να αποδεχτεί τις προτεινόμενες ημερομηνίες διεξαγωγής της ανωτέρω συνάντησης.⁸⁶ Το έτος 2013 που ήταν η σειρά της Τουρκίας για την προεδρία της Συντονιστικής Επιτροπής, η τουρκική πλευρά δεν έλαβε καμιά πρωτοβουλία για σύγκληση της Συντονιστικής Επιτροπής ή άλλης δραστηριότητας στο πλαίσιο της JHET-SDRU ενώ το 2014 που την προεδρία της Συντονιστικής Επιτροπής την είχε η ελληνική πλευρά δεν προγραμματίστηκε κάποια δραστηριότητα σχετική με την JHET-SDRU.

4.4 Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις μετά το 1999

Μετά τους σεισμούς στο Ιζμίτ και στην Αθήνα και κυρίως μετά τη Σύνοδο Κορυφής του Ελσίνκι, η ελληνική και η τουρκική κυβέρνηση, ενεργά προσπάθησαν να νομιμοποιήσουν την εξωτερική τους πολιτική στα μάτια του εκλογικού σώματος, μέσω μιας επιτυχημένης κινητοποίησης των πολιτών και των ΜΜΕ. Σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών, το 1999, η ελληνική διπλωματία συνεκτιμώντας τα χρονίζοντα προβλήματα και με αφορμή τους καταστροφικούς σεισμούς που έπληξαν τις δύο χώρες, δρομολόγησε τη διαδικασία της ελληνοτουρκικής προσέγγισης, η οποία στο διμερές επίπεδο κινήθηκε κυρίως σε τρεις άξονες:⁸⁷

- Στην ανάπτυξη της διμερούς συνεργασίας στον τομέα της λεγόμενης χαμηλής πολιτικής, δηλαδή εκεί όπου δεν υπάρχει αντιπαράθεση (οικονομία και εμπόριο, τουρισμός, πολιτισμός, κοινωνία πολιτών κ.τ.λ.).

⁸⁵ Υπ' αριθμ. 7541/22-11-2012 έγγραφο της Γ.Γ.Π.Π.

⁸⁶ Υπ' αριθμ. 6912/19-12-2012 έγγραφο 1^{ης} Ε.Μ.Α.Κ.

⁸⁷ Ιστοσελίδα του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών για τις διμερείς σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας. Διαθέσιμο: <http://www.mfa.gr/blog/dimereis-sheseis-tis-ellados/tourkia>, προσβάσιμο την 14^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

- Στη μείωση της έντασης, κυρίως της στρατιωτικής, με τη βελτίωση του ψυχολογικού κλίματος και των επαφών μεταξύ των ενόπλων δυνάμεων των δύο χωρών, μέσω της υιοθέτησης μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης.
- Στη διερεύνηση των δυνατοτήτων για μια συμφωνημένη διευθέτηση του ζητήματος της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας, μέσω διερευνητικών επαφών.

Μετά την ευρωπαϊκή σύνοδο στο Ελσίνκι, 10-12 Δεκεμβρίου 1999, οι ελληνοτουρκικές σχέσεις μπήκαν σε μια περίοδο συμφιλίωσης βελτιώνοντας τη συνεργασία των δύο χωρών τόσο σε κοινωνικό όσο και σε κυβερνητικό επίπεδο. Η σύνοδος του Ελσίνκι, αντιπροσωπεύει το αποκορύφωμα της αλλαγής στην ελληνική εξωτερική πολιτική απέναντι στην Τουρκία. Επιπλέον, συνέδεσε τις ελληνοτουρκικές σχέσεις με τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της Τουρκίας και την επίλυση των διαφορών τους σχετικά με το Αιγαίο και την Κύπρο (Tsakonas, J. P., 2011).

Η υποστήριξη της Ελλάδας προς την Άγκυρα βασίστηκε στην πεποίθηση ότι η Τουρκία θα εργαστεί προς τις εσωτερικές πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές για να γίνει μια συνεπής ευρωπαϊκή χώρα και πως αυτή η σταδιακή μεταβολή της ταυτόχρονα θα επηρεάσει θετικά και τις μεταξύ τους σχέσεις. Το Φεβρουάριο του 2000, ο Γ. Παπανδρέου δήλωσε πως η Ελλάδα ευνοείται περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη χώρα, από την ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας, καθώς το κλίμα συνεργασίας που θα δημιουργηθεί είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την επίλυση των διαφορών τους.⁸⁸

Για τις εσωτερικές πολιτικές αλλαγές η Τουρκία ετοίμασε ένα εθνικό πρόγραμμα με τις μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες μεταρρυθμίσεις και το καλοκαίρι του 2001, το τουρκικό κοινοβούλιο ψήφισε μια σειρά τροποποιήσεων του Συντάγματος για διευκόλυνση των αλλαγών που απαιτούνταν για συμμόρφωση με τα κριτήρια της Κοπεγχάγης που ήταν προαπαιτούμενα για την έναρξη της ενταξιακής της πορείας. Πέρασαν όμως τουλάχιστον 3 χρόνια, στα οποία οι αλλαγές γίνονταν με πολύ αργό ρυθμό καθώς οι Ευρωσκεπτικιστές αντιδρούσαν έντονα σε όλες τις προσπάθειες εκσυγχρονισμού.

Η κομβική αλλαγή ήρθε μετά τις εκλογές του Νοεμβρίου του 2002 όταν την εξουσία στην Τουρκία ανέλαβε το Κόμμα της Δικαιοσύνης και της Ανάπτυξης. Η περίοδος 2002-2005 χαρακτηρίζεται από μεγάλες μεταρρυθμίσεις στην Τουρκία με φόντο τον εξευρωπαϊσμό της.

⁸⁸ Διαθέσιμο: http://www.papandreou.gr/february2000/wpc_jan2000.html, προσβάσιμο την 15^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου οι ελληνοτουρκικές σχέσεις χαρακτηρίζονται από την ύφεση και την προσέγγιση λόγω του ξεκάθਾਰου ευρωπαϊκού προσανατολισμού των δύο χωρών και την αμέριστη συμπαράσταση του απλού κόσμου.

Η Τουρκία, στην προσπάθειά της να εκπληρώσει τα κριτήρια της Κοπεγχάγης, τροποποίησε το Σύνταγμά της αναγνωρίζοντας και επεκτείνοντας θεμελιώδη ατομικά και συλλογικά δικαιώματα και ελευθερίες συμπεριλαμβανομένου και αυτά των μειονοτήτων. Το 2002 αναγνωρίστηκε το δικαίωμα σε μη μουσουλμανικά ιδρύματα να κατέχουν και να διαχειρίζονται περιουσίες και το 2003 το δικαίωμα στις μη μουσουλμανικές κοινότητες να χτίζουν τους δικούς τους τόπους λατρείας μετά από έγκριση των αρμόδιων αρχών. Επίσης, κατήργησε τη θανατική ποινή και αναγνώρισε δικαιώματα για εθνικές μειονότητες, επέκτεινε διάφορες δημοκρατικές ελευθερίες, πήρε νομικά και διοικητικά μέτρα για μείωση των βασανιστηρίων και έκανε θεσμικές αλλαγές για να περιορίσει την επιρροή του στρατού στα πολιτικά δρώμενα (Kotsiaros, A., 2006).

Στις σημαντικές στιγμές των ελληνοτουρκικών σχέσεων μεταξύ της Συνόδου στο Ελσίνκι το Δεκέμβριο του 1999 και του 2004 μπορούν να αναφερθούν: **α)** οι προσπάθειες για λύση του Κυπριακού το Δεκέμβριο του 2001 και η συνέχιση της περιόδου προσέγγισης και η υιοθέτηση μέτρων εμπιστοσύνης, **β)** οι πρώτες διερευνητικές επαφές και προσπάθειες των επίσημων και από τις δύο χώρες, το Μάρτιο του 2002, για ανταλλαγή απόψεων στο θέμα του Αιγαίου και πιθανούς τρόπους για ειρηνική διευθέτησή του, **γ)** η επίσκεψη του Τούρκου Υπουργού Εξωτερικών Abdullah Gül στην Αθήνα, τον Οκτώβριο του 2003, για επανεξέταση όλων των θεμάτων των ελληνοτουρκικών σχέσεων και υιοθέτηση πρόσθετων μέτρων εμπιστοσύνης, **δ)** η συζήτηση, το Μάρτιο του 2004, σε σύσκεψη στο Burgenstock του θέματος της Κύπρου, **ε)** η επίσκεψη το Μάιο (6-8 Μαΐου) του ίδιου έτους του Πρωθυπουργού της Τουρκίας R.T. Erdoğan στην Ελλάδα (πρώτη επίσκεψη Τούρκου Πρωθυπουργού μετά από 16 χρόνια) και **στ)** η ελληνική υποστήριξη στις Βρυξέλλες, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Δεκέμβριο του 2004, της εγκαίνιασης των διαπραγματεύσεων με την Τουρκία.

Οι χρονιές 1999-2004 μπορεί να θεωρηθούν ως η περίοδος που η ευρωπαϊκή προοπτική οδήγησε σε ύφεση τις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Η Τουρκία υλοποίησε μια σειρά από κύριες μεταρρυθμίσεις και η Ελλάδα είδε μια εξευρωπαϊσμένη Τουρκία ως μια χώρα πιο ελεύθερη, λιγότερο απειλητική και επιθετική.

Από την άλλη, το 2004 προτάθηκε στον πληθυσμό της Κύπρου το Σχέδιο Annan το οποίο προέβλεπε τη δημιουργία μιας Ενωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας, η οποία θα ήταν ένα ανεξάρτητο κράτος με μια ομοσπονδιακή κυβέρνηση και δύο ίσα συστατικά μέρη, τους

Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους. Παρά τις προσπάθειες της Αθήνας και της Άγκυρας που ενεργά υποστήριξαν το Σχέδιο Αηππα, στο δημοψήφισμα που ακολούθησε οι Ελληνοκύπριοι απέρριψαν το σχέδιο σε ποσοστό 76% ενώ οι Τουρκοκύπριοι το έκαναν αποδεκτό σε ποσοστό 65%. Από την 1^η Μαΐου 2004 το ελληνοκυπριακό μέρος της Κύπρου έχει ενταχθεί στην Ε.Ε. και πλέον το Κυπριακό έγινε περισσότερο ζήτημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρά θέμα της Ελλάδας και της Τουρκίας. Οι Ελληνοκύπριοι δεν είχαν την ανάγκη της συνεχούς βοήθειας της Ελλάδας στα διεθνή διπλωματικά πεδία (Ματσούκα, Κ., 2006). Το θέμα της Κύπρου παραμένει ένα μεγάλο εμπόδιο στην τουρκική υποψηφιότητα καθώς εκτός των άλλων η Άγκυρα δεν έχει ακόμη αναγνωρίσει την Κυπριακή Δημοκρατία και αυτό δημιουργεί προβλήματα στη Συμφωνία Τελωνειακής Ένωσης που έχει μεν υπογράψει με την Ε.Ε. αλλά δεν την έχει επεκτείνει σε όλα τα νέα μέλη της Ε.Ε. Η Τουρκία δε δέχεται να ανοίξει τα λιμάνια και τα αεροδρόμιά της σε ένα κράτος που δε συμπεριλαμβάνει το βόρειο τμήμα του νησιού και τον πληθυσμό που ζει εκεί. Η παθητική πολιτική που ακολούθησε η Ε.Ε. προς τους Ελληνοκυπρίους μετά την άρνησή τους στο Σχέδιο Αηππα, ερέθισε περισσότερο την τουρκική πλευρά που έβλεπε το βόρειο μέρος του νησιού να μένει απομονωμένο, χωρίς καμιά έμμεση ή άμεση επιβράβευση προς τους Τουρκοκύπριους που είχαν ψηφίσει υπέρ του Σχεδίου.

Σύμφωνα με τον Τσάκωνα (2011) η κυβέρνηση Καραμανλή κρατώντας μια φιλική μεν αλλά παθητική στάση απέναντι στην Άγκυρα προσπάθησε για την απεμπλοκή του θέματος της Κύπρου από τη συνολική διευθέτηση των διαφορών της με την Τουρκία καθώς πίστευε ότι αυτή ήταν για την Αθήνα μια πιθανή και συμφέρουσα λύση, εξαιτίας του φόβου για διαταραχή των ελληνοτουρκικών σχέσεων λόγω του Κυπριακού. Από το 2005 καμιά σημαντική πρόοδος δε σημειώθηκε στις διαπραγματεύσεις για την ενταξιακή πορεία της Τουρκίας και το χρονικό όριο για την ένταξη είναι αβέβαιο. Το Σεπτέμβριο του 2006, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στην αναφορά του για την πρόοδο της Τουρκίας άσκησε αρνητική κριτική για τον αργό ρυθμό των μεταρρυθμίσεων ενώ το Μάρτιο του 2009 επανέλαβε τα ίδια σχόλια και κάλεσε την Τουρκία να αποδείξει την πολιτική της βούληση για συνέχιση των μεταρρυθμιστικών προσπαθειών της.⁸⁹

Η Αναφορά Προόδου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2008, στη σελίδα 13, αναφέρει ότι δεν υπάρχουν βελτιώσεις στην Τουρκία, στα θέματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθώς η συνθήκη του ΟΗΕ για τα βασανιστήρια που υπογράφηκε το Σεπτέμβριο του 2005 δεν έχει

⁸⁹ “2008 Progress Reports on Croatia, Turkey, and FYROM: EP Sets Out its Views on Enlargement”, European Parliament Press Release, 12 March 2009. Διαθέσιμο: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM- PRESS+20090310IPR51427+0+DOC+XML+V0//EN>, προσβάσιμο την 16^η Δεκεμβρίου. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

ακόμη επικυρωθεί και έχουν αναφερθεί σοβαρές περιπτώσεις παραβίασης της. Επίσης, όσον αφορά τους αγνοούμενους της Κύπρου και τις περιουσίες των Ελληνοκυπρίων υπάρχει καθυστέρηση στην όλη διαδικασία.⁹⁰ Κυρίως μετά το 2008, φαίνεται ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει επιρροή στις ελληνοτουρκικές σχέσεις καθώς οι διαπραγματεύσεις ένταξης είναι παγωμένες. Επίσης, η στάση της Γερμανίας και της Γαλλίας προβλημάτισε την τουρκική κυβέρνηση. Ο Τούρκος Πρωθυπουργός δήλωσε, το Μάιο του 2011, ότι Παρίσι και Βερολίνο καθοδηγούν μια μαύρη προπαγάνδα για να καταστρέψουν την τουρκική αποφασιστικότητα να γίνει μέλος της Ε.Ε..⁹¹

Από την άλλη πλευρά η Ελλάδα από το 2008 διέρχεται τη βαθύτερη οικονομική κρίση της νεότερης ιστορίας της και αυτό έχει επηρεάσει και την εξωτερική της πολιτική και τις σχέσεις της με την Ε.Ε..

Καθώς η Ευρώπη είναι σε οικονομική ύφεση, η Τουρκία είναι από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες οικονομίες του κόσμου. Ακολουθώντας το δόγμα Νταβούτογλου, η Τουρκία αυξάνει την επιρροή της ως περιφερειακή δύναμη και αρχίζει να βλέπει την Ε.Ε. ως ένα μη ελκυστικό στόχο. Αργά αλλά σταθερά η Τουρκία, έχοντας εμπιστοσύνη στην εξωτερική της πολιτική και στο ρόλο που μπορεί να παίζει ως ηγέτιδα δύναμη στη περιοχή, εστιάζει περισσότερο τις προσπάθειες της στο να αυξήσει την επιρροή της στην περιφέρεια και λιγότερο στην ενταξιακή της πορεία.

Έτσι, η Ε.Ε. άρχισε να χάνει τη σπουδαιότητά της ως πλαίσιο που δημιουργεί ύφεση στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Ο τουρκικός λαός βλέποντας αυτά που συμβαίνουν στην Ευρώπη δεν βλέπει με μεγάλο ενθουσιασμό την ένταξη της χώρας σε αυτή και αυτό αποτυπώνεται και στις δημοσκοπήσεις που δείχνουν ότι το ποσοστό αυτών που υποστήριζαν την ένωση έχει υποχωρήσει σχεδόν 30%.⁹² Αυτό αποτυπώνεται και σε πράξεις όπως η επίθεση (Οκτώβριος του

⁹⁰ Διαθέσιμο: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/key-documents/reports_nov_2008/turkey_progress_report_en.pdf, προσβάσιμο την 17^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

⁹¹ Διαθέσιμο: <http://www.hurriyetdailynews.com/n.php?n=erdogan-french-germany-mount-8216black-campaign8217-against-turkey8217-eu-bid-2011-05-12>, προσβάσιμο την 17^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

⁹² Διαθέσιμο: <http://www.todayszaman.com/columnist-210375-the-end-of-the-eus-soft-power.html>, προσβάσιμο την 18^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

2010) από άγνωστους στο ελληνορθόδοξο κοιμητήριο της Παναγίας, στην Ίμβρο. Ανάλογες επιθέσεις είχαν χρόνια να συμβούν στο τουρκικό έδαφος.⁹³

Κατά τη διάρκεια του 2011 και του 2012 οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Τουρκίας παρέμειναν σε πολιτικό και τεχνικό αδιέξοδο και το ίδιο συνέβη και με τις ελληνοτουρκικές σχέσεις που ουσιαστικά πάγωσαν. Στις αναφορές του 2011 και 2012 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, παρά τις θετικές επισημάνσεις του για την πορεία της Τουρκίας, δηλώνει την απογοήτευσή του για όσα έπρεπε και δεν έχουν γίνει και αυτό οδήγησε με τη σειρά του την τουρκική κυβέρνηση να αντιδράσει αρνητικά και να πει ότι η Ευρώπη κρατά μεροληπτική στάση έναντι της Τουρκίας. Ταυτόχρονα διατήρησε μια μάλλον αδιάφορη έως ψυχρή σχέση με την Ελλάδα.⁹⁴

Επιπρόσθετα, τα τελευταία χρόνια, παρά την αρχή του «Δόγματος Νταβούτογλου» για μηδενικά προβλήματα με τους γείτονες, αυτό δεν έχει πλήρη εφαρμογή στην εξωτερική πολιτική της Τουρκίας. Προβλήματα υψηλής πολιτικής εξακολουθούν να υφίστανται στις ελληνοτουρκικές σχέσεις αλλά και στις σχέσεις της Τουρκίας με το Ισραήλ. Ενδεικτικό είναι το παράδειγμα όπου ο Έλληνας Πρωθυπουργός στην επίσκεψη του στην Τουρκία, τον Ιανουάριο του 2011, στην διάσκεψη των Τούρκων Πρεσβευτών, έθεσε το θέμα των παραβιάσεων του ελληνικού εναέριου χώρου από τουρκικά στρατιωτικά αεροσκάφη και με ιδιαίτερο νόημα είπε: «Αν η Τουρκία εννοεί όταν λέει ότι θέλει την ειρήνη, ότι θέλει μηδενικά προβλήματα με τους γείτονες, πρέπει να σταματήσουν αυτά».⁹⁵

Το ίδιο ισχύει και για τις τούρκο-ισραηλινές σχέσεις, οι οποίες ύστερα από την στενή συνεργασία της δεκαετίας του 1990 έχουν εισέλθει σε μια έντονα αρνητική καμπή όχι μόνο λόγω της φραστικής επίθεσης του Τούρκου Πρωθυπουργού Ερντογάν εναντίον του ισραηλινού Πρωθυπουργού Πέρες στο Νταβός το 2009, αλλά και εξαιτίας του θανάτου 9 Τούρκων ακτιβιστών από τις ισραηλινές ένοπλες δυνάμεις στην διάρκεια αποστολής παράδοσης ανθρωπιστικής βοήθειας στους Παλαιστίνιους της Λωρίδας της Γάζας (Μάιος του 2010). Οι αναλύσεις για αυτήν την τούρκο-ισραηλινή διένεξη συγκλίνουν στο ότι η αντιπαράθεση αυτή δεν είναι συγκυριακή και τυχαία αλλά αποσκοπεί στην επιστροφή της Τουρκίας ως ηγέτιδας

⁹³ Διαθέσιμο: http://orthodox-watch.blogspot.gr/2010/11/blog-post_7261.html, προσβάσιμο την 18^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

⁹⁴ Διαθέσιμο: www.turkishpolicy.com, προσβάσιμο την 20^η Σεπτεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

⁹⁵ Καθημερινή, 8/1/2011.

δύναμης του Αραβικού κόσμου και την ουσιαστική προσέγγιση του θανάσιμου εχθρού του κράτους του Ισραήλ που είναι η Τεχεράνη. Με αυτόν τον τρόπο η Τουρκία δεν εμφανίζεται ως κατακτητής, όπως συνέβη στα χρόνια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας αλλά ως προστάτης του Αραβικού κόσμου (Γιαλλουρίδης, Χ. & Λαγγίδης, Α., 2010).

Αντίθετα, οι σχέσεις Αθήνας-Τελ Αβίβ, που ήταν μηδενικές και ψυχρές μέχρι τη δεκαετία του 1990 λόγω της υποστήριξης των τουρκικών απαιτήσεων στην Κύπρο εκ μέρους της ισραηλινής διπλωματίας, γνώρισαν σημαντική μεταβολή από τότε που ο Erdogan, επικεφαλής της μετριοπαθέστερης πτέρυγας του ισλαμισμού, εξελέγη στην πρωθυπουργία της Τουρκίας.

Επίσης, οι τελευταίες ενεργειακές εξελίξεις σε συνδυασμό με την απειλή επέκτασης του ισλαμικού εξτρεισμού στην περιοχή και του οράματος της Τουρκίας να ηγηθεί του παν-ισλαμικού κινήματος, διαμόρφωσαν νέα γεωπολιτικά δεδομένα στη λεκάνη της ανατολικής Μεσογείου, όπως την τριμερή συνεργασία Κύπρου – Αιγύπτου – Ελλάδας για εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών τους, την ανάγκη για εκμετάλλευση των κοιτασμάτων φυσικού αερίου της Ισραηλινής και Κυπριακής ΑΟΖ, την ανάγκη της Ε.Ε. για περιορισμό της ενεργειακής της εξάρτησης από τη Ρωσία.⁹⁶

Ως συνέπεια, η Ελλάδα, η Κύπρος και το Ισραήλ έχουν υπογράψει ένα πρωτόκολλο αμυντικής συνεργασίας που περιλαμβάνει κοινές αεροπορικές και ναυτικές ασκήσεις. Ακόμη, τον Αύγουστο του 2013 υπεγράφη στη Λευκωσία ένα Μνημόνιο από τους υπουργούς Ενέργειας της Ελλάδας, κ. Ιωάννη Μανιάτη, της Κύπρου, κ. Γεώργιο Λακκοτρύπη και του Ισραήλ, κ. Silvan Shalom, παρουσία του κ. Amos Hochstein, υπευθύνου των ΗΠΑ για θέματα ενέργειας. Η συμφωνία προβλέπει την κατασκευή ενός κοινού ηλεκτρικού δικτύου μέσω ενός υποβρυχίου καλωδίου στη λεκάνη της ανατολικής Μεσογείου, γνωστού και ως Europe - Asia Interconnector.⁹⁷

Σε όλο αυτό το εγχείρημα η Κύπρος, η Ελλάδα, το Ισραήλ και η Αίγυπτος αντιμετωπίζουν έναν κοινό εχθρό, την Τουρκία του ισλαμιστή προέδρου Ταγίπ Ερντογάν. Η κυβέρνηση της Άγκυρας έχει υιοθετήσει μια ασυνεπή και απρόβλεπτη εξωτερική πολιτική που

⁹⁶ Διαθέσιμο: <http://elliniki-aoz.blogspot.gr/2013/11/diabouleuseis-kyproy-elladas-aigyptoy-sto-kairo.html>, προσβάσιμο την 16^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

⁹⁷ Διαθέσιμο: <https://metopozografou.wordpress.com/tag/ισραηλ-τουρκια-νεα-συμμαχια>, προσβάσιμο την 16^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

βασίζεται στην προσωποπαγή συμπεριφορά του Ερντογάν ο οποίος αυτοαποκαλείται προστάτης όλων των μουσουλμανικών πληθυσμών. Ο Ερντογάν και ο πρωθυπουργός του, Αχμέτ Νταβούτογλου, προωθούν μια παν-ισλαμική ατζέντα στη Μέση Ανατολή γεγονός που σύμφωνα με αναλυτές αποδεικνύεται από τη σχέση του ισλαμικού κυβερνώντος Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (AKP) με το μουσουλμανικό κίνημα της Μουσουλμανικής Αδελφότητας και την απροκάλυπτη τουρκική υποστήριξη προς τους ισλαμιστές εξτρεμιστές μαχητές της Συρίας.⁹⁸ Σε ένα ρεσιτάλ προκλητικότητας ο Ερντογάν στις 21 Ιουλίου 2014, με αφορμή την επέτειο της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο, δήλωσε σε μήνυμά του προς τον ηγέτη των Τουρκοκυπρίων Ντερβίς Έρογλου: «Η μητέρα πατρίδα Τουρκία θα συνεχίσει να κάνει το ιστορικό της καθήκον με πλήρη συνείδηση για την ευημερία του Τ/κ λαού ο οποίος ίδρυσε ένα κράτος που αποτελεί παράδειγμα για τη δημοκρατία του και τους θεσμούς του τα τελευταία 40 χρόνια».⁹⁹

Συνεχίζοντας την προκλητική της συμπεριφορά η Τουρκία έστειλε στις 4 Νοεμβρίου 2014, την κορβέτα «Buyukada» στα ελληνικά χωρικά ύδατα. Το σκάφος αφού έφθασε στα στενά Καφηρέα κινήθηκε νοτιοδυτικά και διήλθε μεταξύ των νησιών Κέας και Κύθνου, παραμένοντας για πολλές ώρες στα χωρικά ύδατα της Ελλάδας σύμφωνα με ανακοίνωση του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας. Η Τουρκία επίσης, αμφισβήτησε το δικαίωμα της Ελλάδας και της Κύπρου να κάνουν έρευνες σε οικόπεδα που τους ανήκουν αφού θεωρεί ότι έχει δικαιώματα σε αυτά. Σχεδόν σε όλη τη διάρκεια του Νοεμβρίου 2014 το τουρκικό ερευνητικό σκάφος Barbaros παραβίαζε τα κυπριακά χωρικά ύδατα, με τους Τούρκους αξιωματούχους να καταγγέλλουν μάλιστα την κυπριακή κυβέρνηση για μονομερείς ενέργειες όσον αφορά τις έρευνες για φυσικό αέριο. Ο Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών, Ευάγγελος Βενιζέλος, στην κοινή συνεδρίαση της Ειδικής Ομάδας για τη Μεσόγειο και τη Μ. Ανατολή και της υποεπιτροπής για τις εταιρικές σχέσεις του NATO, στις 4/11/2014, δήλωσε: «Αυτή η κατάφωρη παραβίαση του διεθνούς δικαίου δημιουργεί ένα ακόμη μέτωπο, μια ακόμη κρίση, σε μια ήδη ταραγμένη περιοχή, την στιγμή που η Συμμαχία και η διεθνής κοινότητα είναι και πρέπει να είναι επικεντρωμένες στις πολύ σοβαρές κρίσεις».¹⁰⁰

⁹⁸ Διαθέσιμο: <http://www.viadiplomacy.gr/o-agogos-elladas-kiprou-ke-nea-taxi-pragmaton-stin-anatoliki-mesogio>, προσβάσιμο την 16^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

⁹⁹ Διαθέσιμο: <http://www.sigmalive.com/news/politics/145734>, προσβάσιμο την 16^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

¹⁰⁰ Διαθέσιμο: <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26509&subid=2&pubid=113380569>, προσβάσιμο την 16^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

4.5 Η πρόοδος της JHET SDRU σε παραλληλισμό με τις ελληνοτουρκικές σχέσεις

Συγκρίνοντας καταρχήν την πρόοδο και εξέλιξη των ελληνοτουρκικών σχέσεων σε αντιστοιχία με τις σχέσεις της Τουρκίας με την Ε.Ε., παρατηρούμε ότι είναι ανάλογες. Όποτε οι σχέσεις της Τουρκίας με την Ευρώπη ήταν καλές, ανάλογη εικόνα παρουσίαζαν και οι ελληνοτουρκικές σχέσεις ενώ όταν η πορεία των ευρωπαϊκών σχέσεων με την Άγκυρα χειροτέρευαν το ίδιο συνέβαινε αντίστοιχα και στις σχέσεις Αθήνας – Άγκυρας. Παρατηρώντας επίσης, τη σύσταση της JHET SDRU και την εξέλιξή της παράλληλα με το πλαίσιο των ελληνοτουρκικών σχέσεων διαπιστώνουμε ότι κινούνται σε ανάλογο μοτίβο. Όταν οι διπλωματικές σχέσεις των δύο χωρών ήταν σε καλό επίπεδο ή διατηρούνταν σε τουλάχιστο μη εχθρικό κλίμα, ταυτόχρονα «έτρεχαν» οι εξελίξεις και οι δράσεις της Μεικτής Μονάδας ενώ όταν οι σχέσεις πάγωσαν υπήρξε στασιμότητα και σε όλα τα θέματα της JHET SDRU.

Έτσι, αμέσως μετά τους σεισμούς του 1999 και μέσα στο κλίμα που αυτοί δημιούργησαν ανακοινώθηκε η πρόθεση για τη σύσταση της κοινής διασωστικής Μονάδας. Η υποψηφιότητα της Τουρκίας και οι δεσμεύσεις που ανέλαβε απέναντι στην Ε.Ε. δημιούργησαν μια κοινή βάση συζητήσεων με την Αθήνα και οι διμερείς σχέσεις έμοιαζε να είναι στο καλύτερο δυνατό σημείο και στο διπλωματικό αλλά και στο κοινωνικό επίπεδο. Ο κοινός ευρωπαϊκός προσανατολισμός τους, δημιούργησε ιδανικές συνθήκες για να αναπτυχθεί η πρόθεση των δύο Υπουργών Εξωτερικών Γ. Παπανδρέου και I. Cem. Τα αίτια που οδήγησαν στη δημιουργία της ήταν κυρίως πολιτικά. Ήταν ένα πολιτικό εργαλείο που νομιμοποίησε το κλίμα που είχε δημιουργηθεί από τη διπλωματία των σεισμών. Ήταν η χειροπιαστή, απτή απόδειξη, πως ένα επιχειρησιακό όργανο γεννήθηκε ως αποτέλεσμα της καταστροφής όπως χαρακτηριστικά δήλωσε ένα από τα μέλη της επιτροπής για τη διαμόρφωση του Πρωτοκόλλου Συνεργασίας της JHET SDRU,¹⁰¹ ενώ άλλο μέλος υποστήριξε πως είδε τη σύσταση της κοινής μονάδας ως ένα διπλωματικό εργαλείο, ως ένα ακόμη σημείο συνεργασίας και προσέγγισης μεταξύ των δύο χωρών, με κοινές εκπαιδεύσεις, κοινές ασκήσεις και ανταλλαγή εμπειρίας. Για αυτό το λόγο είχε προτείνει οι διαδικασίες να είναι αργές αφού δεν πίστευε ότι θα λειτουργούσε ποτέ ως επιχειρησιακή ομάδα στο πεδίο.¹⁰² Παρόλο όμως που το κίνητρο ήταν πολιτικό, η όλη διαδικασία θα είχε πολλαπλά οφέλη και θετικές επιδράσεις στις επιχειρησιακές δυνατότητες των δύο χωρών.¹⁰³ Το πρώτο διάστημα όσοι, από την ελληνική πλευρά, συμμετείχαν στις διεργασίες ήταν ενθουσιώδεις και οι

¹⁰¹ Όπως υποσημείωση 25.

¹⁰² Όπως υποσημείωση 24.

¹⁰³ Όπως υποσημείωση 24, 25 και 36.

επίσημες Αρχές των δύο χωρών έφθασαν τη σύσταση της κοινής ομάδας για να ενταχθεί στο πλαίσιο του Ο.Η.Ε.. Πολύ γρήγορα όμως και κάτω από την παρουσία και επιρροή υψηλόβαθμων στελεχών των δύο Υπουργείων Εξωτερικών που έδιναν την κατεύθυνση των συζητήσεων, άρχισαν να εμφανίζονται οι δεύτερες σκέψεις και οι συζητήσεις για το τι πρέπει να προσέξουν, τι πρέπει να πουν, τι να αποφύγουν στις συναντήσεις τους με τα μέλη της τουρκικής αποστολής.¹⁰⁴

Συνοπτικά, μεταξύ του 1999 και του 2005 έλαβαν χώρα οι παρακάτω, σχετικές με την JHET SDRU δράσεις **α)** υποβολή κοινού ψηφίσματος 54/30 στον ΟΗΕ, **β)** υπογραφή του Πρωτοκόλλου για τη σύσταση της Μεικτής Ελληνοτουρκικής Εφεδρικής Μονάδας (8-11-2001), μετά από σειρά επαφών ανάμεσα σε αξιωματούχους τις χρονιές που ακολούθησαν τους σεισμούς, **γ)** το Δεκέμβριο της ίδιας χρονιάς η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών ενέκρινε το ψήφισμα 56/99 και επισήμανε την πρόοδο στον τομέα της αντιμετώπισης καταστροφών των ελληνικών και τουρκικών κυβερνήσεων καθώς και τη συνεργασία τους με το Γραφείο Συντονισμού Ανθρωπιστικών Υποθέσεων (OCHA), **δ)** υπογραφή του Μνημονίου Κατανόησης μεταξύ ΟΗΕ, Ελλάδας και Τουρκίας (16 Σεπτεμβρίου 2002) ως επιστέγασμα αυτής της συνεργασίας, το οποίο κυρώθηκε στη χώρα μας το 2006. Το αντίστοιχο χρονικό διάστημα ήταν και η πιο παραγωγική μεταρρυθμιστική περίοδος της Τουρκίας που συνοδεύτηκε από την καλύτερη περίοδο των διμερών σχέσεων, κάτι που οδήγησε σε σειρά βελτιώσεων σε θέματα «χαμηλής πολιτικής» και σε προσπάθειες να διερευνηθούν τα σημεία που μπορεί να υπάρξει προσέγγιση στις σοβαρές διαφωνίες τους.

Τα επόμενα χρόνια και παρά τη συνεχή πρόοδο στα ζητήματα «χαμηλής πολιτικής», η προσέγγιση φαίνεται πως έχασε το ρυθμό και την ορμή της. Χωρίς καμιά βελτίωση στα σοβαρά διμερή προβλήματα όπως το Αιγαίο, το Κυπριακό και η υφαλοκρηπίδα άρχισε να διαφαίνεται ότι δε θα μπορούσε να ενισχυθεί μια ουσιαστική πορεία συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών. Παρόλα αυτά το κοινό όραμα της Ευρώπης συνέχισε να κυριαρχεί στην εξωτερική πολιτική τους και οι σχέσεις τους διατηρήθηκαν, στη χειρότερη περίπτωση ουδέτερες και χωρίς στιγμές έντασης και κρίσης μέχρι και το 2010. Παράλληλα, όσον αφορά την JHET SDRU, το 2007 έλαβε χώρα το “INSARAG Awareness Training Workshop” στην Αθήνα και από το 2009 μέχρι και τις αρχές του 2011 πραγματοποιήθηκαν οι 4 συναντήσεις της Συντονιστικής Επιτροπής του Πρωτοκόλλου της που συνοδεύτηκαν από workshops και κοινές ασκήσεις των εθνικών σκελών της Μονάδας.

¹⁰⁴ Όπως υποσημείωση 25.

Από το 2010 και μετά η Ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας άρχισε να ξεθωριάζει. Επίσης, την ίδια χρονιά η αποκάλυψη της Επιχείρησης «Βαριοπούλα», στην οποία ο Τουρκικός Στρατός, το 2003, προετοίμαζε πραξικόπημα εναντίον του κυβερνώντος κόμματος ΑΚΡ και σχεδίαζε εισβολή σε ελληνικό νησί, βοήθησαν περισσότερο στη δημιουργία αρνητικού κλίματος.¹⁰⁵ Τελικά το 2011 οι ενταξιακή πορεία της Τουρκίας πάγωσε και οι σχέσεις της με την Ελλάδα άρχισαν να γίνονται ψυχρές.

Ταυτόχρονα, η πιθανή ύπαρξη μεγάλων ενεργειακών πεδίων στην ανατολική Μεσόγειο αποτέλεσε ένα νέο σημείο τριβής στις μεταξύ τους σχέσεις. Οι ανακοινώσεις τον Ιανουάριο του 2013, για γεωτρήσεις από τη μεριά της Ελλάδας σε περιοχές που διεκδικεί και η Τουρκία και η δήλωση του Έλληνα Πρωθυπουργού το Φεβρουάριο, ότι η Ελλάδα έχει το δικαίωμα να ερευνήσει για πετρέλαιο και αέριο οπουδήποτε στην περιοχή της και πως μπορεί να ανακηρύξει για αυτό περιοχές ως Αποκλειστικές Οικονομικές Ζώνες, φωτογραφίζουν τα νέα σημεία σύγκρουσης των δύο χωρών. Η Ελλάδα υπέβαλλε σημείωμα στον ΟΗΕ για το γεγονός ότι η Τουρκία εγείρει αξιώσεις σε περιοχές της ελληνικής υφαλοκρηπίδας και για την παραβίαση της Συνθήκης του ΟΗΕ σχετικά με το Δίκαιο της Θάλασσας και η Τουρκία με τη σειρά της απέστειλε σημείωμα με τις δικές της θέσεις.¹⁰⁶

Τα ενεργειακά αποθέματα του Αιγαίου και οι έντονες διεκδικήσεις πάνω σε αυτά σε όλη τη λεκάνη της ανατολικής Μεσογείου και τα νέα γεωπολιτικά δεδομένα οδήγησαν τις διμερείς σχέσεις στο χειρότερο σημείο τους από το 1999 και μετά. Ανάλογη πορεία είχε και η πρόοδος στα θέματα της JHET SDRU αφού τον Απρίλιο του 2011 πραγματοποιήθηκε η τελευταία συνάντηση των εθνικών σκελών και παρά την ειλημμένη απόφαση για πραγματοποίηση στην Τουρκία, της συνάντησης της Σ-Ε του Πρωτοκόλλου Συνεργασίας προς το τέλος του 2011, αυτή δεν έγινε ποτέ και δεν ακολούθησε άλλη δράση της Μονάδας μέχρι σήμερα.

Αυτό που δημιουργεί ιδιαίτερη εντύπωση είναι ο λόγος που επικαλέστηκε η τουρκική πλευρά, που είχε την προεδρία για το 2011, για να αρνηθεί τη δυνατότητα διοργάνωσης της 5^{ης} συνάντησης της Σ-Ε. Η επίσημη αιτιολογία-δικαιολογία ήταν οι υποχρεώσεις της εξαιτίας του σεισμού που χτύπησε την περιοχή Van της Τουρκίας στις 23 Οκτωβρίου 2011. Ο σεισμός που φυσιολογικά θα ήταν το έναυσμα για την κινητοποίηση της Κοινής Μονάδας ήταν τελικά η αιτία

¹⁰⁵ Διαθέσιμο: http://www.onalert.gr/stories/Ti_htan_to_sxedio_Bariopoyla_BALYOZ/18257, προσβάσιμο την 18^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

¹⁰⁶ Διαθέσιμο: <http://www.naturalgaseurope.com/greece-and-turkey-spar-over-aegean-energy>, προσβάσιμο την 16^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

που σταμάτησε η δραστηριότητά της. Δώδεκα χρόνια προετοιμασίας σε γραφεία διπλωματών, συναντήσεων αρμοδίων, σχεδιασμού και κοινών δράσεων για τη δημιουργία ενός επιχειρησιακού εργαλείου ανταπόκρισης σε καταστροφές όπως ο σεισμός και όταν έφθασε η στιγμή αυτό το εργαλείο να αναπτυχθεί και να χρησιμοποιηθεί για αρωγή στην καταστροφή, αυτό απλά δεν ενεργοποιήθηκε.

Σύμφωνα με άρθρο της ηλεκτρονικής έκδοσης της εφημερίδας «Το Βήμα», στις 23/10/2011, αμέσως μετά το σεισμό έντασης 7.3 της κλίμακας ρίχτερ, ο οποίος άφησε πίσω του 600 νεκρούς, πολλούς τραυματίες και αστέγους, ο Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών Σταύρος Λαμπρινίδης ενημέρωσε τον ομόλογό του Αχμέτ Νταβούτογλου για την ετοιμότητα του ελληνικού Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη να προσφέρει κάθε δυνατή βοήθεια προς τις τουρκικές αρχές για την αντιμετώπιση των συνεπειών της καταστροφής που έπληξε τη νοτιοανατολική Τουρκία.¹⁰⁷

Παρά τη διάθεση της Ελλάδας να προσφέρει κάθε δυνατή βοήθεια, αυτή δεν έγινε ποτέ αποδεκτή. Μέσα στο γενικότερο πλαίσιο των εξελίξεων που ακολούθησαν το σεισμό, η Τουρκία αρνήθηκε οποιαδήποτε εξωτερική βοήθεια πλην αυτής του Ιράν, του Αζερμπαϊτζάν και της Βουλγαρίας. Η επίσημη τοποθέτηση της Τουρκίας ήταν ότι ευελπιστεί πως τα τουρκικά σωστικά συνεργεία θα μπορέσουν να διαχειριστούν την κατάσταση, απορρίπτοντας, επιλεκτικά όμως, την εξωτερική βοήθεια. Στο πλαίσιο αυτό επισημαίνεται ότι η Τουρκία αν και έκανε επίσημο αίτημα για προσφορά βοήθειας στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Πολιτικής Προστασίας, την 26/10/2011, προσπάθησε να υποβιβάσει τη συνεργασία και τη λήψη βοήθειας από την Ε.Ε. και να την περιορίσει, πέραν της οικονομικής βοήθειας, στην αποδοχή σκηνών, συνοδευόμενη από μια πολύ διακριτική παρουσία της μονάδας εμπειρογνομόνων της ΕΕ, (EU Civil Protection Team) που κατά πάγια τακτική αποστέλλεται σε κάθε χώρα που λαμβάνει βοήθεια.¹⁰⁸

Για μια ακόμη φορά επιβεβαιώθηκε ότι η διπλωματία της καταστροφής δεν μπορεί να λειτουργήσει ανεξάρτητα από την παραδοσιακή διπλωματία. Η κρίση που διέπει τις σχέσεις Ελλάδας – Τουρκίας είναι βαθιά και αφορά θέματα υψηλής πολιτικής όπως το Αιγαίο, η Κύπρος και η υφαλοκρηπίδα και δεν είναι εύκολο να γεφυρωθεί με ζητήματα που αποτελούν χαμηλή πολιτική ακόμη και αν αυτά αφορούν άμεσα το χώρο των καταστροφών.

¹⁰⁷ Διαθέσιμο: <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=426560>, προσβάσιμο την 27^η Αυγούστου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

¹⁰⁸ Διαθέσιμο: http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/turkey_earthquake_en.pdf, προσβάσιμο την 27^η Ιουνίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

Μια ανάλογη περίπτωση με αυτήν της Ελλάδας, σχετικά με το συγκεκριμένο σεισμό, είναι και αυτή του Ισραήλ το οποίο, παραμερίζοντας για λίγο τη διπλωματική κρίση ανάμεσα στις δύο χώρες, έσπευσε να προσφέρει βοήθεια στην Τουρκία. Το ισραηλινό Υπουργείο Εξωτερικών επισήμανε ότι η χώρα θα προσφέρει «τρόφιμα, φάρμακα, ιατρικό προσωπικό, εξοπλισμό και ομάδες διάσωσης» αλλά η προσφορά δεν είχε το αναμενόμενο αποτέλεσμα. Μόνο έπειτα από κάποιες ημέρες η Άγκυρα αποφάσισε να δεχθεί κάποιες προσφορές και αυτές αφορούσαν υλική βοήθεια.

Είναι σημαντικό να δούμε τη σημασία κάθε ενέργειας της Τουρκίας με βάση το χρονικό και γεωγραφικό πλαίσιο που αυτή εξελίχθηκε. Η διπλωματία της Τουρκίας όσον αφορά την Κυπριακή Δημοκρατία και την Ελλάδα αποσκοπεί στην αποτροπή των γεωτρήσεων στην κυπριακή ΑΟΖ, στην ανανέωση των διεκδικήσεων της επί του Αιγαίου και κατά συνέπεια του *casus belli* κατά των ελληνικών προσπαθειών για οριοθέτηση ΑΟΖ. Η άρνηση προς το Ισραήλ σκοπό έχει τη σύσφιξη των δεσμών της Τουρκίας με τα Αραβικά κράτη και την απόκτηση της εύνοιας του Ιράν που είναι σημαντικός εταίρος στην αντιμετώπιση του κουρδικού ζητήματος που πάντα είναι στην κορυφή της ατζέντας με τα θέματα που απασχολούν την Άγκυρα. Επίσης, το γεγονός ότι ο σεισμός έπληξε περιοχές που βρίσκονται στην ανατολική Τουρκία, πολύ κοντά στα σύνορα με το Ιράν, στην καρδιά ουσιαστικά του κουρδικού προβλήματος, αποτέλεσε για την Τουρκία μια ιδιαίτερα αρνητική εξέλιξη για την περιφερειακή σταθερότητα και ασφάλεια στα σύνορά της.¹⁰⁹

Από την άλλη, μια πλήρης «διπλωματία της καταστροφής» υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες, θα μπορούσε να έχει μόνο αρνητικά αποτελέσματα για την Τουρκία. Η παρουσία διεθνών σωστικών συνεργειών, πιθανότατα συμπεριλαμβανομένων και στρατιωτικών μονάδων, σε μια τόσο στρατιωτικά και στρατηγικά ευαίσθητη περιοχή, θα δημιουργούσε σοβαρές ανασφάλειες στην Τουρκία για πιθανή συλλογή πληροφοριών κατά τουρκικών στόχων από άλλες χώρες, είτε για δική τους χρήση, είτε για στήριξη των Κούρδων ανταρτών. Επιπλέον, δεδομένων των κακών συνθηκών διαβίωσης που υπάρχουν γενικότερα στην ανατολική Τουρκία, η οποιαδήποτε διεθνής παρουσία στο σημείο του σεισμού θα σήμαινε και διεθνής προβολή των εσωτερικών προβλημάτων και αδυναμιών του τουρκικού κράτους σε περιοχές που ο πληθυσμός αποτελείται κυρίως από Κούρδους, οι οποίοι διαμαρτύρονται για τις άσχημες συνθήκες κάτω από τις οποίες ζουν.

¹⁰⁹ Διαθέσιμο: <http://strategyinternational.org/index.php/en/sectors/defence-analysis/decision-making/defence-analysis/208-2011-11-07-16-19-51>, προσβάσιμο την 20^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

Γίνεται ξεκάθαρο ότι, στη δοσμένη χρονική συγκυρία, μια πλήρους κλίμακας «διπλωματία καταστροφών» όχι απλά δεν εξυπηρετούσε τα συμφέροντα της Τουρκίας αλλά αντίθετα τα υπέσκαπτε. Εξ άλλου, ακόμα και αν μια πετυχημένη «διπλωματία καταστροφών» που γίνεται σε όλα τα επίπεδα (κυβέρνησης και κοινωνίας των πολιτών) όπως αυτή του 1999 φέρνει θετικά αποτελέσματα, έχει πλέον αποδειχθεί ότι αυτά είναι πρόσκαιρα και εξανεμίζονται μπροστά σε γεωπολιτικές αντιπαλότητες.

Τελικά, για να ακολουθήσει πιστά ένα κράτος - στη συγκεκριμένη περίπτωση η Τουρκία – μια «διπλωματία καταστροφών» πρέπει να του αποφέρει οφέλη σε δύο επίπεδα: **α)** στο πολιτικό και **β)** στο επίπεδο της ανακούφισης της καταστροφής. Εφόσον, πρώτον, σε πολιτικό επίπεδο η αναθέρμανση των σχέσεων με την Ελλάδα και η επαναπροσέγγιση με το Ισραήλ, που θα ήταν το άμεσο πολιτικό όφελος, δε φαίνεται να ενδιέφερε άμεσα την Άγκυρα και, δεύτερον, η καταστροφή, αν και μεγάλη, ήταν διαχειρίσιμη με την περιορισμένη βοήθεια που έλαβε η Τουρκία, τότε οι λόγοι που είχε να ακολουθήσει μια τέτοια διπλωματία εκμηδενίζονται. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι το σύστημα πολιτικής προστασίας της Τουρκίας είχε πλέον αναπτυχθεί σε σχέση με την κατάσταση που επικρατούσε το 1999 (βλ κεφ. 5).

4.6 Η κληρονομιά της JHET SDRU

Η κατάσταση τα τελευταία χρόνια στις ελληνοτουρκικές σχέσεις δεν ήταν κατάλληλη για επίλυση της έντασης ή την εγκαθίδρυση ενός πλαισίου στο οποίο όλα τα κύρια θέματα ασφαλείας να είναι καλυμμένα. Εσωτερικές, συστημικές και θεσμικές αδυναμίες βάζουν σοβαρά εμπόδια στα ζητήματα ασφαλείας μεταξύ των δύο χωρών. Παρά το γεγονός, ότι οι δύο χώρες έχουν αμοιβαία ενδιαφέροντα σε τομείς πέρα από τις διμερείς σχέσεις τους, αν δε λυθούν τα ζητήματα των βασικών τους διαφωνιών (Αιγαίο, Κύπρος, ΑΟΖ) δεν μπορεί να στηριχθεί μια μακροχρόνια συμφιλίωση. Και αν το θέμα του Αιγαίου είναι κάτι που μπορεί να λυθεί μεταξύ των δύο κρατών, δε συμβαίνει το ίδιο και με το ζήτημα της Κύπρου στο οποίο εμπλέκονται και είναι κύριοι πρωταγωνιστές οι δύο κοινότητες.

Τα παραπάνω δημιούργησαν ένα αρνητικό κλίμα το οποίο είχε ως αποτέλεσμα την παύση κάθε δράσης της JHET SDRU από τον Απρίλιο του 2011. Είναι αυτό το τέλος της Κοινής Μονάδας Ανταπόκρισης στις Καταστροφές, την οποία τόσο ένθερμα υποστήριζαν τα δύο μέρη αμέσως μετά τους σεισμούς του 1999; Κανείς δεν μπορεί να απαντήσει με βεβαιότητα. Μπορεί να είναι αλλά από την άλλη μπορεί και όχι. Ίσως στο μέλλον πρυτανεύσει ξανά η λογική και οι δύο χώρες ψάξουν μέσα από τη συνέχιση των δράσεων της Μονάδας, τομείς που μπορούν να συνεργαστούν και να σφυρηλατήσουν γέφυρες για επίλυση των σοβαρών προβλημάτων τους.

Ακόμη όμως κι αν αυτό ήταν το τέλος της JHET SDRU, όσα έγιναν μετά τους σεισμούς του 1999 και ιδιαίτερα όσα έλαβαν χώρα στο πλαίσιο της κοινής Μονάδας, δεν ήταν μάταια για τα συστήματα πολιτικής προστασίας των δύο χωρών. Η όλη διαδικασία βοήθησε στο να γίνουν βήματα μπροστά και να γίνουν γνωστά στους αρμόδιους πρωτόκολλα, στάνταρτ και πολιτικές που ήδη χρησιμοποιούνταν στη διεθνή κοινότητα. Οι δράσεις για την JHET SDRU βοήθησαν στον εκμοντερνισμό της διασωστικής επιχείρησης στην Ελλάδα και στην Τουρκία και έβαλαν θέματα στο τραπέζι που ήταν στην αιχμή των τότε διεθνών πρακτικών για τη διαχείριση των καταστροφών.¹¹⁰ Η συνεργασία των αξιωματούχων και των εθνικών σκελών, οι συναντήσεις εργασίας, οι κοινές ασκήσεις και κυρίως η συνεργασία με το Γραφείο Συντονισμού Ανθρωπιστικών Υποθέσεων του ΟΗΕ (OCHA) μπόλιασαν τον τρόπο σκέψης των ανθρώπων και φορέων που συμμετείχαν στις διαδικασίες, αλλάζοντας σταδιακά αρκετές λειτουργίες στο θεσμό της πολιτικής προστασίας στην Ελλάδα¹¹¹ και στην Τουρκία παράλληλα φυσικά με τις άλλες θεσμικές αλλαγές που πυροδοτήθηκαν από τις καταστροφές του 1999. Στο επόμενο κεφάλαιο θα γίνει μια προσπάθεια σκιαγράφησης της διάχυσης αυτών των αλλαγών στο σύστημα διαχείρισης των καταστροφών στις δύο χώρες.

¹¹⁰ Όπως υποσημείωση 24.

¹¹¹ Όπως υποσημείωση 24, 25 και 36.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΩΝ ΣΕΙΣΜΩΝ ΤΟΥ 1999 ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΧΩΡΩΝ

5.1 Ιστορικό διαχείρισης των καταστροφών στην Ελλάδα μέχρι το 1999

Μελετώντας την ανάπτυξη της έννοιας «διαχείριση καταστροφών» σε διεθνές επίπεδο, παρατηρούμε ότι στην πορεία του χρόνου ακολουθεί λίγο πολύ παρόμοιο μοτίβο. Δηλαδή, ένα μακρύ και επαναλαμβανόμενο κύκλο εκδηλώσεων καταστρεπτικών συμβάντων και αντιδράσεων (άμεσες ενέργειες και ανθρωπιστική βοήθεια για τις συνέπειες μετά τις καταστροφές, βραχυπρόθεσμες λύσεις, νομικές διευθετήσεις, διορθωτικά μέτρα, κ.τ.λ.) που ακολουθούν ή μία την άλλη. Ουσιαστικά, οι εξελίξεις στον τομέα της διαχείρισης των καταστροφών έχουν συμβεί ως αποτέλεσμα της σχέσης: εκδηλώσεις καταστροφών-δράσεις αντιμετώπισής τους. Κάτι ανάλογο, όπως θα διαπιστωθεί στη συνέχεια, συνέβη σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό και στις περιπτώσεις της Ελλάδας και της Τουρκίας.

Οι πρώτες προσπάθειες του ελληνικού κράτους να οργανώσει την προστασία των πολιτών του από φυσικές καταστροφές, συναντώνται μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και συγκεκριμένα μετά το σεισμό του 1953 στα Ιόνια νησιά που άφησε πίσω του 455 νεκρούς και 2.412 τραυματίες. Έτσι, το 1954 με την **Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου 1339** κυρώθηκε το «**Σχέδιο Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών της Χώρας**» το οποίο καταργήθηκε το 1971 με το **Ν.Α. 857 «Περί αντιμετώπισης των εν ειρήνη εκτάκτων αναγκών της χώρας»** το οποίο όριζε ότι, τις αρμοδιότητες για την παροχή βοήθειας σε περιπτώσεις εκτάκτων αναγκών τις έχει η κυβέρνηση διά του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας και οι Νομαρχίες, ανάλογα με το επίπεδο της καταστροφής.

Το 1974, με το **Ν.Α. 17 «Περί Πολιτικής Σχεδίασης Εκτάκτου Ανάγκης (ΠΣΕΑ)»** γίνεται η πρώτη προσπάθεια οργάνωσης Πολιτικής Προστασίας στη χώρα. Σύμφωνα με αυτό η Πολιτική Άμυνα γενικά έχει ως αποστολή, σε περίπτωση πολέμου, να προλάβει ή να μειώσει τις απώλειες του πληθυσμού και τις καταστροφές των υλικών αγαθών και ακόμη έχει ως στόχο, σε περίπτωση πολέμου, ή φυσικών καταστροφών και τεχνολογικών ατυχημάτων, να εξυψώσει το ηθικό του λαού, να τον προετοιμάσει και να τον βοηθήσει, για να αγωνιστεί μαζί με τις κρατικές Αρχές για το σκοπό αυτό (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως Ν.Α. 17/74). Ουσιαστικά, παρατηρείται μια σύγχυση των όρων Πολιτική Άμυνα και Πολιτική Προστασία, καθότι μέσα στον ορισμό της

Πολιτικής Άμυνας εμπεριέχεται και η αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών και τεχνολογικών ατυχημάτων. Αρμόδιο για το συντονισμό των Υπουργείων ορίστηκε το ΥΕΘΑ και στο Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας συγκροτήθηκε Διεύθυνση ΠΣΕΑ. Αντίστοιχα, στα Υπουργεία και στις Νομαρχίες δημιουργήθηκαν διευθύνσεις και τμήματα ΠΣΕΑ στα οποία προΐστανται απόστρατοι αξιωματικοί των Ενόπλων Δυνάμεων.

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1970 όλες οι προσπάθειες για την άμεση βοήθεια στους πληγέντες από τις καταστροφές είχαν ανατεθεί, έμμεσα ή άμεσα, στις Ένοπλες Δυνάμεις. Αυτό ήταν λογικό, αν αναλογιστούμε ότι μιλάμε για μια Ελλάδα που προσπαθούσε καταρχήν να συνέλθει από έναν αιματηρό εμφύλιο πόλεμο και που η παρουσία του στρατού ήταν κυρίαρχη σε όλα τα επίπεδα της πολιτικής και κοινωνικής ζωής της χώρας και που στη συνέχεια είχε για μια επταετία δικτατορική διακυβέρνηση. Το πολιτικό σκηνικό για πολλά χρόνια δεν ήταν σταθερό και αυτό είχε ως αποτέλεσμα και ανάλογη επιρροή στον τρόπο που η πολιτεία αντιλαμβανόταν την έννοια της Πολιτικής Προστασίας. Είναι βέβαια ξεκάθαρο ότι, οι Ένοπλες Δυνάμεις με την κεντρικά κάθετη οργανωμένη δομή τους, έδιναν λύση και μια συγκεντρωτική διοίκηση στο χαοτικό μετα-καταστροφικό περιβάλλον αλλά σε καμιά περίπτωση δεν ήταν αποτελεσματικές στις απαιτούμενες άμεσες ενέργειες σε ένα τέτοιο πεδίο καθώς δεν ήταν προσανατολισμένες να αναλαμβάνουν τέτοιους ρόλους ούτε είχαν ειδικευτεί και εκπαιδευτεί ανάλογα και δεν είχαν τον κατάλληλο εξοπλισμό.

Μετά όμως τους σεισμούς του 1978 στη Θεσσαλονίκη και του 1981 στην Αθήνα, που χτύπησαν τα δύο μεγαλύτερα αστικά κέντρα της χώρας, φαίνεται ότι σταδιακά πραγματοποιείται μια αλλαγή πολιτικής του ελληνικού Κράτους σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης των σεισμικών και γενικότερα των φυσικών φαινομένων. Έτσι, στις 6 Ιουνίου 1978 συστάθηκε η Υπηρεσία Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων Βορείου Ελλάδας (Υ.Α.Σ.Β.Ε.) με Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου η οποία κυρώθηκε με το **Ν. 867/1979**. Η Υ.Α.Σ.Β.Ε. υπάγεται στον υπουργό Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων και έχει ως αρμοδιότητα τη μελέτη και τη λήψη μέτρων για την ταχεία αποκατάσταση των ζημιών που προκαλούνται από σεισμούς, κατολισθήσεις, πυρκαγιές και πλημμύρες στην ευρύτερη περιοχή της βόρειας Ελλάδας.¹¹² Στη συνέχεια, μετά το 1981, υπάρχει μια ακόμη μεγαλύτερη καμπή στην εξέλιξη της αντισεισμικής πολιτικής που συμπεριλαμβάνει τη δημιουργία νέων οργάνων όπως ο Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας (ΟΑΣΠ) που ιδρύθηκε το 1983, ψήφιση νέων νόμων όπως ο **Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός (Γ.Ο.Κ.)** (Νόμος 1577/1985), όπως

¹¹² Ιστοσελίδα της Υ.Α.Σ.Β.Ε. Διαθέσιμο: <http://www.yasbe.gr>, προσβάσιμο την 10^η Μαρτίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με το **N.2381/2000** που ρυθμίζει τα σχετικά με την εκτέλεση δομικών έργων. Επίσης, μέσα σε αυτό το πλαίσιο μπορεί να τοποθετηθεί η ίδρυση της 1^{ης} ΕΜΑΚ το 1987 που ήρθε ως αποτέλεσμα, μεταξύ άλλων, των απαιτήσεων που έθεσε για τις επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης ο σεισμός της Καλαμάτας το 1986 (Π.Δ. 96/1987).

Το 1995, με το **N. 2344** ιδρύεται η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης & Αποκέντρωσης και πλέον θεσμοθετείται για πρώτη φορά η έννοια και τα είδη καταστροφών, της έκτακτης ανάγκης και των δυνάμεων Πολιτικής Προστασίας και πραγματοποιείται ένα πρώτο βήμα για ουσιαστικό πέρασμα από το πλαίσιο της Πολιτικής Άμυνας σε αυτό της Πολιτικής Προστασίας. Σύμφωνα με το άρθρο 2, η πολιτική προστασία της χώρας αποβλέπει στην προστασία των πολιτών, στην διαφύλαξη των κάθε είδους αγαθών, υλικών και πλουτοπαραγωγικών πηγών, εγκαταστάσεων και μνημείων της χώρας καθώς και στην ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων στις περιπτώσεις αναγκών που προκαλούνται από φυσικές, τεχνολογικές ή άλλες καταστροφές. Συνιστώνται Κυβερνητικό Συμβούλιο Πολιτικής Προστασίας, Συντονιστικό Διυπουργικό Όργανο, Συντονιστικό Νομαρχιακό Όργανο, κ.τ.λ.. Με το άρθ.7 στα τμήματα ΠΣΕΑ που ιδρύθηκαν στις Περιφέρειες με το N.2307/1995 (παρ. 1 του αρθ.10) εντάσσονται οργανικές ομάδες Πολιτικής Προστασίας και επίσης συνιστώνται αντίστοιχες οργανικές μονάδες στις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις. Επίσης, για πρώτη φορά προβλέπεται πλαίσιο οργάνωσης εθελοντικών ομάδων πολιτών (αρθ.4 παρ. 3, εδάφιο ε).

Το 1998, με το **N. 2641** καθορίστηκε ότι η Παλλαϊκή Άμυνα έχει ως αποστολή και την Πολιτική Προστασία σε καιρό ειρήνης, κρίσης και πολέμου και όλες οι μονάδες ΠΣΕΑ-Π.Π. μετονομάστηκαν σε ΠΑΜ-ΠΣΕΑ. Στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης συγκροτήθηκε Διεύθυνση Παλλαϊκής Άμυνας με αρμοδιότητα το συντονισμό, σε καιρό ειρήνης, όλων των δράσεων των κρατικών φορέων.

5.2 Οι αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο Πολιτικής Προστασίας στην Ελλάδα μετά το 1999

Στο κεφάλαιο 3.3.3 έγινε αναφορά στο σεισμό της 7^{ης} Σεπτεμβρίου στην Αθήνα και τις συνέπειές του. Αν και ο σεισμός ήταν ιδιαίτερα μεγάλος και χτύπησε την πολυπληθέστερη πόλη της Ελλάδας, ουσιαστικά οι καταστροφές που προκάλεσε δεν πίεσαν το ελληνικό σύστημα Πολιτικής Προστασίας, σε τέτοιο βαθμό, ώστε να δοκιμαστούν οι αντοχές και τα όριά του και να τεθεί άμεσα ζήτημα αλλαγών στο σύστημα διαχείρισης κρίσεων της χώρας. Ακόμη και το θέμα των αυθαιρέτων, που αναδείχθηκε τις πρώτες ημέρες μετά το σεισμό, δε μετουσιώθηκε σε πίεση για νομοθετικές αλλαγές καθώς το πρόβλημα ήταν μάλλον εντοπισμένο σε συγκεκριμένα σημεία της κοίτης του Κηφισού και σε σχετικά περιορισμένο αριθμό κτιρίων σε σχέση με το

κτιριακό απόθεμα της πρωτεύουσας. Επίσης, οι φωνές για μη δίκαιη κατανομή της χρηματοδότησης στα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις υποχώρησαν σχετικά γρήγορα. Τέλος, οι επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης, που τις πρώτες ώρες μιας καταστροφής έλκουν το ενδιαφέρον των ΜΜΕ και μπορεί να θέσουν τεράστια πίεση στις κυβερνητικές αποφάσεις και να προβάλουν τις αδυναμίες του συστήματος, ήταν επιτυχημένες καθώς υπό την ομπρέλα της Γ.Γ.Π.Π. και το συντονισμό της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας στο πεδίο, υπήρξε αποτελεσματική διαχείριση των διασωστικών ομάδων με άμεσα αποτελέσματα.

Συγκεκριμένα, μετά από μια μεγάλη επιχείρηση απελευθερώθηκαν 85 ζωντανά άτομα και απεγκλωβίσθηκαν 115 νεκροί. Για αυτήν την επιχείρηση εργάστηκαν περίπου 2.500 πυροσβέστες και 220 άτομα ειδικευμένων ομάδων διάσωσης (προσωπικό της 1^{ης} και 2^{ης} Ε.Μ.Α.Κ. και 11 ξένων διασωστικών ομάδων). Η Γ.Γ.Π.Π. είχε την ευθύνη της υποδοχής και της φιλοξενίας των ξένων αποστολών ενώ ο επικεφαλής της Πυροσβεστικής τους ενσωμάτωσε και τους συντόνιζε επιχειρησιακά στο πεδίο της καταστροφής (Πυροσβεστική Επιθεώρηση, 1999).

Έτσι, ο σεισμός του 1999 δε δημιούργησε άμεσα την ανάγκη για αλλαγή στο σύστημα διαχείρισης καταστροφών αλλά παρόλα αυτά τα επόμενα χρόνια υπήρξαν νέες προοπτικές και θεσμικές αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο της Πολιτικής Προστασίας και η εισαγωγή μιας νέας αντίληψης και θεώρησης των πραγμάτων που επηρεάστηκε και από τη συνεργασία της χώρας με την Τουρκία αλλά και το OCHA στο πλαίσιο της σύστασης και ανάπτυξης των δράσεων της JHET SDRU.

Μια σημαντική προσπάθεια για μια πιο ολοκληρωμένη διαχείριση όλων των φάσεων των καταστροφών μετά το 1999, αντικατοπτρίζει ο **Ν. 3013/2002** «Αναβάθμιση της Πολιτικής Προστασίας και λοιπές διατάξεις» ο οποίος συμπληρώθηκε με τις διατάξεις του **Ν. 3536/2007** «Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης». Με τις παραπάνω νομοθετικές ρυθμίσεις επαναπροσδιορίστηκε ο σκοπός, οι έννοιες και οι ορισμοί, το δυναμικό και τα μέσα της Πολιτικής Προστασίας. Επίσης, επανακαθορίστηκαν τα Όργανα Σχεδιασμού και Εφαρμογής Πολιτικής Προστασίας και οι αρμοδιότητές τους σε Κεντρικό και Αποκεντρωμένο επίπεδο. Επιπρόσθετα, συγκροτήθηκαν στις Περιφέρειες, στις Νομαρχίες και τους ΟΤΑ διευθύνσεις και γραφεία Π.Π., σαφώς διαχωρισμένες από τις μονάδες ΠΣΕΑ. Με τις διατάξεις του Ν. 3013 ακυρώθηκαν οι προβλέψεις του Ν 2641 για την ανάθεση της Π.Π. στην Παλλαϊκή Άμυνα και ταυτόχρονα, δημιουργήθηκε το Κεντρικό Συντονιστικό Όργανο (Κ.Σ.Ο.-Π.Π.) με καθορισμένη σύνθεση του οποίου αρμοδιότητα είναι η εισήγηση του εθνικού σχεδιασμού προς

τη Διυπουργική Επιτροπή Εθνικού Σχεδιασμού Πολιτικής Προστασίας και ο έλεγχος των πόρων και μέσων για την αντιμετώπιση των καταστροφών. Ακόμη, συστάθηκε μονάδα αξιολόγησης της πρόγνωσης των καιρικών φαινομένων και δημιουργήθηκε σύστημα αξιοποίησης των εθελοντικών οργανώσεων ώστε υπό προϋποθέσεις να ενταχθούν στο ανθρώπινο δυναμικό της Πολιτικής Προστασίας.

Το 2003, με την **Υ.Α. 1299/2003** εγκρίθηκε το Γενικό Σχέδιο Πολιτικής Προστασίας με τη συνθηματική λέξη «**ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ**». Κατά την διάρκεια της προετοιμασίας για τους Ολυμπιακούς Αγώνες 2004 αναγνωρίστηκε η έλλειψη πρόβλεψης για την σύνταξη ειδικού σχεδίου για την διαχείριση Μαζικών Απωλειών Ζωής (Κατσικόπουλος, Π., 2005). Κατόπιν τούτου η Υ.Α. 1299/2003 συμπληρώθηκε με την **Υ.Α. 3384/2006** η οποία προβλέπει τη σύνταξη Ειδικού Σχεδίου Διαχείρισης Ανθρώπινων Απωλειών. Σκοπός του Γενικού Σχεδίου Πολιτικής Προστασίας είναι η διαμόρφωση ενός συστήματος αποτελεσματικής αντιμετώπισης καταστροφικών φαινομένων για την προστασία της ζωής, της υγείας και της περιουσίας των πολιτών, καθώς και η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Το σχέδιο αφορά κάθε είδους καταστροφή και ορίζει τους εμπλεκόμενους φορείς που υποχρεούνται να συντάξουν σχέδια αντιμετώπισης σύστημα κινητοποίησης πολιτικής προστασίας, τρία επίπεδα διοίκησης, ελέγχου και συντονισμού, και βασικές οδηγίες σχεδίασης και συντονιστικές οδηγίες. Για τη διασφάλιση της εναρμόνισης των σχεδίων που πρέπει να συνταχθούν σύμφωνα με το ΓΣΠΠ, η ΓΓΠΠ, το 2007, εξέδωσε σχετικά εγχειρίδια σχεδιασμού για τους υπόχρεους σχεδίασης Φορείς «Εγχειρίδιο Σύνταξης και Εναρμόνισης Ειδικών Σχεδίων ανά καταστροφή σε επίπεδο Υπουργείου ή άλλου Κεντρικού Φορέα».

Επίσης ως αποτέλεσμα της λειτουργίας, σύμφωνα με τον σχετικό σχεδιασμό, αντίστοιχης δομής κατά τους Ολυμπιακούς Αγώνες 2004 (Κατσικόπουλος, Π., 2005) με το **Ν. 3491/2006** συστάθηκε (άρθρο 15) στη Γ.Γ.Π.Π. διυπουργική ομάδα η οποία υπάγεται κατευθείαν στον Γενικό Γραμματέα Π.Π. και αποτελεί Επιτελικό Συμβουλευτικό Όργανο για την παροχή επιστημονικών πληροφοριών στη διαχείριση Χημικών, Βιολογικών, Ραδιολογικών & Πυρηνικών Απειλών & Συμβάντων.

Το 2007, με το **Ν.3536** ορίζεται (άρθρο 27) η αρμοδιότητα της Γ.Γ.Π.Π. για την υποβολή αιτήματος για συνδρομή διεθνής βοήθειας σχετικά με την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης και διευκρινίζονται θέματα των εθελοντικών ομάδων.

Το 2009, με το **Π.Α. 184** συνίσταται Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη στο οποίο μεταφέρεται από το Υπουργείο Εσωτερικών η Γ.Γ.Π.Π., με τις αρμοδιότητες, τις θέσεις και το προσωπικό που κατείχε. Από τις 21 Ιουνίου 2012, η Γ.Γ.Π.Π. ανήκει στο Υπουργείο Δημόσιας

Τάξης και Προστασίας του Πολίτη όπως μετονομάστηκε το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη (Π.Δ. 85/2012).

Ένα ακόμη νομοθέτημα που αφορά την Π.Π. είναι ο **N. 3852/2010** «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης» (Καλλικράτης) με τον οποίο ρυθμίστηκαν θέματα διοικητικής οργάνωσης της χώρας. Με αυτόν το νόμο, υπήρξε δραστική μείωση του αριθμού των Δήμων (325) και κατάργηση των Κοινοτήτων, μετατροπή των Νομαρχιών σε Περιφερειακές Ενότητες και σύσταση 7 Αποκεντρωμένων Διοικήσεων στις οποίες περιήλθαν οι περισσότερες αρμοδιότητες των παλαιών περιφερειών. Στον νόμο υπάρχουν επίσης προβλέψεις και αρμοδιότητες σχετικά με τη διαχείριση των εκτάκτων αναγκών, τόσο σε επίπεδο πρωτοβάθμιας όσο και δευτεροβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης.

Πέραν των σχεδίων που συντάσσονται σύμφωνα με το ΓΣΠΠ και με στόχο τον συντονισμό των φορέων στην άμεση απόκριση, στην αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών καθώς και τη διαχείριση των συνεπειών από την εκδήλωση συγκεκριμένων καταστροφικών φαινομένων, η Δ/ση Σχεδιασμού & Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας εκδίδει εγκυκλίους στις οποίες προσδιορίζονται με αναλυτικό τρόπο οι ρόλοι και οι αρμοδιότητες των εμπλεκόμενων φορέων και δίνονται συντονιστικές οδηγίες ανά στάδιο επιχειρήσεων και δράσεων πολιτικής προστασίας.

5.2.1 Τα άμεσα επακόλουθα της συνεργασίας με το OCHA

Σύμφωνα με τα όσα προβλέπονται στην παρ. 10.1 του Παραρτήματος με τους όρους αναφοράς του N.3339 (Πρωτόκολλο JHET SDRU) σε συνδυασμό με την παρ. 2 του άρθρου 2 του N.3449 (Μνημόνιο Κατανόησης ΟΗΕ-Ελλάδας-Τουρκίας) και ως αποτέλεσμα της συνεργασίας της Ελλάδας, της Τουρκίας και του ΟΗΕ (Γραφείο για το Συντονισμό των Ανθρωπιστικών Υποθέσεων) υπήρξε επαφή και ξεκίνησε η συνεργασία των δύο χωρών με τους διεθνείς μηχανισμούς για την αντιμετώπιση των καταστροφών. Μία συντονισμένη και αποτελεσματική ανάπτυξη της κοινής Μονάδας, στο πλαίσιο των υφιστάμενων διεθνών μηχανισμών για την αντιμετώπιση καταστροφών, απαίτησε μια πρώτη γνωριμία με έννοιες όπως: η Διεθνής Συμβουλευτική Ομάδα Έρευνας και Διάσωσης (**INSARAG**), η ομάδα των Ηνωμένων Εθνών για την αξιολόγηση και τον συντονισμό των καταστροφών (**UNDAC**), το πρόγραμμα του ΟΗΕ για τη Διεθνή Στρατηγική για τη Μείωση των Καταστροφών (**UNISDR**) και το πρόγραμμα σχετικά με τη χρήση στρατιωτικών και πολιτικών μέσων άμυνας για την αντιμετώπιση καταστροφών.

Έτσι, στα πλαίσια της τριμερούς συνεργασίας (Ελλάδα-Τουρκία-Ο.Η.Ε.), η Γ.Γ.Π.Π. μετά από συνεργασία με το OCHA, διοργάνωσε στην Αθήνα στις 20-21/3/2007 το “INSARAG

Awareness Training Workshop” το οποίο παρακολούθησαν εκπρόσωποι της ελληνικής και της τουρκικής πλευράς. Η εκπαίδευση των Ελλήνων και Τούρκων αρμοδίων στα θέματα του INSARAG αφορούσαν τη μεθοδολογία και τις οδηγίες του¹¹³ και ουσιαστικά άνοιξε το παράθυρο για την είσοδο σε ένα πεδίο που μέχρι τότε ήταν άγνωστο στους περισσότερους από αυτούς.¹¹⁴

International Search And Rescue Advisory Group (INSARAG). Το 1991, μετά από πρωτοβουλία του Ο.Η.Ε., συγκεντρώθηκαν επικεφαλής των διασωστικών ομάδων που βρέθηκαν στο σεισμό της Αρμενίας για να συζητηθούν τα κενά συντονισμού στις εκεί διασωστικές επιχειρήσεις και στη συνέχεια ιδρύθηκε υπό την αιγίδα και εποπτεία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και υπό τη διεύθυνση της OCHA, Field Coordination Support Section, το International Search and Rescue Advisory Group (INSARAG), το οποίο εισήγαγε πρότυπα και οδηγίες που αφορούν την ανάπτυξη των ομάδων έρευνας και διάσωσης σε αστικό περιβάλλον καθώς και μεθοδολογία για τον συντονισμό τους στο πεδίο της καταστροφής. Είναι στην ουσία ένα παγκόσμιο δίκτυο με περισσότερες από 80 χώρες και οργανισμούς κάτω από την ομπρέλα των Ηνωμένων Εθνών που επιλαμβάνεται όλων των θεμάτων σχετικά με την έρευνα και διάσωση σε αστικό περιβάλλον. Σκοπεύει στην εφαρμογή ελάχιστων προϋποθέσεων για την δημιουργία των διασωστικών ομάδων, στην κοινή εκπαίδευση τους καθώς και σε στάνταρτ εξοπλισμό. Επίσης, στην καθιέρωση κοινής μεθοδολογίας για το διεθνή συντονισμό και τη συνεργασία των επιχειρήσεων μετά από ένα σεισμικό γεγονός.¹¹⁵ Η **μεθοδολογία** του INSARAG περιγράφει την ανταπόκριση στην καταστροφή ως ένα κύκλο που περιλαμβάνει τις ακόλουθες φάσεις:

1. Προετοιμασία
2. Κινητοποίηση
3. Επιχειρήσεις
4. Αποδέσμευση
5. Μετά το τέλος της αποστολής

Σε κάθε φάση περιγράφονται οι ενέργειες που αναμένονται από τις διασωστικές ομάδες και τα μέλη. Επίσης πως αναμένεται αυτές οι ομάδες να συνεργαστούν στο πεδίο καθώς επίσης και οι αναμενόμενες ενέργειες από την πληγείσα χώρα ώστε να υποδεχθεί τη διεθνή βοήθεια.

¹¹³ Υπ’ αριθμ.12874 Φ.702.16/13-3-2007 Διαταγή Αρχηγείου Πυροσβεστικού Σώματος

¹¹⁴ Όπως υποσημείωση 36.

¹¹⁵ Διαθέσιμο: <http://www.insarag.org/en/methodology/guidelines.html>, προσβάσιμο την 20^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

Οι οδηγίες του (**INSARAG Guidelines**), αντιπροσωπεύουν τις πλέον σύγχρονες αποδεκτές υποδείξεις και συστάσεις για τις διασωστικές ομάδες που θέλουν να εργαστούν στο περιβάλλον μιας καταστροφής. Οι συστάσεις αφορούν σε όλον τον προαναφερόμενο κύκλο με λεπτομέρειες για το κάθε λειτουργικό μέρος της ομάδας. Περιγράφουν επίσης τη διαδικασία για την πιστοποίηση κάθε διασωστικής ομάδας σύμφωνα με τα πρότυπα του INSARAG. Αναγνωρίστηκαν και επίσημα από τη γενική συνέλευση του Ο.Η.Ε. με το **Ψήφισμα 57/150** της 16^{ης} Δεκεμβρίου του 2002. Στις οδηγίες περιλαμβάνονται ακόμη, οι οργανώσεις που συχνά απαντώνται στο πεδίο της καταστροφής, ο τρόπος υποδοχής της διεθνούς βοήθειας, ο τρόπος ίδρυσης ενός επιχειρησιακού κέντρου στο πεδίο κ.α.

Επίσης, σε όλους τους συμμετέχοντες στο “INSARAG Awareness Training Workshop” έγινε εγγραφή και απέκτησαν κωδικό πρόσβασης στην ηλεκτρονική πλατφόρμα του V OSOCC αφού ένας σημαντικός τομέας συνεργασίας των τριών μερών ήταν αυτός της πληροφορίας καθώς σε μια καταστροφή η πληροφορία είναι ένα από τα πλέον κρίσιμα αγαθά και πιθανότατα το πιο δυσεύρετο για έναν αποτελεσματικό συντονισμό. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 3 του Μνημονίου Κατανόησης προβλέπεται ότι το OCHA και η διοίκηση της JHET-SDRU θα παρέχουν μεταξύ τους άμεσα, ανάλογα με την περίπτωση, πληροφορίες που θα έχουν στη διάθεσή τους, σχετικά με έκτακτες ανάγκες με σκοπό την προετοιμασία και την διεξαγωγή διεθνών επιχειρήσεων αντιμετώπισης ανθρωπιστικών αναγκών.

Ο Ο.Η.Ε (UNOCHA) με πλήρη επίγνωση ότι σε μια καταστροφή η σωστή πληροφορία είναι το πιο σημαντικό στοιχείο και αυτό που κυρίως είναι σε έλλειψη κατά την πρώτη φάση αντίδρασης και, γνωρίζοντας ότι το κλειδί για μια αποτελεσματική διαχείριση μιας έκτακτης ανάγκης είναι η εξασφάλιση μιας επαρκούς ροής πληροφοριών για το έχει συμβεί, τι συμβαίνει και τι χρειάζεται να γίνει, δημιούργησε την ηλεκτρονική πλατφόρμα **V OSOCC** (Virtual-On Site Operation Coordination Centre) για την ανταλλαγή on line και σε πραγματικό χρόνο πληροφοριών μεταξύ των ανθρώπων και των φορέων που έχουν σχέση με την έρευνα και διάσωση. Στη συνέχεια, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Joint Research Centre δημιούργησαν την ηλεκτρονική πλατφόρμα **GDACS** (Global Disaster Alert and Coordination System). Εκεί, υπάρχει ενημέρωση για όλες τις καταστροφές που είναι σε εξέλιξη και υπάρχουν σύντομες αναφορές και περιγραφή τους. Επίσης, με την υποστήριξη του **UNOSAT** (United Nation Operational Satellite Applications Programme) υπάρχουν διαθέσιμες φωτογραφίες και χάρτες που απεικονίζουν μια καταστροφή και τις συνέπειές της.¹¹⁶

¹¹⁶ Διαθέσιμο: <http://vosocc.unocha.org>, προσβάσιμο την 5^η Ιανουαρίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

Για πρόσβαση στις πληροφορίες που ανταλλάσσουν οι διαχειριστές της καταστροφής και οι επικεφαλές των διασωστικών ομάδων χρειάζεται κωδικός και όνομα χρήστη, τα οποία χορηγούνται μετά από αίτημα στον ΟΗΕ, μόνο σε προσωπικό που έχει σχέση με φορείς ή οργανισμούς που εμπλέκονται στο χώρο των καταστροφών, ώστε να μην φορτώνεται η ιστοσελίδα από μη αρμόδια άτομα. Σε αυτές τις πηγές πληροφοριών και τα διεθνή δίκτυα απέκτησαν πρόσβαση οι συμμετέχοντες στο «INSARAG Awareness Training Workshop» που πραγματοποιήθηκε το Μάρτιο του 2007 στην Αθήνα.

Επιπρόσθετα, στις 1-2/3/2011, σε εκπαίδευση που πραγματοποιήθηκε στην Κωνσταντινούπολη για τα μέλη της τουρκικής ομάδας που υφίστατο τη διαδικασία πιστοποίησης κατά INSARAG (External Classification), κλήθηκαν και συμμετείχαν δύο αξιωματικοί της 1^{ης} ΕΜΑΚ. στα πλαίσια των δραστηριοτήτων της JHET SDRU. Στο διήμερο πρόγραμμα του σεμιναρίου και κάτω από την εποπτεία του Office for the Coordination of Humanitarian Affairs που εδρεύει στη Γενεύη, αναπτύχθηκαν οι παρακάτω θεματικές ενότητες:¹¹⁷

- α) Το διεθνές σύστημα ανταπόκρισης στις καταστροφές
- β) Τα εργαλεία ανταπόκρισης των Ηνωμένων Εθνών σε μια καταστροφή και ο ρόλος του γραφείου Ανθρωπιστικών Υποθέσεων (OCHA)
- γ) Το σύστημα σήμανσης κτιρίων μετά από σεισμό
- δ) Η διεθνής ανταπόκριση σε περίπτωση σεισμού και ο ρόλος του International Search and Rescue Advisory Group
- ε) Η διαδικασία πιστοποίησης μιας διασωστικής ομάδας σύμφωνα με τα πρότυπα του Ο.Η.Ε. και τις οδηγίες του INSARAG
- στ) Οι οδηγίες για την βελτίωση της αποτελεσματικότητας μιας διασωστικής ομάδας που επιχειρεί στο εσωτερικό της χώρας της
- ζ) Οι οδηγίες του INSARAG και ιδιαίτερα οι υποχρεώσεις και τα καθήκοντα μιας ομάδας έρευνας και διάσωσης
- η) Οι πηγές πληροφοριών και η διαχείριση της πληροφορίας από τους ανταποκριτές σε διεθνείς καταστροφές

¹¹⁷ Υπ' αριθμ.483 Φ.403.5/09-3-2011 έγγραφο 1^{ης} Ε.Μ.Α.Κ.

θ) Το σύστημα του O.H.E. για την εκτίμηση και τον συντονισμό των καταστροφών (UNDAC System), Στο τελευταίο αφιερώθηκε όλη η δεύτερη ημέρα του σεμιναρίου.

Το **UNDAC System** είναι ένα σύστημα που δημιουργήθηκε από τον ΟΗΕ το 1993 και αποτελείται από ομάδες εκτίμησης και συντονισμού μιας καταστροφής (United Nation Disaster Assessment and Coordination team – UNDAC Team). Στην πραγματικότητα, είναι μια ομάδα από επαγγελματίες στη διαχείριση των καταστροφών που χρηματοδοτούνται από τα κράτη – μέλη και στην περίπτωση μιας έκτακτης ανάγκης κινητοποιούνται γρήγορα για να συνεργαστούν με τις αρχές της πληγείσας χώρας για το συντονισμό όλων των επιχειρήσεων, την εκτίμηση των πραγματικών αναγκών και τη διαχείριση της ροής των πληροφοριών μετά από μια καταστροφή. Αυτές οι ομάδες διοικούνται από το Field Coordination Support Section με έδρα τη Γενεύη και ως σύστημα αποτελούνται και χαρακτηρίζονται από τέσσερα συστατικά:

- **Προσωπικό.** Εκπαιδευμένο και εξοπλισμένο για να αναλαμβάνει τη διαχείριση μιας επείγουσας ανταπόκρισης.
- **Μεθοδολογία.** Προκαθορισμένες μεθόδους για το συντονισμό των ενεργειών και τη διαχείριση των πληροφοριών κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης μιας έκτακτης ανάγκης.
- **Διαδικασίες.** Σύστημα για την κινητοποίηση και ανάπτυξη μιας ομάδας εμπειρογνομόνων στην περιοχή της καταστροφής μέσα σε 12-48 ώρες από την έναρξη του συμβάντος.
- **Εξοπλισμός.** Υλικά που εξασφαλίζουν την επάρκεια και ανεξαρτησία του προσωπικού στο πεδίο για προκαθορισμένο χρόνο.

Η κινητοποίηση μιας ομάδας UNDAC γίνεται έπειτα από κάθε είδους καταστροφή.¹¹⁸ Αντίστοιχες ομάδες (EUCP Teams) έχει αναπτύξει και ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Πολιτικής Προστασίας.

Μέσα λοιπόν στα πλαίσια της εκπαίδευσης της JHET SDRU, για πρώτη φορά επιχειρησιακοί Έλληνες αξιωματικοί ήρθαν σε επαφή και γνώρισαν το πώς η διεθνής κοινότητα συντονίζει τις προσπάθειές της κάτω από τις οδηγίες ανθρώπων που έχουν εκπαιδευτεί για αυτόν τον σκοπό, υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών.

¹¹⁸ Διαθέσιμο: <http://www.unocha.org/what-we-do/coordination-tools/undac/overview>, προσβάσιμο την 18^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

5.2.2 Η Ελλάδα στο πλαίσιο της πολιτικής του ΟΗΕ για τη μείωση των καταστροφών

Η Διεθνής Στρατηγική του ΟΗΕ για τη Μείωση των Καταστροφών (United Nations International Strategy for Disaster Reduction - UNISDR) υιοθετήθηκε το 1999 από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ (Ψήφισμα A/RES/54/219) και σκοπεύει στην υλοποίηση πολιτικών για τη μείωση των φυσικών καταστροφών.¹¹⁹ Στοχεύει στη δημιουργία κοινοτήτων ικανών να αντιμετωπίζουν τις καταστροφές, προωθώντας τη σημασία της μείωσης των καταστροφών ως συστατικό στοιχείο της αειφόρου ανάπτυξης.

Μέσα από δράσεις και προγράμματα επιδιώκεται να δημιουργηθεί μια «Κουλτούρα Πρόληψης» στις σύγχρονες κοινωνίες.¹²⁰ Η Διεθνής Στρατηγική βασίζεται στη συνεργασία ενός ευρέως φάσματος ενεργών παραγόντων που όλοι έχουν ένα σημαντικό ρόλο να παίξουν στην προσπάθεια των κοινοτήτων και των κρατών να μειώσουν τον αριθμό των φυσικών καταστροφών και τον κίνδυνο που προέρχεται από αυτές. Στους παράγοντες που συμμετέχουν περιλαμβάνονται κυβερνήσεις κρατών, υπέρ-εθνικοί και Μη-Κυβερνητικοί Οργανισμοί, επιστημονικοί και Ακαδημαϊκοί φορείς καθώς και ο ιδιωτικός τομέας, οργανισμοί και υπηρεσίες των Ηνωμένων εθνών, τα ΜΜΕ, κ.α..

Στην Παγκόσμια Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για την Μείωση των Καταστροφών, η οποία αποτέλεσε το επιστέγασμα της μέχρι τότε Διεθνούς Στρατηγικής για την μείωση των καταστροφών και διοργανώθηκε στην πόλη Κόμπε (Kobe) της επαρχίας Χυόγκο (Hyogo) της Ιαπωνίας, τον Ιανουάριο του 2005, διαμορφώθηκε ένα Σχέδιο Δράσης (Hyogo Framework for Action – HFA), το οποίο υιοθετήθηκε από 168 κράτη, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα. Το Σχέδιο Δράσης έχει δεκαετή ορίζοντα εφαρμογής (2005–2015). Απώτερος σκοπός του είναι η ουσιαστική μείωση των απωλειών από καταστροφές, τόσο σε ανθρώπινες ζωές, όσο και στο κοινωνικό, οικονομικό και περιβαλλοντικό κεφάλαιο των κοινοτήτων και των κρατών.

Στην Ελλάδα, η Γ.Γ.Π.Π., ως ορισμένο σημείο επαφής για την προώθηση του Πλαισίου Δράσης του Hyogo, παρακολουθεί την Ατζέντα της Διεθνούς Στρατηγικής για τη Μείωση της επικινδυνότητας των Καταστροφών στα πλαίσια του Ο.Η.Ε., ιδίως όσον αφορά τις προσπάθειες σε επίπεδο ευρωπαϊκής ηπείρου. Την 1^η Ιουνίου 2012 η Ελλάδα υπέβαλε στην Γραμματεία του

¹¹⁹ Διαθέσιμο: <http://www.unisdr.org>, προσβάσιμο την 18^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

¹²⁰ Διαθέσιμο: <http://civilprotection.gr>, προσβάσιμο την 18^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

UN/ISDR την Ελληνική Εθνική Πλατφόρμα Μείωσης της Επικινδυνότητας των Καταστροφών η οποία είναι αναρτημένη και στην επίσημη ιστοσελίδα της Γ.Γ.Π.Π.. Εθνικό σημείο επαφής και συντονιστής της Εθνικής πλατφόρμας είναι η Γ.Γ.Π.Π..

Η Γ.Γ.Π.Π. είναι επίσης ο εθνικός φορέας υλοποίησης για τη σύσταση της Μεικτής Ελληνοτουρκικής Εφεδρικής Μονάδας αντιμετώπισης καταστροφών. Την τελευταία δεκαετία που έλαβαν χώρα οι επαφές των στελεχών της Γ.Γ.Π.Π. με το ΟCHA και έτρεχαν οι διαδικασίες για την JHET SDRU πραγματοποιήθηκαν από την ίδια Αρχή οι διεργασίες για τη συμμόρφωση της χώρας μας με την πολιτική του ΟΗΕ για τη μείωση των καταστροφών. Είναι βέβαιο, αν και είναι δύσκολο να προσδιοριστεί η έκταση και ο βαθμός, ότι η μια διαδικασία επηρέασε την άλλη, ανοίγοντας νέες προοπτικές¹²¹ και διαμορφώνοντας μια νέα αντίληψη και δυναμική στα αρμόδια στελέχη της Γ.Γ.Π.Π. στην Ελλάδα για το σχεδιασμό μιας αποτελεσματικής πολιτικής για την προστασία των πολιτών στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον.

5.2.3 Διακρατικές Συμφωνίες και Πρωτόκολλα

Οι διμερείς συμφωνίες που έχει υπογράψει η Ελλάδα σχετικά με τα ζητήματα Πολιτικής Προστασίας είναι:¹²²

1. Η συμφωνία της Ελλάδας με την Κυπριακή Δημοκρατία που αφορούσε συνεργασία και κοινή δράση σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Η συμφωνία υπεγράφη στη Λευκωσία (24-1-1997) και κυρώθηκε με το Ν. 2626/1998 (ΦΕΚ 149 Α/06-07-1998).
2. Οι δύο συμφωνίες που υπεγράφησαν την ίδια ημέρα (21-2-2000) με την Ουκρανία και τη Ρωσία και κυρώθηκαν με το Ν. 2950/2001(ΦΕΚ 246Α /22-10-2001) και το Ν. 2951/2001 (ΦΕΚ 247Α/22-10-2001). Αφορούσαν την πρόληψη, ανταπόκριση και εξάλειψη των συνεπειών από φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές.
3. Τον ίδιο χρόνο, στις 13-9-2000 στη Βουδαπέστη υπεγράφη η Συμφωνία μεταξύ Ελλάδας και Ουγγαρίας για τη συνεργασία και την αμοιβαία παροχή βοήθειας στον τομέα της πρόληψης και εξάλειψης των συνεπειών των φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών και σοβαρών ατυχημάτων. Η συμφωνία κυρώθηκε με το Ν. 2998/2002 (ΦΕΚ 70Α/08-04-2002).

¹²¹ Όπως υποσημείωση 24.

¹²² Όπως υποσημείωση 120, Διεθνής Συνεργασία.

4. Η συμφωνία με τις ΗΠΑ (09-01-2001), η οποία κυρώθηκε με το Ν. 3073/2002 (ΦΕΚ 295Α/04-12-2002) και αφορούσε τη συνεργασία στην πρόληψη και αντιμετώπιση φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών.
5. Η συμφωνία με τη Μάλτα η οποία υπεγράφη στη Βαλέττα στις 24-05-2001 και κυρώθηκε με το Ν. 3081/2002 (ΦΕΚ 315Α/16-12-2002). Το περιεχόμενο της είναι γενική συνεργασία στον τομέα της Πολιτικής Προστασίας καθώς και συνεργασία στην πρόληψη και αντιμετώπιση των επιπτώσεων από καταστροφές και σοβαρά ατυχήματα.
6. Η συμφωνία που υπογράφηκε στις 08-11-2001 μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας για τη σύσταση της Μικτής Ελληνοτουρκικής Εφεδρικής Μονάδας Αντιμετώπισης Καταστροφών που αναλύθηκε πιο πάνω και αφορούσε εκπαιδευτικές δραστηριότητες, επιστημονική συνεργασία, εισαγωγή και εξαγωγή μέσων και εξοπλισμού από τα σύνορα, επιχειρησιακά θέματα για αύξηση της ικανότητας αντίδρασης στις καταστροφές.
7. Η ελληνογαλλική συνεργασία στον τομέα της Πολιτικής Προστασίας που κατέληξε στην υπογραφή, τον Ιούνιο του 2008, ενός Κοινού Πρακτικού το οποίο υποβλήθηκε ταυτόχρονα στις Γ.Γ.Π.Π. της Γαλλίας και της Ελλάδας. Η συμφωνία αφορά κυρίως τις δασικές πυρκαγιές και αναφέρεται σε ανταλλαγές εμπειρογνομόνων των Κέντρων Επιχειρήσεων Πολιτικής Προστασίας, κοινές εκπαιδεύσεις και ασκήσεις με χερσαίες και εναέριας δυνάμεις στην Ελλάδα και τη Γαλλία, καθώς και την υλοποίηση ενός ειδικού προγράμματος εκπαίδευσης για Ανώτερους Αξιωματικούς του Π.Σ.

Ενώ οι πολυμερείς συμφωνίες αφορούν:¹²³

1. Τη Συμφωνία που υπεγράφη στο Σότσι της Ρωσίας την 15^η Απριλίου 1998 μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών (Αζερμπαϊτζάν-Αλβανία-Αρμενία-Βουλγαρία-Γεωργία-Ελλάδα-Μολδαβία-Ουκρανία-Ρουμανία-Ρωσία) που μετέχουν στην Οικονομική Συνεργασία Ευξείνου Πόντου (Ο.Σ.Ε.Π.) για συνεργασία στον τομέα παροχής βοήθειας έκτακτης ανάγκης και άμεσης ανταπόκρισης σε φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές. Η συμφωνία κυρώθηκε με το Ν. 3138/2003 (ΦΕΚ 91Α/15-04-2003).
2. Τη Συμφωνία μεταξύ των ίδιων χωρών για πρόσθετο Πρωτόκολλο στην προηγούμενη συμφωνία. Υπεγράφη στην Ουκρανία στις 20 Οκτωβρίου 2005, κυρώθηκε με το Ν. 3503/2006 (ΦΕΚ 243Α/14-11-2006 και το περιεχόμενό της ήταν η σύσταση Δικτύου Αξιοματικών-Συνδέσμων, τρόπος λειτουργίας του Δικτύου, ορισμός Εθνικών σημείων επικοινωνίας.

¹²³ Όπως υποσημείωση 122.

3. Τη Συμφωνία (16 Σεπτεμβρίου 2002) που αφορούσε το Μνημόνιο Κατανόησης μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας και ΟΗΕ για συνεργασία στον τομέα αντιμετώπισης εκτάκτων ανθρωπιστικών αναγκών.
4. Τη διακήρυξη «Επιχειρησιακή Συνεργασία εντός του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Πολιτικής Προστασίας» γνωστή με τον τίτλο «FIRE 5». Σε αυτή συμμετείχαν καταρχήν η Ιταλία, η Γαλλία, η Ισπανία και η Πορτογαλία ενώ από τις 19 Φεβρουαρίου 2008 συμμετέχει και η Ελλάδα που ως τότε ήταν συνεργαζόμενη χώρα. Βασικός στόχος του προγράμματος είναι ο καθορισμός κοινών επιχειρησιακών διαδικασιών για τις (5) χώρες στις δασικές πυρκαγιές και τους σεισμούς για την ενίσχυση της προληπτικής και κατασταλτικής ικανότητας των ευρωπαϊκών ομάδων πολιτικής προστασίας.

Παρατηρώντας τις χρονολογίες που υπογράφηκαν οι ανωτέρω διμερείς και πολυμερείς συμφωνίες διαπιστώνουμε ότι μόνο δύο από αυτές - με Κύπρο το 1997 και με τα κράτη που μετέχουν στην Οικονομική Συνεργασία Ευξείνου Πόντου το 1998 - πραγματοποιήθηκαν πριν από τους σεισμούς του 1999 και την ανακοίνωση για τη σύσταση της JHET SDRU. Πιθανότατα οι σεισμοί και η συνεργασία με τους ανθρώπους του ΟΗΕ που ασχολούνται με το χώρο των καταστροφών βοήθησαν τα στελέχη της Γ.Γ.Π.Π. να αντιληφθούν ότι μια καταστροφή μπορεί πολύ εύκολα να ξεπεράσει τις δυνατότητες μιας χώρας να αντιδράσει αποτελεσματικά για να αντιμετωπίσει τις συνέπειες της και αυτό οδήγησε σε μια συνεχή προσπάθεια για συνεργασία με άλλες χώρες προς ενίσχυση της συνολικής ικανότητας αντίδρασης.

5.2.4 Παροχή και λήψη διεθνούς βοήθειας

Ένα από τα κυρίαρχα θέματα στις εκπαιδεύσεις και σεμινάρια της JHET SDRU που συνδιοργανώθηκαν με το Γραφείο Συντονισμού Ανθρωπιστικών Υποθέσεων του ΟΗΕ ήταν το ζήτημα παροχής και λήψης βοήθειας σε περίπτωση καταστροφής αφού δεν είναι λίγες οι φορές στο παρελθόν που διατέθηκε διεθνής βοήθεια σε κάποιο κράτος αλλά δεν έφθασε ποτέ ή έφθασε καθυστερημένα στην πληγείσα περιοχή.

Σύμφωνα με τα διεθνή δεδομένα, κάθε χώρα πρέπει να έχει θεσμοθετήσει και να έχει σε εφαρμογή κανόνες και οδηγίες ώστε να υποδέχεται με τον καλύτερο και αποτελεσματικότερο τρόπο τη διεθνή βοήθεια σε περίπτωση καταστροφής. Η κάθε χώρα πρέπει να ενσωματώσει στο μηχανισμό ανταπόκρισής της και να υλοποιεί ένα δικό της σχέδιο βασισμένο στις διεθνείς πρακτικές.

Στην Ελλάδα για πρώτη φορά καταστρώθηκε ειδικό σχέδιο για την ενσωμάτωση της Διεθνούς βοήθειας στο σύστημα Πολιτικής Προστασίας της χώρας και έγιναν οι νομοθετικές

ρυθμίσεις για τους Ολυμπιακούς Αγώνες Αθήνα 2004 όταν η χώρα "προληπτικά" αιτήθηκε βοήθεια σε μη στρατιωτικά μέσα πολιτικής προστασίας από το Ευρωπαϊκό Συντονιστικό Κέντρο Αντιμετώπισης Καταστροφών (EADRCC) του ΝΑΤΟ. (Κατσικόπουλος, Π., 2005).

Η αρμοδιότητα της ΓΓΠΠ (αρθ.6 παρ.4, εδαφ.θ του Ν.3013/2002) σχετικά με την παροχή και αποδοχή διεθνούς βοήθειας συμπληρώθηκε ακολούθως με το άρθρο 27 παρ.2 του Ν.3536/2007 όπου ορίστηκε ότι η υποβολή αιτημάτων διεθνούς συνδρομής για τη χώρα μας αποτελεί ευθύνη της ΓΓΠΠ καθώς επίσης και ο συντονισμός όλων των εμπλεκόμενων φορέων και της συνδρομής σε μέσα και ανθρώπινο δυναμικό για την αντιμετώπιση φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών. Ακολούθως, για τις διαδικασίες υποδοχής ξένης βοήθειας εκδόθηκε η απόφαση Γ.Γ. 121/21-7-2009 Γενικού Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας. Το 2012 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε σχετικές, μη δεσμευτικές, οδηγίες για το θέμα της υποδοχής διεθνούς βοήθειας¹²⁴ και κάλεσε τα Κράτη - Μέλη να τις αξιοποιήσουν. Οι οδηγίες είναι εναρμονισμένες με το πλαίσιο των οδηγιών του ΟCHA και προσαρμοσμένες στις ευρωπαϊκές ανάγκες.

5.2.5 Οι αλλαγές στη δομή των ελληνικών ομάδων διάσωσης και στο επιχειρησιακό επίπεδο

Πριν το 1999, στην Ελλάδα υπήρχαν δύο Ειδικές Μονάδες Αντιμετώπισης Καταστροφών στις οποίες υπήρχαν ομάδες έρευνας και διάσωσης σε αστικό περιβάλλον. Συγκεκριμένα, στην Ελευσίνα είχε έδρα η 1^η Ε.Μ.Α.Κ. που είχε ιδρυθεί με το Π.Δ. 96/1987 και στη Θεσσαλονίκη η 2^η Ε.Μ.Α.Κ. που ιδρύθηκε με το Π.Δ. 347/1994. Ο σεισμός του 1999 έπεισε τους υπεύθυνους για την ανάγκη ύπαρξης αντίστοιχων Μονάδων και στις υπόλοιπες Περιφέρειες της χώρας και έτσι με το Π.Δ. 266/2000 ιδρύθηκαν οι 3^η, 4^η, 5^η, 6^η, 7^η και 8^η Ε.Μ.Α.Κ. με έδρα το Ηράκλειο Κρήτης, την Κομοτηνή, τα Ιωάννινα, την Πάτρα, τη Λαμία και τη Λάρισα αντίστοιχα. Ο αριθμός τους παραμένει σταθερός μέχρι σήμερα αλλά αρκετά έχουν αλλάξει από τότε σχετικά με τη δομή και την εκπαίδευση των διασωστικών ομάδων που ανήκουν σε αυτές.

Η πρώτη ελληνική αποστολή στο εξωτερικό για παροχή βοήθειας, έλαβε χώρα μετά τον καταστρεπτικό σεισμό, το Δεκέμβριο του 1988, στην Αρμενία και από τότε ακολούθησαν οι αποστολές στην Τουρκία και την Αίγυπτο το 1992, στην Τουρκία το 1995 και το 1999, στο Ιράν και την Αλγερία το 2003, στο Μαρόκο και την Ταϊλάνδη το 2004 και στο Ισραήλ το 2010. Σε

¹²⁴ Commission Staff Working Document "EU Host Nation Support Guidelines" SWD (2012) 169 final, 01.06.2012.

όλες, συμμετείχε κλιμάκιο της 1^η Ε.Μ.Α.Κ. καθώς επίσης γιατροί και νοσηλευτικό προσωπικό του ΕΚΑΒ ενώ σε κάποιες συμμετείχε προσωπικό του ΟΑΣΠ και δημοσιογράφοι.

Στις αναφορές των αξιωματικών, που συντάχθηκαν μετά από αυτές τις αποστολές, αναφέρονται διάφορα προβλήματα που προέκυψαν από το γεγονός ότι η δομή της ομάδας δεν αποτελούνταν πάντα από τους ίδιους φορείς, από το ότι ο αριθμός του προσωπικού του κάθε φορέα δεν ήταν σταθερός¹²⁵ και από το γεγονός πως δεν είχαν όλοι οι συμμετέχοντες κατάλληλο εξοπλισμό για ανάλογες επιχειρήσεις όπως τα μέλη του ΟΑΣΠ στο Ιζμίτ το καλοκαίρι του 1999, σύμφωνα με δήλωση της συντονίστριας τους.¹²⁶ Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η συμμετοχή 21 δημοσιογράφων σε αποστολή 71 ατόμων στο Ερτζιτζάν της Τουρκίας το Μάρτιο του 1992. Επίσης, στην ίδια αποστολή η Ε.Μ.Α.Κ. συμμετείχε με 25 και το ΕΚΑΒ με 20 άτομα¹²⁷ ενώ στην αποστολή στην Ταϋλάνδη το 2004, το προσωπικό της Ε.Μ.Α.Κ. ανερχόταν σε 24 άτομα και υπήρχε μόνο ένας γιατρός που συνόδευε την ομάδα.¹²⁸

Στο πλαίσιο των προσπαθειών για την JHET SDRU αναπτύχθηκε για πρώτη φορά ο προβληματισμός για τη δήλωση Ελληνικής Μονάδας Έρευνας και Διάσωσης στον ΟΗΕ. Έτσι, με το συντονισμό της ΓΓΠΠ και τη συνεργασία των εμπλεκόμενων ελληνικών φορέων, έγινε για πρώτη φορά ευρεία σχετική συζήτηση σύμφωνα με τα οριζόμενα κατά INSARAG. Συμπληρώθηκε το σχετικό ερωτηματολόγιο του ΟCHA και διαμορφώθηκε για πρώτη φορά η σύνθεση του ελληνικού σκέλους ως ακολούθως: 1 Συντονιστής (ΓΓΠΠ), 1 Σύνδεσμος (ΥΠΕΞ), 29 άτομα για έρευνα και διάσωση (1^η ΕΜΑΚ/ΠΣ), 12 ιατρικό προσωπικό (ΕΚΑΒ), και 6 άτομα για τεχνική υποστήριξη (ΟΑΣΠ) δηλαδή συνολικά 49 άτομα. Έγινε επίσης, μία πρώτη καταγραφή των σχετικών τεχνικών δυνατοτήτων.¹²⁹

Το Μάιο του 2008 η Ελλάδα, μέσω της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, δήλωσε στην πλατφόρμα εγγραφής του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού (CECIS) δύο μονάδες έρευνας και διάσωσης με τους κωδικούς: GR/MUSAR/1 ATH και GR/MUSAR/THE. Στη φόρμα εγγραφής της GR/MUSAR/1ATH στην οποία συμμετέχει η 1^η Ε.Μ.Α.Κ., αναλύεται ο αριθμός του εμπλεκόμενου προσωπικού ως εξής: 3 αξιωματικοί και 12 πυροσβέστες από το

¹²⁵ Υπ' αριθμ. 495 Φ.702.16/23-3-1992 έγγραφο 1^{ης} Ε.Μ.Α.Κ.

¹²⁶ Όπως υποσημείωση 24.

¹²⁷ Όπως υποσημείωση 125.

¹²⁸ Υπ' αριθμ. 155 Φ.702.16/21-01-2005 έγγραφο 1^{ης} Ε.Μ.Α.Κ.

¹²⁹ Υπ' αριθμ. 4567 από 08/12/2003 έγγραφο της ΓΓΠΠ

Π.Σ., 12 άτομα από το ΕΚΑΒ (γιατροί και νοσηλευτικό προσωπικό) και ένα με δύο άτομα από τον Ο.Α.Σ.Π.

Επίσης, η Ελλάδα είναι μέλος του INSARAG και έχει δηλώσει στη βάση δεδομένων του, 3 διασωστικές ομάδες, 2 κρατικές (1^η και 2^η Ε.Μ.Α.Κ.) και τη μη κυβερνητική οργάνωση «Ελληνική Ομάδα Διάσωσης». Παρόλα αυτά, καμία από τις παραπάνω ομάδες δεν έχει πιστοποιηθεί κατά INSARAG.¹³⁰

Γιατροί του Ε.Κ.Α.Β. και μηχανικοί του ΟΑΣΠ ήταν πλέον ενσωματωμένοι στις ελληνικές διασωστικές ομάδες ακολουθώντας τα διεθνή πρότυπα και τις εμπειρίες από προηγούμενες αποστολές.

Στην 1^η Συντονιστική Επιτροπή (Ιανουάριος του 2009) της JHET SDRU αποφασίστηκε πως το κάθε εθνικό σκέλος της Μονάδας θα αποτελείται από ένα στοιχείο διοίκησης, μια ομάδα έρευνας και διάσωσης, μια ιατρική ομάδα και από μια τεχνική ομάδα. Ο αριθμός του προσωπικού για κάθε σκέλος θα είναι 49 άτομα: (1 Συντονιστής, 1 Σύνδεσμος, 29 άτομα για έρευνα και διάσωση, 12 ιατρικό προσωπικό, 6 άτομα για τεχνική υποστήριξη). Σημειώνεται, ότι η σύνθεση είναι ακριβώς αυτή η οποία είχε συμφωνηθεί από τις ελληνικές υπηρεσίες από το 2003 (βλέπε παραπάνω). Αυτή η δομή της Μονάδας βασίστηκε στις οδηγίες του INSARAG που ορίζουν ότι μια ομάδα έρευνας και διάσωσης πρέπει να χαρακτηρίζεται από τέσσερα βασικά συστατικά: διοίκηση, επιμελητεία, έρευνα και διάσωση και παροχή ιατρικής βοήθειας. Μέλημα του ιατρικού προσωπικού των διασωστικών ομάδων είναι η υγεία και η καλή κατάσταση του προσωπικού της μονάδας και η σταθεροποίηση της κατάστασης των παγιδευμένων. Το κομμάτι αυτό της διασωστικής ομάδας αποτελείται από ιατρικό προσωπικό που θα καλύψει πρωταρχικά τις ανάγκες των μελών της ομάδας και σε δεύτερη φάση τις ανάγκες των εγκλωβισμένων και των θυμάτων της καταστροφής. Επίσης είναι ιδιαίτερα σημαντικό να μπορεί να παρέχει ιατρική βοήθεια στους διασωστικούς σκύλους αφού θα είναι δύσκολο να καλυφθεί αυτή η ανάγκη στις συνθήκες μιας καταστροφής.

Όσον αφορά το ρόλο των ατόμων που συμμετέχουν στην τεχνική υποστήριξη μπορεί να είναι ειδικοί στις τηλεπικοινωνίες ή στα ΜΜΕ και βοηθούν το έργο της διοίκησης ενώ ο ρόλος του μηχανικού είναι να παρέχει πληροφορίες για τη στατικότητα των κτιρίων στον επικεφαλής των επιχειρήσεων ο οποίος θα τις συνεκτιμήσει μαζί με τις άλλες πληροφορίες που έχει στη

¹³⁰ Διαθέσιμο: <http://www.insarag.org/en/directory/usar-directory.html>, προσβάσιμο την 4^η Φεβρουαρίου 2015.

Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

διάθεσή του για να προχωρήσει στη δημιουργία ενός πλάνου εργασιών με τη μέγιστη δυνατή ασφάλεια.

Ενώ όμως οι ίδιοι φορείς (Π.Σ.-1^η Ε.Μ.Α.Κ., ΕΚΑΒ, Ο.Α.Σ.Π.) συμμετείχαν και στις δύο μονάδες (GR/MUSAR/1ATH και εθνικό σκέλος της JHET SDRU) εποπτευόμενοι από την ίδια εθνική αρχή, τη Γ.Γ.Π.Π., ήταν εμφανής η διαφορά στον αριθμό του προσωπικού με το οποίο συμμετείχε ο κάθε φορέας. Το συγκεκριμένο ζήτημα και κυρίως ο υπερβολικός αριθμός του προσωπικού του ΕΚΑΒ που συμμετείχε στις δηλωμένες Μονάδες του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Πολιτικής Προστασίας σε σχέση με τους διασώστες που θα κάλυπτε, ήταν συχνά θέμα προβληματισμού στις συναντήσεις που είχαν οι εκπρόσωποι του εθνικού σκέλους της JHET SDRU πριν από τις συναντήσεις με τους Τούρκους ομολόγους τους. Έτσι, μετά από συγκρίσεις με αντίστοιχες μονάδες του εξωτερικού και με τη σύμφωνη γνώμη της Γ.Γ.Π.Π. αποφασίσθηκε την άνοιξη του 2010 να αλλάξει ο αριθμός του προσωπικού του GR/MUSAR/1ATH και να είναι ανάλογος με αυτόν που συμμετέχει στην JHET SDRU. Συγκεκριμένα, αποφασίσθηκε το ΕΚΑΒ να συμμετέχει με 6 άτομα (2 γιατρούς, 1 νοσηλεύτη και 3 διασώστες) και ο ΟΑΣΠ με δύο άτομα.

Είναι παραπάνω από προφανές λοιπόν, η επίδραση της επαφής με τους διεθνείς οργανισμούς στην εξέλιξη των ελληνικών διασωστικών ομάδων. Αυτό που άρχισε ως προβληματισμός των αξιωματικών που συμμετείχαν στις παλιότερες αποστολές έγινε, κάτω από την επιρροή των δομών του ΟΗΕ και της Ε.Ε.-που ουσιαστικά ακολουθεί τα στάνταρτ των Ηνωμένων Εθνών-, μια μονάδα με οργανωμένη δομή που με το πέρασμα του χρόνου και την ταυτόχρονη αλληλεπίδραση με εμπειρογνώμονες του ΟCHA άλλαξε και προσαρμόστηκε ώστε να πάρει μια μορφή περισσότερο λειτουργική και αποτελεσματική.

Επίσης, σημαντικές είναι και οι συνέπειες των δράσεων που έλαβαν χώρα στα πλαίσια της Μεικτής Μονάδας, στο τακτικό-επιχειρησιακό επίπεδο. Μετά από διαβουλεύσεις στα πλαίσια των Συντονιστικών Επιτροπών του Πρωτοκόλλου της JHET SDRU αποφασίσθηκε να χρησιμοποιηθούν οι οδηγίες του INSARAG για να δημιουργηθούν καθορισμένες επιχειρησιακές διαδικασίες της Μονάδας. Αυτό πρακτικά σήμαινε ότι τα επιχειρησιακά τμήματα της Μονάδας θα έπρεπε να εκπαιδευτούν πάνω σε συγκεκριμένα βήματα ώστε να είναι έτοιμα να τα ακολουθούν σε περίπτωση ενεργοποίησης και ανάπτυξης της JHET SDRU. Έτσι, η μεθοδολογία του INSARAG συμπεριλήφθηκε στο πρόγραμμα εκπαίδευσης της 1^{ης} Ε.Μ.Α.Κ. και πολλές από αυτές τις διαδικασίες δοκιμάστηκαν στις κοινές ασκήσεις όπως η δημιουργία της βάσης των επιχειρήσεων, η δημιουργία κέντρου υποδοχής και αναχώρησης των ξένων αποστολών και οι ενέργειες εμπλοκής και συνεργασίας με αυτά τα κέντρα.

Επίσης, η συμφωνία να ακολουθήσουν τα εθνικά σκέλη της JHET SDRU τις κατευθυντήριες οδηγίες του INSARAG σχετικά με τις υπηρεσίες υγείας προκάλεσε την αλλαγή στην μέχρι τότε ακολουθούμενη πολιτική σχετικά με τον εμβολιασμό του προσωπικού της 1^{ης} Ε.Μ.Α.Κ.. Στο παρελθόν, όταν αποφαιζόταν μια αποστολή στο εξωτερικό, το προσωπικό που θα συμμετείχε εμβολιαζόταν λίγο πριν την αναχώρηση κατόπιν συνεννοήσεως με την αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Υγείας. Αντίθετα, τα τελευταία χρόνια γίνονται τα βασικά εμβόλια σε όλο το προσωπικό και υπάρχει η κάρτα εμβολιασμού τους στα αρχεία της 1^{ης} Ε.Μ.Α.Κ. και σε περίπτωση μετάβασης στο εξωτερικό γίνεται πρόσθετο εμβόλιο μόνο όταν αυτό απαιτείται, εξαιτίας των ιδιαίτερων συνθηκών που επικρατούν στην πληγείσα χώρα.

Ένα ακόμη σημείο που η επίδραση της κοινής εκπαίδευσης της JHET SDRU στα πλαίσια της συνεργασίας Ελλάδας-Τουρκίας-ΟCHA, είναι ορατή, είναι και το σύστημα αξιολόγησης και σήμανσης μιας πληγείσας περιοχής. Ο χώρος μιας καταστροφής είναι συχνά ένα «διεθνές περιβάλλον», στο οποίο εργάζονται ομάδες από πολλές διαφορετικές χώρες με στόχο να σώσουν ανθρώπινες ζωές. Για αυτό το λόγο ένα σύστημα διαλογής της περιοχής εργασίας, αξιολόγησης των κτιρίων και σήμανσης του χώρου των επιχειρήσεων δημιουργήθηκε και αναπτύχθηκε από το INSARAG με σκοπό να δημιουργηθεί μια κοινή πλατφόρμα κατανόησης και συνεργασίας όλων των ανταποκριτών στο πεδίο, ανεξάρτητα από τη χώρα προέλευσή τους.

Η διαλογή-αξιολόγηση της περιοχής εργασίας γίνεται με σκοπό να τεθούν προτεραιότητες στη σειρά επέμβασης των διασωστικών ομάδων έτσι ώστε να σωθούν όσες περισσότερες ζωές είναι δυνατόν. Σε κάποιες περιπτώσεις το νούμερο των αγνοούμενων σε κάποιο κτίριο το κατατάσσει από μόνο του στην κορυφή της ιεράρχησης των αναγκών ενώ όταν αυτή η ιεράρχηση δεν είναι ολοφάνερη θα πρέπει να ακολουθηθεί μια συστηματική διαδικασία ταξινόμησης των κατασκευών και των επιχειρησιακών αναγκών. Αυτή η διαδικασία είναι βασισμένη σε μια εκτίμηση των πιθανών κενών στα κτίρια, σε μια αξιολόγηση της σταθερότητας των κτιρίων καθώς και στις διαθέσιμες πληροφορίες για τους αγνοούμενους.

Επίσης, ένα σύστημα σήμανσης δημιουργήθηκε με σκοπό τον καλύτερο συντονισμό των διασωστών στο πεδίο, το οποίο παρέχει ειδικές πληροφορίες σχετικά με το χώρο της καταστροφής, τα αποτελέσματα των επιχειρήσεων, τις διασωστικές ομάδες, κ.τ.λ.. Η γλώσσα στην οποία δίνονται όλες οι πληροφορίες είναι τα αγγλικά αλλά δεν χρειάζεται η γνώση παρά

μόνο βασικών εννοιών και λέξεων για να μπορέσει κάποιος να κατανοήσει και να χρησιμοποιήσει το σύστημα.¹³¹

Όλα τα παραπάνω άρχισαν να γίνονται γνωστά στους Έλληνες διασώστες μετά το “INSARAG Awareness Training Workshop” που διοργάνωσε η Γ.Γ.Π.Π. στην Αθήνα το Μάρτιο του 2007, ενώ από το Μάρτιο του 2011 και την εκπαίδευση των Ελλήνων αξιωματικών της Ε.Μ.Α.Κ. στην Κωνσταντινούπολη από ανθρώπους του OCHA, χρησιμοποιούνται πλέον σε όλες τις ασκήσεις της 1^{ης} Ε.Μ.Α.Κ. είτε στα πλαίσια των δράσεων της JHET SDRU είτε σε εθνικό επίπεδο.¹³²

Ακόμη, η συνεργασία και οι κοινές ασκήσεις των εθνικών σκελών της μεικτής ελληνοτουρκικής μονάδας ταυτόχρονα με τις ασκήσεις που συμμετέχει η 1^η Ε.Μ.Α.Κ. στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού έχουν παγιώσει ένα συγκεκριμένο τρόπο συσκευασίας και καταγραφής του εξοπλισμού για οικονομία χώρου και την καλύτερη μεταφορά του στο εξωτερικό με οποιοδήποτε μεταφορικό μέσο. Ένα ακόμη ζήτημα επιμελητείας που έχει λυθεί τα τελευταία χρόνια είναι και αυτό της επικοινωνίας των διασωστών, με την χρήση δορυφορικών τηλεφώνων, τόσο στο χώρο της καταστροφής όσο και με τη βάση πίσω στην Ελλάδα,. Το 1999 στην Κωνσταντινούπολη υπήρξαν έντονα προβλήματα επικοινωνίας αφού δεν λειτουργούσαν τα δίκτυα σταθερής και κινητής τηλεφωνίας και μόνο μέσω ενός δορυφορικού τηλεφώνου του ΟΑΣΠ υπήρχε επαφή με την Αθήνα,¹³³ ενώ στην Ταϊλάνδη το 2004, η 1^η ΕΜΑΚ είχε το δικό της δορυφορικό τηλέφωνο και σήμερα έχει στη διάθεσή της 2 για χρήση σε αντίστοιχες αποστολές.

5.3 Ιστορικό της διαχείρισης των καταστροφών στην Τουρκία μέχρι το 1999

Η πρώτη ρύθμιση στον τομέα της διαχείρισης καταστροφών στη γειτονική χώρα ήταν ένα βασιλικό διάταγμα από την εποχή της Οθωμανικής αυτοκρατορίας όταν ακόμη δεν υπήρχε η Τουρκία ως έθνος-κράτος. Το εξέδωσε ο Οθωμανός Σουλτάνος Beyazit II μετά το σεισμό που χτύπησε την Κωνσταντινούπολη, την 14^η Σεπτέμβρη 1509, ο οποίος προκάλεσε το θάνατο σε 13.000 άτομα και την καταστροφή 109 τζαμιών και 1047 κτιρίων. Με το διάταγμα, δόθηκε σε κάθε οικογένεια ένα ποσό 20 χρυσών νομισμάτων ώστε να μπορέσουν να ξαναχτίσουν τα σπίτια

¹³¹ Διαθέσιμο: <http://www.insarag.org/en/methodology/guidelines.html>, προσβάσιμο την 20^η Δεκεμβρίου 2014. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

¹³² Όπως υποσημείωση 25 και 36.

¹³³ Όπως υποσημείωση 24.

τους. Επιπλέον, απαγορεύτηκε η ανέγερση κατοικιών στις πυκνοκατοικημένες περιοχές των ακτών και ενθαρρύνθηκαν οι πολίτες να κατασκευάσουν κτίρια με ξύλινα πλαίσια. Ένα ακόμη σημαντικό έγγραφο της Οθωμανικής περιόδου είναι ο κτιριακός κανονισμός που εκδόθηκε το 1848, ως αποτέλεσμα της ανάγκης να εισαχθούν κανόνες για την στέγαση μετά την αύξηση της αστικοποίησης. Με τον κανονισμό θεσπίστηκαν ορισμένοι κανόνες για τα κτίρια της Κωνσταντινούπολης οι οποίοι από το 1877 είχαν ισχύ σε όλη την αυτοκρατορία (AFAD Strategic Plan 2013-2017, 2012).

Στους νεότερους χρόνους και από το 1900 και έπειτα, εκτιμάται ότι σε 76 σεισμούς που συνέβησαν στην Τουρκία, 90.000 άνθρωποι έχουν χάσει τη ζωή τους, 7 εκατομμύρια έχουν επηρεαστεί και οι άμεσες απώλειες ήταν πάνω από 25 δισεκατομμύρια δολάρια Αμερικής.¹³⁴

Από την στιγμή που ιδρύθηκε η Τουρκική Δημοκρατία, το 1923, αντιμετώπισε αρκετές κρίσεις με τις πρώτες να είναι οι μεγάλες φωτιές στις πόλεις και το ζήτημα των μεταναστών εξαιτίας του πολέμου. Οι φυσικές καταστροφές της πρώτης περιόδου του τουρκικού κράτους ήταν ο σεισμός του 1924 στο Ερζερούμ, του 1925 στο Ντινάρ, του 1926 στο Καρς, και του 1928 στο Τόρμπαλι. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, μετά από κάθε καταστροφικό συμβάν η πολιτεία νομοθετούσε ένα νέο νόμο προκειμένου να βοηθήσει όσους πλήττονταν από την καταστροφή και να αποκαταστήσει τις ζημιές. Ο λόγος που συνέβαινε αυτό ήταν ότι δεν υπήρχε νομική περιγραφή για το ποια γεγονότα πρέπει να θεωρούνται ως καταστροφή. Επίσης, δεν υπήρχε καμιά νομική ρύθμιση για κυβερνητική βοήθεια σε όσους επηρεάζονταν από τις καταστροφές, με συνέπεια το κράτος να αναγκάζεται να ακολουθεί τα γεγονότα και τις συνέπειές τους.

Το 1928 με τον «Κανονισμό για την Προστασία και Άμυνα κατά των Αεροπορικών Επιδρομών Πίσω από το Μέτωπο» εισήχθησαν οι υπηρεσίες Πολιτικής Άμυνας στην Τουρκία. Η έννοια της πολιτικής άμυνας προέκυψε από την ιδέα της ανάπτυξης παθητικών μέτρων προστασίας που θα εξασφάλιζαν ότι το κοινό θα προστατεύεται από διάφορους κινδύνους και θα μετριάζονται οι πιθανές βλάβες του εξαιτίας του πολέμου. Άλλωστε, ήταν πρόσφατο το παράδειγμα του Πρώτου Παγκόσμιου πολέμου και οι συνέπειες που προκάλεσε πίσω από την πρώτη γραμμή, στον άμαχο πληθυσμό (AFAD Strategic Plan 2013-2017, 2012).

Σε αυτό το χρονικό διάστημα ιδρύθηκε, το 1925 με παρέμβαση του Ατατούρκ, η πρώτη ασφαλιστική εταιρία και εξαιτίας των μεγάλων απωλειών από τους σεισμούς λόγω κακοτεχνιών,

¹³⁴ EM-DAT: The OFDA/CRED International Disaster Database. Διαθέσιμο: <http://www.emdat.be/database>, προσβάσιμο την 31^η Ιανουαρίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

εκδόθηκε ο **N.1580** «Νόμος των Δήμων» του 1930 που αφορούσε κτιριακούς κώδικες και δόθηκε η υποχρέωση και το καθήκον στους δήμους να οικοδομήσουν σπίτια για όσους είχαν ανάγκη και να διενεργούν επιθεωρήσεις και ελέγχους σχετικά με την εγκατάσταση και ανάπτυξη της στέγας. Το 1933, ο **N.2290** περί «Δημοτικών Κτιρίων και Δρόμων» έγινε αποδεκτός και ζητήματα όπως η προετοιμασία των σχεδίων ανάπτυξης της πόλης, οι οικοδομικές άδειες, η τεχνική ευθύνη, η επιθεώρηση κτιρίων, κατασκευών και δρόμων ρυθμίστηκαν σύμφωνα με το μοντέρνο πλαίσιο αστικοποίησης (Gündoğdu, F.D., Unal, G.Z., 2012).

Ως αποτέλεσμα κάποιων σοβαρών περιστατικών πυρκαγιάς δημιουργήθηκε η **Πράξη 2290** σχετικά με τα μέτρα πρόληψης των πυρκαγιών. Επίσης, μια σειρά από νομοθετικές ρυθμίσεις έγιναν το 1936 και το 1937 που ρύθμιζαν τα ποσοστά ασφάλισης και νέα μέτρα πρόληψης των πυρκαγιών. Το 1938, ο **N.3502** για την Παθητική Προστασία τέθηκε σε εφαρμογή και ιδρύθηκαν διευθύνσεις στις επαρχίες για να εκτελούν τις υπηρεσίες πολιτικής άμυνας (AFAD Strategic Plan 2013-2017 & Gündoğdu, F.D., Unal, G.Z., 2012).

Το 1939 ο σεισμός στο Erzincan προκάλεσε την απώλεια 32.962 ανθρώπινων ζώων και 116.720 κτιρίων.¹³⁵ Έτσι, τον Ιανουάριο του 1940 τέθηκε σε ισχύ ο **N.3773** για «Βοήθεια που θα Επεκταθεί σε όσους Υπέφεραν Απώλειες στο Erzincan και σε περιοχές που επηρεάστηκαν από το σεισμό του Erzincan». Με το συγκεκριμένο νόμο, για πρώτη φορά καθορίστηκαν οι αρχές σχετικά με τις ενισχύσεις που δόθηκαν μετά από σεισμό και ρυθμίστηκαν θέματα όπως φορολογικές ακυρώσεις και αποζημιώσεις για τους δημοσίους υπαλλήλους (AFAD Strategic Plan 2013-2017, 2012).

Τα επόμενα χρόνια, μετά από μια σειρά καταστρεπτικών γεγονότων έγινε αντιληπτό από τους αρμόδιους ότι το να νομοθετείς εκ των υστέρων για να βοηθήσεις όσους υποφέρουν από τις συνέπειες των καταστροφών δεν είναι στην πραγματικότητα η καλύτερη και πιο αποτελεσματική λύση. Αυτό ήρθε ως αποτέλεσμα της καταγραφής και ανάλυσης των γεγονότων και των επιπτώσεών τους και της συνειδητοποίησης ότι χρειάζονταν μέτρα για να μετριαστούν τα επακόλουθα των καταστροφών.

Έτσι, το 1944 ο **N.4473** «Προστασία από τις Πλημμύρες και τις Υπερχειλίσσεις» ρύθμισε δράσεις σχετικά με τις πλημμύρες και ο **N.4623** προσδιόρισε τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται πριν και μετά τους σεισμούς. Αυτήν την περίοδο ξεκίνησαν οι προσανατολισμένες μελέτες στην μείωση των απωλειών από καταστροφές και το 1945 εκδόθηκε ο πρώτος Χάρτης Ζωνών Σεισμικού Κινδύνου της Τουρκίας (Gündoğdu, F.D., Unal, G.Z., 2012). Το ίδιο χρονικό

¹³⁵ Όπως υποσημείωση 134.

διάστημα, έγινε επίσης αντιληπτό ότι οι πιθανότητες να συμβεί ένα καταστρεπτικό συμβάν δεν ήταν ίδιες σε όλες τις περιοχές της χώρας και άρχισε να εμφανίζεται η έννοια της εκτίμησης και διαχείρισης κινδύνου μαζί με την προετοιμασία σχεδίων για την επείγουσα βοήθεια και τη διάσωση.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1950 έγιναν αρκετές προσπάθειες προσέγγισης σχετικά με τη διαχείριση των καταστροφών όπως αποδεικνύεται από την υιοθέτηση των παρακάτω νομοθετημάτων (Gündoğdu, F.D., Unal, G.Z., 2012):

- **Πράξη 6785** του 1956 περί Κατασκευών που αφορούσε τον καθορισμό νέων περιοχών για οικιστικές ζώνες με βάση τους χάρτες σεισμικού κινδύνου,
- Ρυθμιστικό Σχέδιο Νόμου του 1956 που ασχολήθηκε με τον προσδιορισμό των κινδύνων και τον καθορισμό των περιοχών εποίκισης και με το τεχνικό σύστημα επιθεώρησης κτιρίων,
- Νόμος του 1958 για την ίδρυση του Υπουργείου Ανάπτυξης και Οικήσεως με κύρια καθήκοντά του να λάβει τα απαραίτητα μέτρα πριν και μετά τις καταστροφές, το σχεδιασμό των περιφερειών, των πόλεων και των χωριών της χώρας, την επίλυση του οικιστικού προβλήματος και της στέγασης και την ανάπτυξη προτύπων για τα δομικά υλικά,
- **Νόμος 7269** για την Πρόληψη και Βοήθεια κατά των καταστροφών που έχουν επίπτωση στην κοινή ζωή. Ο νόμος εκδόθηκε το Μάιο του 1959 και εισήγαγε έννοιες καταστροφής, όπως σεισμός, πλημμύρα, κατολίσθηση, πτώση βράχων, χιονοστιβάδα, φωτιά και θύελλα, και την έννοια της πιθανής καταστροφής. Κάλυπτε επίσης, τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την προστασία της ζωής και της περιουσίας πριν τις καταστροφές σε οικιστικές περιοχές που είναι επιρρεπείς σε αυτές και τα οποία θέτουν τα θεμέλια ίδρυσης της Γενικής Διεύθυνσης Καταστροφών.
- **Νόμος 7126** περί Πολιτικής Άμυνας του 1959 ο οποίος συμπλήρωσε ένα σημαντικό κενό στον τομέα των καταστροφών αφού ρύθμιζε τις ενέργειες διάσωσης και πρώτων βοηθειών που πρέπει να διενεργούνται κατά τη διάρκεια τους και ίδρυσε τη Γενική Διεύθυνση Πολιτικής Άμυνας κάτω από την αρμοδιότητα του Υπουργείου Εσωτερικών.
- **Νόμος 7269** του 1959 που προσδιόρισε τις γενικές γραμμές για το τι πρέπει να παρέχεται μετά από μια καταστροφή, συμπεριλαμβανομένου της ανθρωπιστικής βοήθειας, της μετεγκατάστασης, της προσωρινής στέγασης, των κονδυλίων για τις καταστροφές, τα τραπεζικά δάνεια, τα κυβερνητικά δάνεια, κ.τ.λ.. Επίσης, όρισε τι είναι καταστροφή καθώς μέχρι τότε κάθε συμβάν έπρεπε να κηρυχτεί ως καταστροφή μέσω μιας νομοθετικής πράξης ή μιας απόφασης υπουργικού συμβουλίου.

Επίσης, το 1953 έγιναν διευθετήσεις για τις ασφάλειες πυρός και το 1954 ρυθμίστηκαν ζητήματα της συνεισφοράς του κοινού στις επιχειρήσεις πυρόσβεσης και η βοήθεια στα θύματα από τις πυρκαγιές (AFAD Strategic Plan 2013-2017; Gündoğdu, F.D., Unal, G.Z., 2012).

Η δεκαετία του 1960 σηματοδοτεί τη δημιουργία μιας πιο συστηματικής προσέγγισης για τις καταστροφές και χαρακτηρίζεται από έναν ενιαίο νόμο που ρυθμίζει το τι απαιτείται να γίνει μετά από καταστροφές. Το 1962, ένα διάταγμα εκδόθηκε για περιοχές επιρρεπείς σε καταστροφές. Το 1964, για πρώτη φορά μια Γενική Διεύθυνση ιδρύθηκε με μόνη αρμοδιότητα τις καταστροφές και με την ευθύνη της να καλύπτει όλες τις φάσεις του κύκλου καταστροφής. Το 1968, ο όρος «φυσική καταστροφή» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά σε ένα νέο διάταγμα με το χαρακτηριστικό τίτλο «Κήρυξη ορισμένων περιοχών ως Ζώνη Φυσικών Καταστροφών» (Gündoğdu, F.D., Unal, G.Z., 2012).

Από το 1980 και μετά δημιουργείται ένα νέο ιεραρχικό σύστημα για τη διαχείριση των καταστροφών. Το 1983 ιδρύθηκε η Γενική Διεύθυνση Καταστροφών και η εξέλιξη αυτή δείχνει ότι αναγνωρίστηκε η αναγκαιότητα της αντιμετώπισης και διαχείρισης των καταστροφών σε ένα υψηλότερο επίπεδο καθώς επίσης και η απαίτηση για πρόβλεψη και σχεδιασμό. Το 1988 δημιουργήθηκε ένας κανονισμός σχετικά με βασικές αρχές της διάσωσης της αποκατάστασης και του σχεδιασμού. Το 1992, ο σεισμός του Erzincan ήταν ένα σημείο καμπής στο Σύστημα Διαχείρισης Καταστροφών της Τουρκίας. Ως αποτέλεσμα της αξιολόγησης των αποτελεσμάτων του σεισμού αυτού, έγινε πλήρως αντιληπτό ότι οι καταστροφές προκαλούν επίσης μακροπρόθεσμες απώλειες σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο αφού για π.χ. αυξάνουν την ανεργία και τη μετανάστευση και ελαχιστοποιούν την παραγωγή. Έτσι, ο Ν.7269 του 1959 βελτιώθηκε για την αποκατάσταση των κοινωνικών και οικονομικών απωλειών μετά τις καταστροφές (AFAD Strategic Plan 2013-2017, 2012). Ακόμη, ο σεισμός στο Ντινάρ το 1995 ο οποίος κατέστρεψε την πλειοψηφία των κτιρίων της πόλης και προκάλεσε τεράστια οικονομική ζημία έριξε ξανά τα φώτα στο μετριασμό των καταστροφών.

5.4 Οι σεισμοί του 1999 και η κρίση του συστήματος διαχείρισης καταστροφών της Τουρκίας

Στο κεφάλαιο 3.3.1 έγινε αναφορά στις συνέπειες των σεισμών του 1999 στην περιοχή του Μαρμαρά, οι οποίες προκάλεσαν τις πιο σημαντικές καταστροφές που βίωσε ποτέ η Τουρκία. Σε σχέση με προηγούμενους σεισμούς, αυτό που κυρίως έκανε ξεχωριστούς τους συγκεκριμένους, ήταν ότι **α)** χτύπησαν περιοχές με μεγάλους πληθυσμούς και βαριά βιομηχανία, **β)** χτύπησαν οικιστικά κέντρα με έντονη και άναρχη οικοδόμηση και **γ)** επηρέασαν μια πολύ μεγάλη σε έκταση περιοχή.

Οι συνέπειες αυτών των σεισμών, αντίθετα από ότι συνέβη στην Ελλάδα, έθεσαν τεράστια πίεση στους αρμοδίους καθώς υπήρξαν προβλήματα σε όλα τα επίπεδα του συστήματος διαχείρισης της καταστροφής και τους ανάγκασαν να αρχίσουν μια σταδιακή αλλαγή του. Μέχρι το 1999, οι αρμόδιοι φορείς στην Τουρκία εισήγαγαν διάφορες γραμμικές πολιτικές για την αντιμετώπιση των καταστροφών αλλά, όπως αποδείχθηκε, με ανεπαρκή αποτελέσματα καθώς απέτυχαν να αναπτύξουν κάποια αξιοσημείωτη οργανωτική, τεχνική, αλλά και κοινωνική ικανότητα για μείωση της τρωτότητας. Το σύστημα διοίκησης αποδείχθηκε ανίκανο να ενοποιήσει διαφορετικές υπηρεσίες για τη μείωση του κινδύνου, ανεπαρκές στον σχεδιασμό και την ανταπόκριση στην καταστροφή και αναποτελεσματικό να εκμεταλλευτεί τις δυνατότητες των εθελοντών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων (Corbagioglu, S., 2006). Πιο συγκεκριμένα:

α) Προβλήματα συντονισμού

Οι συνέπειες του σεισμού ήταν τόσο μεγάλες που τις πρώτες ώρες η κρατική αντίδραση για τη διαχείριση της κατάστασης ήταν ουσιαστικά υποτυπώδης. Σε εθνικό επίπεδο συγκροτήθηκε σχετικά γρήγορα η Κεντρική Υπηρεσία Συντονισμού υπό τον Πρωθυπουργό και προσπάθησε να λειτουργήσει ως το όργανο που θα συγκέντρωνε όλες τις αρμοδιότητες και τις αποφάσεις πάνω του αλλά δεν κατάφερε να αντιληφθεί το πραγματικό μέγεθος της καταστροφής και να αντιδράσει ανάλογα. Το γεγονός επίσης, ότι το σύστημα πολιτικής προστασίας στηρίχθηκε για πρώτη φορά σε μεγάλο βαθμό στους εθελοντές και στους ιδιώτες εκθέτει μια ακόμη αδυναμία στην αντιμετώπιση των καταστροφών και προβλημάτισε τους υπευθύνους για τη βελτίωση του.

Πιθανότατα, το μέγεθος της καταστροφής ήταν τόσο μεγάλο που έκανε μη διαχειρίσιμο το συντονισμό των επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης¹³⁶ αλλά ακόμη και έτσι, ήταν μια πολύ θλιβερή δοκιμασία για τη χώρα, καθώς αποδείχτηκε η παντελής ανικανότητα της στην απόκριση σε καταστροφές μεγάλης κλίμακας. Κυρίαρχα ήταν τα προβλήματα της έλλειψης συντονισμού και της συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων κυβερνητικών οργάνων και φορέων που ήταν υπεύθυνοι για την ανακούφιση των πληγέντων.

Σύμφωνα με μελέτη των Altintas, H.K., και Delooz, H., που διεξήχθη την χρονική περίοδο Μαΐου-Ιουλίου 2001 σε 1076 άτομα από το προσωπικό της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας, της Υπηρεσίας ασθενοφόρων, της Πολιτικής Άμυνας και των ομάδων έρευνας και διάσωσης της Άγκυρας, που συμμετείχαν στην αντιμετώπιση των συνεπειών του σεισμού, βρέθηκε ότι τα

¹³⁶ Όπως υποσημείωση 24.

κυριότερα συστημικά προβλήματα που αντιμετώπισαν ήταν η διαχείριση και ο συντονισμός της κατάστασης, ενώ όσον αφορά τα προσωπικά τους προβλήματα, είχαν δυσκολίες σχετικά με τη διαμονή τους, την εναλλαγή των βαρδιών τους, τη διατροφή και την ασφάλειά τους.

Αυτήν την έλλειψη συντονισμού αποδεικνύει και η αναφορά του επικεφαλής της 1^{ης} Ε.Μ.Α.Κ., μετά την επιστροφή της ελληνικής αποστολής που βρέθηκε στο Ιζμίτ, στην οποία σημειώνεται η άσκοπη παραμονή τους για 3 ώρες στο αεροδρόμιο, αφού κανείς δεν ήταν σε θέση να τους πει σε ποιο σημείο θα μεταβούν (αντίστοιχα προβλήματα αντιμετώπισαν και τα υπόλοιπα ξένα διασωστικά συνεργεία) και, μόνο έπειτα από μεσολάβηση του Έλληνα πρόξενου αναχώρησαν για το προάστιο Avcılar που βρίσκεται 18 χιλ. από την Κωνσταντινούπολη, χωρίς αυτό να είναι σε γνώση ενός ενιαίου συντονιστικού κέντρου.

Στο χώρο όπου έμειναν δεν υπήρξε συνεργασία με Τούρκο αξιωματούχο και την επομένη άρχισαν μόνοι τους να ελέγχουν την περιοχή και τελικά να ανασύρουν 4 νεκρά άτομα αφού η συνεργασία με το συντονιστικό κέντρο ήταν αδύνατη. Στη συνέχεια, ζήτησαν από τους Τούρκους υπεύθυνους να τους δώσουν άδεια να μεταβούν σε άλλη περιοχή που η παρουσία τους θα ήταν χρήσιμη και μόνο μετά από παρέμβαση του πρόξενου, τους επιτράπη να μεταβούν στο Ιζμίτ αλλά χωρίς καμιά υποστήριξη για τη μεταφορά τους. Με τη βοήθεια ενός μέλους της εθελοντικής τουρκικής ομάδας AKUT βρέθηκε λεωφορείο για τη μεταφορά τους καθώς και διερμηνέας να τους συνοδεύσει και στις 20 Αυγούστου παρουσιάστηκαν στη βάση επιχειρήσεων στην περιοχή του Ιζμίτ. Χωρίς κανένα συντονισμό από ενιαίο κέντρο συνεργάστηκαν με πολίτες και εθελοντές και τελικά απελευθέρωσαν τον μικρό Guveng, τα ξημερώματα της 21^{ης} Αυγούστου.¹³⁷

Επίσης, προβλήματα συντονισμού δημιουργήθηκαν εξαιτίας της καταστροφής των δικτύων σταθερής και κινητής τηλεφωνίας που είχε σαν αποτέλεσμα τη δυσχέρεια του συντονισμού των επιχειρήσεων διάσωσης και διανομής της ανθρωπιστικής βοήθειας και εξαιτίας της μη καταγραφής της πραγματικής κατάστασης με αποτέλεσμα να μην υπάρχει αντικειμενική ιεράρχηση των αναγκών και ως εκ τούτου να υπάρχει κακή διανομή των πόρων (Λέκκας, Ε., 2000).

β) Δυσλειτουργία των Ομάδων Πολιτικής Άμυνας

Σύμφωνα με τις αναλύσεις της Γενικής Διεύθυνσης Πολιτικής Άμυνας, το σύστημα των ομάδων πολιτικής άμυνας στην περίπτωση του σεισμού του Ιζμίτ αποδείχθηκε εντελώς

¹³⁷ Υπ.αριθμ.2396 Φ.702.16/31-8-1999 έγγραφο 1^{ης} ΕΜΑΚ.

αναποτελεσματικό καθώς όποιος σχεδιασμός είχε γίνει προγενέστερα απέτυχε να καλύψει τις ανάγκες που δημιούργησε η καταστροφή. Συγκεκριμένα:¹³⁸

- ο αριθμός των επαρχιακών ομάδων που μπορούσε να κληθεί για βοήθεια δεν ήταν ο απαιτούμενος,
- οι επίστρατοι που προέρχονταν από άλλες επαρχίες δεν ήταν σε θέση να συγκεντρωθούν έγκαιρα, ήταν απρόθυμοι, ήταν λιγότεροι από ότι χρειαζόταν και δε διέθεταν κατάλληλη τεχνική υποστήριξη,
- οι επίστρατοι στην περιοχή της καταστροφής έγιναν και οι ίδιοι θύματα και
- η συμμετοχή των εθελοντών στις υπηρεσίες πολιτικής άμυνας ήταν ανεπαρκής

γ) Ανάδειξη θεσμικών προβλημάτων

Πέρα από τα άμεσα προβλήματα συντονισμού και συνεργασίας των θεσμικών φορέων που φωτογράφισαν την οργανωτική αναποτελεσματικότητα του τουρκικού κράτους, μια μεταγενέστερη διεθνής έρευνα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, εν γνώσει των αρχών, τα κτίρια κατασκευάζονταν πάνω σε ενεργά ρήγματα και σε περιοχές υψηλού κινδύνου χωρίς να λαμβάνονται τα απαραίτητα προληπτικά μέτρα. Σύμφωνα επίσης με μια μελέτη του Τεχνικού Πανεπιστημίου της Μέσης Ανατολής, το φαινόμενο αυτό είχε τις ρίζες του σε μια γενικότερη θεσμική αδυναμία του δημόσιου τομέα να ελέγχει την εφαρμογή των νόμων (Ozerdem, A., 1999). Παρά το γεγονός ότι υπήρχαν κανονισμοί για τις κατασκευές και πρόβλεψη για ελεγκτικούς μηχανισμούς, η εμπειρία στην Τουρκία έχει δείξει ότι αν δεν υπάρχει οικονομικό κίνητρο, οι κανονισμοί δεν εφαρμόζονται.

Λόγω έλλειψης σχεδίων ανασυγκρότησης παρατηρήθηκε μεγάλη έλλειψη οργάνωσης και καθυστέρηση στη λήψη μέτρων και δράσεων. Η μεγάλη έκταση και ένταση της καταστροφής δημιούργησε σύγχυση μεταξύ των εμπλεκομένων υπηρεσιών για τους τομείς ευθύνης. Παρά το γεγονός ότι υπήρχε καταγεγραμμένη εμπειρία από προηγούμενους σεισμούς και είχαν γίνει αναλύσεις και αξιολογήσεις και είχαν εξαχθεί κάποια συμπεράσματα, αυτά δεν πέρασαν ποτέ στις τοπικές κοινότητες (World Bank, 2005).

¹³⁸ Usta Hamdi Ahmet, Deputy General Director of General Directorate of Civil Defense of Turkey, Power Point Presentation, “Disaster Management in Turkey”.

δ) Οι εθελοντικές ομάδες και οι κινήσεις των πολιτών

Μετά από κάθε καταστροφικό χτύπημα στην Τουρκία, οι αρμόδιοι ζητούσαν από τους πολίτες να δείξουν υπομονή και αλληλεγγύη και αυτοί έβρισκαν τη δύναμη να ξεπερνάνε ή να παραβλέπουν τις ελλείψεις και τις αδυναμίες του συστήματος και να προσφέρουν ότι μπορούν για να προσπεραστούν οι δυσκολίες. Ωστόσο, αυτήν τη φορά η αίσθηση που αποκόμισαν οι ανώτεροι κεντρικοί φορείς ήταν διαφορετική καθώς οι πολίτες άρχισαν να μηνύουν τους κατασκευαστές των σπιτιών που καταστράφηκαν και να απαιτούν περισσότερα από ένα κράτος που δε φαινόταν ικανό να τους προστατεύσει. Οι πολίτες απαίτησαν να μάθουν γιατί τα δικά τους σπίτια κατέρρευσαν εντελώς, όταν κάποια από τα διπλανά τους έμειναν άθικτα. Γιατί πήρε τόσο χρόνο στις Αρχές να ανταποκριθούν σε βασικές τους ανάγκες όπως νερό, φαγητό και στέγαση. Γιατί πέρασαν άκαρπες οι πρώτες κρίσιμες ώρες για να οργανωθούν οι επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης. Ουσιαστικά, οι πρώτες 12 ώρες που είναι ο πλέον κρίσιμος και αποδοτικός χρόνος για αυτές σπαταλήθηκαν λόγω της ανεπάρκειας και ανικανότητας της Τουρκικής Πολιτικής Άμυνας που ανέλαβε αυτόν τον τομέα (Ozerdem, A., 1999).

Η δυσaráσκεια και τα παράπονα των πολιτών επιβεβαιώνονται και από την αναφορά του επικεφαλής της ελληνικής αποστολής στην οποία αναφέρεται ότι αναγκάστηκαν, με εντολή του τουρκικού στρατού, να αναχωρήσουν άμεσα από τη ναυτική βάση στο Ιζμίτ και μάλιστα λίγες ώρες μετά την απελευθέρωση του Guveng. Η επίσημη δικαιολογία ήταν πως χρειαζόταν το χώρο που είχε εγκατασταθεί η ελληνική αποστολή αλλά μετά από έντονο διάλογο ανάμεσά στον Τούρκο αξιωματικό που μετέφερε την εντολή και στον Έλληνα επικεφαλής διαπιστώθηκε πως η αιτία για την οποία έπρεπε να φύγουν ήταν πως δεν ήθελαν να φαίνονται σωστικά συνεργεία στην περιοχή αφού οι πολίτες διαμαρτύρονταν για τη διαχείριση της κατάστασης και ισχυρίζονταν πως ο τουρκικός στρατός χρησιμοποιεί τα σωστικά συνεργεία όχι με γνώμονα τις πραγματικές ανάγκες αλλά σύμφωνα με τις επιθυμίες του εκάστοτε επικεφαλής.¹³⁹

Το τουρκικό κράτος απέτυχε να ανταποκριθεί επαρκώς μετά το σεισμό. Αντίθετα, οι δραστηριότητες που ανέλαβαν διάφορες οργανώσεις πολιτών και αρκετές αυθόρμητες πρωτοβουλίες ιδιωτών ήταν μάλλον πιο αποτελεσματικές. Ως αποτέλεσμα, το κοινό στην Τουρκία αμφισβήτησε για πρώτη φορά το κράτος και τη λειτουργία των θεσμικών του οργάνων.

Πριν το σεισμό στο Ιζμίτ η εμπλοκή και εκπροσώπηση των τοπικών κοινωνιών καθώς και των τοπικών θεσμών ήταν περιορισμένη έως ανύπαρκτη. Συνήθως, όσοι πλήττονταν από φυσικές καταστροφές είχαν την πεποίθηση ότι η λήψη μέτρων για τον μετριασμό τους ήταν

¹³⁹ Υπ.αριθμ.2396 Φ.702.16/31-8-1999 έγγραφο 1^{ης} ΕΜΑΚ

ευθύνη των κρατικών αρχών ή του δήμου και σπάνια θεωρούσαν τον εαυτό τους ως παράγοντα που μπορεί να παίζει ένα ρόλο σε αυτό (Ozerdem, A., 1999).

5.5 Οι αλλαγές που έφερε ο σεισμός του Ιζμίτ στη διαχείριση των καταστροφών στην Τουρκία

Μετά το σεισμό του Μαρμαρά, οι πρωτοβουλίες των πολιτών και των ΜΜΕ έσπρωξαν τους κρατικούς αξιωματούχους να λάβουν σοβαρά υπόψη τη διαχείριση των καταστροφών και να προσπαθήσουν να ενσωματώσουν σε αυτήν, την πολύχρονη εμπειρία από τα σεισμικά χτυπήματα του παρελθόντος.

Λόγω της πολύ εκτεταμένης κάλυψης από τα ΜΜΕ, η πλειοψηφία των ανθρώπων στην Τουρκία παρακολούθησε τις συνέπειες του σεισμού στο Μαρμαρά από την τηλεόραση και ευαισθητοποιήθηκε από τις ζημιές και τις απώλειες. Επιπλέον, άρχισε να αλλάζει η άποψη πως άλλοι ήταν υπεύθυνοι για τη ζωή τους και πίστεψαν πως πρέπει να βασιστούν στον εαυτό τους και όχι μόνο στο κράτος (Karanci, N., Askit, B., 2000). Επίσης, το γεγονός ότι ο σεισμός επηρέασε την περιοχή στην οποία βρίσκονται τα κεντρικά γραφεία των περισσότερων ΜΜΕ της Τουρκίας φαίνεται να είναι καίριος παράγοντας ώστε αυτά να μην αλλάξουν στάση λίγο διάστημα μετά το σεισμό και να συνεχίσουν να απαιτούν μακροπρόθεσμες αλλαγές (Ozerdem, A., 1999).

Τελικά, οι συνέπειες του σεισμού ανέδειξαν τις περιορισμένες ικανότητες της Πολιτικής Άμυνας να παρέχει μια γρήγορη και αποτελεσματική ανταπόκριση στις ανάγκες των δοκιμαζόμενων πολιτών. Έτσι η κυβέρνηση κατάλαβε ότι ως πρώτη προτεραιότητα θα πρέπει να θέσει τη βελτίωση της ανεπαρκέστατης οργανωτικής δομής και ικανότητας των υπηρεσιών έκτακτης ανάγκης. Σε αυτό το πλαίσιο η διεθνής κοινότητα μπορούσε να αποδειχτεί ένα σπουδαίο εργαλείο καθώς η καλύτερη επένδυση για το μέλλον θα ήταν η συνεργασία με διεθνείς φορείς για: **α)** τη μετάδοση γνώσης μεθόδων διάσωσης και **β)** την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου σχεδίου προετοιμασίας και αντίδρασης στις καταστροφές στο οποίο θα ενσωματωθούν οι εθελοντές και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και θα προβλέπεται ενιαίος τρόπος συντονισμού όλων όσων βρίσκονται στο πεδίο της καταστροφής καθώς και η ενσωμάτωση της εισερχόμενης διεθνής βοήθειας.

Πιθανότατα, ο κ. Cem ήταν ο πρώτος κορυφαίος πολιτικός παράγοντας που αντιλήφθηκε πλήρως την ανάγκη για ριζική αλλαγή του συστήματος πολιτικής προστασίας στην Τουρκία και το ρόλο που θα μπορούσε να διαδραματίσει σε αυτό η συνεργασία με άλλες χώρες και διεθνείς οργανισμούς. Η διάθεσή του για συνεργασία με την Ελλάδα και η κοινή πρότασή του με τον

Έλληνα Υπουργό Εξωτερικών κ. Γ. Παπανδρέου για τη σύσταση της JHET SDRU, υπό το συντονισμό των Ηνωμένων Εθνών, ήταν μια μοναδική ευκαιρία, καθώς **α)** η Ελλάδα ήταν μια χώρα που διέτρεχε τους ίδιους κινδύνους με την Τουρκία από φυσικές καταστροφές, **β)** το κλίμα ήταν ιδανικό μετά τις ανταλλαγές διασωστικών ομάδων κατά τη διάρκεια των σεισμών του 1999, **γ)** με τη δημιουργία της ομάδας αυξανόταν η δυναμικότητα σε εξειδικευμένες διασωστικές ομάδες που είχαν λείψει από το σεισμό του Ιζμίτ, **δ)** συνεχιζόταν σε επίπεδο χαμηλής πολιτικής η «διπλωματία της καταστροφής», και κυρίως **ε)** η συνεργασία με τον ΟΗΕ θα έφερνε σε επαφή τους αρμόδιους με τις πλέον σύγχρονες πολιτικές αντιμετώπισης καταστροφών και θα αποτελούσε το τεχνικό εργαλείο μέσω του οποίου θα επιτυγχανόταν η απαραίτητη αλλαγή νοοτροπίας και η σταδιακή βελτίωση έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένα ενοποιημένο σύστημα διαχείρισης καταστροφών στην Τουρκία.

Στη διάρκεια μόλις ενός χρόνου μετά το σεισμό, 38 πράξεις, 28 διατάγματα, 6 κανονισμοί, 17 κοινοποιήσεις και 9 εγκύκλιοι που αφορούσαν τις καταστροφές έγιναν αποδεκτές. Σε όλες τις επαρχίες δημιουργήθηκαν Διευθύνσεις Πολιτικής Άμυνας και στους κυβερνήτες των επαρχιών δόθηκε η αρμοδιότητα να θεσπίσουν κανόνες για την παροχή πρώτων βοηθειών και τη δημιουργία ομάδων έρευνας και διάσωσης. Ακόμη, καθιερώθηκε η υποχρεωτική ασφάλιση των κτιρίων και θεσπίστηκαν αυστηροί κανόνες για τον έλεγχο της συμμόρφωσης των κτιρίων με τον κτιριακό κώδικα. Επιπρόσθετα, νομικές ρυθμίσεις έγιναν για τον έλεγχο της πιστοποίησης και επάρκειας των πολιτικών μηχανικών (Gündoğdu, F.D., Unal, G.Z., 2012).

Μετά το σεισμό «έτρεξαν» διάφορα προγράμματα ανασυγκρότησης και ανοικοδόμησης της περιοχής του Μαρμαρά. Ένα από αυτά, το οποίο συγχρηματοδοτήθηκε από την Παγκόσμια Τράπεζα είχε ως επιμέρους στόχο την ανάπτυξη ενός θεσμικού πλαισίου μετρίασης και διαχείρισης του κινδύνου από τις φυσικές καταστροφές. Ουσιαστικά, ήταν ένα σχέδιο αντιμετώπισης καταστροφών που περιελάμβανε Σύστημα Εθνικής Διαχείρισης Έκτακτων Αναγκών, ασφαλιστικό σύστημα κάλυψης ζημιών, σχεδιασμό χρήσεων γης και κτηματολόγιο (World Bank, 2005).

Ένα υψηλό επίπεδο θέλησης για εθελοντική συμμετοχή στην αντιμετώπιση των καταστροφών, αντικατοπτρίστηκε στην ευρύτερη συμμετοχή των πολιτών σε προγράμματα διαχείρισης που άρχισαν να τρέχουν τους επόμενους μήνες. Το σκεπτικό πίσω από αυτές τις ενέργειες είναι ότι οι πρώτες 72 ώρες μετά από μια καταστροφή είναι η πλέον κρίσιμη περίοδος για τις επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης και πως σε αυτήν την περίοδο οι κυβερνητικές υπηρεσίες είναι δύσκολο να έχουν αποτελεσματική κινητοποίηση και να καλύψουν όλες τις

ανάγκες. Κατά συνέπεια, την άμεση ανταπόκριση την αναλαμβάνει ο τοπικός πληθυσμός και οι γείτονες καθώς πάνω από το 90 τοις εκατό των σεισμόπληκτων διασώζονται από συγγενείς και γείτονες.¹⁴⁰ Αυτός ο σεισμός για άλλη μια φορά τόνισε την ανάγκη για μεγαλύτερη συμμετοχή των κοινοτήτων στη διαχείριση των καταστροφών και τη δημιουργία συμμαχιών μεταξύ των τοπικών κοινοτήτων, των κυβερνητικών φορέων, των δήμων, του ιδιωτικού τομέα, καθώς και των ΜΚΟ.

Στο Πανεπιστήμιο του Uludag, στην πόλη της Προύσας, κοντά στη σεισμόπληκτη περιοχή, δημιουργήθηκε ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης στον τομέα της διαχείρισης των καταστροφών για μέλη διάφορων μη κυβερνητικών οργανώσεων. Επίσης, σε πολλές γειτονιές υπήρξαν εκπαιδεύσεις πολιτών οι οποίοι μετά την εκπαίδευσή τους, καταχωρήθηκαν και ενσωματώθηκαν ως ομάδες γειτονιάς στην Πολιτική Άμυνα του Υπουργείου Εσωτερικών. Αυτό είχε τις ρίζες του στο άρθρο 11 του Ν.7126 του 1959 περί Πολιτικής Άμυνας, ο οποίος καθόριζε για πρώτη φορά ένα πλαίσιο για τη συμμετοχή κοινωνικών ομάδων σε μεγάλης κλίμακας κοινωνικές δράσεις. Το άρθρο 8 του εν λόγω νόμου άλλαξε το Δεκέμβριο του 1999 και υποχρέωνε όλους τους εθελοντές να συμβάλουν στη διαχείριση των καταστροφών κάτω από το συντονισμό και σύμφωνα με τις αρχές του Υπουργείου Εσωτερικών. Αυτό έλαβε περαιτέρω θεσμική υποστήριξη το επόμενο έτος με την ίδρυση της Γενικής Διεύθυνσης Διαχείρισης Καταστάσεων Έκτακτης Ανάγκης η οποία εκτός του συντονισμού των επιχειρήσεων διάσωσης, ανακούφισης και αποκατάστασης ήταν υπεύθυνη για τη μείωση των κινδύνων σε εθνικό επίπεδο καθώς και για την προετοιμασία, τον σχεδιασμό και την εκπαίδευση για τις καταστροφές (Ozerdem, A., 1999).

Περαιτέρω θεσμικές αλλαγές σε εθνικό επίπεδο έλαβαν χώρα με την ίδρυση του Συντονιστικού Κέντρου Καταστροφών στην Κωνσταντινούπολη, τον Αύγουστο του 2000, το οποίο βοήθησε, μεταξύ άλλων, να προετοιμαστεί το Γενικό Σχέδιο Σεισμού της Κωνσταντινούπολης που τελικά ολοκληρώθηκε τον Αύγουστο του 2003. Παρόλο που το σχέδιο ήταν φιλόδοξο και περιελάμβανε πολλές αλλαγές στο σχεδιασμό για τη μείωση του κινδύνου, τελικά, με το πέρασμα του χρόνου επικράτησαν τα μεγάλα συντεχνιακά συμφέροντα και οι συμβατικές μέθοδοι διαχείρισης που επικεντρώνονται στο συν καταστροφικό επίπεδο και υπονομεύτηκε η ολιστική διαχείριση του κινδύνου στην Κωνσταντινούπολη με αποτέλεσμα να γίνουν λιγότερα θετικά βήματα από τα αναμενόμενα (Balamir., M., 2007).

¹⁴⁰ Διαθέσιμο: <http://www.insarag.org/en/methodology/guidelines.html>, προσβάσιμο την 27^η Ιανουαρίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, η Τουρκία δεν ήταν επαρκώς προετοιμασμένη για να ανταποκριθεί στις επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης μετά το σεισμό του Ιζμίτ και ως αποτέλεσμα υποδέχτηκε στο έδαφός της πολλές αποστολές ομάδων διάσωσης από το εξωτερικό. Πέρα από τις όποιες δυσκολίες στην υποδοχή και το συντονισμό αυτών των ομάδων, αντιμετώπισε ένα σημαντικό πρόβλημα στη συνεργασία μαζί τους καθώς δεν υπήρχε οργανωμένο σχέδιο για χρησιμοποίηση διερμηνέων. Μετά το σεισμό και με τη συνεργασία της Υπηρεσίας Πολιτικής Άμυνας, Πανεπιστημιακών Μεταφραστικών Τμημάτων και του Συλλόγου Διερμηνέων της Τουρκίας δημιουργήθηκε ένα πρόγραμμα για την κοινή εκπαίδευση ατόμων που θα μπορούσαν να εργαστούν ως σύνδεσμοι, δίπλα στις ομάδες της διεθνής βοήθειας σε περίπτωση μελλοντικής ανάγκης. Ο στόχος της εκπαίδευσης ήταν να παρέχουν υπηρεσίες διερμηνείας και μετάφρασης κατά κύριο λόγο στις ομάδες έρευνας και διάσωσης, στην επικοινωνία τους με τους υπαλλήλους των εγχώριων φορέων πριν και μετά την άφιξή τους και κατά τη διάρκεια της έρευνας και διάσωσης. Επίσης, να παρέχουν αντίστοιχες υπηρεσίες στους εξουσιοδοτημένους οργανισμούς και τα ιδρύματα στις επικοινωνίες τους με τις αντίστοιχες διεθνείς μονάδες και οργανισμούς. Οι διεθνείς αυτοί οργανισμοί περιλαμβάνουν τον INSARAG, την UNDAC Team, το UN-OCHA, το UNDHA, τη FEMA, τη IFRC, το OSOCC (Dogan, A., Kahraman, R., 2011).

Η συγκεκριμένη πολιτική είναι από τις πάγιες τακτικές της διεθνής πρακτικής στην οργάνωση των ομάδων διάσωσης και στις αρχές για την υποδοχή της διεθνής συνδρομής και είναι μέρος της εκπαίδευσης του INSARAG και των ομάδων UNDAC.

Ένα μεγάλο κενό στις επικοινωνίες μετά το σεισμό οδήγησε, όπως είδαμε νωρίτερα, σε σύγχυση τις πρώτες κρίσιμες ώρες και ήταν ένας κρίσιμος παράγοντας για τον αναποτελεσματικό συντονισμό των υπηρεσιών. Για τους ειδικούς στο χώρο των καταστροφών οι επικοινωνίες και η πληροφορία είναι τα πλέον σημαντικά στοιχεία όχι μόνο για την αντιμετώπιση των συνεπειών του σεισμού αλλά και για την εκτίμηση του κινδύνου πριν την καταστροφή.

Έτσι, η επένδυση σε υποδομές κρίσιμες για την ασφάλεια της χώρας κρίθηκε αναγκαία και ιδιαίτερη σημασία δόθηκε στην ανάπτυξη και βελτίωση των δικτύων τηλεπικοινωνίας. Ως αποτέλεσμα, λίγα χρόνια μετά το σεισμό οι εταιρίες σταθερής και κινητής τηλεφωνίας συμπεριλήφθηκαν στους παράγοντες που διαμορφώνουν τα σχέδια διαχείρισης καταστροφών (Grath, Mc., F., 2013). Αυτές οι υποδομές έχουν βοηθήσει σημαντικά την Τουρκία να συμμετάσχει, τα χρόνια μετά τη συνεργασία με τον ΟΗΕ στα πλαίσια της JHET SDRU, με επιτυχία στο πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για τη Διεθνή Στρατηγική Μείωσης των

Καταστροφών (UNISDR) και να είναι μια από τις χώρες με τη μεγαλύτερη βελτίωση στην εκτίμηση και ανάλυση κινδύνου όπως επεσήμανε και η Paola Albritto, εκπρόσωπος της Ευρώπης για το συγκεκριμένο πρόγραμμα, σε επίσκεψή της στην Τουρκία το 2013.¹⁴¹

5.5.1 Οι θεσμικές αλλαγές στο τουρκικό σύστημα διαχείρισης καταστροφών

Μέχρι τους σεισμούς του 1999, το Σύστημα Διαχείρισης Καταστροφών της Τουρκίας ήταν κυρίως προσανατολισμένο στο μετα-καταστροφικό επίπεδο και δεν υπήρχε ουσιαστικά ανάλυση και προσπάθεια μείωσης του κινδύνου πριν η καταστροφή συμβεί. Υπήρχε πρόβλεψη στη νομοθεσία για το προ-καταστροφικό επίπεδο αλλά αυτή η πρόβλεψη ήταν μόνο σε θεωρητική βάση και δεν εφαρμοζόταν κανένα ουσιαστικό μέτρο μείωσης των συνεπειών μιας καταστροφής.

Για να καλυφθούν τα κενά που παρατηρήθηκαν στο συντονισμό των ενεργειών μετά το σεισμό, ιδρύθηκε το 2000 η Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Καταστάσεων Έκτακτης Ανάγκης της Τουρκίας. Ωστόσο, το γεγονός ότι οι τρεις κύριες οργανώσεις που ήταν υπεύθυνες για τη διαχείριση των καταστροφών ανήκαν σε διαφορετικά Υπουργεία (η Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Καταστάσεων Έκτακτης Ανάγκης της Τουρκίας ανήκε στον Πρωθυπουργό, η Γενική Διεύθυνση Καταστροφών ανήκε στο Υπουργείο Δημοσίων Έργων και Κατοικίας και η Γενική Διεύθυνση Πολιτικής Άμυνας ανήκε στο Υπουργείο Εσωτερικών), συνέχισε να προκαλεί προβλήματα, συγχύσεις και παρερμηνείες.¹⁴²

Έτσι, μια συνεργασία ακαδημαϊκών και τεχνικών Αρχών της χώρας ανέδειξε την ανάγκη για την ανάπτυξη ενός σχεδίου που θα κάλυπτε όλες τις φάσεις της καταστροφής και αυτό απαιτούσε και προϋπόθετε τόσο την επικαιροποίηση της νομοθεσίας όσο και τη διοικητική αναδιάρθρωση των υπηρεσιών που εμπλέκονται στη διαχείριση μιας κρίσης.¹⁴³

Το Τεχνικό Πανεπιστήμιο της Κωνσταντινούπολης πρότεινε τη δημιουργία ενός Υφυπουργείου για την εθνική διαχείριση των εκτάκτων αναγκών το οποίο θα υπάγεται άμεσα

¹⁴¹ Διαθέσιμο: <https://www.afad.gov.tr/EN/HaberDetay.aspx?ID=5&IcerikID=1011>, προσβάσιμο την 13^η Φεβρουαρίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

¹⁴² Disaster and Emergency Networks in Turkey, 2010, Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.udxf.nl/Turkish%20Emergency%20Nets.pdf>, προσβάσιμο την 16^η Φεβρουαρίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

¹⁴³ Διαθέσιμο: http://en.wikipedia.org/wiki/Disaster_and_Emergency_Management_Presidency, προσβάσιμο την 17^η Φεβρουαρίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

στον Πρωθυπουργό και στο Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας και το οποίο θα ενσωματώνει τις αρμοδιότητες ενός αριθμού Διευθύνσεων όπως, της Πολιτικής Άμυνας, του Σχεδιασμού Έκτακτης Ανάγκης, των Έργων για τις Καταστροφές, της Τοπικής Διακυβέρνησης, της Πυρόσβεσης-Διάσωσης και ενός νέου τμήματος για το Συντονισμό των Εθελοντικών Οργανώσεων (Ozderem, A., Jacoby, T., 2006). Υπήρχε πλέον διάχυτη η αντίληψη πως η χώρα χρειάζεται μια ενοποιημένη και ευπροσάρμοστη δομή διαχείρισης καταστροφών που θα είναι κεντρικά οργανωμένη αλλά θα είναι επίσης αποτελεσματική σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο με τη συμμετοχή και μη κυβερνητικών οργανισμών σε όλα τα επίπεδα (Unlu, A., Karucu, N., Sahin, B., 2010).

Τελικά, με το **N.5902** της 29/5/2009, ιδρύθηκε η Υπηρεσία Διαχείρισης Εκτάκτων Αναγκών και Καταστροφών της Προεδρίας της Τουρκίας (AFAD) ενώ καταργήθηκαν η Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Καταστάσεων Έκτακτης Ανάγκης, η Γενική Διεύθυνση Πολιτικής Άμυνας και η Γενική Διεύθυνση Υποθέσεων Καταστροφών. Τρία βασικά θεσμικά όργανα, με την πράξη που εγκρίθηκε από το Κοινοβούλιο και τέθηκε σε ισχύ τον Ιούνιο του 2009, ενοποιήθηκαν κάτω από μια ενιαία ανεξάρτητη αρχή που υπάγεται κατευθείαν στον Πρωθυπουργό και έχει βραχίονες σε τοπικό επίπεδο τις Επαρχιακές Διευθύνσεις Καταστροφών και Έκτακτης Ανάγκης που υπάγονται άμεσα στον Επαρχιακό Κυβερνήτη. Ο νόμος αντικατέστησε την παλαιά αντίληψη και προσέγγιση στη διαχείριση κρίσεων και εισήγαγε μια νέα νοοτροπία που έδινε προτεραιότητα στη διαχείριση του κινδύνου (AFAD Strategic Plan 2013-2017,2012).

Αυτή η εξέλιξη ήταν η πιο σημαντική στο Σύστημα Διαχείρισης Καταστροφών της χώρας καθώς, μεταξύ άλλων, εισήγαγε ένα σύστημα καταγραφής κάθε συμβάντος για την αποτύπωση των σφαλμάτων του συστήματος, τα προβλήματα στην εφαρμογή των δράσεων, παρέχοντας έτσι ένα λειτουργικό μηχανισμό επανασχεδιασμού και καλύτερης μελλοντικής αντίδρασης (Gündoğdu, F.D., Unal, G.Z., 2012).

Ο **N.5902/2009** ορίζει το κεντρικό και επαρχιακό επίπεδο δομής αυτής της νέας Αρχής. Σύμφωνα με αυτόν, υπάρχουν έξι υπηρεσίες σε κεντρικό επίπεδο, και συγκεκριμένα:

- Το Τμήμα Σχεδιασμού και Μετρίωσης των καταστροφών,
- το Τμήμα ανταπόκρισης,
- το Τμήμα Ανάκτησης,
- το Τμήμα Πολιτικής Άμυνας,
- το Τμήμα Σεισμού και

- το Τμήμα Διοικητικών Υποθέσεων

Επιπρόσθετα, δημιουργήθηκαν:

- Η Ανώτατη Επιτροπή για τη Διαχείριση Καταστροφών και Εκτάκτων Αναγκών,
- Η Επιτροπή Συντονισμού για Διαχείριση Καταστροφών και Εκτάκτων Αναγκών και
- Το Συμβουλευτικό Συμβούλιο Σεισμού

Ενεργά δίκτυα Πολιτικής Προστασίας όπως η Πολιτική Άμυνα, υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας, άλλοι κρατικοί φορείς, ο στρατός, ο Τουρκικός Σύλλογος Ραδιοερασιτεχνών, η Τουρκική Ερυθρά Ημισέληνος συνδέθηκαν άμεσα κάτω από την AFAD.¹⁴⁴

5.5.2 Συνεργασία με διεθνείς φορείς. Διμερείς-πολυμερείς συμφωνίες

Μετά το 1999, οι Τούρκοι αξιωματούχοι άρχισαν να φτιάχνουν ένα δίκτυο συνεργασίας με φορείς του εξωτερικού και σε αυτά τα πλαίσια οι υπηρεσίες Πολιτικής Προστασίας της Τουρκίας συνεργάστηκαν με πολλούς διεθνείς οργανισμούς. Κυρίως με το UN OCHA, το INSARAG, το NATO, το Euromed, UN ISDR, το Συμβούλιο της Ευρώπης, την Ευρωπαϊκή Ένωση, την Παγκόσμια Τράπεζα, το Επιχειρησιακό Συντονιστικό Κέντρο της Ευρώπης, τη Διεθνή Ομοσπονδία Ερυθρού Σταυρού και Ερυθράς Ημισελήνου, κ.α..¹⁴⁵ Αν και η Τουρκία δεν είναι ακόμη μέλος της Ε.Ε., τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει βήματα για την καθιέρωση ενός πλαισίου συμμετοχής της στον Κοινοτικό Μηχανισμό. Ως αποτέλεσμα, στις 6 Μαΐου 2015 η Τουρκία υπέγραψε με τον Επίτροπο Ανθρωπιστικής βοήθειας και Πολιτικής Προστασίας κ. Χ. Στυλιανίδη το Διοικητικό Μνημόνιο ένταξης συμμετέχουσας χώρας στον Ε.Μ.Π.Π. Ήδη, στα πλαίσια προγραμμάτων του Ευρωπαϊκού Οργανισμού «Ένωση Μεσογειακής Συνεργασίας» για την προετοιμασία και την ανταπόκριση στις καταστροφές, η Τουρκία συμμετέχει στο πρόγραμμα «IPA CP Cooperation Programme II 2013-2015, το οποίο αφορά την υλοποίηση δράσεων πολιτικής προστασίας για υποψήφιες και πιθανές υποψήφιες για ένταξη χώρες.¹⁴⁶

¹⁴⁴ Όπως υποσημείωση 141.

¹⁴⁵ Προφίλ της Τουρκίας στην ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Προστασίας. Διαθέσιμο: http://ec.europa.eu/echo/files/civil_protection/vademecum, προσβάσιμο την 3^η Φεβρουαρίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

¹⁴⁶ Ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Προστασίας για το πρόγραμμα IPA. Διαθέσιμο: http://www.ipacivilprotection.eu/cp_mechanism.html, προσβάσιμο την 3^η Φεβρουαρίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

Ακόμη, είναι σε ισχύ η συνεργασία της τουρκικής Πολιτικής Άμυνας με την ομοσπονδιακή γερμανική οργάνωση THW και την αντίστοιχη υπηρεσία της Γαλλίας στο πρόγραμμα: «Εκτίμηση των καλύτερων πρακτικών για τις επείγουσες ανάγκες».¹⁴⁷ Επιπρόσθετα, η τουρκική Μετεωρολογική Υπηρεσία με την υποστήριξη και χορηγία της Υπηρεσίας Εμπορίου και Ανάπτυξης των ΗΠΑ (USTDA) εκπόνησε μελέτη για την πρόγνωση των πλημμυρών και συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης και το 2010 υπεγράφη το "Πρωτόκολλο για την Πρόβλεψη και την Έγκαιρη Προειδοποίηση των Πλημμυρών» στο οποίο τον συντονισμό όλων των αρμόδιων και εμπλεκόμενων υπηρεσιών τον έχει η AFAD.¹⁴⁸

Διμερείς συμφωνίες για συνεργασία στον τομέα πολιτικής προστασίας

Όπως και στην περίπτωση της Ελλάδας, αμέσως μετά τους σεισμούς του 1999 υπήρξε αύξηση των διμερών συμφωνιών για συνεργασία στο χώρο των καταστροφών. Πιο συγκεκριμένα, πριν το σεισμό του Ιζμίτ υπήρχαν σε ισχύ δύο διμερείς συμφωνίες, με τη Βουλγαρία (1998) και την Ουγγαρία (1996) ενώ τη δεκαετία του 2000 το δίκτυο των διμερών διακρατικών συνεργασιών αναπτύχθηκε και πλέον συμπεριλαμβάνει:

- Τη συνεργασία με την Ελλάδα για τη σύσταση και ανάπτυξη της JHET SDRU με την υποστήριξη του UN OCHA,
- Τη Συμφωνία μεταξύ της Δημοκρατίας του Αζερμπαϊτζάν και της Δημοκρατίας της Τουρκίας για θέματα Διαχείρισης Καταστροφών που υπογράφηκε στις 9-8-2006 και τέθηκε σε ισχύ στις 22-1-2007,
- Τη Συμφωνία του Σεπτεμβρίου 2007 μεταξύ της Ρουμανίας και της Τουρκίας σχετικά με τη «Συνεργασία στον τομέα της πρόληψης, του περιορισμού και του μετριασμού των συνεπειών των καταστροφών» και
- Το Σύμφωνο που υπεγράφη το Μάιο του 2008 μεταξύ Τουρκίας και Π.Γ.Δ.Μ. για την πρόληψη των συνεπειών των καταστροφών.

Επίσης, είναι σε εξέλιξη οι διαδικασίες για υπογραφή συμφωνιών με την Αλβανία, την Βοσνία-Ερζεγοβίνη, τη Βουλγαρία, τη Γαλλία και τη Λευκορωσία.¹⁴⁹

¹⁴⁷ Usta Hamdi Ahmet, Deputy General Director of General Directorate of Civil Defense of Turkey, Power Point Presentation, "Disaster Management in Turkey".

¹⁴⁸ Διαθέσιμο: <http://ipacivilprotection.eu/turkey.html>, προσβάσιμο την 3^η Φεβρουαρίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

¹⁴⁹ Όπως υποσημείωση 145.

Πολυμερείς Συμφωνίες και Συνεργασίες

Από το 2001 είναι σε ισχύ η συμφωνία του Συμβουλίου Πολιτικού-Στρατιωτικού Σχεδιασμού Έκτακτης Ανάγκης για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη το οποίο είναι σε στενή συνεργασία με το πολιτικό σκέλος του NATO. Η συμφωνία για τη συνεργασία στην πρόληψη και την προετοιμασία σε περίπτωση φυσικών καταστροφών στη νοτιοανατολική Ευρώπη κυρώθηκε καταρχήν από τη Βουλγαρία, την Κροατία, την Π.Γ.Δ.Μ. και τη Ρουμανία ενώ από τον Ιούνιο του 2002 συμμετέχει και η Τουρκία.¹⁵⁰

5.5.3 Οι αλλαγές στις ομάδες έρευνας και διάσωσης της Τουρκίας

Σύμφωνα με τους Aydogdu, S. και Altintas, H.K., (2011) μετά το σεισμό σχηματίστηκαν πολλές κυβερνητικές και μη κυβερνητικές SAR. Στις κυβερνητικές ανήκουν 11 μονάδες, με τη μονάδα της Άγκυρας να έχει ιδρυθεί τον Αύγουστο του 1986, τις μονάδες της Κωνσταντινούπολη και του Ερζερούμ το 1996 ενώ άλλες οκτώ μονάδες λειτούργησαν τον Ιανουάριο του 2001 (Άδανα, Αφιόν Καραχισάρ, Προύσα, Ντιγιαρμπακίρ, Σμύρνη, Σαγγάριου, Σαμπούντα και Βαν). Εκείνη την περίοδο οι μονάδες είχαν αρκετές ελλείψεις και οι αρχές σχεδίαζαν με το πέρασμα του χρόνου να καλύψουν αυτά τα κενά μέσα από εκπαιδεύσεις και την εισαγωγή εμπειρίας και τεχνογνωσίας.

Επίσης, λόγω της αυξημένης ευαισθησίας του κόσμου, χιλιάδες πολίτες αιτήθηκαν να εκπαιδευτούν από την Υπηρεσία Πολιτικής Άμυνας. «Η Οδηγία σχετικά με τις Διαδικασίες Συμμετοχής στις Εθελοντικές Υπηρεσίες Πολιτικής Προστασίας.» τέθηκε σε ισχύ το Μάιο του 2000. Από τις εθελοντικές ομάδες που έχουν ενταχθεί στο σύστημα πολιτικής προστασίας του Υπουργείου Εσωτερικών, 17 αναπτύσσονται σε όλη τη χώρα και 94 δραστηριοποιούνται στην περιφέρειά τους. Είναι ενδεικτικό πως οι κοινές επιχειρήσεις των κρατικών και των εθελοντικών ομάδων πριν το σεισμό του Ιζμίτ ήταν 2 (το 1995 στο Ντινάρ και το 1998 στα Άδανα) ενώ από τον Αύγουστο του 1999 έως σήμερα υπήρξαν 8 από κοινού αποστολές με τις 5 από αυτές να είναι στο εξωτερικό (2001-Ελ Σαλβαδόρ και Ινδία, 2003 Αλγερία και Ιράν, 2005 Πακιστάν).¹⁵¹

Τον Ιανουάριο του 2001 σχηματίστηκε και η ομάδα έρευνας και διάσωσης της επαρχίας της Σμύρνης, η οποία αργότερα αποτέλεσε το τουρκικό εθνικό επιχειρησιακό σκέλος της JHET

¹⁵⁰ Συμφωνία του Συμβουλίου Πολιτικού-Στρατιωτικού Σχεδιασμού Έκτακτης Ανάγκης για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Εύρεση στις 12 Φεβρουαρίου 2015 στην ιστοσελίδα: <http://www.ifrc.org/Docs/idrl/N532EN.pdf>. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

¹⁵¹ Όπως υποσημείωση 147.

SDRU. Με την πάροδο του χρόνου και μέσα στο πλαίσιο των ευρύτερων αλλαγών στην αντίληψη για τη διαχείριση των συνεπειών μιας καταστροφής στην Τουρκία και καθώς οι αρμόδιοι άρχισαν να συνεργάζονται με άλλες χώρες και διεθνείς οργανισμούς, αντιλήφθηκαν πως επειδή οι ομάδες έρευνας και διάσωσης είναι περιορισμένες σε αριθμό και πολλές φορές χρειάζεται να συνεργαστούν ομάδες από διαφορετικές περιοχές και χώρες θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο να καθοριστούν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που θα έχει η κάθε μια από αυτές έτσι ώστε να μην τίθεται θέμα συνεργασίας και συντονισμού τους. Στο τρίπτυχο συνεργασίας της JHET SDRU (Ελλάδα-Τουρκία-OHE) ήταν ξεκάθαρο ότι η τυποποίηση της δομής, της λειτουργίας, του εξοπλισμού σύμφωνα με τα πρότυπα του INSARAG θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη.

Έτσι, σταδιακά άρχισαν να εφαρμόζονται κάποιες διεθνείς πρακτικές και μέχρι το 2009 το αποτέλεσμα ήταν το προσωπικό 5 ομάδων να κάνει περιοδικούς ιατρικούς ελέγχους ενώ τα μέλη όλων των ομάδων να έχει κάνει εμβόλια τετάνου και ηπατίτιδας. Επίσης, προσπάθειες έγιναν να εκπαιδευτεί το προσωπικό στο φωνητικό αλφάβητο και στα σήματα του INSARAG και τα μέλη των ομάδων πιστεύουν ότι η συμμετοχή σε διεθνείς ή ακόμα και σε διαπεριφερειακές ασκήσεις θα βελτιώνει σημαντικά τις ικανότητες τους (Aydogdu, S. και Altintas, H.K., 2011). Σε όλες αυτές τις εκπαιδεύσεις συμμετέχουν ενεργά τα μέλη της διασωστικής ομάδας της Σμύρνης, τα οποία έχουν παρακολουθήσει κοινές εκπαιδεύσεις με την 1^η ΕΜΑΚ και έχουν συμμετάσχει σε κοινές ασκήσεις υπό την εποπτεία στελεχών του OCHA.¹⁵² Οι μονάδες SAR συμμετέχουν σε ασκήσεις με επαρχιακές ομάδες πολιτικής άμυνας, ιατρικές υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης και ιατρικές ομάδες διάσωσης του στρατού. Κοινές ασκήσεις οργανώνονται επίσης με τις μονάδες SAR της πυροσβεστικής, τις τουρκικές μονάδες διάσωσης της Ερυθράς Ημισελήνου, τις μη-κυβερνητικές οργανώσεις διάσωσης, τους εθελοντές της γειτονιάς και τον Τουρκικό Σύλλογο των Ραδιοερασιτεχνών.¹⁵³ Ακόμη οι τουρκικές ομάδες διάσωσης εκπαιδεύουν εθελοντές και εθελοντικές ομάδες (Aydogdu, S. και Altintas, H.K., 2011) κάτι που αντίστοιχα γίνεται και από τις ελληνικές ΕΜΑΚ.

Τέλος, στο πλαίσιο της ένταξης των εθελοντικών ομάδων στον κυβερνητικό σχεδιασμό για τις καταστροφές αξιοσημείωτο είναι ότι η AKUT θα αποκτήσει εκπαιδευτικό κέντρο το οποίο θα χτιστεί σε χώρο που της παραχωρήθηκε από το δημόσιο, στο Ερζερούμ της ανατολικής Τουρκίας. Σκοπός του κέντρου θα είναι η εκπαίδευση και εξειδίκευση φοιτητών στη διαχείριση

¹⁵² Προσωπικές μαρτυρίες από συζητήσεις με μέλη της διασωστικής ομάδας της Σμύρνης.

¹⁵³ Όπως υποσημείωση 148.

καταστροφών και η ενημέρωση πολιτών σε αντίστοιχα θέματα.¹⁵⁴ Αυτό που πριν το 1999 ξεπερνούσε τις πρακτικές της Τουρκίας, στην οποία το «βαθύ κράτος» δεν άφηνε πολλά περιθώρια για δραστηριοποίηση εθελοντικών ομάδων και ιδιωτών, σήμερα είναι κεκτημένο.

Η εξέλιξη των τουρκικών ομάδων διάσωσης αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι η Τουρκία είναι μέλος και έχει σήμερα δηλωμένες 8 διασωστικές ομάδες έρευνας και διάσωσης στο INSARAG, από τις οποίες 2 είναι κυβερνητικές (η ομάδα της AFAD που εδρεύει στην Κωνσταντινούπολη και η ομάδα του Κέντρου Συντονισμού Καταστροφών του Μητροπολιτικού Δήμου της Κωνσταντινούπολης) και 6 μη κυβερνητικές οργανώσεις. Από αυτές οι 2 έχουν πιστοποιηθεί κατά INSARAG. Συγκεκριμένα το 2011 αξιολογήθηκε και πιστοποιήθηκε η εθελοντική ομάδα AKUT ως μεσαίας δυνατότητας ομάδα έρευνας και διάσωσης (Medium USAR Team) ενώ το 2012 πιστοποιήθηκε η κρατική ομάδα της AFAD με έδρα την Κωνσταντινούπολη στην κατηγορία «βαριά» (Heavy USAR Team).¹⁵⁵

¹⁵⁴ Ιστοσελίδα της ηλεκτρονικής εφημερίδας Hurriyet Daily News, άρθρο με τίτλο: “Disaster training center to be established in Erzurum”. Διαθέσιμο: <http://www.hurriyetdailynews.com/disaster-training-center-to-be-established-in-erzurum.aspx?pageID=238&nid=28730>, προσβάσιμο την 6^η Φεβρουαρίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

¹⁵⁵ Όπως υποσημείωση 130.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κλείνοντας την παρούσα εργασία θα γίνει μια προσπάθεια να διερευνηθούν τα αποτελέσματα που προέκυψαν από αυτήν σχετικά με τα αρχικά ερευνητικά ερωτήματα και ποιες προοπτικές δημιουργούν τα συμπεράσματά της.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται φανερό ότι η βιβλιογραφία (Comfort, L.K., 2000; Σαπουτζάκη, K., 2007; Δανδουλάκη, M., 2011) σαφέστατα υποστηρίζει πως ο χωρισμός των καταστροφών σε φυσικές ή ανθρωπογενής είναι δυσδιάκριτος και πως ακόμη και αυτές που προέρχονται από φυσικές αιτίες, δύσκολα θεωρούνται σήμερα ως ανεξάρτητες και αυθύπαρκτες, αφού προκαλούνται όταν οι φυσικές διεργασίες έρθουν σε αλληλεπίδραση με την ανθρώπινη δραστηριότητα και παρέμβαση. Είναι δηλαδή αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης του φυσικού και του ανθρώπινου περιβάλλοντος. Ουσιαστικά ένα φυσικό φαινόμενο μπορεί να γίνει επικίνδυνο μόνο για τις οργανωμένες κοινότητες μιας και όταν μιλάμε για τις επιπτώσεις και τις συνέπειες του, κυρίως αναφερόμαστε σε αυτές που επηρεάζουν το κοινωνικό σύστημα και τον οργανωμένο κοινωνικό ιστό. Η θέση που χτίζουμε τις πόλεις μας, ο σχεδιασμός και η κατασκευή των υποδομών δημιουργούν πλεονεκτήματα αλλά ταυτόχρονα και ευάλωτα σημεία σε περίπτωση που «χτυπηθούν» από ένα φυσικό φαινόμενο.

Όσον αφορά το αν και με ποιον τρόπο μπορούν οι φυσικές καταστροφές να επηρεάσουν τις διπλωματικές προσπάθειες και τις πολιτικές εξελίξεις σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, οι βιβλιογραφικές πηγές δείχνουν (Quarantelli and Dynes, 1976; Bhavnani, R., 2006; Brancati, D., 2007; Nelson, T., 2010; Kelman, I., 2003) ότι οι καταστροφές μπορεί να παρέχουν ένα «παράθυρο ευκαιρίας» και να επιταχύνουν την εμφάνιση νέων πολιτικών καθώς η διαχείριση των πόρων και οι ενέργειες στη φάση της άμεσης ανάγκης, απαιτούν πολιτικές διεργασίες με μια σειρά από παράγοντες και οι ενέργειες για την ανακούφιση από τις συνέπειες μιας καταστροφής μπορούν να φέρουν σε επαφή ακόμη και αντίπαλες πλευρές. Επιπλέον, τα προβλήματα στη μετα-καταστροφική περίοδο δημιουργούν νέες ατζέντες και απαιτήσεις από διάφορα γκρουπ συμπεριλαμβανομένων θρησκευτικών, κοινωνικών οργανώσεων και ομάδων οι οποίες μπορούν να ανασχηματίσουν μια κοινωνία.

Σχετικά με τη διπλωματία της καταστροφής και την επίδραση που μπορεί να έχει στις σχέσεις κρατών που παραδοσιακά είναι «εχθροί» φαίνεται ότι το έναυσμα για τη συζήτηση δόθηκε από το ρόλο της διπλωματίας στη σύγχρονη εποχή που σταδιακά αλλάζει και εξασκείται πλέον από ένα σύνθετο και περίπλοκο δίκτυο στο οποίο συμμετέχουν επίσημοι διπλωμάτες,

κρατικοί φορείς αλλά και μη κυβερνητικοί οργανισμοί και ιδιώτες. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η έρευνα για τη διπλωματία των καταστροφών ξεκίνησε από την πιθανή επίδραση που έχουν οι δράσεις όλων αυτών στη διαχείριση των τοπικών ή περιφερειακών καταστροφών και μέσω αυτών στις διακρατικές σχέσεις. Η «διπλωματία της καταστροφής» στηρίζεται ακριβώς στην υπόθεση ότι οι σχέσεις μεταξύ των κρατών διευθύνονται κυρίως με διαπραγματεύσεις ανάμεσα σε διπλωμάτες και προξένους αλλά επηρεάζονται και από δράσεις πολιτών, ΜΚΟ, ομάδες εθελοντών και επιστημόνων, κ.α.. Η έστω και προσωρινή αναστολή των ανθρώπινων προκαταλήψεων κατά τη διάρκεια των καταστροφών, προσφέρει μια ευκαιρία για αυτούς που διαμορφώνουν την πολιτική να επαναπροσδιορίσουν τις συγκρούσεις και τις σχέσεις τους με τις ανταγωνίστριες χώρες με μεγαλύτερη κατανόηση και να δημιουργήσουν ένα πιο δημιουργικό πλαίσιο κοινών στόχων, κάτω από την πίεση της έκθεσης σε κοινούς φυσικούς και τεχνολογικούς κινδύνους.

Μετά από χρόνια έρευνας πάνω στη «διπλωματία της καταστροφής» ο Kelman (2012), παραδέχεται ότι δεν είναι σε θέση να υποστηρίξει βάσιμα πως η βοήθεια μετά από μια καταστροφή θα οδηγήσει σε μακροπρόθεσμη συνεργασία σε τομείς που δεν σχετίζονται με αυτήν. Οι πιο πολλές περιπτώσεις δείχνουν ότι σε βάθος χρόνου αυτές οι προσπάθειες αποτυγχάνουν αν δεν έχουν πολιτικό υπόβαθρο. Τα ΜΜΕ, τα οποία μετά το σεισμό στο Ιζμίτ είχαν γεννήσει την ιδέα και υπερθεμάτιζαν για τη δυναμική της, τώρα φαίνεται να το αντιλαμβάνονται με διαφορετικό τρόπο καθώς τα τελευταία χρόνια σε άρθρα εφημερίδων που αναφέρονται στις τεταμένες σχέσεις κρατών (Ελλάδα – Τουρκία,¹⁵⁶ Ισραήλ – Τουρκία,¹⁵⁷ Ιαπωνία - Κίνα¹⁵⁸) που χτυπήθηκαν από μια φυσική καταστροφή, τονίζουν τα μικρά περιθώρια βελτίωσης των σχέσεων, αν δεν υπάρχει η ανάλογη πολιτική βούληση και υποστήριξη.

Μια σημαντική θέση, που επίσης φαίνεται να υποστηρίζεται από τη βιβλιογραφία, σχετικά με το θέμα της «διπλωματίας της καταστροφής», είναι ότι η αιτιατή σχέση ανάμεσα σε

¹⁵⁶ Άρθρο του Muzaffer Vatansever με τίτλο: “Turkish-Greek relations: One step forward, two steps back”, Διαθέσιμο: <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=turkish-greek-relations-one-step-forward-two-steps-back-2011-05-01>, προσβάσιμο την 20^η Ιανουαρίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

¹⁵⁷ Άρθρο δημοσιευμένο στο Israelity Blog. Διαθέσιμο: <http://israelity.com/2011/10/25/disaster-diplomacy-doesnt-get-off-the-ground-for-israel-turkey>, προσβάσιμο την 20^η Ιανουαρίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

¹⁵⁸ Διαθέσιμο: <http://www.theguardian.com/commentisfree/2011/oct/30/disaster-diplomacy-the-gift-horse>, προσβάσιμο την 28^η Ιανουαρίου 2015. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

μια καταστροφή και στη διαδικασία ειρήνης δεν είναι άμεση. Μια καταστροφή όμως μπορεί να δράσει σαν καταλύτης και να ωθήσει τις διπλωματικές προσπάθειες για συμφιλίωση, αυξάνοντας τις επαφές των επισήμων, εμπνέοντας αλληλεγγύη μέσω κοινών επιχειρήσεων ανακούφισης των πληγέντων και αναπτύσσοντας αισθήματα ανθρωπισμού σε όλα τα επίπεδα των αντίπαλων μερών.

Η διπλωματία κατά τη διάρκεια κρίσεων και καταστροφών έχει δείξει ότι οι τελευταίες μπορούν να έχουν έναν καταλυτικό ρόλο για δραματικές αλλαγές στα διεθνή ζητήματα αλλά δεν μπορούν να παράγουν νέα αποτελέσματα από μόνες τους και μπορεί στο τέλος να επιτύχουν μόνο μικρά οφέλη. Όσα αναφέρθηκαν για την ελληνοτουρκική προσέγγιση το επιβεβαιώνουν καθώς οι σεισμοί του 1999 δε δημιούργησαν νέα διπλωματία αλλά μάλλον έδρασαν καταλυτικά στην ήδη υπάρχουσα διαδικασία. Επέδρασαν όμως αρκετά για να υπάρξει μια επιτυχημένη συμφιλίωση. Οι σεισμοί του 1999 σε Τουρκία και Ελλάδα ήρθαν να συμπληρώσουν μια σειρά από γεγονότα που συνέβησαν νωρίτερα μέσα στο 1999 και είχαν ήδη χαράξει μια πορεία προσέγγισης. Μόλις 8 μήνες πριν τους σεισμούς, όταν η Τουρκία διακήρυξε ότι η Ελλάδα είναι χορηγός της τρομοκρατίας, κανείς δεν πίστευε πως θα μπορούσαν οι δύο χώρες να φτάσουν σε ένα φιλικό κλίμα επικοινωνίας. Μετά τους σεισμούς η μεγαλύτερη μεταστροφή συνέβη στο κοινωνικό επίπεδο και παρείχε μια μοναδική ευκαιρία για προσέγγιση.

Στην περίπτωση της Ελλάδας και της Τουρκίας η χρήση του όρου «διπλωματία της καταστροφής» δεν πρέπει να χρησιμοποιείται για να περιγράψει την προσέγγιση που έλαβε χώρα μεταξύ των δύο χωρών αλλά θα πρέπει να χρησιμοποιείται πιο ειδικά για να αποτυπώνει τον τρόπο που δύο λαοί ήρθαν κοντά παραμερίζοντας τις προκαταλήψεις τους. Αυτή η συναισθηματική προσέγγιση και αλληλοαποδοχή μεταξύ Τούρκων και Ελλήνων επέτρεψε στις κυβερνήσεις των δύο χωρών να υλοποιήσουν ένα πρόγραμμα που είχε από πριν τεθεί. Η «διπλωματία της καταστροφής» πρέπει να ειπωθεί σαν η διαδικασία που νομιμοποίησε στην κοινωνία την επίσημη διπλωματία που ήταν ήδη σε εξέλιξη και είχε ξεκινήσει νωρίτερα. Σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι έδωσε το έναυσμα για εγκαίνιαση μιας διαδικασίας συμφιλίωσης.

Χωρίς τους σεισμούς, κανείς δε θα τολμούσε στην Τουρκία να ξεχάσει το αρνητικό κλίμα μετά τη σύλληψη του Ocalan, στην ελληνική πρεσβεία στην Κέννα αλλά το να υποστηριχθεί ότι οι σεισμοί και τα γεγονότα που τους ακολούθησαν προκάλεσαν από μόνα τους την προσέγγιση είναι εκ των πραγμάτων λάθος και αποδυναμώνει τη βάση για τη διαδικασία συμφιλίωσης.

Η διαδικασία της «διπλωματίας της καταστροφής» ίσως τελικά κατέληξε να γίνει εμπόδιο στις προσπάθειες αυτών που χρόνια προσπαθούσαν αργά αλλά σταθερά να βάλουν τα θεμέλια για μια οριστική επίλυση των ελληνοτουρκικών θεμάτων. Το όραμα της προσέγγισης, εμπνευσμένο από τους δύο Υπουργούς Εξωτερικών, επιταχύνθηκε ως διαδικασία και τράβηξε όλα τα φώτα της δημοσιότητας πάνω του με αποτέλεσμα να αφήσει πίσω του ουσιαστικά ζητήματα άλυστα που, καθώς ο χρόνος περνούσε, βάρυναν τις ενέργειες και τα βήματα προς μια «καθαρή», οριστική και κοινά αποδεκτή λύση στα σοβαρά διμερή προβλήματα. Μια διαδικασία που δε θα την είχαν επηρεάσει οι σεισμοί και οι επακόλουθες καταλυτικές δράσεις θα ήταν μεν πολύ πιο αργή αλλά πιθανότατα θα είχε δώσει στους κυβερνώντες, την ευκαιρία να σχηματίσουν διακριτικά την ατζέντα και τη διαδοχή των γεγονότων, για μια βαθμιαία αποκλιμάκωση της έντασης και τον χρόνο ώστε οι όποιες αλλαγές να αφομοιωθούν σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο στις δύο χώρες. Οι σεισμοί «έτρεξαν» τα βήματα προσέγγισης και ως αποτέλεσμα έθεσαν τεράστιο βάρος πάνω στις δύο κυβερνήσεις που είχαν να διαχειριστούν εκτός των άλλων και την ήδη επηρεασμένη κοινή γνώμη.

Η έλλειψη αποδείξεων ωστόσο για τη σπουδαιότητα της «διπλωματίας της καταστροφής» δεν υποδεικνύει πως δεν πρέπει να αναλαμβάνονται δράσεις εν μέσω περιόδων κρίσης. Πάντα υπάρχει η πιθανότητα να ανοίξει ένα παράθυρο στη διπλωματία και άσχετα από τις αποτυχίες είναι τελικά καλύτερο να γίνονται ενεργές προσπάθειες για τη βελτίωση των συνθηκών παρά παθητικά να παρακολουθούνται τα γεγονότα καθώς εξελίσσονται.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να δούμε και την απόφαση των δύο Υπουργών Εξωτερικών, που αποτυπώθηκε στο ψήφισμα 54/30 της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ (22-11-1999) για τη σύσταση της Μεικτής Ελληνοτουρκικής Εφεδρικής Μονάδας Αντιμετώπισης Καταστροφών (JHET SDRU) που οδήγησε στην υπογραφή του σχετικού διμερούς πρωτοκόλλου στην Αθήνα στις 8/11/2001. Το πρωτόκολλο αυτό ήταν στα πρώτα που υπογράφηκαν μεταξύ των δύο χωρών και ήταν ένα δυνατό σημάδι ότι αν και είχαν περάσει δύο χρόνια από τους σεισμούς του 1999, ήταν ακόμη παρούσα η θετική ώθηση που αυτοί έδωσαν στις διπλωματικές και όχι μόνο σχέσεις των δύο χωρών κατά τη διάρκεια της καταστροφής.

Η μικτή μονάδα ήταν καλή ένδειξη για το βελτιωμένο μεταξύ τους κλίμα, όταν 3 χρόνια πριν ούτε θα τολμούσε να σκεφθεί κάποιος τέτοιες κοινές δράσεις. Η εμπιστοσύνη και η καλή θέληση που οικοδομήθηκαν από τις δύο κυβερνήσεις και τους λαούς τα τελευταία χρόνια και για τα οποία η «διπλωματία της καταστροφής» έπαιξε το ρόλο της ήταν απόδειξη ότι η διαδικασία συμφιλίωσης διευκολύνεται από τις ενέργειες σε μια κρίση.

Τα αίτια της πρότασης των Παπανδρέου και Cem για σύσταση της JHET SDRU πρέπει να αναζητηθούν στο κλίμα προσέγγισης και σε πολιτικούς –διπλωματικούς παράγοντες αλλά επίσης και στη διαίσθηση του Cem για το ρόλο που μια διεθνή συνεργασία υπό την επίβλεψη του Ο.Η.Ε. θα μπορούσε να διαδραματίσει στη διαδικασία για πλήρη αναδιάρθρωση του συστήματος διαχείρισης κρίσεων της Τουρκίας. Ήταν περισσότερο μια διπλωματική απόφαση που νομιμοποίησε το κλίμα που υπήρχε μετά τους σεισμούς αλλά η πορεία για να αποτελέσει ένα εργαλείο πεδίου θα είχε και επιχειρησιακά πλεονεκτήματα.

Οι διεργασίες που έλαβαν χώρα στο πλαίσιο της JHET SDRU, οι κοινές δράσεις της Μονάδας, η συνεργασία των αξιωματούχων και το τριμερές πρωτόκολλο (Ελλάδα - Τουρκία - ΟCHA) λειτούργησαν μέσα στο υφιστάμενο πολιτικό πλαίσιο και ακολούθησαν σε γενικές γραμμές τον τόνο που έδωσαν οι πολιτικές και διπλωματικές εξελίξεις ανάμεσα στα δύο κράτη την τελευταία δεκαπενταετία. Έτσι, μετά το 2011 που οι σχέσεις Αθήνας –Άγκυρας ουσιαστικά πάγωσαν, αφού δεν υπήρξε καμιά βελτίωση στα σοβαρά διμερή προβλήματά τους, δεν υπήρξε αντίστοιχα καμιά πρόοδος και στα θέματα της Κοινής Μονάδας. Ακόμη και στην περίπτωση του σεισμού της 23^{ης} Οκτωβρίου 2011, που χτύπησε την ανατολική Τουρκία, η Μονάδα δεν κινητοποιήθηκε. Τα πολιτικά συμφέροντα, για ακόμη μια φορά, υπερίσχυαν της διπλωματίας της καταστροφής και των ανθρωπιστικών αναγκών.

Ωστόσο, αν και οι κοινές δράσεις της Μονάδας σταμάτησαν, οι σχετικές με αυτή δραστηριότητες δημιούργησαν νέες εμπειρίες και άφησαν τα ίχνη τους και την παρακαταθήκη τους, αφού μετά τους σεισμούς του 1999 υπήρξαν αρκετές αλλαγές στα συστήματα Πολιτικής Προστασίας των δύο χωρών με τις πλέον σημαντικές να παρατηρούνται στην Τουρκία καθώς οι συνέπειες της καταστροφής ήταν πολύ μεγαλύτερες από ότι στην Ελλάδα. Ο σεισμοί ξεκίνησαν την σταδιακή αναμόρφωση των συστημάτων διαχείρισης καταστροφών αλλά οι αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν είναι και αντανάκλασεις της συνεργασίας των δύο χωρών στα πλαίσια της JHET SDRU καθώς και της αλληλεπίδρασής τους με το ΟCHA στα πλαίσια της τριμερούς συνεργασίας για τη σύσταση και ανάπτυξη της μικτής ομάδας.

Κυρίως, η αλληλεπίδραση με το Γραφείο για το Συντονισμό των Ανθρωπιστικών Υποθέσεων (ΟCHA) του ΟΗΕ, άλλαξε την αντίληψη των αρμόδιων αξιωματούχων και τους έπεισε πως μια καταστροφή δημιουργεί συνθήκες που γρήγορα εξαντλούν και ξεπερνούν τις τοπικές ή ακόμα και τις εθνικές δυνατότητες για την αντιμετώπιση των συνεπειών της. Η συνεργασία των φορέων πολιτικής προστασίας με το ΟCHA και τα συγκεκριμένα επακόλουθα που αυτή δημιούργησε όπως η νέα αντίληψη για την καταστροφή και την αντιμετώπισή της στο σύγχρονο περιβάλλον, η ενσωμάτωση μη κυβερνητικών οργανισμών στο σχεδιασμό, οι νέες

διεθνείς συμφωνίες, η αλλαγή στη δομή των επιχειρησιακών μονάδων, η νέα φιλοσοφία στην εκπαίδευση και τη λειτουργία αυτών των μονάδων, κ.α., δείχνουν ότι σε όλο το φάσμα της Πολιτικής Προστασίας στις δύο χώρες υπήρξε μια αλλαγή σκέψης και μια νέα αντίληψη για τα ζητήματα που σχετίζονται με την προστασία του πολίτη και του περιβάλλοντος στο σύγχρονο κόσμο. Ξεκινώντας από τα στελέχη που σχεδιάζουν αυτήν την πολιτική σε στρατηγικό επίπεδο έως τους ανθρώπους που παίρνουν τις αποφάσεις στο επιχειρησιακό και μέχρι το προσωπικό που εφαρμόζει αυτές τις αποφάσεις στο τακτικό επίπεδο φαίνεται ότι επικράτησε μια νέα νοοτροπία στην αντιμετώπιση των καταστροφών.

Ο στόχος ήταν και είναι η εγκατάσταση ενός ενοποιημένου συστήματος διαχείρισης καταστροφών με επίκεντρο την ανάλυση κινδύνου και με την αποκτηθείσα εμπειρία να ενσωματώνεται κάθε φορά στο σύστημα ώστε ο κύκλος διαχείρισης κινδύνου καταστροφής να είναι πιο αποτελεσματικός. Αυτό είναι ένα σύστημα ολοκληρωμένης διαχείρισης των καταστροφών το οποίο είναι πολυδιάστατο και αποτελείται από πολλούς φορείς ενώ απαιτεί εξειδίκευση και ικανότητα για να διασφαλίσει την αποτελεσματική λειτουργία όλων των φορέων και των λειτουργιών τους. Η διεθνής εμπειρία έχει δείξει ότι μια καταστροφή μπορεί πολύ εύκολα να ξεπεράσει τις δυνατότητες μιας χώρας να αντιδράσει αποτελεσματικά για να αντιμετωπίσει τις συνέπειες της και αυτό οδηγεί στην απαίτηση για ανάπτυξη συντονισμένης διεθνής βοήθειας. Ένα σύστημα λοιπόν πρέπει να είναι από πριν σχεδιασμένο και έτοιμο να τεθεί σε εφαρμογή, για να εκτιμηθεί η ανάγκη για πρόσθετη βοήθεια, για τον τρόπο υποβολής ενός άμεσου και λεπτομερούς αιτήματος για να ζητηθεί αυτή η βοήθεια, για τη διαχείριση και το συντονισμό της.

Η γνωριμία με τη Διεθνή Συμβουλευτική Ομάδα Έρευνας και Διάσωσης (**INSARAG**), την ομάδα των Ηνωμένων Εθνών για την αξιολόγηση και τον συντονισμό των καταστροφών (**UNDAC**) και την ηλεκτρονική πλατφόρμα για την ανταλλαγή έγκυρων και έγκαιρων πληροφοριών (**Virtual-On Site Operation Coordination Centre**) είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας νέας αντίληψης για την αντιμετώπιση των καταστροφών στην οποία κυριαρχούσε η ανάπτυξη ενός μηχανισμού ανταπόκρισης που θα ακολουθεί πρότυπα που να είναι συνεπή με τις διεθνείς διαδικασίες και που θα μπορεί να ενσωματώσει τις τοπικές υπηρεσίες, τις ειδικές ομάδες των Ε.Μ.Α.Κ., τις διεθνείς διασωστικές ομάδες και όλους τους άλλους φορείς σε ένα ενοποιημένο διοικητικό και επιχειρησιακό πλαίσιο εντός του οποίου θα μπορούν αποτελεσματικά να χρησιμοποιηθούν και να συνεργαστούν όλοι οι παραπάνω.

Η ένταξη των δύο χωρών στα πλαίσια της πολιτικής του ΟΗΕ για τη μείωση των καταστροφών, οι διακρατικές συμφωνίες και τα πρωτόκολλα που υπέγραψαν για συνεργασία σε

περίπτωση έκτακτης ανάγκης, η εκπαίδευση στη διαδικασία παροχής και λήψης της διεθνούς βοήθειας, ο καθορισμός της δομής των ομάδων διάσωσης είναι μερικά από τα αποτελέσματα που είχαν οι διεργασίες στα πλαίσια της JHET SDRU και οι οποίες άφησαν ανεξίτηλα τα ίχνη τους στον τρόπο που οι αρμόδιοι αξιωματούχοι και στις δύο χώρες αντιλαμβάνονται πλέον τη διαχείριση μιας καταστροφής.

Τελευταίο αλλά πιθανότατα το πιο σημαντικό κληροδότημα των κοινών δράσεων της JHET SDRU είναι η γνωριμία σε προσωπικό επίπεδο των ανθρώπων που όταν χρειαστεί θα βρεθούν δίπλα-δίπλα στο πεδίο των επιχειρήσεων προσπαθώντας να σώσουν τις ζωές συνανθρώπων τους. Αναμφίβολα, το κοινό πλαίσιο λειτουργίας, η κοινή τακτική και οι ίδιες μέθοδοι παίζουν σημαντικό ρόλο στο επιχειρησιακό επίπεδο αλλά αυτό που είναι αναντικατάστατο στις προσπάθειες συνεργασίας και συντονισμού διαφορετικών ομάδων στο χώρο της καταστροφής είναι η προσωπική γνωριμία, η φιλική επαφή, η σχέση εμπιστοσύνης που στηρίζεται σε μια παλιότερη συνεργασία και η οποία ευτυχώς δεν επηρεάζεται από την πολιτική και τη διπλωματία.

Είναι βέβαιο ότι το τριμερές Μνημόνιο Συνεργασίας (Ελλάδα – Τουρκία – ΟΗΕ/ΟCHA) και οι δράσεις που επακολούθησαν της κύρωσης του και της σύστασης της μονάδας έστρεψαν το βλέμμα όλων των εμπλεκομένων στο νέο διεθνές περιβάλλον και τις πολύπλοκες απαιτήσεις του. Υπήρξαν αξιοσημείωτες αλλαγές και μια σύγκλιση με τα διεθνή πρότυπα και πρακτικές που ακολουθούνται σε όλη την κλίμακα ανταπόκρισης μετά από ένα καταστροφικό γεγονός. Ως συνέπεια αυτού αλλά και της ένταξης της Ελλάδας στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Πολιτικής Προστασίας και της συνεργασίας της Τουρκίας με αυτόν, αρκετές αλλαγές έχουν πραγματοποιηθεί σε όλα τα επίπεδα άσκησης πολιτικής προστασίας αλλά πολλά περισσότερα έχουν να γίνουν στη συνέχεια. Η αλλαγή στη θεώρηση των σχετικών με την πολιτική προστασία θεμάτων είναι ένα πρώτο και πολύ σημαντικό βήμα αλλά αν δε θέλουμε αυτή η αλλαγή να παραμείνει κενό γράμμα θα πρέπει να μην επαναπαυτούμε σε αυτό χωρίς προσπάθεια εξέλιξης και προσαρμογής στα καινούργια δεδομένα που φέρνουν οι κοινοί κίνδυνοι στο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον που ζούμε.

Οι δράσεις της JHET SDRU έχουν σταματήσει από τον Απρίλιο του 2011 και το πολιτικό κλίμα ανάμεσα σε Άγκυρα και Αθήνα είναι σήμερα μάλλον ψυχρό αλλά υπάρχουν εξελίξεις που τρέχουν και που διαμορφώνουν ένα ευνοϊκό πλαίσιο για νέες συνεργασίες στον τομέα της πολιτικής προστασίας που μακροπρόθεσμα θα έδιναν στις δύο χώρες ένα σημείο δημιουργικής επαφής και συνεργασίας.

Είναι χαρακτηριστικό ότι ενόψει της αύξησης του αριθμού και της σοβαρότητας των καταστροφών τα τελευταία χρόνια και λόγω της αναμενόμενης πολυπλοκότητας τους λόγω και της κλιματικής αλλαγής, η Ε.Ε. προσπαθεί να προσαρμοστεί στις τρέχουσες και στις μελλοντικές εξελίξεις. Έτσι, η νέα ευρωπαϊκή νομοθεσία που εκφράζεται με την απόφαση **αριθμ.1313/2013/ΕΕ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17^{ης} Δεκεμβρίου 2013 περί μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης και η οποία εφαρμόζεται από την 1^η Ιανουαρίου 2014, έχει στόχο την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ της Ένωσης και των κρατών μελών, των υπό προσχώρηση χωρών, των υποψήφιων και των δυνάμει υποψήφιων χωρών με σκοπό τη διευκόλυνση του συντονισμού και τη βελτίωση των συστημάτων πρόληψης, ετοιμότητας και αντιμετώπισης φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών.

Επίσης, στις 6 Μαΐου 2015 η Τουρκία υπέγραψε με τον Επίτροπο Ανθρωπιστικής βοήθειας και Πολιτικής Προστασίας κ. Χ. Στυλιανίδη το Διοικητικό Μνημόνιο ένταξης συμμετέχουσας χώρας στον Ε.Μ.Π.Π.

Ίσως αυτές οι εξελίξεις αποτελούν μοναδική ευκαιρία για την επανεκκίνηση της κοινής ελληνοτουρκικής μονάδας και τη διεύρυνση των προοπτικών της Ελλάδας και της Τουρκίας στα θέματα πολιτικής προστασίας. Το νέο κείμενο νομοθεσίας (1313/2013/ΕΕ) μεταξύ άλλων, παρέχει αυξημένες χρηματοδοτικές δυνατότητες και εισάγει τις Πολυεθνικές Μονάδες για τη δημιουργία των οποίων απαιτείται προηγουμένως η υπογραφή Μνημονίου Κατανόησης (MoU) μεταξύ των χωρών που παρέχουν πόρους για τη σύστασή τους.

Ο στόχος των Ευρωπαίων αξιωματούχων για πολυεθνικές ομάδες με προαπαιτούμενο την υπογραφή Μνημονίου Κατανόησης είναι ήδη σε ισχύ στην περίπτωση της JHET SDRU. Ακόμη, στην περιοχή των Βαλκανίων δηλωμένες Μονάδες στο CECIS για έρευνα και διάσωση σε αστικό περιβάλλον είναι οι δύο ελληνικές και μία βουλγαρική και αυτές υπό περιστάσεις μέτριας σοβαρότητας. Μια πιθανή εγγραφή της JHET SDRU στην ευρωπαϊκή δεξαμενή πόρων, με βάση τις δυνατότητές της, θα αποτελέσει τη μοναδική διασωστική μονάδα ικανή να ανταπεξέλθει σε εξαιρετικά δυσχερείς περιστάσεις στην ευρύτερη περιοχή, κάτι που θα ήταν πλεονέκτημα στην απορρόφηση πόρων από τις επιλέξιμες κοινοτικές δαπάνες που στην περίπτωση των πολυεθνικών μονάδων είναι οι εκπαιδεύσεις και οι ασκήσεις για τη διασφάλιση της διαλειτουργικότητας.

Η ένταξη της JHET SDRU στο σύγχρονο πλαίσιο εξελίξεων μπορεί να δώσει νέα δυναμική στους θεσμούς πολιτικής προστασίας των δύο χωρών για να εξαντλήσουν τα οφέλη που η συνεργασία τους θα μπορούσε να αποφέρει στο συγκεκριμένο χώρο. Ταυτόχρονα θα αποτελούσε ένα σημείο επαφής και επαναπροσέγγισης σε ζητήματα «χαμηλής» πολιτικής με την

ελπίδα ότι αυτό θα είχε μακροπρόθεσμες θετικές εξελίξεις και στα σοβαρά διμερή προβλήματα. Μπορεί η διπλωματία των καταστροφών να έχει συνήθως μικρά και βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα αλλά όταν μας δίνεται η ευκαιρία να την εκμεταλλευτούμε πρέπει πάντα να είμαστε εκεί και να εξαντλούμε τα όποια οφέλη της.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

1. AFAD Strategic Plan 2013-2017, (2012). Εύρεση στις 8 Φεβρουαρίου 2015 στην ιστοσελίδα: <https://www.afad.gov.tr/en/IcerikListele.aspx?ID=159>. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.
2. Akcinaroglu, S., DiCicco, M.J., and Radziszewski, E., 2010, “*Avalanches and Olive Branches: A Multimethod Analysis of Disasters and Peacemaking in Interstate Rivalries*”, Political Research Quarterly, University of Utah, pp. 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10.
3. Alexander, D., 2002, “*Planning for post-disaster reconstruction*”, Roulledge, London, pp. 1-12.
4. Altintas, H.K., Delooz, H., 2001, επιστημονικό άρθρο με τίτλο: “*The problems faced by three government disaster response teams of Ankara city during the Marmara earthquake - 1999 response*”, published in Research Gate, pp. 95-101.
5. Aydogdu, S., Altintas, H.K., 2011, “*Characteristics of Civil Defense Search and Rescue Units, Turkey, 2008-2009*”. Published in Iran Red Crescent Medicine Journal, pp.651-659.
6. Balamir., M., 2007, «*Ο σεισμικός κίνδυνος και ο αστικός σχεδιασμός για τη μείωσή του-Η περίπτωση της Istanbul*», σελ 227-281, στο Σαπουτζάκη Κ., (επιμέλεια - μεταφράσεις), «*Το αύριο εν κινδύνω, Φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές στην Ευρώπη και στην Ελλάδα*», εκδόσεις GUTENBERG.
7. Bhavnani, R., 2006, “*Natural Disaster Conflicts*”, Harvard University, Cambridge, Massachusetts, pp. 8, 16, 17, 39.
8. Berridge, G.R., Soper, K.,M., and Otte, T., G., 2001, “*Diplomatic Theory from Machiavelli to Kissinger*”, Palgrave Macmillan, pp. 1-203.
9. Berridge, G.R., 2005, “*Diplomacy: Theory and Practice*”, Palgrave Macmillan, Third edition, pp. 1-242.
10. Bolukbasi, S., 1992, “*The Turco-Greek Disputes*”, in Clement H. Dodd, ed., Turkish Foreign Policy, New Prospects, Huntingdon, The Eothen Press.
11. Brancati, D., 2007, “*Political aftershocks: The impact of earthquakes on intrastate conflict*”, Journal of Conflict Resolution, 51:715-43.
12. Christodoulaki, K., Ikonomaki, M., and Genco Orkum, 2000, “*Greek-Turkish rapprochement: The role of decision makers*”, Article published by “La stampa”, July 2000.

13. Comfort, L.K., 2000, "*Disaster: Agent of Diplomacy or Change in International Affairs;*", University of Pittsburgh, USA, Working Paper 2000-18, pp.3, Submitted to the Cambridge Review of International Affairs, July 23, 2000.
14. Corbacioglu, S., 2006, "*The Organizational structure of Turkish Disaster Management: A Critical Evaluation*", pp. 59-79.
15. Couloumbis, T., and Veremis, T., 1999, "*Greece and the Balkans: A critical review*", The International Security Review, 2000, Royal United Services Institute, London.
16. Dogan, A., Kahraman, R., 2011, "*Emergency and Disaster Interpreting in Turkey: Ten Years of a Unique Endeavour*", Journal of faculty of letters.
17. Dove, M.R., and Khan, M.H., "*Competing Constructions of Calamity: The April 1991 Bangladesh Cyclone*", Published in: Population and Environment: A Journal of Interdisciplinary Studies, vol. 16, no. 5, May 1995, pp. 445-471.
18. Drury, C. and Olson, S., 1998, "*Disaster and Political Unrest: An Empirical Investigation, Journal of Contingencies and Crisis Management*", Volume 6, Issue 3, September 1998, pages 153-161.
19. Dynes, Russell R. 2006, "*Social Capital Dealing with Community emergencies*", Διαθέσιμο: <http://hdl.handle.net/10945/25095>, προσβάσιμο την 31 Μαρτίου 2014.
20. Ganapati, E., Kelman, I., and Koukis, T., 2010, "*Analyzing Greek-Turkish Disaster-Related Cooperation: A Disaster Diplomacy Perspective*".
21. Gleditsch, P.N., 1998, "*Armed Conflict and the Environment: A Critique of the Literature, Journal Of Peace Research*", May 1998, Volume 35, No 3.
22. Haas, E. R., 1990, "*When Knowledge is Power: Three Models of Change in International Organizations*", Berkeley: University of California Press.
23. Halloway, A., 2006, Academic Journal Article, "*Drought Emergency, Yes...Drought Disaster, No: Southern Africa 1991-93*" in Kelman I., "Acting on Disaster Diplomacy" Cambridge Review of International Affairs, Vol.59, No.2, Spring-Summer 2006.
24. Heraclides, A., 2004, "*The Greek-Turkish conflict: Towards resolution and reconciliation*", In Turkish-Greek relations: The security dilemma in the Aegean, ed. Mustafa Aydin and Kostas Ifantis, 67-94. New York: Routledge.
25. Heraclides, A., 2005, "*The Greek-Turkish Conflict: Towards Resolution and Reconciliation*".
26. Grath, Mc., F., 2013 "*Preparing for Disaster: An Analysis of Turkcell's Disaster Management System*".
27. Gündoğdu, F.D., Unal, G.Z., (2012) "*Evolution of the Concept of Disaster Management in Turkey within the Context of "Disaster"*".

28. Karanci, N., Askit, B., 2000, "*Building Disaster-Resistant Communities: Lessons Learned from Past Earthquakes in Turkey and Suggestions for the Future*", Journal Article, International Journal Mass Emergency Disasters, pp 403-416.
29. Kelman, I. and Koukis, T., 2000, "*Disaster Diplomacy*", Special section in Cambridge Review of International Affairs, XIV(1): 214-294.
30. Kelman, I., 2003, "*Beyond Disaster, Beyond Diplomacy*" στο Pelling M. (επιμ.), Natural Disasters and Development in a Globalizing World, Routledge, London, New York, pp.110-123.
31. Kelman, I., 2006, "*Disaster Diplomacy: Hope Despite Evidence?*", <http://www.worldwatch.org/node/4733> and Disaster Diplomacy, <http://www.disasterdiplomacy.org/>.
32. Kelmann, I., 2006, "*Acting on Disaster Diplomacy*", Journal of International Affairs, Vol.59, No 2.
33. Kelman, I., 2007, "*Disaster Diplomacy: Hurricane Katrina*".
34. Kelman, I., 2012, "*Disaster Diplomacy: How disasters Affect Peace and Conflict*".
35. Ker-Lindsay, J., 2000, "*Greek-Turkish rapprochement: the impact of 'disaster diplomacy'*?" Cambridge Review of International Affairs, 14 (1), 2000, pp. 215-232.
36. Ker-Lindsay, J., 2007, "*Crisis and conciliation: A year of rapprochement between Greece and Turkey*", London: I. B. Tauris.
37. Kotsiaros, A., 2006, "*The EU candidacy of Turkey: implications and challenges of the 'Europeanization' process for the Greek Turkish relations*", Political Studies Association, 56th Annual Conference.
38. Koukoudakis, G., 2006, "*The Role of Citizens in the Current Greek-Turkish Rapprochement*", Paper for the 56th Annual Conference of Political Studies Association.
39. Kranidiotis, G., 1999, "*Greek Foreign Policy*", Athens.
40. Liatgovas, P., 2004, "*The Economic Imperative: Prospects for Trade Integration and Business Cooperation*", pp. 145-161, in Mustafa Audin and Kostas Ifantis (ed), "*Turkish Greek Relations*", Routledge, 2004, pp.148-149.
41. Maciver, C., 2012, "*Disaster Diplomacy: A Brief Review*".
42. Mavrogenis, S., Kelman, I., 2013, "*Perceptions of Greece-Turkey Disaster Diplomacy: Europeanization and the Underdog Culture*".
43. Mor, Ben. D., 1997, "*Peace initiatives and public opinion: The domestic context of conflict resolution*", Journal of Peace Research 34:197-215.
44. Murray, S., 2012, "*Towards an enhanced Understanding of Diplomacy as the Business of Peace*", pp 99-106, in Avery Plaw, "*The metamorphosis of war*".

45. Nelson, T., 2010, "*Global Change, Peace & Security: formerly Pacifica Review: Peace, Security & Global Change*", Volume 22, Issue 2, "When Disaster Strikes: on the relationship between natural disaster and interstate conflict".
46. Nyongesa, M., A., (2014), "*Diplomacy of humanitarian agencies during the Dadaab refugee crisis of 2011*", University of Nairobi, Institute of Diplomacy and International Studies.
47. Ozerdem, A., 1999, "*Tiles, taps and earthquake-proofing: lessons for disaster management in Turkey*" *Environmental & Urbanization* Vol 11 No2 October 1999, pp.177-179.
48. Ozerdem, A., Jacoby, T., "*Disaster Management and Civil Society: Earthquake Relief in Japan, Turkey and India*", Published in 2006 by I.B.Tauris & Co Ltd 6 Salem Road, London, p.p. 51-70.
49. Papadopoulos, Th., and Parker, D., 2005, "*Civil Society and Conflict Resolution: The case of Greece and Turkey*", Hellenic Foundation for European and Foreign Policy Conference, Learning Conflict Resolution and Producing Peace, Athens.
50. Petropoulos, P. Nicholas, 2001, "*The impact of the August-September 1999 earthquakes on greco-turkish relations: An exploratory study*". Presented at the 5th Conference of the European Sociological Association, Helsinki, Finland, 28 August-1 September 2001.
51. Pupavac, V., 2006, "*The politics of emergency and the demise of the developing state: problems for humanitarian advocacy.*" *Development in Practice*, Special Issue on Current Issues in International Humanitarianism, Vol. 16, Nos. 3&4, pp. 255-269.
52. Pomonis, A., (2002), "*The mount Parnitha (Athens) earthquake of September 7, 1999; A Disaster management perspective*", *Natural Hazards* 27: 171-199.
53. Quarantelli, E.L., and Russell R. Dynes., 1976, "*Community Conflict: Its Absence and Its Presence in Natural Disasters*", *Mass Emergencies* 1:139-52.
54. Régnier, Ph., 2011, "*The emerging concept of humanitarian diplomacy: identification of a community of practice and prospects for international recognition*", *International Review of the Red Cross*, 93, pp 1211-1237.
55. Satow, M.E., 1917, "*A Guide to Diplomatic Practice*", pp 1-339.
56. Silverstein, E.M., 1991, "*International Disaster Research*", pp. 4.
57. Theodossopoulos, D., 2007, "*Politics of friendship, worldviews of mistrust: The Greek–Turkish rapprochement in local conversation*", In *When the Greeks think about the Turks: The view from anthropology*, ed. Dimitrios Theodossopoulos, pp 193-210. London: Routledge.
58. Tsakonas, P., 2010, "*The Incomplete Breakthrough in Greek-Turkish Relations*".

59. Tsakonas, P., 2011, “*Socializing the Enemy, Explaining Change in Greece’s Strategy vis-à-vis Turkey*”, Third WISC Global Conference, Porto, Portugal 17-20 August 2011 Panel on “South European states and European Integration.
60. Unlu, A., Kapucu, N., Sahin, B., 2010, “*Disaster and crisis management in Turkey: a need for a unified crisis management system*”.
61. United Nations General Assembly Official Records, Fifty-fourth Session, 9th Plenary meeting, 22 September 1999, pp.35.
62. WorldBank, 2005, “*Project performance assessment report, Turkey 2005*”, p. 15, 31.
63. Ziya, O., 1999, ‘*Turkey, Europe, and Paradoxes of Identity: Perspectives on the International Context of Democratization*’, Mediterranean Quarterly, Vol. 10 , No. 3 (Summer 1999), p. 125.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΗ

64. Βαρσάμης, Σ., 2012, «*Η Δομή της Πολιτικής Προστασίας στην Ελλάδα*», Διατριβή στα πλαίσια εκπαίδευσης στην Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου.
65. Βερεμής, Θ., και Sezer, D., «*Ελληνοτουρκική Ειρήνη: Φαντασία ή πιθανότητα;*» Καθημερινή, 11 Σεπτεμβρίου 1999.
66. Βερέμης, Θ., Κολιόπουλος Ι., 2013, «*Νεότερη Ελλάδα, Μια Ιστορία από το 1821*». Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη, σελ 316, 384.
67. Γιαλλουρίδης, Χ. & Λαγγίδης, Α., 2010, «*Μετακεμαλισμός*», Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα, σελ: 1-247.
68. Δανδουλάκη, Μ., 2011, «*Καλλικράτης - Πολιτική Προστασία και Αυτοδιοίκηση*», έκδοση ΕΕΤΑΑ.
69. Καραμάνου, Ας., 2014, άρθρο με τίτλο: «*Τι είναι φυσική καταστροφή; Βασικές έννοιες & ερμηνείες*». Δημοσιευμένο στο Fire Rescue News, διαδικτυακό περιοδικό για την πυρόσβεση & τη διάσωση. Διαθέσιμο: <http://www.fire.gr/news/>, προσβάσιμο την 10 Οκτωβρίου 2014.
70. Καρατράντος, Τ., 2012, «*Η ανθρωπιστική κρίση στη Σομαλία. Το Υπόβαθρο, οι Αιτίες, το Ευρύτερο Περιβάλλον*», Κείμενο εργασίας No 30/2012, ΕΛΙΑΜΕΠ. Διαθέσιμο:<http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2012/10/Working-Paper-302012.pdf>, προσβάσιμο: 27-1-2015.
71. Κατσικόπουλος Π., «*Ολυμπιακοί Αγώνες 2004: Η συμμετοχή της ΓΓΠΠ στο Σύστημα Διαχείρισης Κινδύνων και Κρίσεων*», σελ 16-27, Πρακτικά 1^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου Διαχείρισης Κινδύνων και Κρίσεων, 8-10 Απριλίου 2005, Καρδίτσα.
72. Λέκκας, Ε., Δανδουλάκη, Μ., Ιωαννίδης, Κ., Κυριαζής, Α. & Λαλέχος, Σ., 1999, «*Ο σεισμός στο Ιζμίτ της Τουρκίας. Σεισμοτεκτονικό πλαίσιο-Χαρακτηριστικά σεισμού και*

εδαφικής κίνησης-Σύννοδα γεωδυναμικά φαινόμενα-Γεωγραφική κατανομή και τυπολογία καταστροφών», 13^ο Ελληνικό Συνέδριο Σκυροδέματος, ΤΕΕ, σελ.1-2. Εύρεση στις 29 Ιανουαρίου 2015 στην ιστοσελίδα: http://www.elekkas.gr/attachments/120_108.pdf. Αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com.gr>.

73. Λέκκας, Ε., «Το επιχειρησιακό, διασωστικό και επιστημονικό έργο της Ελληνικής αποστολής στον καταστροφικό σεισμό του Ιζμίτ», Πρακτικά Συνεδρίου Αντιμετώπισης Σεισμικών καταστροφών, Τμήμα Γεωλογίας Α.Π.Θ.-Τμήμα Νοσηλευτικής ΤΕΙΘ-ΕΚΑΒ, 3-4 Δεκεμβρίου 2000, Θεσσαλονίκη.
74. Ματσούκα, Κ., 2006, «Η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Προβλήματα, προοπτικές, προκλήσεις», σελ:1-49.
75. Μπάλιας, Γ., 2009, «Περιβαλλοντικοί κίνδυνοι: Διαπλοκή Επιστήμης, Δικαίου και Πολιτικής», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, σελ. 1-24.
76. Πυροσβεστική Επιθεώρηση, Αθήνα, 1999, τ. 74, Εκδ. ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ ΑΒΕΕ, σελ. 8, 15, 16.
77. Σαπουτζάκη, Κ., 2007, (επιμέλεια - μεταφράσεις): «Το αύριο εν κινδύνω, Φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές στην Ευρώπη και στην Ελλάδα», εκδόσεις GUTENBERG.
78. Χατζίκου, Μ., 2010, «Η Νατοϊκή επέμβαση στο Κόσοβο το 1999», Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στις Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές.
79. ΥΠΕΧΩΔΕ, 2001, «Δύο χρόνια μετά το σεισμό, η ελπίδα γεννιέται ξανά», ΟΑΣΠ, σελ. 5-10.
80. Φορτούνη, Π., 2011, «Τρωτότητα Μετασεισμικής Ανασυγκρότησης: Περιπτώσεις Μελέτης τα Σεισμικά Γεγονότα της Αθήνας το 1999 και του Ιζμίτ το 1999», Πτυχιακή εργασία, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Γεωγραφίας, Αθήνα, σελ: 42, 43.

ΝΟΜΟΙ-ΠΡΟΕΔΡΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ-ΥΠΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

1. Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Ν.Δ. 17 «Περί Πολιτικής Σχεδιάσεως Εκτάκτου Ανάγκης», Τ.Α΄, αριθμ.236, 2-9-1974.
2. Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Ν. 867 «Περί κυρώσεως, τροποποιήσεως και συμπληρώσεως της από [28-07-1978 Πράξεως Νομοθετικού Περιεχομένου](#) του Προέδρου της Δημοκρατίας περί αποκαταστάσεως ζημιών εκ των σεισμών 1978 σε περιοχή Βόρειας Ελλάδας κ.λ.π. και ρύθμισης άλλων τινών συναφών θεμάτων», Τ.Α΄, αριθμ.24, 07-02-1979.
3. Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Ν. 1577 «Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός», Τ.Α΄, αριθμ.210, 18-12-1985.

4. Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Π.Δ. 96 «Ίδρυση Ειδικής Μονάδας Αντιμετώπισης Καταστροφών», Τ.Α΄, αριθμ.58, 28-4-1987.
5. Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Π.Δ. 347 «Ίδρυση Ειδικής Μονάδας Αντιμετώπισης Καταστροφών Βόρειας Ελλάδας και άλλες Διατάξεις», Τ.Α΄, αριθμ.183, 31-10-1994.
6. Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Ν.2344 «Οργάνωση Πολιτικής Προστασίας και άλλες διατάξεις», Τ.Α΄, αριθμ.212, 11-10-1995.
7. Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Ν. 2641 «Περί Παλλαϊκής Άμυνας», Τ.Α΄, αριθμ.211, 15-9-1998.
8. Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Ν.2381 «Τροποποίηση των διατάξεων του ν. 1577/1985 “Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός” και άλλες πολεοδομικές διατάξεις», Τ.Α΄, αριθμ.140, 13-6-2000.
9. Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Π.Δ. 266 «Ίδρυση (6) Ειδικών Μονάδων Αντιμετώπισης Καταστροφών στο Πυροσβεστικό Σώμα και άλλες Διατάξεις», Τ.Α΄, αριθμ.217, 11-10-2000.
10. Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Ν.3013 «Αναβάθμιση της Πολιτικής Προστασίας και λοιπές διατάξεις», Τ.Α΄, αριθμ.102, 1-5-2002.
11. Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Υ.Α. 1299 «Περί έγκρισης του Γενικού Σχεδίου Πολιτικής Προστασίας ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ», Τ.Β΄, αριθμ.423, 10-4-2003.
12. Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Ν.3339 «Κύρωση του Πρωτοκόλλου μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας για τη σύσταση Μεικτής Ελληνοτουρκικής Εφεδρικής Μονάδας αντιμετώπισης καταστροφών», Τ.Α΄, αριθμ.111, 10-5-2005.
13. Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Ν.3449 «Κύρωση του Μνημονίου Κατανόησης μεταξύ των Ηνωμένων Εθνών και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Τουρκίας για συνεργασία στον τομέα αντιμετώπισης εκτάκτων ανθρωπιστικών αναγκών», Τ.Α΄, αριθμ.62, 27-3-2006.
14. Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Υ.Α. 3384 «Έγκριση του Ειδικού Σχεδίου για τη διαχείριση Ανθρώπινων Απωλειών», Τ.Β΄ αριθμ.776, 28-6-2006.
15. Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Ν.3491 «Ρυθμίσεις θεμάτων Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης και λοιπών θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης», Τ.Α΄, αριθμ.207, 2-10-2006.
16. Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Ν.3536 «Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης», Τ.Α΄, αριθμ.42, 23-2-2007.
17. Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Π.Δ. 184 «Σύσταση Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και καθορισμός των αρμοδιοτήτων του», Τ.Α΄, αριθμ.213, 7-10-2009.

18. Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Ν.3852 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης» (Καλλικράτης), Τ.Α΄, αριθμ.87, 7-6-2010.
19. Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Π.Δ. 85 «Ίδρυση και μετονομασία Υπουργείων, μεταφορά και κατάργηση υπηρεσιών», Τ.Α.΄, αριθμ.141, 21-6-2012.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Χρονοδιάγραμμα σημαντικών γεγονότων και πολιτικών εξελίξεων - δράσεων της JHET SDRU - φυσικών καταστροφών (1999-2014)

Με κόκκινα γράμματα εμφανίζονται οι δράσεις που έγιναν στο πλαίσιο της τριμερούς συνεργασίας (Ελλάδας-Τουρκίας-OHE/OCHA)

Τα καταστροφικά γεγονότα αναφέρονται σε σεισμούς και πλημμύρες μιας και η JHET SDRU συστάθηκε για αντιμετώπιση αντίστοιχων συμβάντων. Αναφέρονται τα συμβάντα που είχαν ως συνέπεια πάνω από 10 νεκρούς ή/και επηρέασαν πάνω από 100 ανθρώπους ή/και προκάλεσαν αίτημα διεθνής συνδρομής. Πηγή: "EM-DAT: The OFDA/CRED International Disaster Database

Έτος	Πολιτικές εξελίξεις	Δράσεις της JHET SDRU	Φυσικές καταστροφές
1999	Ιανουάριος. Κυβέρνηση Ετζεβίτ στην Τουρκία με ΥΠ.ΕΞ τον Cem Φεβρουάριος. Σύλληψη του ηγέτη των Κούρδων Αμπντουλάχ Οτσαλάν. Κορύφωση του εχθρικού κλίματος και στις δύο χώρες Ο Γ.Παπανδρέου αναλαμβάνει ΥΠ.ΕΞ Μάρτιος. Αεροπορικές επιδρομές του NATO στο Κόσσοβο. Κοινοί προβληματισμοί σε Άγκυρα και Αθήνα Μάιος-Ιούνιος. Αλληλογραφία Παπανδρέου-Cem. Συνάντηση των δύο Υπουργών στα πλαίσια του ΟΗΕ. Απόφαση σύστασης κοινής ομάδας εργασίας για εξεύρεση μέτρων δημιουργίας καλύτερων διμερών σχέσεων Ιούλιος. Πρώτη συνάντηση της κοινής ομάδας εργασίας		
		Σεπτέμβριος. Κοινή πρόταση για σύσταση μεικτής ελληνοτουρκικής διασωστικής ομάδας	17 Αυγούστου. Σεισμός στο Ιζμίτ (17.127 νεκροί, επίδραση σε 1.358.953 άτομα) Ελληνική αποστολή στην Τουρκία 7 Σεπτεμβρίου. Σεισμός στην Αθήνα (143 νεκροί, επίδραση σε 115.139 άτομα) Αποστολή της ACUT στην Ελλάδα
		22 Νοεμβρίου. Στην 54^η	12 Νοεμβρίου. Σεισμός στο

	10-12 Δεκεμβρίου. Ευρωπαϊκή Σύνοδος στο Ελσίνκι. Αποκορύφωμα της αλλαγής στην εξωτερική πολιτική της Ελλάδας με την στήριξη της τουρκικής υποψηφιότητας ένταξης.	σύνοδό της, η Γ. Σ. του ΟΗΕ ενέκρινε το ψήφισμα 54/30, με το οποίο εξέφρασε τη θλίψη της για την απώλεια ζωών από τους σεισμούς σε Ελλάδα και Τουρκία και προέτρεψε τη διεθνή κοινότητα για περαιτέρω ανθρωπιστική βοήθεια και σημείωσε με ικανοποίηση την απόφαση των κυβερνήσεων της Ελλάδας και της Τουρκίας για τη δημιουργία μιας Κοινής Ελληνοτουρκικής Μονάδας Επιφυλακής για Αντιμετώπιση Καταστροφών	Duzce (845 νεκροί, επίδραση σε 224.948 άτομα) Ελληνική αποστολή στην Τουρκία
2000	Απρίλιος. Επανεκλογή του ΠΑΣΟΚ στη διακυβέρνηση της Ελλάδας Εθνικό τουρκικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων Υπογραφή 9 διμερών συμφωνιών Αργή πρόοδος των μεταρρυθμίσεων εξαιτίας των Τούρκων Ευρωσκεπτικιστών		19 Νοεμβρίου. Πλημμύρες στην Ελλάδα από τις οποίες επηρεάστηκαν 6.000 άτομα
2001	Ψήφισμα από το τουρκικό κοινοβούλιο μιας σειράς τροποποιήσεων του συντάγματος σε μια προσπάθεια συμμόρφωσης με τα κριτήρια της Κοπεγχάγης που ήταν προαπαιτούμενα για την έναρξη της ενταξιακής πορείας της χώρας	Σειρά επαφών (Μάιος, Σεπτέμβριος, Οκτώβριος) ανάμεσα σε Τούρκους και Έλληνες αξιωματούχους για τη δημιουργία του Πρωτοκόλλου της κοινής ομάδας 8 Νοεμβρίου. Υπογραφή Πρωτοκόλλου μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας για τη σύσταση Μεικτής Ελληνοτουρκικής Εφεδρικής Μονάδας Αντιμετώπισης Καταστροφών 26 Νοεμβρίου. Κοινό σχέδιο ψηφίσματος Ελλάδας-Τουρκίας στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ σχετικά με την αντιμετώπιση των καταστροφών 14 Δεκεμβρίου. Έγκριση	Ιανουάριος. Πλημμύρες στην Ελλάδα με αποτέλεσμα 11 νεκρούς

	Δεκέμβριος. Προσπάθειες Αθήνας-Άγκυρας για λύση στο Κυπριακό και υιοθέτησης μέτρων εμπιστοσύνης	ψηφίσματος 56/99 από τον ΟΗΕ για τη συνεργασία Ελλάδας-Τουρκίας στην αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών	
2002	Μάρτιος. Προσπάθειες των επισήμων και από τις δύο χώρες, για εξεύρεση πιθανών τρόπων ειρηνικής διευθέτησης στο θέμα του Αιγαίου Νοέμβριος. Μετά τις εθνικές εκλογές στην Τουρκία την εξουσία ανέλαβε το Κόμμα της Δικαιοσύνης και της Ανάπτυξης (AKP) με επικεφαλής τον Ερντογάν Αναγνώριση του δικαιώματος των μη μουσουλμανικών ιδρυμάτων στην Τουρκία να κατέχουν και να διαχειρίζονται περιουσίες	16 Σεπτεμβρίου. Μνημόνιο Κατανόησης (Memorandum of Understanding) μεταξύ των Ηνωμένων Εθνών, της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας, για τη συνεργασία στον τομέα αντιμετώπισης εκτάκτων ανθρωπιστικών αναγκών	3 Φεβρουαρίου. Σεισμός στην Τουρκία με συνέπεια 42 νεκρούς και επίδραση σε 252.327 ανθρώπους
2003	Αναγνώριση δικαιώματος στις μη μουσουλμανικές κοινότητες να χτίζουν τους δικούς τους τόπους λατρείας μετά από έγκριση των αρμόδιων αρχών. Κατάργηση θανατικής ποινής και αναγνώριση δικαιωμάτων για εθνικές μειονότητες. Επέκταση διάφορων δημοκρατικών ελευθεριών, νομικά και διοικητικά μέτρα για μείωση των βασανιστηρίων, θεσμικές αλλαγές για περιορισμό της επιρροής του στρατού στα πολιτικά δρώμενα Οκτώβριος. Επίσκεψη του Τούρκου ΥΠΕΞ Abdullah Gül στην Αθήνα, για επανεξέταση όλων των θεμάτων των Ελληνοτουρκικών σχέσεων	9 Δεκεμβρίου. Αποστολή στοιχείων για την ένταξη του ελληνικού σκέλους της JHET SDRU στο UN/OCHA	1 Μαΐου. Σεισμός στην Τουρκία (177 νεκροί και επίδραση σε 290.520 άτομα)

2004	Μάρτιος. Σύσκεψη στο Burgenstock και συζήτηση του θέματος της Κύπρου Νίκη της Ν.Δ. στις εθνικές εκλογές στην Ελλάδα, Πρωθυπουργός ο Κ. Καραμανλής Απρίλιος. Παρά τις προσπάθειες της Αθήνας και της Άγκυρας που ενεργά υποστήριζαν το Σχέδιο Αηππα, στο δημοψήφισμα που ακολούθησε οι Ελληνοκύπριοι απέρριψαν το σχέδιο σε ποσοστό 76% ενώ οι Τουρκοκύπριοι το έκαναν αποδεκτό σε ποσοστό 65% Μάιος. Επίσκεψη του Πρωθυπουργού της Τουρκίας R.T. Erdogan στην Ελλάδα. Ένταξη του ελληνοκυπριακού μέρους της Κύπρου στην Ε.Ε.. Το Κυπριακό γίνεται περισσότερο ζήτημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρά θέμα της Ελλάδας και της Τουρκίας Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην Έκθεση Προόδου της Τουρκίας αναφέρει πως έχει επιτυχώς εκπληρώσει τα κριτήρια της Κοπεγχάγης που αφορούν πολιτικά ζητήματα και μπορούν να ξεκινήσουν οι διαπραγματεύσεις ένταξης Δεκέμβριος. Ελληνική υποστήριξη, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, της εγκαίνιασης των διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε. τον Οκτώβριο του 2005	5 Μαρτίου. Πλημμύρες στην Τουρκία (επίδραση σε 50.000 ανθρώπους) 1 Δεκεμβρίου. Συνάντηση των εθνικών φορέων που σχηματίζουν την κοινή ομάδα και εκπροσώπων του ΟCHA στην Κωνσταντινούπολη	
2005	Η κυβέρνηση Καραμανλή κρατώντας μια φιλική μεν αλλά παθητική στάση απέναντι στην Άγκυρα προσπαθεί για απεμπλοκή του θέματος της Κύπρου από τη συνολική διευθέτηση των διαφορών της με την Τουρκία Η Άγκυρα δεν αναγνωρίζει την Κυπριακή Δημοκρατία και αυτό δημιουργεί προβλήματα στη Συμφωνία Τελωνειακής Ένωσης που έχει υπογράψει με την Ε.Ε. Ιούνιος. Επίσκεψη του αρχηγού των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων στην Αθήνα	10 Μαΐου. Κύρωση του Πρωτοκόλλου μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας για τη σύσταση Μεικτής Ελληνοτουρκικής Εφεδρικής Μονάδας αντιμετώπισης καταστροφών με το Ν.3339/2005 (ΦΕΚ 111/Α'/2005)	
		27 Μαρτίου. Κύρωση του	

2006	Απρίλιος. Αγορά Τουρκικής τράπεζας από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας Μάιος. Αναχαίτιση Τούρκικου μαχητικού α/φ από Ελληνικό πάνω από το Αιγαίο με συνέπεια τη σύγκρουση τους και νεκρό τον Έλληνα πιλότο Συνάντηση Καραμανλή –Ερντογάν στη Θεσσαλονίκη Σεπτέμβριος. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στην αναφορά του για την πρόοδο της Τουρκίας ασκεί αρνητική κριτική για τον αργό ρυθμό των μεταρρυθμίσεων στη χώρα	Μνημονίου Κατανόησης μεταξύ των Ηνωμένων Εθνών και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Τουρκίας για συνεργασία στον τομέα αντιμετώπισης εκτάκτων ανθρωπιστικών αναγκών με το Ν. 3449/2006 (ΦΕΚ 62/Α'/2006)	8 Οκτωβρίου. Πλημμύρα-Ελλάδα. Επίδραση σε 3.000 άτομα 27 Οκτωβρίου. Πλημμύρες στην Τουρκία (47 νεκροί και επίδραση σε 63.015 άτομα)
	2007 Ιούλιος. Νίκη του AKP στις τουρκικές βουλευτικές εκλογές Σεπτέμβριος. Νίκη της Ν.Δ. στις βουλευτικές εκλογές της Ελλάδας	20-21 Μαρτίου. Συνεργασία Γ.Γ.Π.Π. και OCHA και διοργάνωση INSARAG Awareness Training Workshop στην Αθήνα	
	2008 Ιανουάριος. Επίσκεψη κ. Καραμανλή στην Τουρκία Αναφορά Προόδου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που ασκεί αρνητική κριτική στην Τουρκία για την πρόοδο των ενταξιακών της διαπραγματεύσεων		
2009	Μάρτιος. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στην αναφορά του για την πρόοδο της Τουρκίας ασκεί αρνητική κριτική και καλεί την Άγκυρα να δείξει πολιτική βούληση για συνέχιση των μεταρρυθμίσεων Ο Γάλλος πρόεδρος Σαρκοζί εξέφρασε	26 Ιανουαρίου. 1^η ιδρυτική συνάντηση της Συντονιστικής Επιτροπής του Πρωτοκόλλου της JHET-SDRU στην Άγκυρα	

2009	την άποψη ότι μια μεγάλη πλειοψηφία των κρατών-μελών της ΕΕ ευθυγραμμίζεται με την αντίθεση της Γαλλίας να ενταχθεί η Τουρκία στην Ευρωπαϊκή Ένωση Οκτώβριος. Νίκη του ΠΑΣΟΚ στις εθνικές εκλογές στην Ελλάδα, Πρωθυπουργός ο Γ.Παπανδρέου		7 Σεπτεμβρίου. Πλημμύρες στην Τουρκία (επίδραση σε 35.020 άτομα)
2010	Απρίλιος. Η Ελλάδα καταφεύγει στη βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου για να αντιμετωπίσει το τεράστιο δημοσιονομικό της έλλειμμα Μάιος. Θάνατος 9 Τούρκων ακτιβιστών από τις Ισραηλινές ένοπλες δυνάμεις. Οι Τούρκο-Ισραηλινές σχέσεις σε πολύ κακό σημείο Σεπτέμβριος. Η Τουρκία αυξάνει την επιρροή της ως περιφερειακή δύναμη και αρχίζει να βλέπει την Ε.Ε. ως μη ελκυστικό στόχο	27 Απριλίου. 2^η συνάντηση της Σ-Ε στην Αθήνα 13 14 Δεκεμβρίου. 3^η συνάντηση της Σ-Ε και διενέργεια workshop στην Αθήνα. Κοινά γυμνάσια των εθνικών σκελών της JHET SDRU	8 Μαρτίου. Σεισμός στην Τουρκία (51 νεκροί)
2011	Ιανουάριος. Επίσκεψη του πρωθυπουργού της Ελλάδας (Γ. Παπανδρέου) στην Τουρκία στην οποία έθεσε το ζήτημα των παραβιάσεων του ελληνικού εναέριου χώρου από τουρκικά μαχητικά Μάιος. Δήλωση του Ερντογάν πως Παρίσι και Βερολίνο δε θέλουν την Τουρκία στην Ε.Ε. Ένταση στις σχέσεις Τουρκίας-Ευρώπης	6-7 Απριλίου. 4^η συνάντηση της Σ- Ε και διενέργεια workshop στην Σμύρνη Κοινή άσκηση των εθνικών σκελών της JHET SDRU	

2011	Ιούνιος. Βουλευτικές εκλογές στην Τουρκία Επανεκλογή του κόμματος του Ερντογάν Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Τουρκίας παραμένουν σε πολιτικό επίπεδο Πάγωμα των ελληνοτουρκικών σχέσεων		23 Οκτωβρίου. Σεισμός στο Van της Τουρκίας (604 νεκροί, επίδραση σε 32.938 άτομα) 9 Νοεμβρίου. Σεισμός στην Τουρκία (40 νεκροί)
2012	Η Ελλάδα εξακολουθεί να βρίσκεται σε βαθιά οικονομική ύφεση και οι σχέσεις της με την Ε.Ε. διέρχονται μια περίοδο έντασης και κρίσης Μάιος-Ιούνιος, Εκλογές στην Ελλάδα, συγκυβέρνηση Ν.Δ.-ΠΑΣΟΚ. Αναφορά του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με την οποία εκφράζεται η απογοήτευσή του για την πρόοδο της Τουρκίας. Αντίδραση της Τουρκικής κυβέρνησης για μεροληπτική στάση της Ε.Ε.. Ψυχρές σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας		
2013	Μάρτιος. Επίσκεψη Σαμαρά στην Τουρκία και συζήτηση με τον Ερντογάν των θεμάτων, που αφορούν τις δύο χώρες. Υπογραφή 25 συμφωνιών με έμφαση την ανάπτυξη της οικονομικής συνεργασίας. Προσπάθεια του Ερντογάν να εγείρει θέμα ΑΟΖ. Αύγουστος. Υπογραφή Πρωτοκόλλου μεταξύ Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ για θέματα ενέργειας		
			Ιανουάριος. Σεισμός στην Κεφαλονιά-Ελλάδα Επίδραση σε 2.023 άτομα

2014	Ιούλιος. Προκλητικές δηλώσεις Ερντογάν για την Τουρκική εισβολή στην Κύπρο Νοέμβριος. Καταγγελία της Άγκυρας για μονομερείς ενέργειες της Κύπρου σχετικά με τις έρευνες για φυσικό αέριο. Αμφισβήτηση από μέρους της Τουρκίας του δικαιώματος της Ελλάδας και της Κύπρου για έρευνες φυσικού αερίου στο Αιγαίο Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις στο χειρότερο σημείο των τελευταίων 15 χρόνων		
-------------	--	--	--

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Αρ. Φύλλου 111, ΤΕΥΧΟΣ Α, 10 Μαΐου 2005

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3339

Κύρωση του Πρωτοκόλλου μεταξύ της
Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας
της Τουρκίας για τη σύσταση Μεικτής
Ελληνο-Τουρκικής Εφεδρικής Μονάδας
αντιμετώπισης καταστροφών.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο πρώτο

Κυρώνεται και έχει την ισχύ, που ορίζει το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, το Πρωτόκολλο μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας για τη σύσταση Μεικτής Ελληνο-Τουρκικής Εφεδρικής Μονάδας αντιμετώπισης καταστροφών, που υπογράφηκε στην Αθήνα στις 8 Νοεμβρίου 2001, του οποίου το κείμενο σε πρωτότυπο στην αγγλική γλώσσα και σε μετάφραση στην ελληνική έχει ως εξής:

PROTOCOL BETWEEN THE HELLENIC REPUBLIC AND THE REPUBLIC OF TURKEY ON THE FORMATION OF A JOINT HELLENIC-TURKISH STANDBY DISASTER RESPONSE UNIT

The Governments of the Hellenic Republic and the Republic of Turkey, hereinafter called the Parties,

recalling the consequences from the devastating earthquakes that hit Turkey and Greece in 1999 and the mutual assistance rendered,

recognizing the importance of their cooperation in the civil protection field,

keeping in mind the decision of United Nations General Assembly resolution No. A/RES/54/30 'Emergency Response to Disasters' dated 22 November 1999,

expressing their strong satisfaction for the concrete steps taken during the discussions held in Ankara (17 May 2001), Athens (11-13 September 2001) and Geneva (30-31 October 2001),

convinced that strengthening their cooperation in the management of natural disasters will further improve the friendly relations between their countries,

have decided:

1. To establish a Joint Standby Disaster Response Unit with the aim to increase their collective capacity to provide timely and effective humanitarian assistance to populations affected by sudden onset natural disasters. The geographical area for the operations for the Unit is defined but not limited to the Peri-Mediterranean area and the broad vicinity of the Parties. Earthquakes, floods and landslide disasters will be the main operational fields for the unit,
2. To work in close cooperation with the United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) in order to ensure complementarity of efforts with ■' international and regional activities,
3. To request the United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs to formulate the modalities for the utilization of the unit in third countries and extend possible operational and logistic support as well as educational input, including United Nations Disaster Assessment and Coordination (UNDAC) training. These modalities will be reviewed and incorporated in the Memorandum of Understanding to be concluded between the Parties and the

4. To name the unit JHET-SDRU (Joint Hellenic Turkish - Unit) whereas the logo will comprise of the initials of the protection sign and the national flags of the two countries.
5. To staff the JHET-SDRU with an approximate and indicative number of 40 people from each Party, including personnel for urban search and rescue (location and extrication of victims), emergency medical care, engineering and geo-sciences, utilizing available resources from Governmental and non-governmental institutions of both countries as they see fit.
6. To designate as competent bodies of this Protocol:
 - a. The General Secretariat for Civil Protection of the Ministry of Interior, Public Administration and Decentralization of the Hellenic Republic,
 - b. The General Directorate of Emergency Management of the Prime Ministry, Republic of Turkey,
7. To encourage scientific expert meetings and scientific programs and seminars on natural disasters.
8. To establish a Coordinating Committee with equal membership from each Party. The Coordinating Committee will be chaired by the Parties on an annually rotating basis and will oversee all the aspects of cooperation between the Parties. The Coordinating Committee will adopt its rules of procedure and will meet at least two times per year. OCHA will be invited to attend meetings of the Coordinating Committee on an *ad hoc* basis.
9. The terms of reference relevant to the training and functioning of the JHET-SDRU are annexed. This Annex constitutes an integral part of this Protocol.
10. Any disagreement regarding the interpretation or implementation of this Protocol shall be resolved through consultations between the Parties.
11. The present Protocol does not affect the rights and obligations of the Parties undertaken in accordance with other international agreements to which they are also contracting Parties.
12. With reference to the entry into force and duration of this Protocol the following has been agreed: -

- a. The present Protocol shall enter into force on the date when both Parties have notified each other on the completion of their internal procedures required for its entry into force,
- b. This Protocol shall remain in force for a period of ten (10) years and will be automatically renewed for successive five (5) year periods, unless one Party notifies in writing the other Party of its intention to terminate the Protocol at least ninety (90) days before the date of termination,
- c. Each Party may denounce this Protocol at any time by giving a ninety (90) days' notice in writing to the other Party through diplomatic channels,
- d. **In case of termination or denouncement of the Protocol its regulations will be used for all contracts and duties, which arose on its basis and were not fulfilled to the termination date until total implementation of such duties,**
- e. **The terms of this Protocol may be amended by mutual consent at any time at the request of either Party. Any such amendments shall enter into force according to the procedure set forth in paragraph (a) and shall constitute an integral part of the Protocol.**

Done in Athens on the 8th of November 2001 in two (2) original copies in the English language.

FOR THE HELLENIC REPUBLIC

FOR THE REPUBLIC OF TURKEY

GEORGE A. PAPANDREOU
MINISTER OF FOREIGN AFFAIRS

ISMAIL CEM
MINISTER OF FOREIGN AFFAIRS

ANNEX

TERMS OF REFERENCE

These terms of reference relate to the implementation of the Protocol between the Hellenic Republic and the Republic of Turkey on the formation of a Joint Hellenic- Turkish Standby Disaster Response Unit (JHET-SDRU) and the modalities for the operational use of the Unit.

1. Definitions

The terms used in the present Protocol and Annex shall have the following meanings:

- 1.1. Disaster zone : the geographical area stricken by a disaster**
- 1.2. Equipment : materials, technical and transportation means, equipment of the unit providing assistance including the personal kits of the unit members**
- 1.3. Support materials : materials intended for distribution among the stricken and vulnerable population in an emergency situation**

2. Guiding Principles

2.1. All decisions concerning functioning, training and deployment of the JHET- SDRU shall be jointly taken by the Parties. Specifically:

2.1.1. In the event of the occurrence of a natural disaster (of the type defined in paragraph 1 of the Protocol) in Turkey or Greece, at the request of the affected country, the Unit, if deployed, will make its best efforts with a view to carrying out the necessary response in a coordinated manner.

2.1.2. In the event of the occurrence of a natural disaster in a third country seeking international assistance, the Parties will work closely with the United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) in determining the response of the Unit.

3. Establishment of the Joint Unit

3.1. The JHET-SDRU will be established in accordance with the terms agreed

in the **Protocol of which this Annex forms an integral part.**

*

- 3.2. The chairing Party of the Coordinating Committee will act as the Representing Party of the JHET-SDRU. The Coordinating Committee will oversee 'the operational, organizational, scientific and financial issues related to the activities of the JHET-SDRU. The Coordinating Committee is responsible to report to the Governments of the Parties on the activities of the Unit.
- 3.3. The JHET-SDRU will, once established, be declared to the United Nations through the Emergency Services Branch of the Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, with the goal of enhancing international capacity to assist in disaster response, in accordance with United Nations General Assembly Resolutions 46/182 of 1991 and 54/30 of 1999.

4. Structure and Organisation of the Unit

- 4.1. The Unit will be constituted of two national components. The national components to be provided by each Party will encompass both managerial and operational elements and will provide operational support, for:
- urban search and rescue (location and extrication of victims),
emergency medical care and
technical expertise including engineering and geo-sciences.
- 4.2. It is the responsibility of each Party to ensure the self-sufficiency, for the period required (maximum approximately 10 days), of its corresponding national component regarding equipment, personnel and logistics as well as transportation to and, where required, within the disaster zone.
- 4.3. The Parties' national components allocated to the JHET-SDRU will remain at their permanent home-base locations and will come together to form the appropriate, for the situation, form of the Joint Unit for exercises/training activities with jointly prepared programs and for deployment at the disaster zone.
- 4.4. In cases where deployment is required the JHET-SDRU need not deploy in full force; it remains the right of each Party to decide whether full deployment is necessary.

5. Operational Issues

5.1 Transportation : Each component of the Joint Unit shall make its own arrangements for rapid transportation. It shall be ready to be transported to the disaster zone within 8 hours of being alerted. The receiving country expects to provide in-country transport to the Joint Unit.

5.2 Communications : Each component of the Joint Unit should be in possession of suitable communications equipment to enable communication:

- within the component
- between the two components
- with their respective national authorities, and
- where possible, with the authorities of the affected country.

5.3 Mobilisation and Deployment Procedures

5.3.1. The representing Party is the contact point for incoming requests, made by international organisations or individual countries, for the mobilisation of the JHET-SDRU and has the responsibility to inform the other Party. Each Party will designate a 24-hour national mobilising center.

5.3.2. Any mutual decision for deployment shall be in writing and will be adopted by the Parties through their respective national procedures.

5.3.3. During deployment the two components will have their own command and control structure. In order to enhance cooperation and effectiveness the representing Party will appoint a Coordinator for the Joint Unit. In the event of deployment in the territory of one of the Parties the commander of the component of the affected country assumes the role of the Coordinator of the Joint Unit.

5.3.4. Standard Operational Procedures (SOPs) will be elaborated and documented by the Coordinating Committee.

5.4. Working Language : The working language of the JHET-SDRU will be English. At the operational level the national components of the Joint Unit will use the official language of their country. When necessary translation services may be utilised, with each component of the JHET-SDRU being responsible for provision of such services.

6. Training Activities

Joint training activities and exercises will be conducted in order to increase the effectiveness of the JHET-SDRU. These activities will be conducted according to commonly agreed upon plans and programmes, elaborated by the Coordinating Committee. The Coordinating Committee will be responsible for evaluation of the effectiveness of these activities.

7. Import, export and transport through the state borders of the Parties of Equipment and Support Materials

7.1. The Parties shall facilitate the transport through their state borders of Equipment and Support Materials of the national component of the JHET - SDRU provided by the other Party, according to the following terms and conditions :

7.1.1. When crossing the borders, the leader of the national component of the JHET - SDRU provided by one Party, shall be obliged to submit to the

■ customs authority of the other Party a separate list of the equipment required for the activity of the group and a separate list of the goods transported as support materials.

7.1.2. If a part of the Support Materials consists of pharmaceutical specialties containing narcotic and psychotropic substances, a separate detailed list shall be prepared for these articles. This list shall be sent to the national authority accredited by the International Narcotics Control Board of the United Nations¹ (UN TNCB). The Competent Authorities of both Contracting Parties shall act in accordance with the relevant recommendation² of the World Health Organization of the United Nations³ and shall inform the International Narcotics Control Board of the United Nations (UN International Narcotics Control Board).

7.2. During the discharge of the duties related to the application of the Protocol, the national components of the JHET - SDRU are allowed to import and export to and from the territory of the other Party, apart from the trip supplies, only the Equipment and the Support Materials.

7.3. The Equipment and the Support Materials which are transported through the state borders of the Parties are not subject to the prohibitions and restrictions concerning the transport of commodities. It is self-evident that only products whose maintenance period has not expired are allowed to be used as Support Materials.

- 7.4. The Support Materials and Equipment shall be exempted - on the condition of the confirmation that their use is in compliance with their destination - from duties, taxes and other financial charges applied to the import or export of goods.
- 7.5. As far as the cars of the national components and the other vehicles transporting the Support Materials are concerned, the Parties shall not ask for international road transport licenses and such vehicles shall be exempted from the charges of any nature imposed to the vehicles in general.
- 7.6. The unused Support Materials and the Equipment which was not finally used or destroyed, should be re-exported within thirty (30) days the latest. -
- 7.7. In the event that some pieces of the Equipment of the national component of the JHET - SDRU provided by one Party shall remain submitted immediately in the territory of the other Party as Support Materials, a relevant statement should be to the competent customs Authority of that Party, who should contain the quantity, the kind and the place of stay of the not re-exported articles, and at the same time the Competent body of this Party

¹ UN International Narcotics Control Board (UN INCB)

² Model directives for the international administration of controlled drugs in the urgent medicare
11 February 1977).
UN World Health Organization (UN.WHO)

should be informed accordingly. The pieces of the

Equipment which shall remain in the territory of the Party according to the above mentioned procedure shall be governed by its law provisions in force.

- 7.8. In the event that pharmaceutical specialties shall be transported by the national component of the JHET - SDRU provided by one Party, into the territory of the other Party, the below regulations shall apply :

7.8.1. The regulations of paragraphs 7.3 and 7.6 shall apply accordingly to the pharmaceutical specialties too containing narcotic and psychotropic substances.

7.8.2. Such specialties are allowed to be imported only in quantities required for urgent medical help and are allowed to be used only by specialized medical staff, in accordance with the relevant health provisions of that Party.

7.8.3. With reference to used pharmaceutical specialties containing narcotic or psychotropic substances, the certificate of their use should be produced to the Customs Authority of the Party, signed by the doctor of the national component and certified by the representative of the Competent body of the Party.

7.8.4. The import and export of the above specialties shall not be considered by the Parties as import and export of goods in the meaning of the international conventions about narcotic and psychotropic substances binding the Parties.

7.9. The import of arms, munitions and explosive materials into the territory of the Parties is prohibited, except for the explosive materials of industrial use, required for the discharge of the duties related to the application of the Protocol.

7.10. The Competent, according to the legislative regulations of each Party, Authorities are entitled to control the use and storage of the equipment materials mentioned in paragraphs 7.3 - 7.7.

8. Damages

8.1. The Parties waive mutually any legal claim for compensation concerning material damages, including the damages to the natural environment, caused by a member of the national component of the JHET - SDRU provided by one Party, while on the territory of the other Party and at the discharge of his duties related to the application of the present Protocol. The Parties waive also any claim for compensation concerning personal injury or death of a member of their respective national components of JHET - SDRU, if that personal injury or death were caused at the discharge or due to the discharge of the duties deriving from the present Protocol.

8.2. In the event that a member of a national component of the JHET" - SDRU persons within the territory of the the application of the present provided by one Party causes damage to damage occurred shall bear the third pe other Party, at the discharge of duties related t<

Protocol, the Party on the territory of which the relevant responsibility according to the domestic legislative regulations concerning the damages caused by its own disaster response units.

8.3. The provisions of paragraphs 8.1 - 8.2 shall not apply in cases of damages caused

deliberately or due to a serious negligence.

8.4. The responsibility for compensation provided for in paragraphs 8.1 - 8.2 - 8.3 applies also to damages caused by a member of a national component of the JHET - SDRU provided by one Party from the moment of the entry of this national component into the territory of the other Party to its departure.

8.5. In the event of any damage caused by a member of any of the national components of JHET - SDRU within the territory of a third state during the discharge of duties related to the application of this Protocol, and provided that the third state does not assume the responsibility to pay for the damage in whole or in part, the amount due shall be born in equal parts (in the proportion of 50%) by each of the Parties.

8.6. The competent bodies shall cooperate closely in order to facilitate the approval of the claims for compensation. To this end, they shall give mutually any information which they may have about the conditions under which the damage occurred.

9. Relations with Other States and Organisations

9.1. The JHET-SDRU will ensure that its presence is promoted regionally and internationally. Disaster-prone countries will be made aware of the procedures necessary to request activation of the JHET-SDRU in the event of a sudden-onset natural disaster.

9.2. The JHET-SDRU will develop guidelines, in accordance with those of the United Nations and the International Search and Rescue Advisory Group (INSARAG), to facilitate its rapid deployment and reception in disaster-affected countries,

9.3. The JHET-SDRU may invite observers from other countries to exercises, seminars and other events.

10. Links to International and Non-Governmental Organisations

10.1. The JHET-SDRU will work closely with OCHA in order to ensure its active involvement in international disaster response mechanisms and fora including the INSARAG, the

United Nations Disaster Assessment and Coordination Team (UNDAC), the International Strategic for Disaster Reduction (ISDR), the United Nations Military and Civil Defence Project (MCDA)

and others.

- 10.2 The JHET-SDRU will, through pre-existing international - mechanisms? work to develop links with international non-governmental organizations.
- 10.3 Membership of the JHET-SDRU national components may include representation from the non-governmental sector.

11. Scientific Cooperation

The JHET-SDRU will develop links with scientific and academic institutions with the aim of enhancing the operational capabilities and technical knowledge of the Unit.

12. Financial Issues

Each Party shall be responsible for funding its own component of the Joint Unit during training and exercises as well as during deployment to a disaster zone.

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΣΤΑΣΗ ΜΙΚΤΗΣ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΕΦΕΔΡΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ

Οι Κυβερνήσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας, στο εξής καλούμενες τα Μέρη, Υπενθυμίζοντας τις συνέπειες των καταστρεπτικών σεισμών που έπληξαν την Τουρκία και την Ελλάδα το 1999 και την παρασχεθείσα αμοιβαία βοήθεια, Αναγνωρίζοντας τη σημασία της συνεργασίας τους στον τομέα της πολιτικής προστασίας,

Έχοντας υπόψη την απόφαση του ψηφίσματος της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών υπ' αριθ. Α / RES /54/30 "Επείγουσα Αντιμετώπιση Καταστροφών" με ημερομηνία 22 Νοεμβρίου 1999,

Εκφράζοντας την έντονη ικανοποίησή τους για τα συγκεκριμένα μέτρα που ελήφθησαν κατά τη διάρκεια των συνομιλιών που διεξήχθησαν στην Άγκυρα (17 Μαΐου 2001), την Αθήνα (11 - 13 Σεπτεμβρίου 2001) και τη Γενεύη (30 - 31 Οκτωβρίου 2001),

Πεπεισμένες ότι η ενίσχυση της συνεργασίας τους στον τομέα της αντιμετώπισης των φυσικών καταστροφών θα οδηγήσει σε περαιτέρω βελτίωση των φιλικών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών, αποφάσισαν:

1. Να συστήσουν Μικτή Εφεδρική Μονάδα Αντιμετώπισης Καταστροφών με σκοπό την αύξηση της συλλογικής ικανότητάς τους να παρέχουν έγκαιρα αποτελεσματική ανθρωπιστική βοήθεια σε πληθυσμούς που επηρεάζονται από την αιφνίδια εκδήλωση φυσικών καταστροφών. Ως γεωγραφική περιοχή των επιχειρήσεων της Μονάδας ορίζεται η περιμεσόγειος περιοχή και η ευρύτερη γειτνιάζουσα περιοχή των Μερών, χωρίς, όμως, να περιορίζεται σε αυτήν. Οι κύριοι επιχειρησιακοί τομείς της Μονάδας θα είναι καταστροφές λόγω σεισμών, πλημμύρων και καθιζήσεων.
2. Να εργασθούν σε στενή συνεργασία με το Γραφείο Συντονισμού Ανθρωπιστικών θεμάτων των Ηνωμένων Εθνών (OCHA) για την εξασφάλιση της συμπληρωματικότητας των προσπάθειών με τις διεθνείς και περιφερειακές δραστηριότητες.
3. Να ζητήσουν από το Γραφείο Συντονισμού Ανθρωπιστικών θεμάτων των Ηνωμένων Εθνών να καθορίσει τις διατυπώσεις χρήσης της μονάδας σε τρίτες χώρες και να επεκτείνει την πιθανή επιχειρησιακή υποστήριξη και υποστήριξη διοικητικής μέριμνας καθώς και την εκπαίδευση της μονάδας, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης από την Υπηρεσία Αξιολόγησης και Συντονισμού Φυσικών Καταστροφών των Ηνωμένων Εθνών (UNDAC). Αυτές οι διατυπώσεις θα μελετηθούν και θα ενσωματωθούν στο Μνημόνιο Συνεννόησης που θα συναφθεί μεταξύ των Μερών και του Γραφείου Συντονισμού Ανθρωπιστικών θεμάτων των Ηνωμένων Εθνών.
4. Να ονομάσουν τη μονάδα “Μικτή Ελληνοτουρκική Εφεδρική Μονάδα Αντιμετώπισης Καταστροφών” (JHET- SDRU) , ενώ ο λογότυπος θα περιλαμβάνει τα αρχικά της Μονάδας, το διεθνές σήμα πολιτικής προστασίας και τις εθνικές σημαίες των δύο χωρών.
5. Να επανδρώσουν την JHET - SDRU με τον ενδεικτικό αριθμό των 40 ατόμων από κάθε Μέρος κατά προσέγγιση, που θα περιλαμβάνουν προσωπικό αστικής έρευνας και διάσωσης (με έργο τον εντοπισμό και τον απεγκλωβισμό θυμάτων), ιατρικής περίθαλψης επειγόντων περιστατικών, μηχανικής και γεωλογικών επιστημών, με την αξιοποίηση των κατάλληλων πόρων κυβερνητικών και μη κυβερνητικών ιδρυμάτων των δύο χωρών.
6. Να ορίσουν αρμόδιους φορείς του παρόντος Πρωτοκόλλου:
 - α. Τη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης της Ελληνικής Δημοκρατίας,
 - β. Τη Γενική Διεύθυνση Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών της Πρωθυπουργίας της Δημοκρατίας της Τουρκίας.
7. Να ενθαρρύνουν τις επιστημονικές συναντήσεις εμπειρογνομόνων και τα επιστημονικά προγράμματα και σεμινάρια με θέμα τις φυσικές καταστροφές.
8. Να συστήσουν Συντονιστική Επιτροπή με ίσο αριθμό μελών από κάθε μέρος. Της

Συντονιστικής Επιτροπής θα προεδρεύουν τα Μέρη εκ περιτροπής σε ετήσια βάση και η επιτροπή αυτή θα επιβλέπει όλες τις πτυχές της συνεργασίας μεταξύ των Μερών. Η Συντονιστική Επιτροπή θα υιοθετήσει τον κανονισμό της και θα συνέρχεται τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο. Το Γραφείο Συντονισμού Ανθρωπιστικών θεμάτων των Ηνωμένων Εθνών θα καλείται να παραστεί στις συνεδριάσεις της Συντονιστικής Επιτροπής σε περιπτωσιολογική βάση .

9. Οι όροι αναφοράς της εκπαίδευσης και λειτουργίας της JHET - SDRU περιέχονται στο Παράρτημα. Το Παράρτημα αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του παρόντος Πρωτοκόλλου.
10. Κάθε διαφωνία σχετικά με την ερμηνεία και την εφαρμογή του παρόντος Πρωτοκόλλου θα επιλύεται μέσω διαβουλεύσεων μεταξύ των Μερών.
11. Το παρόν Πρωτόκολλο δεν επηρεάζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει τα Μέρη σύμφωνα με άλλες διεθνείς συμφωνίες των οποίων είναι Συμβαλλόμενα Μέρη.
12. Όσον αφορά την έναρξη ισχύος και τη διάρκεια ισχύος του παρόντος Πρωτοκόλλου, συμφωνήθηκαν τα εξής:
 - α. Το παρόν Πρωτόκολλο θα τεθεί σε ισχύ την ημερομηνία κατά την οποία αμφότερα τα Μέρη θα έχουν ενημερωθεί αμοιβαία σχετικά με την ολοκλήρωση των εσωτερικών διαδικασιών που απαιτούνται για να τεθεί σε ισχύ.
 - β. Το παρόν Πρωτόκολλο θα παραμείνει σε ισχύ για περίοδο δέκα (10) ετών και θα ανανεώνεται αυτομάτως για διαδοχικές πενταετείς περιόδους, εκτός αν οποιοδήποτε από τα δύο Μέρη ανακοινώσει εγγράφως στο άλλο Μέρος την πρόθεσή του να διακόψει την ισχύ του Πρωτοκόλλου τουλάχιστον ενενήντα (90) ημέρες πριν από την ημερομηνία λήξης της ισχύος του.
 - γ. Κάθε Μέρος μπορεί να καταγγείλει το παρόν Πρωτόκολλο οποιαδήποτε στιγμή αποστέλλοντας στο άλλο Μέρος δια της διπλωματικής οδού έγγραφη ειδοποίηση με έναρξη ισχύος εντός ενενήντα (90) ημερών.
 - δ) Σε περίπτωση διακοπής της ισχύος ή καταγγελίας του Πρωτοκόλλου, οι κανονισμοί του θα χρησιμοποιούνται για όλες τις συμβάσεις και τα καθήκοντα που απορρέουν από αυτό και δεν εκτελέστηκαν μέχρι την ημερομηνία διακοπής της ισχύος του, μέχρι την πλήρη εκτέλεση των καθηκόντων αυτών.
 - ε. Οι όροι του παρόντος Πρωτοκόλλου μπορούν να τροποποιούνται συναινετικά οποιαδήποτε στιγμή μετά από αίτημα οποιουδήποτε από τα δύο Μέρη. Κάθε τέτοια τροποποίηση θα τίθεται σε ισχύ σύμφωνα με τη διαδικασία που ορίζεται στην παράγραφο α' και θα αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του Πρωτοκόλλου.

Έγινε στην Αθήνα στις 8 Νοεμβρίου 2001 σε δύο (2) πρωτότυπα στην αγγλική γλώσσα.

ΓΙΑ ΤΗΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
(υπογραφή)
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΓΙΑ ΤΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ
(υπογραφή)
ΙΣΜΑΗΛ ΤΖΕΜ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΟΡΟΙ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Οι παρόντες όροι αναφοράς αφορούν την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας για τη σύσταση Μικτής Ελληνοτουρκικής Εφεδρικής Μονάδας Αντιμετώπισης Καταστροφών (JHET - SDRU) και τις διατυπώσεις επιχειρησιακής χρήσης της Μονάδας.

1. Ορισμοί.

Οι όροι που χρησιμοποιούνται στο παρόν Πρωτόκολλο και το Παράρτημα έχουν τις εξής σημασίες:

- 1.1 Ζώνη καταστροφής: η γεωγραφική περιοχή που επλήγη από καταστροφή.
- 1.2 Εξοπλισμός: υλικά, τεχνικά και μεταφορικά μέσα, εξοπλισμός της μονάδας που παρέχει βοήθεια, συμπεριλαμβανομένων των προσωπικών κυτίων των μελών της μονάδας.
- 1.3 Υλικά υποστήριξης: υλικά που προορίζονται για διανομή μεταξύ του πληγέντος και ευάλωτου πληθυσμού σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης.

2. Κατευθυντήριες αρχές.

- 2.1 Όλες οι αποφάσεις σχετικά με τη λειτουργία, την εκπαίδευση και την ανάπτυξη της JHET - SDRU θα λαμβάνονται από τα Μέρη από κοινού. Ειδικότερα:

2.1.1 Σε περίπτωση επέλευσης φυσικής καταστροφής (του τύπου που ορίζεται στην παράγραφο 1 του Πρωτοκόλλου) στην Τουρκία ή την Ελλάδα, μετά από αίτημα του πληγέντος Μέρους, η Μονάδα, αν αναπτυχθεί, θα καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την εκτέλεση ενεργειών αντιμετώπισης της καταστροφής με συντονισμένο τρόπο.

2.1.2 Σε περίπτωση επέλευσης φυσικής καταστροφής σε τρίτη χώρα η οποία ζητά διεθνή βοήθεια, τα Μέρη θα συνεργάζονται στενά με το Γραφείο Συντονισμού Ανθρωπιστικών θεμάτων των Ηνωμένων Εθνών για να αποφασίσουν την απάντηση της Μονάδας.

3. Σύσταση της Μικτής Μονάδας.

- 3.1 Η JHET - SDRU θα συσταθεί σύμφωνα με τους όρους που συμφωνήθηκαν στο

Πρωτόκολλο, του οποίου το παρόν Παράρτημα αποτελεί αναπόσπαστο μέρος.

3.2 Το προεδρεύον Μέρος της Συντονιστικής Επιτροπής θα ενεργεί ως Αντιπρόσωπος της JHET - SDRU. Η Συντονιστική Επιτροπή θα επιβλέπει τα επιχειρησιακά, οργανωτικά, επιστημονικά και οικονομικά θέματα των δραστηριοτήτων της JHET - SDRU. Η Συντονιστική Επιτροπή είναι υπεύθυνη να υποβάλει στις Κυβερνήσεις των Μερών αναφορές σχετικά με τις δραστηριότητες της Μονάδας.

3.3 Μόλις ολοκληρωθεί, η σύσταση της JHET - SDRU θα ανακοινωθεί στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών μέσω του

Τομέα Υπηρεσιών Εκτάκτων Αναγκών του Γραφείου Συντονισμού Ανθρωπιστικών θεμάτων, με σκοπό την ενίσχυση της διεθνούς ικανότητας παροχής βοήθειας σε καταστροφές, σύμφωνα με τα ψηφίσματα της Γ' ενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών υπ' αριθ. 46/182 του 1991 και 54/30 του 1999.

1. Δομή και οργάνωση της Μονάδας.

1.1 Η Μονάδα θα αποτελείται από δύο εθνικά τμήματα. Τα Εθνικά τμήματα τα οποία θα παρέχουν τα Μέρη θα καλύπτουν τόσο τα διοικητικά όσο και τα επιχειρησιακά θέματα και θα παρέχουν υποστήριξη για:

- αστική έρευνα και διάσωση (εντοπισμός και απεγκλωβισμός θυμάτων)
- ιατρική περίθαλψη επειγόντων περιστατικών, και
- τεχνογνωσία, συμπεριλαμβανομένης μηχανικής και γεωλογικών επιστημών.

4.2 Αποτελεί ευθύνη κάθε Μέρους να εξασφαλίσει την αυτάρκεια, για την απαιτούμενη περίοδο (περίπου 10 ημερών το μέγιστο), του εθνικού τμήματός του όσον αφορά τον εξοπλισμό, το προσωπικό και τη διοικητική μέριμνα, καθώς και τη μεταφορά στη ζώνη καταστροφής και, όπου χρειάζεται, τις μετακινήσεις εντός αυτής.

4.3 Τα εθνικά τμήματα των Μερών που θα διατεθούν στην JHET - SDRU θα παραμένουν στη μόνιμη βάση τους στη χώρα τους και θα συνέρχονται για να συγκροτήσουν την κατάλληλη, σύμφωνα με τις ανάγκες της κατάστασης, μορφή της Μικτής Μονάδας για την εκτέλεση ασκήσεων/ εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων σύμφωνα με από κοινού εκπονηθέντα προγράμματα, καθώς και για ανάπτυξη στη ζώνη καταστροφής.

4.4 Σε περιπτώσεις που χρειάζεται να αναπτυχθεί η JHET - SDRU, δεν είναι απαραίτητο να αναπτύσσει το σύνολο των δυνάμεών της. Παραμένει δικαίωμα κάθε Μέρους να αποφασίζει αν είναι απαραίτητη η πλήρης ανάπτυξη.

5. Επιχειρησιακά θέματα.

5.1 Μεταφορά: Κάθε τμήμα της Μικτής Μονάδας θα κάνει τις δικές του ρυθμίσεις για την επίτευξη ταχείας μεταφοράς. Θα είναι έτοιμο να μεταφερθεί στη ζώνη κα-

ταστροφής εντός 8 ωρών αφ' ότου ειδοποιηθεί. Αναμένεται από τη χώρα υποδοχής να αναλαμβάνει τη μεταφορά της Μικτής Μονάδας εντός της χώρας.

5.2 Επικοινωνίες: Κάθε τμήμα της Μικτής Μονάδας πρέπει να διαθέτει τον κατάλληλο εξοπλισμό επικοινωνιών ώστε να είναι δυνατή η επικοινωνία:

- εντός του τμήματος
- μεταξύ των δύο τμημάτων
- με τις εθνικές αρχές του τμήματος, και
- όταν είναι δυνατόν, με τις αρχές της πληγείσας χώρας.

5.3 Διαδικασίες επιστράτευσης και ανάπτυξης

5.3.1 Το Μέρος - Αντιπρόσωπος αποτελεί το σημείο επαφής για εισερχόμενες αιτήσεις επιστράτευσης της JHET - SDRU που θα υποβάλλουν διεθνείς οργανισμοί ή επιμέρους χώρες και έχει την ευθύνη της ενημέρωσης του άλλου Μέρους. Κάθε Μέρος θα υποδείξει εθνικό κέντρο επιστράτευσης που θα λειτουργεί σε εικοσιτετράωρη βάση.

5.3.2 Κάθε αμοιβαία απόφαση ανάπτυξης της Μονάδας θα έχει έγγραφη μορφή και θα υιοθετείται από τα Μέρη μέσω των εθνικών διαδικασιών τους.

5.3.3 Κατά την ανάπτυξη της Μονάδας, τα δύο τμήματα θα διαθέτουν τη δική τους δομή διοίκησης και ελέγχου. Προκειμένου να αυξηθεί η συνεργασία και η αποτελεσματικότητα, το Μέρος - Αντιπρόσωπος θα διορίζει Συντονιστή της Μικτής Μονάδας. Σε περίπτωση ανάπτυξης της Μονάδας στο έδαφος ενός από τα Μέρη, ο διοικητής του τμήματος της πληγείσας χώρας αναλαμβάνει το ρόλο του Συντονιστή της Μικτής Μονάδας.

5.3.4 Η Συντονιστική Επιτροπή θα εκπονήσει και θα αποτυπώσει σε έγγραφο Πάγιες Επιχειρησιακές Διαδικασίες.

5.4 Γλώσσα εργασίας: Η γλώσσα εργασίας της JHET - SDRU θα είναι η Αγγλική. Σε επιχειρησιακό επίπεδο, τα εθνικά τμήματα της Μικτής Μονάδας θα χρησιμοποιούν την επίσημη γλώσσα της χώρας τους. Όταν είναι απαραίτητο, θα χρησιμοποιούνται μεταφραστικές υπηρεσίες και κάθε τμήμα της JHET - SDRU θα είναι υπεύθυνο για την παροχή των υπηρεσιών αυτών.

6. Εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Για την αύξηση της αποτελεσματικότητας της JHET - SDRU, θα διεξάγονται κοινές εκπαιδευτικές δραστηριότητες και ασκήσεις. Αυτές οι δραστηριότητες θα διεξάγονται σύμφωνα με από κοινού συμφωνηθέντα σχέδια και προγράμματα που θα επεξεργάζεται η Συντονιστική

Επιτροπή. Η Συντονιστική Επιτροπή θα είναι υπεύθυνη για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των δραστηριοτήτων αυτών.

7. Εισαγωγή, εξαγωγή και μεταφορά Εξοπλισμού και Υλικών Υποστήριξης μέσω των κρατικών συνόρων των Μερών.

7.1 Τα Μέρη θα διευκολύνουν τη μεταφορά μέσω των κρατικών συνόρων τους του Εξοπλισμού και των Υλικών Υποστήριξης του εθνικού τμήματος της JHET - SDRU που θα παρέχει το άλλο μέρος, σύμφωνα με τους ακόλουθους όρους και προϋποθέσεις :

7.1.1 Κατά τη διέλευση των συνόρων, ο επικεφαλής του εθνικού τμήματος της JHET - SDRU που παρέχει το ένα Μέρος είναι υποχρεωμένος να υποβάλλει στην τελωνεια- κή αρχή του άλλου Μέρους χωριστό κατάλογο του Εξοπλισμού που απαιτείται για τη δραστηριότητα της ομάδας και χωριστό κατάλογο των ειδών που μεταφέρονται με τη μορφή Υλικών Υποστήριξης.

7.1.2 Αν μέρος των Υλικών Υποστήριξης αποτελείται από φαρμακευτικά σκευάσματα που περιέχουν ναρκωτικές και ψυχοτρόπες ουσίες, θα συντάσσεται χωριστός λεπτομερής κατάλογος των ειδών αυτών. Αυτός ο κατάλογος θα αποστέλλεται στην εθνική αρχή που είναι αναγνωρισμένη από το Διεθνές Συμβούλιο Ελέγχου Ναρκωτικών των Ηνωμένων Εθνών (UN INCB)¹⁵⁹. Οι αρμόδιες αρχές αμοτέρων των Συμβαλλομένων Μερών θα ενεργούν σύμφωνα με τη σχετική σύσταση¹⁶⁰ της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας των Ηνωμένων Εθνών¹⁶¹ και θα ενημερώνουν το Διεθνές Συμβούλιο Ελέγχου Ναρκωτικών των Ηνωμένων Εθνών.

7.2 Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους που σχετίζονται με την εφαρμογή του παρόντος Πρωτοκόλλου, τα εθνικά τμήματα της JHET - SDRU επιτρέπεται να εισάγουν στο έδαφος του άλλου Μέρους και να εξάγουν από αυτό, εκτός από τα εφόδια ταξιδιού, μόνο τον Εξοπλισμό και τα Υλικά Υποστήριξης.

7.3 Ο Εξοπλισμός και τα Υλικά Υποστήριξης που θα μεταφέρονται μέσω των κρατικών συνόρων των Μερών δεν υπάγονται στις απαγορεύσεις και τους περιορισμούς που αφορούν τη μεταφορά εμπορευμάτων. Είναι αυτονόητο ότι μόνον προϊόντα των οποίων η περίοδος συντήρησης δεν έχει λήξει επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται ως Υλικά Υποστήριξης.

¹⁵⁹ Διεθνές Συμβούλιο Ελέγχου Ναρκωτικών των Ηνωμένων Εθνών (UN INCB).

¹⁶⁰ Πρότυπες οδηγίες για τη διεθνή διαχείριση ελεγχόμενων φαρμάκων στην ιατρική περίθαλψη επειγόντων περιστατικών (11 Φεβρουαρίου 1977).

¹⁶¹ Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας των Ηνωμένων Εθνών (UN WHO).

- 7.4 Ο Εξοπλισμός και τα Υλικά Υποστήριξης θα απαλλάσσονται -υπό την προϋπόθεση ύπαρξης βεβαίωσης ότι η χρήση τους είναι σύμφωνη με τον προορισμό τους- από τέλη, φόρους και άλλες οικονομικές χρεώσεις που ισχύουν στην εισαγωγή ή εξαγωγή εμπορευμάτων.
- 7.5 Όσον αφορά τα αυτοκίνητα των εθνικών τμημάτων και τα άλλα οχήματα που θα μεταφέρουν τα Υλικά Υποστήριξης, τα Μέρη δε θα ζητούν διεθνείς άδειες οδικών μεταφορών και τα οχήματα αυτά θα είναι απαλλαγμένα από τις χρεώσεις οποιασδήποτε φύσης που γενικά επιβάλλονται σε οχήματα.
- 7.6 Ο αχρησιμοποίητος Εξοπλισμός και τα Υλικά Υποστήριξης των οποίων δεν έγινε τελικά χρήση ή καταστροφή πρέπει να επανεξάγονται εντός τριάντα (30) ημερών το αργότερο.
- 7.7 Σε περίπτωση που ορισμένα τεμάχια του Εξοπλισμού του εθνικού τμήματος της JHET - SDRU που παρέσχε το ένα Μέρος παραμείνουν στο έδαφος του άλλου Μέρους ως Υλικά Υποστήριξης, πρέπει να υποβάλλεται άμεσα σχετική δήλωση στην αρμόδια τελωνειακή αρχή του Μέρους αυτού, η οποία πρέπει να περιέχει το είδος και τον τόπο παραμονής των μη επανεξαχθέντων ειδών, ενώ ταυτόχρονα πρέπει να ενημερώνεται σχετικά ο αρμόδιος φορέας του Μέρους αυτού. Τα τεμάχια του Εξοπλισμού που θα παραμείνουν στο έδαφος του Μέρους σύμφωνα με την ανωτέρω διαδικασία θα διέπονται από τις ισχύουσες νομικές διατάξεις του.
- 7.8 Σε περίπτωση μεταφοράς φαρμακευτικών σκευασμάτων από το εθνικό τμήμα της JHET - SDRU που παρέχει το ένα Μέρος στο έδαφος του άλλου Μέρους, θα ισχύουν οι κάτωθι κανονισμοί:
- 7.8.1 Οι κανονισμοί των παραγράφων 7.3 και 7.6 θα ισχύουν ομοίως και στα φαρμακευτικά σκευάσματα που περιέχουν ναρκωτικές και ψυχοτρόπες ουσίες.
- 7.8.2 Αυτά τα είδη επιτρέπεται να εισάγονται μόνον στις ποσότητες που απαιτούνται για την παροχή επείγουσας ιατρικής βοήθειας και επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται μόνον από ειδικευμένο ιατρικό προσωπικό, σύμφωνα με τις σχετικές υγειονομικές διατάξεις του Μέρους αυτού.
- 7.8.3 Όσον αφορά τα χρησιμοποιημένα φαρμακευτικά σκευάσματα που περιέχουν ναρκωτικές ή ψυχοτρόπες ουσίες, πρέπει να προσκομίζεται πιστοποιητικό χρήσης τους στην τελωνειακή αρχή του Μέρους, υπογεγραμμένο από τον ιατρό του εθνικού τμήματος και επικυρωμένο

από τον αντιπρόσωπο του αρμόδιου φορέα του Μέρους.

7.8.4 Η εισαγωγή και εξαγωγή των ανωτέρω σκευασμάτων δε θα θεωρείται από τα Μέρη ως εισαγωγή και εξαγωγή εμπορευμάτων κατά την έννοια των διεθνών συμβάσεων περί ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών που δεσμεύουν τα Μέρη.

7.9 Απαγορεύεται η εισαγωγή όπλων, πυρομαχικών και εκρηκτικών υλών στο έδαφος των Μερών, με την εξαίρεση των εκρηκτικών υλών βιομηχανικής χρήσης που απαιτούνται για την εκτέλεση καθηκόντων που σχετίζονται με την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου.

7.10 Οι αρμόδιες, σύμφωνα με τους νομοθετικούς κανονισμούς κάθε Μέρους, αρχές δικαιούνται να ελέγχουν τη χρήση και αποθήκευση του εξοπλισμού και των υλικών που αναφέρονται στις παραγράφους 7.3 - 7.7.8. Αποζημιώσεις.

8.1 Τα Μέρη παραιτούνται αμοιβαία από κάθε νόμιμη αίτηση αποζημίωσης για υλική βλάβη, συμπεριλαμβανομένης βλάβης στο φυσικό περιβάλλον, που μπορεί να προκληθεί από μέλος του εθνικού τμήματος της JHET - SDRU που παρέχει το ένα Μέρος ενώ βρίσκεται στο έδαφος του άλλου Μέρους κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του που σχετίζονται με την εφαρμογή του παρόντος Πρωτοκόλλου. Επίσης, τα Μέρη παραιτούνται από κάθε απαίτηση αποζημίωσης για σωματική βλάβη ή θάνατο μέλους των εθνικών τμημάτων τους της JHET - SDRU αν αυτή η σωματική βλάβη ή θάνατος προκληθούν κατά την εκτέλεση ή λόγω της εκτέλεσης καθηκόντων που απορρέουν από το παρόν Πρωτόκολλο.

8.2 Σε περίπτωση που μέλος εθνικού τμήματος της JHET - SDRU που παρέχει το ένα Μέρος προκαλέσει βλάβες σε τρίτους στο έδαφος του άλλου Μέρους κατά την εκτέλεση καθηκόντων που σχετίζονται με την εφαρμογή του παρόντος Πρωτοκόλλου, το Μέρος στο έδαφος του οποίου προκλήθηκε η βλάβη θα φέρει τη σχετική ευθύνη σύμφωνα με τους εθνικούς νομικούς κανονισμούς που αφορούν βλάβες προκληθείσες από τις δικές του μονάδες αντιμετώπισης καταστροφών.

8.3 Οι διατάξεις των παραγράφων 8.1 - 8.2 δεν ισχύουν σε περιπτώσεις βλαβών που προκλήθηκαν εσκεμμένα ή λόγω βαριάς αμέλειας.

8.4 Η ευθύνη αποζημίωσης που προβλέπεται στις παραγράφους 8.1 - 8.2 - 8.3 ισχύει και για βλάβες που προκλήθηκαν από μέλος εθνικού τμήματος της JHET - SDRU που παρέσχε το ένα Μέρος από τη στιγμή της εισόδου αυτού του εθνικού τμήματος στο έδαφος του άλλου Μέρους μέχρι την αναχώρησή του.

8.5 Σε περίπτωση πρόκλησης βλάβης από μέλος οποιουδήποτε από τα εθνικά τμήματα της JHET - SDRU στο έδαφος τρίτου κράτους κατά την εκτέλεση καθηκόντων που

σχετίζονται με την εφαρμογή του παρόντος Πρωτοκόλλου και υπό την προϋπόθεση ότι το τρίτο κράτος δεν αναλαμβάνει την ευθύνη της συνολικής ή μερικής πληρωμής αποζημίωσης, το οφειλόμενο ποσό θα βαρύνει τα δύο Μέρη ισότιμα (με αναλογία 50%).

8.6 Οι αρμόδιοι φορείς θα συνεργάζονται στενά για να διευκολύνουν την έγκριση των αιτήσεων αποζημίωσης. Για το σκοπό αυτό, θα παρέχουν αμοιβαία όσες πληροφορίες θα διαθέτουν σχετικά με τις συνθήκες υπό τις οποίες συνέβη η ζημία.

9. Σχέσεις με άλλα κράτη και οργανισμούς.

9.1 Η JHET - SDRU θα μεριμνά για την προώθηση της παρουσίας της σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο. Οι χώρες στις οποίες τείνουν να συμβαίνουν συχνά καταστροφές θα ενημερώνονται σχετικά με τις απαραίτητες διαδικασίες για την αίτηση ενεργοποίησης της JHET - SDRU σε περίπτωση αιφνίδιας επέλευσης φυσικής καταστροφής.

9.2 Η JHET - SDRU θα εκπονήσει κατευθυντήριες γραμμές, σύμφωνα με αυτές των Ηνωμένων Εθνών και της Διεθνούς Συμβουλευτικής Ομάδας Έρευνας και Διάσωσης (INSARAG), με σκοπό τη διευκόλυνση της ταχείας ανάπτυξης και υποδοχής της στις χώρες που έχουν πληγεί από καταστροφές.

9.3 Η JHET - SDRU μπορεί να προσκαλεί παρατηρητές από άλλες χώρες σε ασκήσεις, σεμινάρια και άλλες εκδηλώσεις.

10. Δεσμοί με διεθνείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις.

10.1 Η JHET - SDRU θα συνεργάζεται στενά με το Γ ραφείο Συντονισμού Ανθρωπιστικών Θεμάτων των Ηνωμένων Εθνών (CHA) ώστε να εξασφαλίσει την ενεργό συμμετοχή της στους διεθνείς μηχανισμούς αντιμετώπισης καταστροφών και τα διεθνή φόρουμ, στα οποία περιλαμβάνεται η INSARAG, η Υπηρεσία Αξιολόγησης και Συντονισμού Φυσικών Καταστροφών των Ηνωμένων Εθνών (UNDAC), η Διεθνής Στρατηγική Μείωσης Καταστροφών (ISDR), το Πρόγραμμα Μέσων Στρατιωτικής και Πολιτικής Άμυνας των Ηνωμένων Εθνών (MCDA) και άλλοι.

10.2 Η JHET - SDRU θα εργάζεται, μέσω των προϋπαρχόντων διεθνών μηχανισμών, για την ανάπτυξη δεσμών με διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις.

10.3 Τα μέλη των εθνικών τμημάτων της JHET - SDRU μπορούν να περιλαμβάνουν εκπροσώπους από το μη κυβερνητικό τομέα.

11. Επιστημονική συνεργασία.

Η JHET - SDRU θα αναπτύσσει δεσμούς με επιστημονικά και ακαδημαϊκά ιδρύματα με σκοπό την αύξηση των επιχειρησιακών ικανοτήτων και της τεχνογνωσίας της Μονάδας.

12. Οικονομικά θέματα.

Κάθε μέρος θα είναι υπεύθυνο για τη χρηματοδότηση του εθνικού τμήματός του της JHET - SDRU κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης και των ασκήσεων καθώς και κατά τη διάρκεια της ανάπτυξής της σε ζώνη καταστροφής.

Άρθρο δεύτερο

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και του Πρωτοκόλλου που κυρώνεται από την πλήρωση των προϋποθέσεων της παραγράφου 12 εδάφιο α' αυτού.

Αθήνα, 10 Μαΐου 2005

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ
ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ, Αρ. Φύλλου 62, 27 Μαρτίου 2006

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3449

Κύρωση του Μνημονίου Κατανόησης
μεταξύ των Ηνωμένων Εθνών και της
Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας
και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας
της Τουρκίας για συνεργασία στον τομέα
αντιμετώπισης εκτάκτων ανθρωπιστικών
αναγκών.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδουμε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο πρώτο

Κυρώνεται και έχει την ισχύ, που ορίζει το
άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, το
Μνημόνιο Κατανόησης μεταξύ των
Ηνωμένων Εθνών και της Κυβέρνησης της
Ελληνικής Δημοκρατίας και της
Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της
Τουρκίας για συνεργασία στον τομέα
αντιμετώπισης εκτάκτων ανθρωπιστικών
αναγκών, που υπογράφηκε στη Νέα Υόρκη
στις 16 Σεπτεμβρίου 2002, του οποίου το
κείμενο σε πρωτότυπο στην αγγλική και
την ελληνική γλώσσα έχει ως εξής:

THE GOVERNMENT OF THE HELLENIC REPUBLIC AND THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF TURKEY ON COOPERATION IN THE FIELD OF HUMANITARIAN EMERGENCY RESPONSE

Bearing in mind the United Nations General Assembly Resolution 46/182 of 19th December 1991 calling for improvements in the field of providing international humanitarian emergency assistance;

Taking into account the United Nations General Assembly Resolution 47/168 of 22nd December 1992 calling upon potential donor states to undertake necessary measures that would enable the United Nations to have more expeditious access, when necessary, to their emergency relief capacities, for rendering humanitarian emergency assistance;

Taking into account the provisions of the United Nations General Assembly Resolution 50/57 of 12th December 1995 on the further increase of the resources for humanitarian operations on mitigation of emergencies and crises;

Taking into account the provisions of the United Nations General Assembly Resolution 54/30 of 22nd November 1999 on the decision taken by the Governments of the Hellenic Republic and the Republic of Turkey to establish a Joint Hellenic Turkish — Standby Disaster Response Unit (hereinafter referred to as 'JHET-SDRU') comprising contingents drawn from governmental and non-governmental organizations and agencies of both countries to reinforce and expand existing standby arrangements of the United Nations system;

Recalling the recommendations of the OCHA Ministerial Conference on Regional Cooperation and Coordination in Crisis Management for Europe and the NIS, the 'Fribourg Forum', on 15th — 16th June 2000;

Taking into account the provisions of the Protocol of 8th November 2001 by which the Hellenic Republic and the Republic of Turkey established the JHET-SDRU, as well as the annexed Terms of Reference;

Taking into account the provisions of the United Nations General Assembly Resolution 56/99 of 14th December 2001 on the progress achieved by the Governments of the Hellenic Republic and the Republic of Turkey, in cooperation; with the Office - for the Coordination of Humanitarian Affairs of the Secretariat, on the formation of a Joint Hellenic-Turkish Standby Disaster Response Unit, which will be operational in the near future;

Intending to develop mutually useful cooperation between the United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (hereinafter referred to as OCHA') and JHET-SDRU in the field of rendering international humanitarian assistance in case of sudden onset of natural disasters in order to reach the objectives of the United Nations in regard to coordination and mobilization of humanitarian emergency assistance;

Noting the planned high level of preparedness of JHET-SDRU, as well as the need to widen its participation in international humanitarian emergency operations conducted, *inter alia*, under the aegis of the United Nations;

Now, therefore the United Nations, represented by OCHA, and the Governments of the Hellenic Republic and the Republic of Turkey, hereinafter collectively referred to as the Parties, have agreed as follows:

Article 1

Definitions

The definitions contained in the United Nations 'Guidelines on the Use of Military and Civil Defense Assets in Disaster Relief' developed at the International Conference on the Use of Military and Civil Defense Assets in Disaster Relief, held on 20 —21 January 1994" in Oslo, Norway, shall apply for the purposes of the present Memorandum.

Article 2

Areas and Main Directions of Cooperation

1. At the request of OCHA, following an appeal from an affected country to the United Nations, the JHET-SDRU, subject to the mutual agreement of the two countries-Parties to this Memorandum of Understanding, can be deployed in the requesting country for implementation of emergency humanitarian response either under the authority of the

United Nations, or as a part of an international response, or on a separate basis,

2. In compliance with the need to organise emergency humanitarian response and to increase the level of disaster preparedness, OCHA and the Governments of the Hellenic Republic and the Republic of Turkey shall cooperate in the following main directions:

- Organization and conduct, subject to agreement on a case-by-case basis, at JHET-SDRU training bases, of training of experts and specialists involved in international humanitarian emergency operations earned out under the aegis of the United Nations, including United Nations Disaster Assessment and Coordination (UNDAC) experts, the International Search and Rescue Advisory Group (INSARAG) experts, and Military and Civil Defence Assets (MCDA) Project experts;
- Participation, in accordance with United Nations established practice, of JHET-SDRU's experts, graduated from special United Nations courses, in UNDAC missions;
- Joint development and conduct, under the aegis of the United Nations, within the territory of the Hellenic Republic and the Republic of Turkey or elsewhere, of international command post and field exercises aimed at increasing the preparedness of the JHET-SDRU for international humanitarian emergency operations;
- Organization of international seminars and fora on preparedness for and conduct of international humanitarian emergency operations;
- Training of JHET-SDRU's specialists and experts in UNDAC and UN- CMCoord courses organized by OCHA on issues of preparedness for and conduct of international humanitarian emergency operations.

Article 3

Exchange of Information

1 OCHA and the management of the JHET-SDRU will expeditiously provide each other, as appropriate, with information at their disposal on emergencies for the purpose of preparing for and conducting international humanitarian emergency operations on a coordinated basis.

2. JHET-SDRU will provide regularly updated information to the OCHA data bank on its own resources, which could be placed at the disposal of the United Nations for international humanitarian emergency operations and will have access to the data bank of OCHA containing information about forces and facilities, which are at the disposal of emergency response organizations of other countries, as well as of international nongovernmental and inter-

governmental organizations participating in the MCDA and the 1NSARAG networks.

3. When it is necessary to engage JHET-SDRU's resources in the United Nations international humanitarian emergency operations, OCHA will send the appropriate request to the JHET-SDRU, where the following will be specified:

- type of emergency and type of operation;
- location(s) and estimated time schedule for the conduct of the operation;
- types and amount of forces and facilities requested from JHET- SDRU;
- technical specifications of required equipment;

4. JHET-SDRU, subject to the mutual agreement of the two countries- Parties to this Memorandum of Understanding, will expeditiously inform OCHA about its availability, extent and conditions of participation in the humanitarian emergency operations;

5. The extent and conditions of participation of JHET-SDRU in each particular humanitarian emergency operation at the request of OCHA will be set out in an exchange of letters between OCHA, the Governments of the Hellenic Republic and the Republic of Turkey, and, through diplomatic channels, the Government of the receiving state. In its reply, the Government of the receiving state, will be requested to acknowledge, *inter alia*, for the JHET-SDRU personnel the status defined in Article 5 of the present Memorandum of Understanding.

6. OCHA and JHET-SDRU will regularly exchange information on-status and results of humanitarian emergency operations which fall within the purview of the present Memorandum.

Article 4

Financial Procedures

The engagement of JHET-SDRU in international humanitarian emergency operations, carried out at the request and under the aegis of the United Nations, as well as cooperation in the framework of this Memorandum of Understanding, including but not limited to the cooperation contemplated in Article 2, and the costs and expenses resulting from such activities, shall have no financial implications to the programme budget of the United Nations.

Article 5

Terms of Engagement and Status of Personnel

JHET-SDRU personnel, engaged in international humanitarian emergency operations at the request of OCHA, Who operate under the authority of the United Nations and comply with its rules and principles, shall be considered by the United Nations as experts on mission for the United Nations and shall be entitled to the privileges and immunities specified in Section 22

Article 6 of the Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations adopted by the General-Assembly on 13 February 1946.

Article 6
Evaluation of Activities

At the end of each joint operation, OCHA and the Governments of the Hellenic Republic and the Republic of Turkey will jointly conduct evaluation of the engaged JHET-SDRU personnel activities.

Article 7
Executive Bodies

1. The Emergency Services Branch (ESB) of OCHA will act as focal point between OCHA and JHET-SDRU for coordination of the activities defined by the present Memorandum of Understanding.

2. The Governments of the Hellenic Republic and the Republic of Turkey nominate the General Secretariat for Civil Protection of the Ministry of Interior, Public Administration and Decentralization of the Hellenic Republic and the General Directorate of Emergency Management of the Prime Ministry, Republic of Turkey as their focal points for cooperation in the framework of this Memorandum of Understanding.

Article 8
Implementation of the Memorandum

The United Nations and the Governments of the Hellenic Republic and the Republic of Turkey hereby agree that they may enter into such supplementary arrangements for the implementation of the present Memorandum of Understanding as may be found desirable.

Article 9
Liability

1. The United Nations shall not be held liable for any loss or damage to property, or for death, illness or injury incurred by members of JHET-SDRU in performing services under this Memorandum of Understanding.

2. The Governments of the Hellenic Republic and the Republic of Turkey shall ensure that the members of their national contingents have adequate medical coverage, and that they are adequately protected and compensated in case of illness, injury, disability, and death, while performing services under this Memorandum of Understanding.

3. The Governments of the Hellenic Republic and the Republic of Turkey shall deal with and hold the United Nations and its employees harmless from any claims arising from or related to

loss or damage to to illness, injury, all forms of disability, or death, brought against the United Nations by members of their respective contingents in JHET- SDRU, as well as from any claims brought against the United Nations by any third parties resulting from or related to acts or omissions of JHET- SDRU or of members of their respective contingents in JHET-SDRU.

Article 10

Settlement of Disputes

Any dispute, controversy or claim arising out of or relating to this Agreement which is not settled by negotiation or any other mutually agreed mode of settlement shall be submitted, at the request of any party, to arbitration by a sole arbitrator appointed by mutual agreement of the Parties. If within sixty days of the request for arbitration the arbitrator has not been appointed, any party may request the Secretary- General of the Permanent Court of Arbitration at The Hague to appoint an arbitrator. The procedure of the arbitration shall be fixed by the arbitrator. The cost of the arbitration shall be borne by the Parties as assessed by the arbitrator. The arbitral award shall contain a statement of the reasons on which it is based and shall be accepted by the Parties as the final and binding adjudication of the disputes.

Article 11

Final Clauses

1. The present Memorandum shall enter into force on the date when the Governments of the Hellenic Republic and the Republic of Turkey have notified each other, and the United Nations, on the completion of their internal procedures required for its entry into force.
2. This Memorandum of Understanding shall remain in force for a period of five (5) years. It may be extended by mutual consent of the United Nations and the Governments of the Hellenic Republic and the Republic of Turkey.
3. Any Party may terminate this Memorandum of Understanding by giving notice in writing to the other Parties, and this Memorandum of Understanding shall terminate ninety (90) days following the receipt of such notice.
4. Any applicable provision of this Memorandum of Understanding shall survive the termination or expiration of this Memorandum of Understanding to the extent necessary in order to permit the orderly conclusion of activities and the settlement of accounts among the Parties.
5. The terms of the present Memorandum of Understanding may be amended at any time by mutual consent of the United Nations and the Governments of the, Hellenic Republic and the

Republic of Turkey. Any such amendments shall enter into force according to the procedure set forth in the first paragraph of Article II and shall constitute an integral part of the Memorandum of Understanding.

Done in New York, on 16 September 2002, in three original copies in the English language.

For the United Nations

Office for the Coordination of Humanitarian Affairs

Kenzo Oshima

Under-Secretary-General for Humanitarian Affairs and Emergency

Relief Coordinator

For the Government of the Hellenic Republic

George A. Papandreou Minister for Foreign Affairs

For the Government of the Republic of Turkey Professor Dr SiikrU

Sina Gurel Deputy Prime Minister and Minister of Foreign Affairs

**ΜΝΗΜΟΝΙΟ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ
ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΚΑΙ
ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ
ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΓΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ
ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ**

Έχοντας υπ' όψη το Ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών 46/182 της 19ης Δεκεμβρίου 1991 το οποίο καλεί για βελτιώσεις στον τομέα της παροχής διεθνούς ανθρωπιστικής βοήθειας σε έκτακτη ανάγκη· Έχοντας υπ' όψη το Ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών 47/168 της 22ας Δεκεμβρίου 1992 το οποίο καλεί τις πιθανές δωρήτριες χώρες να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα που θα επιτρέπουν στα Ηνωμένα Έθνη να έχουν άμεση πρόσβαση, όταν χρειαστεί, στις δυνατότητές τους αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών για την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας σε έκτακτη ανάγκη· Έχοντας υπ' όψη τις διατάξεις του Ψηφίσματος της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών 50/57 της 12ης Δεκεμβρίου 1995 για την περαιτέρω αύξηση των μέσων για ανθρωπιστικές επιχειρήσεις με σκοπό τον μετριασμό των εκτάκτων αναγκών και των κρίσεων·

Έχοντας υπ' όψη τις διατάξεις του Ψηφίσματος της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών 54/30 της 22ας Νοεμβρίου 1999 για την απόφαση που ελήφθη από τις Κυβερνήσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας να συστήσουν μια Κοινή Ελληνοτουρκική Μονάδα Επιφυλακής για την Αντιμετώπιση Καταστροφών (στην συνέχεια θα αναφέρεται ως "JHET- SDRU") της οποίας τα μέλη θα προέρχονται από κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς οργανισμούς και φορείς και των δύο χωρών με σκοπό την ενίσχυση και διεύρυνση των υφισταμένων συμφωνιών για έκτακτες ανάγκες του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών·

Υπενθυμίζοντας τις συστάσεις της Υπουργικής Διάσκεψης του OCHA για την Περιφερειακή Συνεργασία και Συντονισμό στη Διαχείριση Κρίσεων για την Ευρώπη και NIS, "Φόρουμ του Φράμπουργκ", 15-16 Ιουνίου 2000· Έχοντας υπ' όψη τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου της 8ης Νοεμβρίου 2001 με το οποίο η Ελληνική Δημοκρατία και η Δημοκρατία της Τουρκίας συνέστησαν την JHET-SDRU, καθώς και τους συνημμένους Όρους Αναφοράς· Έχοντας υπ' όψη τις διατάξεις του Ψηφίσματος της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών 56/99 της 14ης Δεκεμβρίου 2001 για την πρόοδο που επετεύχθη από τις Κυβερνήσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας σε συνεργασία με το Γραφείο Συντονισμού Ανθρωπιστικών Υποθέσεων της Γραμματείας, αναφορικά με την σύσταση Κοινής Ελληνοτουρκικής Μονάδας Επιφυλακής για την Αντιμετώπιση Καταστροφών η οποία θα λειτουργήσει στο κοντινό μέλλον· Αποσκοπώντας στην ανάπτυξη αμοιβαίας επωφελούς

συνεργασίας μεταξύ των Γραφείου Συντονισμού Ανθρωπιστικών Υποθέσεων των Ηνωμένων Εθνών (στην συνέχεια θα αναφέρεται ως "OCHA") και της JHET-SDRU στον τομέα της παροχής διεθνούς ανθρωπιστικής βοήθειας σε περιπτώσεις ξαφνικής εμφάνισης φυσικών καταστροφών με σκοπό την επίτευξη των στόχων των Ηνωμένων Εθνών αναφορικά με τον συντονισμό και την κινητοποίηση της ανθρωπιστικής βοήθειας έκτακτης ανάγκης. Σημειώνοντας το σχεδιασμένο υψηλό επίπεδο ετοιμότητας της JHET-SDRU, καθώς και την ανάγκη διεύρυνσης της συμμετοχής σε διεθνείς ανθρωπιστικές επιχειρήσεις έκτακτης ανάγκης που διεξάγονται, μεταξύ άλλων, υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών.

Τώρα, επομένως, τα Ηνωμένα Έθνη, εκπροσωπούμενα από το OCHA, και οι Κυβερνήσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας, που στην συνέχεια θα αναφέρονται από κοινού ως τα Συμβαλλόμενα Μέρη, συμφωνούν τα εξής:

Άρθρο 1

Ορισμοί

Οι ορισμοί που περιέχονται στις "Κατευθυντήριες Γραμμές σχετικά με την Χρήση Στρατιωτικών Πόρων και Πόρων Πολιτικής Άμυνας για την Αντιμετώπιση Καταστροφών" των Ηνωμένων Εθνών και αναπτύχθηκαν στη Διεθνή Διάσκεψη για την Χρήση Στρατιωτικών Πόρων και Πόρων Πολιτικής Άμυνας για την Αντιμετώπιση Καταστροφών η οποία έλαβε χώρα στις 20-21 Ιανουαρίου 1994 στο Όσλο, Νορβηγία, θα ισχύουν για τους σκοπούς του παρόντος Μνημονίου.

Άρθρο 2

Πεδία και Κύριες Κατευθύνσεις της Συνεργασίας

1. Με αίτηση του OCHA, κατόπιν έκκλησης από πληγείσα χώρα στα Ηνωμένα Έθνη, η JHET-SDRU, με την επιφύλαξη της αμοιβαίας συμφωνίας των δύο Συμβαλλομένων χωρών στο παρόν Μνημόνιο Κατανόησης, θα μπορεί να αναπτυχθεί στην αιτούσα χώρα για την αντιμετώπιση ανθρωπιστικών αναγκών είτε με την εξουσιοδότηση των Ηνωμένων Εθνών ή ως τμήμα διεθνούς ανταπόκρισης ή ανεξάρτητα.

2. Σύμφωνα με την ανάγκη οργάνωσης της αντιμετώπισης ανθρωπιστικών αναγκών και βελτίωσης του επιπέδου ετοιμότητας για περιπτώσεις καταστροφών, το OCHA και οι Κυβερνήσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας θα συνεργαστούν στις ακόλουθες κύριες κατευθύνσεις:

- Οργάνωση και διεξαγωγή, με την επιφύλαξη των κατά περίπτωση συμφωνιών, στις βάσεις εκπαίδευσης της JHET-SDRU, προγραμμάτων εκπαίδευσης εμπειρογνομόνων και ειδικών που θα συμμετέχουν στις διεθνείς επιχειρήσεις αντιμετώπισης ανθρωπιστικών αναγκών οι οποίες θα διεξάγονται υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών, συμπεριλαμβανομένων των εμπειρογνομόνων των Ηνωμένων Εθνών για την Αξιολόγηση και τον Συντονισμό σε

περιπτώσεις Καταστροφών (UNDAG), των εμπειρογνομόνων της Διεθνούς Συμβουλευτικής Ομάδας Έρευνας και Διάσωσης (INSARAG) και των εμπειρογνομόνων του Προγράμματος Στρατιωτικών Πόρων και Πόρων Πολιτικής Άμυνας (MCDA)

- Συμμετοχή, σύμφωνα με την καθιερωμένη πρακτική των Ηνωμένων Εθνών, των εμπειρογνομόνων της JHET- SDRU οι οποίοι αποφοίτησαν από τα ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα των Ηνωμένων Εθνών, σε αποστολές της UNDAG

-Κοινή ανάπτυξη και διεξαγωγή, υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών, εντός της επικράτειας της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας ή αλλού, διεθνών ασκήσεων διοίκησης και τακτικών ασκήσεων επί εδάφους, με στόχο την αύξηση της ετοιμότητας της JHET-SDRU για τις διεθνείς επιχειρήσεις αντιμετώπισης ανθρωπιστικών αναγκών.

Οργάνωση διεθνών σεμιναρίων και φόρα για την ετοιμότητα σε διεθνείς επιχειρήσεις αντιμετώπισης ανθρωπιστικών αναγκών και την διεξαγωγή τους.

- Κατάρτιση ειδικών και εμπειρογνομόνων της JHET- SDRU σε εκπαιδευτικά προγράμματα της UNDAC και της UNCMCoord που θα οργανώσει το OCHA επί θεμάτων ετοιμότητας σε διεθνείς επιχειρήσεις αντιμετώπισης ανθρωπιστικών αναγκών και διεξαγωγής τους.

Άρθρο 3

Ανταλλαγή Πληροφοριών

1.Το OCHA και η διοίκηση της JHET-SDRU θα παρέχουν μεταξύ τους άμεσα, ανάλογα με την περίπτωση, πληροφορίες που θα έχουν στη διάθεσή τους σχετικά με έκτακτες ανάγκες με σκοπό την προετοιμασία και την διεξαγωγή διεθνών επιχειρήσεων αντιμετώπισης ανθρωπιστικών αναγκών επί τη βάση συντονισμού.

2.Η JHET-SDRU θα παρέχει τακτικώς ενημερωμένα στοιχεία στην τράπεζα δεδομένων του OCHA σχετικά με τα δικά της μέσα τα οποία μπορούν να τεθούν στην διάθεση των Ηνωμένων Εθνών για διεθνείς επιχειρήσεις αντιμετώπισης ανθρωπιστικών αναγκών, και θα έχει πρόσβαση στην τράπεζα δεδομένων του OCHA η οποία περιέχει πληροφορίες σχετικά με τις δυνάμεις και τις εγκαταστάσεις που βρίσκονται στην διάθεση οργανώσεων αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών άλλων χωρών, καθώς και διεθνών μη κυβερνητικών και διακρατικών οργανισμών που συμμετέχουν στα δίκτυα MCDA και INSARAG.

3.Όταν καταστεί απαραίτητο να χρησιμοποιηθούν τα μέσα της JHET-SDRU στις διεθνείς επιχειρήσεις αντιμετώπισης ανθρωπιστικών αναγκών των Ηνωμένων Εθνών, το OCHA θα αποστέλλει την σχετική αίτηση στην JHET- SDRU, όπου θα διευκρινίζονται τα εξής:

- το είδος της έκτακτης ανάγκης και το είδος της επιχείρησης.
- ο τόπος και το προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα για την διεξαγωγή της επιχείρησης.
- το είδος και το μέγεθος των δυνάμεων και των εγκαταστάσεων που ζητείται να παράσχει η

JHET-SDRU·

- οι τεχνικές προδιαγραφές του απαιτούμενου εξοπλισμού·

4. Η JHET-SDRU, με την επιφύλαξη της αμοιβαίας συμφωνίας των δύο Συμβαλλομένων χωρών στο παρόν Μνημόνιο Κατανοήσεως, θα ενημερώνει άμεσα το OCHA σχετικά με την διαθεσιμότητα, τον βαθμό και τις προϋποθέσεις συμμετοχής στις επιχειρήσεις αντιμετώπισης ανθρωπιστικών αναγκών.

5. Ο βαθμός και οι προϋποθέσεις συμμετοχής της JHET-SDRU σε κάθε ξεχωριστή επιχείρηση αντιμετώπισης ανθρωπιστικών αναγκών κατόπιν αίτησης του OCHA θα καθορίζονται στην αλληλογραφία μεταξύ του OCHA, των Κυβερνήσεων της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας και, μέσω διπλωματικών διαύλων, της Κυβέρνησης της παραλήπτριας χώρας. Θα ζητηθεί από την Κυβέρνηση της παραλήπτριας χώρας να αναγνωρίσει στην απάντησή της, μεταξύ άλλων, το καθεστώς που ορίζεται στο Άρθρο 5 του παρόντος Μνημονίου Κατανοήσεως για το προσωπικό της JHET-SDRU.

6. Το OCHA και η JHET-SDRU θα ανταλλάσσουν τακτικά πληροφορίες σχετικά με το καθεστώς και τα αποτελέσματα των επιχειρήσεων αντιμετώπισης ανθρωπιστικών αναγκών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος Μνημονίου.

Άρθρο 4

Οικονομικές Διαδικασίες

Η απασχόληση της JHET-SDRU στις διεθνείς επιχειρήσεις αντιμετώπισης ανθρωπιστικών αναγκών που διεξάγονται κατόπιν αίτησης και υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών, η συνεργασία στα πλαίσια του παρόντος Μνημονίου Κατανοήσεως, συμπεριλαμβανομένης ενδεικτικά της συνεργασίας που περιγράφεται στο Άρθρο 2, καθώς και το κόστος και τα έξοδα που θα προκύψουν από τέτοιες δραστηριότητες, δεν θα έχουν καμία οικονομική συνέπεια στον προϋπολογισμό του προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών.

Άρθρο 5

Όροι Απασχόλησης και Καθεστώς του Προσωπικού

Τα μέλη του προσωπικού της JHET-SDRU που απασχολούνται σε διεθνείς επιχειρήσεις αντιμετώπισης ανθρωπιστικών αναγκών κατόπιν αίτησης του OCHA και ενεργούν με εξουσιοδότηση των Ηνωμένων Εθνών και τηρούν τους κανόνες και τις αρχές τους, θα θεωρούνται από τα Ηνωμένα Έθνη ως εμπειρογνώμονες σε αποστολή για αυτά και θα δικαιούνται τα προνόμια και τις ασυλίες που διευκρινίζονται στην Παράγραφο 22, Άρθρο 6 της Σύμβασης για τα Προνόμια και τις Ασυλίες των Ηνωμένων Εθνών την οποία υιοθέτησε η Γενική Συνέλευση στις 13 Φεβρουαρίου 1946.

Άρθρο 6

Αξιολόγηση των Δραστηριοτήτων

Με το πέρας κάθε κοινής επιχείρησης, το OCHA και οι Κυβερνήσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας θα πραγματοποιούν από κοινού την αξιολόγηση των δραστηριοτήτων του απασχοληθέντος προσωπικού της JHET-SDRU.

Άρθρο 7

Εκτελεστικές Επιτροπές

1. Ο Τομέας Υπηρεσιών Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών (ESB) του OCHA θα ενεργεί ως σημείο επαφής μεταξύ του OCHA και της JHET-SDRU για τον συντονισμό των δραστηριοτήτων που ορίζονται στο παρόν Μνημόνιο Κατανοήσεως.

2. Οι Κυβερνήσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας ορίζουν την Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης της Ελληνικής Δημοκρατίας και την Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Εκτάκτων Αναγκών της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Τουρκίας ως τα σημεία επαφής τους για την συνεργασία στα πλαίσια του παρόντος Μνημονίου Κατανοήσεως.

Άρθρο 8

Εφαρμογή του Μνημονίου

Τα Ηνωμένα Έθνη και οι Κυβερνήσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας διά του παρόντος συμφωνούν ότι είναι δυνατόν να συνάψουν συμπληρωματικές συμφωνίες για την εφαρμογή του παρόντος Μνημονίου Κατανοήσεως, εάν αυτό κριθεί επιθυμητό.

Άρθρο 9

Ευθύνη

1. Τα Ηνωμένα Έθνη δεν θα θεωρούνται υπεύθυνα για τυχόν απώλεια ή ζημία σε περιουσία ή για θάνατο, ασθένεια ή τραυματισμό που θα υποστούν μέλη της JHET-SDRU κατά την εκτέλεση υπηρεσιών βάσει του παρόντος Μνημονίου Κατανοήσεως.

2. Οι Κυβερνήσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας θα μεριμνούν έτσι ώστε τα μέλη των εθνικών τους αποστολών να έχουν επαρκή ιατροφαρμακευτική κάλυψη, καθώς και να προστατεύονται και να αποζημιώνονται ικανοποιητικώς σε περίπτωση που προκύψει ασθένεια, τραυματισμός, αναπηρία ή θάνατος κατά την εκτέλεση υπηρεσιών βάσει του παρόντος Μνημονίου Κατανοήσεως.

3. Οι Κυβερνήσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας θα διαπραγματεύονται με τα Ηνωμένα Έθνη και τους υπαλλήλους τους και θα τα εξασφαλίζουν έναντι οποιασδήποτε αξίωσης που θα προκύψει σε σχέση με απώλεια ή ζημία σε περιουσία ή ασθένεια, τραυματισμό, κάθε μορφή αναπηρίας, ή θάνατο, ή όποια αξίωση θα εγερθεί κατά των

Ηνωμένων Εθνών από μέλη των αντίστοιχων αποστολών τους στην JHET-SDRU, καθώς και έναντι οποιασδήποτε αξίωσης που θα εγερθεί κατά των Ηνωμένων Εθνών από τρίτους και θα απορρέει από πράξεις ή παραλείψεις της JHET-SDRU ή των μελών των αντίστοιχων αποστολών τους στην JHET-SDRU ή θα σχετίζεται με αυτές.

Άρθρο 10

Επίλυση Διαφορών

Κάθε διαφορά, αντιπαράθεση ή αξίωση που απορρέει από την παρούσα Σύμβαση ή σχετίζεται με αυτήν, και δεν έχει διευθετηθεί με διαπραγματεύσεις ή άλλο αμοιβαίως αποδεκτό τρόπο διευθέτησης, θα υποβάλλεται, με αίτηση οποιουδήποτε συμβαλλομένου μέρους, σε διαιτησία με έναν διαιτητή διορισμένο κατόπιν αμοιβαίας συμφωνίας των Συμβαλλομένων Μερών. Εάν εντός εξήντα (60) ημερών από την αίτηση για διαιτησία δεν έχει διοριστεί διαιτητής, οποιοδήποτε συμβαλλόμενο μέρος θα μπορεί να ζητήσει από τον Γενικό Γραμματέα του Μονίμου Διαιτητικού Δικαστηρίου στην Χάγη να διορίσει διαιτητή. Η διαιτητική διαδικασία θα καθορισθεί από τον διαιτητή. Τα έξοδα της διαιτησίας τα οποία θα επιδικάσει ο διαιτητής, θα βαρύνουν τα Συμβαλλόμενα Μέρη. Η διαιτητική απόφαση θα περιέχει τους λόγους στους οποίους βασίσθηκε, και θα την αποδέχονται τα Συμβαλλόμενα Μέρη ως οριστική και δεσμευτική κρίση αναφορικά με τις διαφορές.

Άρθρο 11

Τελικοί Όροι

1. Το παρόν Μνημόνιο θα τεθεί σε ισχύ την ημερομηνία κατά την οποία οι Κυβερνήσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας θα έχουν ενημερωθεί μεταξύ τους και θα έχουν ενημερώσει τα Ηνωμένα Έθνη για την ολοκλήρωση των εσωτερικών τους διαδικασιών που απαιτούνται για να τεθεί σε ισχύ το παρόν Μνημόνιο.
2. Το παρόν Μνημόνιο Κατανοήσεως θα διατηρήσει την ισχύ του για χρονικό διάστημα πέντε (5) ετών και θα μπορεί να παραταθεί με αμοιβαία συναίνεση των Ηνωμένων Εθνών και των Κυβερνήσεων της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας.
3. Οποιοδήποτε Συμβαλλόμενο Μέρος θα μπορεί να καταγγείλει το παρόν Μνημόνιο Κατανοήσεως με γραπτή ειδοποίηση προς τα άλλα Συμβαλλόμενα Μέρη, και το παρόν Μνημόνιο Κατανοήσεως θα παύσει να ισχύει ενενήντα (90) ημέρες από την παραλαβή τέτοιας ειδοποίησης.
4. Κάθε εφαρμοστέα διάταξη του παρόντος Μνημονίου Κατανοήσεως θα εξακολουθήσει να ισχύει μετά την καταγγελία ή λήξη ισχύος του παρόντος Μνημονίου Κατανοήσεως στον βαθμό που είναι αυτό αναγκαίο για να επιτραπεί η δέουσα ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων και η διευθέτηση των λογαριασμών μεταξύ των Συμβαλλομένων Μερών.
5. Οι όροι του παρόντος Μνημονίου Κατανοήσεως είναι δυνατόν να τροποποιηθούν σε

οποιαδήποτε χρονική στιγμή με αμοιβαία συναίνεση των Ηνωμένων Εθνών και των Κυβερνήσεων της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας. Αυτές οι τροποποιήσεις θα τεθούν σε ισχύ σύμφωνα με την διαδικασία που ορίζεται στην πρώτη παράγραφο του Άρθρου 11 και θα αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του Μνημονίου Κατανοήσεως.

Υπεγράφη στην Νέα Υόρκη την 16η Σεπτεμβρίου 2002 σε τρία πρωτότυπα αντίγραφα στην αγγλική γλώσσα.

Για τα Ηνωμένα Έθνη

Γραφείο Συντονισμού Ανθρωπιστικών Υποθέσεων

Κένζο Οσίμα

Αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας Αρμόδιος για Ανθρωπιστικές Υποθέσεις

και Συντονιστής Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών

Για την Κυβέρνηση της Ελληνικής Δημοκρατίας

Γεώργιος Α. Παπανδρέου Υπουργός Εξωτερικών

Για την Κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Τουρκίας

Καθηγητής Δρ. Σουκρού Σινά Γκιουρέλ Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης και Υπουργός Εξωτερικών

Άρθρο δεύτερο

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και του Μνημονίου που κυρώνεται από την ολοκλήρωση των προϋποθέσεων του άρθρου 11 παράγραφος 1 αυτού.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 22 Μαρτίου 2006

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΑΡΟΛΟΣ ΓΡ. ΠΑΠΟΥΛΙΑΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους.

Αθήνα, 24 Μαρτίου 2006

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Α. ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 1^Η

12/5/2015

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΔΗΜΗΤΡΗ ΠΥΡΡΟ (Συντονιστής-Διευθυντής ιατρικών υπηρεσιών ΕΚΑΒ. Συντονιστής του τμήματος του ΕΚΑΒ στην ελληνική αποστολή στην Τουρκία τον Αύγουστο του 1999)

ΕΡΩΤΗΣΗ 1^η: Ποιες είναι οι σημαντικότερες εντυπώσεις σας από τη συμμετοχή σας στην ελληνική αποστολή στην Κωνσταντινούπολη μετά τον σεισμό της 17^{ης} Αυγούστου 1999;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Καταρχήν, θεωρώ πως η ελληνική αποστολή στην Τουρκία αποτέλεσε κατά κάποιον τρόπο τη συνέχεια της πρώτης αντίστοιχης ελληνικής αποστολής στο εξωτερικό, στην Αρμενία το Δεκέμβριο του 1988. Είναι αυτό που εγώ ονομάζω «Ελληνικό Μοντέλο», δηλαδή ο σχηματισμός μιας λειτουργικής ομάδας από πολλά μέρη που προέρχονται από διάφορες δημόσιες υπηρεσίες. Η πιο σημαντική προσθήκη στην αποστολή του 1999 σε σχέση με του 1988 ήταν αυτή της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας που είναι πλέον η επικεφαλής υπηρεσία για ανάλογες αποστολές στη χώρα μας. Δεύτερον, θυμάμαι την ιδιαίτερη συναισθηματική φόρτιση που μας προκάλεσε το ταξίδι στην Τουρκία και μάλιστα στην Κωνσταντινούπολη. Τρίτον, ήταν μεγάλη έκπληξη για μένα το γεγονός ότι προσγειωθήκαμε στην Τουρκία με το C-130 της Πολεμικής Αεροπορίας και περάσαμε χωρίς ουσιαστικό έλεγχο από το αεροδρόμιο. Δεν είχαμε καν στα χέρια μας διαβατήρια αλλά μια απλή λίστα με ονοματεπώνυμα. Επιπλέον, αξιοσημείωτο γεγονός ήταν η ανάθεση στην ελληνική ομάδα της έρευνας και διάσωσης σε εγκατάσταση του Πολεμικού Ναυτικού της Τουρκίας. Σε αυτές τις εγκαταστάσεις διασώθηκε από την ελληνική ομάδα ο γιος Τούρκου υπαξιωματικού του Πολεμικού Ναυτικού.

Μετά τη διάσωση του μικρού ταξιδέψαμε με φέρυ μπουτ για την Κωνσταντινούπολη και επειδή ήμασταν λερωμένοι από την εργασία μας στα ερείπια καθίσαμε όλοι στο πάτωμα και όχι στα καθίσματα. Στη γιγαντοοθόνη του πλοίου έδειχνε βίντεο με τη διάσωση που είχαμε πραγματοποιήσει και όταν οι Τούρκοι επιβάτες αντιλήφθηκαν ποιοι ήμασταν, σηκώθηκαν, μας ευχαριστούσαν και απαίτησαν να καθίσουμε εμείς στις θέσεις τους.

Για να κλείσω, θα αναφέρω το συμβάν που έλαβε χώρα την τελευταία μας ημέρα στην Τουρκία, στη διαδρομή προς το αεροδρόμιο της Κωνσταντινούπολης για την επιστροφή μας

στην Ελλάδα. Οι κάτοικοι συνειδητοποίησαν το πέρασμα της ελληνικής αποστολής από τα διακριτικά των ελληνικών οχημάτων και άρχισαν να κορνάρουν, να χειροκροτούν και να ζητωκραυγάζουν. Ο ομογενής Κωνσταντινουπολίτης οδηγός του αυτοκινήτου που μετέφερε τον Έλληνα πρόξενο Κο Ξυδά, έκλαψε και είπε πως δεν πίστευε πως θα ζούσε στιγμές σαν αυτές με τους Τούρκους πολίτες να επευφημούν Έλληνες μέσα στην Κωνσταντινούπολη.

ΕΡΩΤΗΣΗ 2^η: Έχετε συμμετάσχει σε ανάλογες αποστολές; Πιστεύετε ότι η συμμετοχή της χώρας μας σε διεθνείς αποστολές Έρευνας – Διάσωσης γίνεται με καθαρά επιχειρησιακά κριτήρια;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Έχω συμμετάσχει με το ΕΚΑΒ στην αποστολή στην Αρμενία, στην 1^η και 2^η αποστολή στην Τουρκία το 1999, στον επαναπατρισμό Ελλήνων υπηκόων από τα Πουκέτ μετά το τσουνάμι του 2004, στην αποστολή στην Τουρκία μετά από ανατροπή λεωφορείου με Έλληνες τουρίστες, στον επαναπατρισμό Έλληνα διπλωμάτη από το κλειστό αεροδρόμιο του Βελιγραδίου και σε πολλές άλλες.

Δεν πιστεύω πως υφίσταται αποκλειστικά ανθρωπιστική αποστολή που πραγματοποιείται από κρατική οντότητα. Ας μου επιτραπεί η έκφραση: «Ένα κράτος δεν είναι ανθρωπιστής». Πάντα υπάρχει το πολιτικό στοιχείο πίσω από κάθε κρατική απόφαση αλλά αυτό δεν αποκλείει τη συνύπαρξη του ανθρώπινου παράγοντα. Οι ηγέτες είναι κι αυτοί άνθρωποι που παίρνουν τις αποφάσεις τους σταθμίζοντας τις πολιτικές προεκτάσεις αλλά επηρεάζονται ως ένα βαθμό κι από τα ανθρώπινα συναισθήματά τους.

Για παράδειγμα, στην αποστολή στην Τουρκία, τον Αύγουστο του 1999, επικεφαλής ήταν ο Γενικός Γραμματέας Πολιτικής Προστασίας Κος Κατριβάνος ο οποίος δεν ακολούθησε στις μετακινήσεις την ομάδα μιας και δεν είχε επιχειρησιακό ρόλο σε αυτή αλλά παρέμεινε στην Κωνσταντινούπολη κάνοντας συνεχείς επαφές και ασχολούμενος με το πολιτικό σκέλος της αποστολής.

Όσο για τη δεύτερη αποστολή στην Τουρκία, το Νοέμβριο του 1999 έγινε με καθαρά και μόνο πολιτικά κριτήρια αφού δεν υπήρχε άμεση ανάγκη για επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης. Πιστεύω πως πραγματοποιήθηκε σαν αυτόματη προσαρμογή, σαν ανακλαστικό στις αμέσως προηγούμενες ενέργειες ανταλλαγής διασωστικής βοήθειας και σαν επιβεβαίωση του τότε πολιτικού σκηνικού που κατά μια έννοια επέβαλε το «πρέπει να πάμε».

ΕΡΩΤΗΣΗ 3^η: Τι σημαίνει για εσάς ο όρος «διπλωματία των καταστροφών»;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Στην ουσία, ο αρχικός όρος που εγώ άκουσα είναι «διπλωματία των σεισμών» και εφευρέθηκε για να εξηγήσει όσα έγιναν μετά τους σεισμούς του 1999 στο Αιγαίο. Ξεκίνησε με την αποστολή της Ελλάδας στην Τουρκία συνεχίστηκε όταν και οι Τούρκοι λίγο αργότερα έστειλαν αμοιβαία βοήθεια στην Αθήνα και έκλεισε ως επιχειρησιακός κύκλος με την δεύτερη Ελληνική αποστολή στον δεύτερο σεισμό της Τουρκίας το 1999. Συμπεριλαμβάνει όλες τις ενέργειες που έγιναν από πολιτικούς και διπλωμάτες με έναυσμα την καταστροφή αλλά κυρίως χαρακτηρίζεται από τις αντιδράσεις των πολιτών και όλων των μη κυβερνητικών θεσμών μετά από αυτή. Θεωρώ ότι στην αρχή όλης αυτής της διαδικασίας, η δημιουργία όλου του σκηνικού που χαρακτηρίστηκε ως «διπλωματία των σεισμών» προκλήθηκε από την αυθόρμητη αντίδραση της κοινωνίας, ήταν δηλαδή μια κίνηση από κάτω προς τα πάνω, άσχετα αν προϋπήρχε πολιτική βούληση και ένα πολιτικό περιβάλλον έτοιμο να τη δεχτεί και να την αναπτύξει.

Αργότερα βέβαια και όσο απομακρυνόμασταν από το καλοκαίρι του 1999 αυτή η αυθόρμητη αντίδραση ξεθώριαζε και η διπλωματία ξανά εμφανιζόταν όλο και πιο δυνατά στο παιχνίδι. Για παράδειγμα, στην περίπτωση της JHET SDRU ενώ στην αρχή όλοι όσοι συμμετείχαμε στις διεργασίες ήμασταν πιο ενθουσιώδεις και οι επίσημες Αρχές των δύο χωρών έφθασαν τη σύσταση της κοινής ομάδας στο ανώτατο επίπεδο του Ο.Η.Ε., πολύ γρήγορα άρχισαν να μπαίνουν στο τραπέζι οι δεύτερες σκέψεις και οι συζητήσεις για το τι πρέπει να προσέξουμε, τι πρέπει να πούμε, τι να αποφύγουμε στις συναντήσεις μας με τα μέλη της τουρκικής αποστολής.

ΕΡΩΤΗΣΗ 4^η: Τι αίσθηση σας δημιουργήθηκε όταν ακούσατε για πρώτη φορά για τη σύσταση της JHET SDRU; Πιστεύετε ότι ήταν απόφαση με πολιτικό ή επιχειρησιακό υπόβαθρο;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Το θεώρησα πολύ σημαντική ενέργεια για τη δοσμένη χρονική στιγμή και μου έκανε ιδιαίτερη εντύπωση ότι σε πρώτο στάδιο οι Τούρκοι ανακοίνωσαν ότι το τουρκικό εθνικό σκέλος της κοινής μονάδας θα το αποτελούσε και η μη κυβερνητική ομάδα της AKUT που είχε έρθει για βοήθεια στην Αθήνα. Από όσο είμαι σε θέση να γνωρίζω, αυτό ξεπερνούσε τις ως τότε πρακτικές της Τουρκίας στην οποία το «βαθύ κράτος» δεν άφηνε πολλά περιθώρια για δραστηριοποίηση και ανάδειξη εθελοντικών ομάδων και ιδιωτών. Βέβαια, στην πορεία τη θέση της πήρε για λίγο η Ερυθρά Ημισέληνος και τελικά η τουρκική κυβέρνηση κατέληξε στην απόφαση το εθνικό τους σκέλος να το αποτελέσει μια κρατική υπηρεσία και έτσι η κοινή μονάδα να παραμείνει σε διακρατικό πλαίσιο.

Τεράστιας σημασίας επίσης πιστεύω πως ήταν το ψήφισμα του Ο.Η.Ε. με το οποίο η JHET SDRU αποκτά οντότητα και νομιμοποιείται ως ένα διεθνές εργαλείο.

Τώρα, σχετικά με τα αίτια που οδήγησαν στη δημιουργία της νομίζω ότι ήταν καθαρά πολιτικά. Πιστεύω πως ήταν ένα πολιτικό εργαλείο που νομιμοποίησε το κλίμα που είχε δημιουργηθεί από τη διπλωματία των σεισμών. Ήταν η χειροπιαστή, απτή απόδειξη πως ένα επιχειρησιακό όργανο γεννήθηκε ως αποτέλεσμα της καταστροφής. Ήμουν όμως επίσης σίγουρος ότι, αν και το κίνητρο ήταν πολιτικό, η όλη διαδικασία θα είχε πολλαπλά οφέλη και θετικές επιδράσεις στις επιχειρησιακές δυνατότητες των δύο χωρών.

ΕΡΩΤΗΣΗ 5^η: Ποιες οι εντυπώσεις σας από τη συμμετοχή σας στις διεργασίες της JHET SDRU;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Επιβεβαιώθηκε ή αίσθησή μου ότι πολιτικοί παράγοντες θα παίξουν κυρίαρχο ρόλο στη διαμόρφωση του πλαισίου της JHET SDRU. Στις συναντήσεις για τη διαμόρφωση του Πρωτοκόλλου Συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών ήταν παρόντες υψηλόβαθμα στελέχη των Υπουργείων Εξωτερικών που έδιναν τον τόνο και την κατεύθυνση των συζητήσεων και μου φαινόταν περίεργη η συμμετοχή επιχειρησιακών παραγόντων όπως εγώ, σε διαδικασίες που γινόταν με πολιτικούς όρους. Μια μοναδική στιγμή από αυτές τις συναντήσεις ήταν την 11^η Σεπτεμβρίου 2001, στην Αθήνα, στη Γ.Γ.Π.Π., παρουσία υψηλόβαθμου Τούρκου διπλωμάτη και του Γ.Γ.Π.Π. Κου. Παπανικολάου όταν άρχισαν να φθάνουν οι πληροφορίες για το τρομοκρατικό χτύπημα στους δίδυμους πύργους και τελικά καταλήξαμε όλοι μαζί στο Επιχειρησιακό Κέντρο της Γ.Γ.Π.Π. να παρακολουθούμε τις εξελίξεις στη Νέα Υόρκη.

Έχω επίσης θετικές εντυπώσεις από τη συμμετοχή μας στις κοινές ασκήσεις και στις δράσεις της μονάδας και στις δύο χώρες και από την επίδραση της συνεργασίας με το OCHA όπως η γνωριμία των Ελλήνων αρμοδίων με τα διεθνή επιχειρησιακά εργαλεία (INSARAG, UNDAC, V OSOCC, κ.α.).

Θεωρώ πάντως πως δεν εκμεταλλευτήκαμε πλήρως τις δυνατότητες που μας έδωσε η συμμετοχή μας στην JHET SDRU και η συνεργασία μας με τον Ο.Η.Ε., πιθανότατα λόγω έλλειψης δυναμικής των φορέων.

ΕΡΩΤΗΣΗ 6^η: Σήμερα, πώς κρίνετε συνολικά τη σύσταση και ανάπτυξη της Κοινής Ελληνοτουρκικής Μονάδας;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Οι δράσεις της JHET SDRU σταμάτησαν την άνοιξη του 2011 λόγω του πολιτικού κλίματος μεταξύ των δύο χωρών. Η κοινή μονάδα ξεκίνησε να υφίσταται για πολιτικούς λόγους και οι ενέργειες της σταμάτησαν επίσης για πολιτικές αιτίες. Παρόλα αυτά

όπως προανέφερα είχε θετική επίδραση και άφησε σημαντική παρακαταθήκη στο σύστημα διαχείρισης κρίσεων της χώρας μας.

Ίσως τώρα, περισσότερο από ποτέ, μέσα στο πλαίσιο των εξελίξεων και της συμφωνίας της Τουρκίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση για τα θέματα Πολιτικής Προστασίας, η JHET SDRU μπορεί να αποτελέσει τη βάση για να δημιουργηθεί μία κοινή μονάδα έρευνας και διάσωσης με «βαριές» δυνατότητες (HUSAR) η οποία θα είναι η μοναδική αντίστοιχη μονάδα στη νοτιοανατολική Ευρώπη με τέτοιες ικανότητες που θα είναι δηλωμένη στη δεξαμενή πόρων του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Πολιτικής Προστασίας. Ας μην ξεχνάμε ότι τα τελευταία χρόνια η Ευρώπη βλέπει με πολύ θετική ματιά τη δημιουργία Joint Modules και σύμφωνα με τη νέα νομοθεσία επιδοτεί και στηρίζει οικονομικά αντίστοιχες προσπάθειες εκπαίδευσης και πιστοποίησης.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 2^Η

17/5/2015

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΡΟΝΤΖΑ (Αξιωματικός Πυροσβεστικού Σώματος ε.α.. Επικεφαλής διασωστικής ομάδας στην Τουρκία τον Αύγουστο του 1999)

ΕΡΩΤΗΣΗ 1^η: Ποιες είναι οι σημαντικότερες εντυπώσεις σας από τη συμμετοχή σας στην ελληνική αποστολή στην Κωνσταντινούπολη μετά τον σεισμό της 17^{ης} Αυγούστου 1999;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Το εξαιρετικά δυσμενές και χαοτικό περιβάλλον. Αν και φθάσαμε στην Κωνσταντινούπολη με στρατιωτικό αεροπλάνο και περάσαμε τον έλεγχο με μια απλή λίστα προσωπικού παρόλα αυτά δεν αντιμετωπίσαμε προβλήματα με το τελωνείο ή με τον έλεγχο των ατόμων. Το πρόβλημα ξεκίνησε από εκεί και μετά αφού περιμέναμε για ώρες στο αεροδρόμιο μιας και δεν ξέρανε που και πώς να μας χρησιμοποιήσουν, στην ουσία δεν υπήρχε κανένας κεντρικός συντονισμός. Η ανυπαρξία συντονισμού συνεχίστηκε και τις επόμενες ημέρες. Το κράτος δεν υπήρχε μετά το σεισμό, ήταν «απών».

Αντίθετα, περισσότερη βοήθεια και καλή συνεργασία είχαμε με εθελοντή της AKUT που μας βοήθησε να μετακινηθούμε από την Κωνσταντινούπολη σε ναύσταθμο στο Ιζμίτ. Ήταν ένα μορφωμένο παιδί που σε πολλά σημεία έδειξε το σεβασμό του για την ιστορία μας και για όσα μας συνδέουν με την Πόλη καθώς και πόσο σημαντική ήταν για αυτόν η διάθεσή μας να βοηθήσουμε το λαό του.

Αξιοσημείωτο επίσης είναι ότι, ενώ τις πρώτες ημέρες ήμασταν επιφυλακτικοί για τις αντιδράσεις του κόσμου και οι Τούρκοι πολίτες είχαν μια ουδέτερη στάση απέναντί μας αυτό άλλαξε μετά τη διάσωση του μικρού αγοριού. Έτσι, ο κόσμος άρχισε να μας φέρεται φιλικά και να μας εκφράζει την ευγνωμοσύνη του με διάφορους τρόπους. Ακόμη, βλέπαμε άρθρα του τουρκικού τύπου και της τηλεόρασης με αφιερώματα στην ελληνική αποστολή. Το αποκορύφωμα αυτής της μεταστροφής από τη μεριά του απλού λαού, ήταν όταν την τελευταία ημέρα διασχίζαμε με οχήματα που έφεραν ελληνικές σημαίες την Κωνσταντινούπολη και ο κόσμος μας επευφημούσε με τόσο έντονο τρόπο που αρκετοί από εμάς φορτίστηκαν συναισθηματικά και δάκρυσαν. Θυμάμαι κάποιον από την αποστολή να λέει «Σήμερα, κατακτήσαμε χωρίς πόλεμο την Κωνσταντινούπολη».

ΕΡΩΤΗΣΗ 2^η: Έχετε συμμετάσχει σε ανάλογες αποστολές; Πιστεύετε ότι η συμμετοχή της χώρας μας σε διεθνείς αποστολές Έρευνας – Διάσωσης γίνεται με καθαρά επιχειρησιακά κριτήρια;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Έχω συμμετάσχει επίσης ως επικεφαλής στην αποστολή στην Ταϋλάνδη.

Δεν πιστεύω πως η απόφαση για την κινητοποίηση της Μονάδας γίνεται καθαρά και μόνο με επιχειρησιακά κριτήρια αφού σημαντικό ρόλο παίζουν επίσης και οι διμερείς σχέσεις των χωρών που ανταλλάσσουν βοήθεια και παράγοντες που καθορίζονται από υπαλλήλους του Υπουργείου Εξωτερικών. Για παράδειγμα, μετά το σεισμό της 17^{ης} Αυγούστου 1999, όταν σχηματίστηκε η ελληνική αποστολή για την Κωνσταντινούπολη, αρχηγός της ορίστηκε ο Γενικός Γραμματέας Πολιτικής Προστασίας Κος Κατριβάνος κάτι που σε μένα έκανε ιδιαίτερη εντύπωση αφού συνήθως στις αποστολές που είχε αναλάβει μέχρι τότε η 1^η Ε.Μ.Α.Κ. επικεφαλής ήταν ο εκάστοτε ανώτερος αξιωματικός της. Εκεί κατάλαβα πως η χώρα μας εκτός από τη βούληση της να βοηθήσει το λαό της Τουρκίας έδινε και μεγάλη σημασία στο διπλωματικό αντίκτυπο που θα είχε η αποστολή της βοήθειας. Ο κος Κατριβάνος έφυγε από την Τουρκία νωρίτερα από την υπόλοιπη αποστολή και πλέον μιλούσα κατευθείαν με τον Υπουργό Εξωτερικών κο Γεώργιο Παπανδρέου για τα όσα συνέβαιναν καθημερινά. Αυτό, από μόνο του δείχνει νομίζω ότι δεν ήταν απλά μια επιχείρηση έρευνας και διάσωσης αλλά παράλληλα μια διπλωματική αποστολή. Όταν είπα στον κο Παπανδρέου ότι δεν είχε πλέον δουλειά για μας στη Γιάλοβα και πως ίσως ήταν καλύτερα να επιστρέψουμε, μου απάντησε πως μπορούμε να μετακινηθούμε στην Κωνσταντινούπολη αλλά καλό θα ήταν η αποστολή να μην γυρίσει ακόμη. Χαρακτηριστικά μου ανέφερε: «Ήρθαμε πρώτοι, θα φύγουμε τελευταίοι».

Επίσης, μετά το τσουνάμι στον Ινδικό Ωκεανό, το Δεκέμβρη του 2004 και ενώ ετοιμαζόμαστε να αναχωρήσουμε με ομάδα της 1^{ης} ΕΜΑΚ για τη Σρι Λάνκα, σχεδόν μία ημέρα αργότερα, η απόφαση άλλαξε (από το ΥΠΕΞ) και πετάξαμε για Ταϋλάνδη χωρίς ποτέ να μάθουμε την αιτία ή να συμμετέχουμε σε συνάντηση για να αποφασιστεί που θα επιχειρήσουμε.

ΕΡΩΤΗΣΗ 3^η: Τι σημαίνει για εσάς ο όρος «διπλωματία των καταστροφών»;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Όλα αυτά που ακολούθησαν τους σεισμούς του 1999. Οι εκδηλώσεις του κόσμου και στις δύο χώρες μετά την αμοιβαία ανταλλαγή βοήθειας και η διάθεση των πολιτικών να τους ακολουθήσουν σε αυτόν τον δρόμο συμφιλίωσης. Είναι μια απόδειξη ότι οι δράσεις που ακολουθούν μια καταστροφή και το συναίσθημα που προκαλούν μπορεί να παίξουν καταλυτικό ρόλο και στις πολιτικές εξελίξεις. Μετά την επιστροφή μας από την Τουρκία πολύ σύντομα επισκεφθήκαμε το ΥΠΕΞ σε μια επίσημη τελετή όπου μας επιδόθηκαν πλακέτες για την δράση μας στην Τουρκία και τραβώντας για μια ακόμη φορά τα φώτα πάνω στην αποστολή. Την επόμενη χρονιά, επισκέφθηκα ξανά την Τουρκία, καλεσμένος από τη Δημοτική Αρχή της πόλης Eregli στη Μαύρης Θάλασσα. Η καταγωγή της πόλης ανάγεται στην αρχαία Ηράκλεια και ο Δήμαρχος διοργάνωσε ένα φεστιβάλ στο οποίο, μεταξύ άλλων, συμπεριέλαβε και μια ημερίδα

για σεισμούς. Με τη μεσολάβηση ενός συνταξιούχου διπλωμάτη που δε θυμάμαι το όνομά του, προσκλήθηκαν εκπρόσωποι της 1^{ης} και 2^{ης} Ε.Μ.Α.Κ. αν και για να είμαι ειλικρινής λίγη βαρύτητα δόθηκε σε θέματα που είχαν σχέση με τις επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης και περισσότερο στις δημόσιες σχέσεις. Κάποιους μήνες αργότερα όλα έδειχναν να ξαναπαίρνουν έναν πιο φυσιολογικό ρυθμό στις ελληνοτουρκικές σχέσεις αφού νομίζω ότι σε βάθος χρόνου το πολιτικό υπόβαθρο είναι αυτό που καθορίζει τις σχέσεις μεταξύ των κρατών.

ΕΡΩΤΗΣΗ 4^η: Τι αίσθηση σας δημιουργήθηκε όταν ακούσατε για πρώτη φορά για τη σύσταση της JHET SDRU; Πιστεύετε ότι ήταν απόφαση με πολιτικό ή επιχειρησιακό υπόβαθρο;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Την ιδέα για την Κοινή Μονάδα την άκουσα λίγο μετά το σεισμό της Αθήνας. Χάρηκα γιατί είχα συνεργαστεί στην Τουρκία με Τούρκους διασώστες και στην Αθήνα με τους εθελοντές της AKUT και πίστευα πως οι διασωστικές ομάδες μπορούν να δουλέψουν από κοινού.

Σχετικά με τα αίτια, αν και ως επιχειρησιακός αξιωματικός πίστευα πως οι διασωστικές ομάδες δεν έχουν σχέση με την πολιτική μετά την αποστολή στην Τουρκία τον Αύγουστο του 1999 συνειδητοποίησα ότι η οι δράσεις για τη διεθνή ανταπόκριση στις καταστροφές δεν είναι ανεπηρέαστες από πολιτική. Έτσι, νομίζω ότι η σύσταση της JHET SDRU ήταν περισσότερο μια διπλωματική απόφαση που θα μπορούσε όμως να έχει μελλοντικά και επιχειρησιακά πλεονεκτήματα.

Τον Οκτώβριο του 1999, στην Αττάλεια της Τουρκίας διοργανώθηκε ένα συνέδριο με θέμα τα αίτια της αναποτελεσματικότητας του τουρκικού συστήματος ανταπόκρισης στο σεισμό του Ιζμίτ και τις προτεινόμενες σε αυτό αλλαγές. Στο συνέδριο προσκλήθηκε και το προσωπικό της 1^{ης} Ε.Μ.Α.Κ. που συμμετείχε στην αποστολή στην Τουρκία και, μετά από χορηγία των ξενοδόχων της Αττάλειας, δόθηκε η δυνατότητα σε κάθε άτομο να προσκαλέσει ακόμη ένα με όλα τα έξοδα πληρωμένα. Για μένα ήταν δύσκολο να ξεχωρίσω σε αυτό το σκηνικό που ξεκινάει η διπλωματία αφού σε κάθε άλλη φάση της σύγχρονης ιστορίας θα ήταν αδύνατο να υπάρξει η πολιτική θέληση να συμμετέχουμε σε ένα συνέδριο στο οποίο θα γινόταν συζήτηση για τα λάθη της τουρκικής κρατικής μηχανής. Επίσης, δεν μπορεί να παραβλεφθεί το γεγονός ότι παρόλο που πίσω από το κίνητρο υπήρχε διπλωματικό υπόβαθρο υπήρχαν ταυτόχρονα πολλαπλά κέρδη και στην αξιολόγηση του συστήματος διαχείρισης κρίσεων με την ταυτόχρονη συμμετοχή στο ίδιο τραπέζι επιχειρησιακών αρμοδίων από τις δύο χώρες. Τέλος, όλο το παραπάνω έρχεται να το συμπληρώσει η κίνηση των ξενοδόχων που τη θεωρώ συνέχεια της διαδικασίας συμφιλίωσης των δύο λαών που είχε ξεκινήσει 2 μήνες πριν.

ΕΡΩΤΗΣΗ 5^η: Ποιες οι εντυπώσεις σας από τη συμμετοχή της χώρας μας στην Κοινή Ελληνοτουρκική Μονάδα Αντιμετώπισης Καταστροφών;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Συνειδητοποίησα στην πορεία ότι σημαντικό ρόλο είχαν σε όλη αυτή τη διαδικασία και πολιτικοί παράγοντες αλλά παρόλα αυτά θεωρώ ότι οι κοινές εκπαιδεύσεις και οι ασκήσεις είχαν πολύ θετικό αντίκτυπο. Αυτό, μπορώ να το πω, αφού ως μέλος της 1^{ης} Ε.Μ.Α.Κ. για πολλά χρόνια συζητούσα με το προσωπικό που συμμετείχε στο εθνικό σκέλος της JHET SDRU και μπορούσα να δω τη βελτίωσή τους σε διάφορα πράγματα.

Θα αναφέρω ως παράδειγμα ότι στην αποστολή στην Ταϋλάνδη συμμετείχα μετά από 4 ημέρες σε συνάντηση που οργάνωσε ο Ο.Η.Ε. με όλους τους ανταποκριτές-όχι μόνο τις διασωστικές ομάδες- στον χώρο της καταστροφής για να υπάρξει καλύτερος συντονισμός των προσπαθειών μας. Για μένα ήταν κάτι πρωτόγνωρο και με βοήθησε να καταλάβω ότι ήμουν μέρος ενός πολύ μεγαλύτερου πάζλ. Εκεί επίσης, συνειδητοποίησα ότι ενώ στο αεροδρόμιο εισόδου στη χώρα, στο νησί Πουκέτ, υπήρχε σημείο με κατάλληλη σηματοδότηση στο οποίο όλες οι εισερχόμενες αποστολές έπρεπε να παρουσιαστούν και να δηλώσουν την ταυτότητα και τις δυνατότητές τους, εγώ δεν το έκανα ποτέ γιατί απλά δεν είχα ενημερωθεί για αυτό. Λίγους μήνες μετά την επιστροφή μου από την Ταϋλάνδη συμμετείχα σε συνάντηση στις Βρυξέλλες με όλους τους Ευρωπαίους επικεφαλείς για μια αποτίμηση της αποστολής στον Ινδικό. Εκεί, ενημερωθήκαμε για την απόφαση της Ε.Ε. να οργανώσει την Πολιτική Προστασία της Ευρώπης στα πρότυπα του Ο.Η.Ε. και να εκπαιδεύσει τους αρχηγούς των επιχειρησιακών μονάδων στα διεθνή στάνταρτ και στο πως θα συνεργάζονται μεταξύ τους στο πεδίο. Έτσι, χάρηκα ιδιαίτερα όταν λίγα χρόνια αργότερα έμαθα ότι στα πλαίσια των δράσεων της JHET SDRU Έλληνες αξιωματικοί του Πυροσβεστικού Σώματος ήρθαν σε επαφή με τα εργαλεία του Ο.Η.Ε. που θα τους βοηθούσαν να ανταποκριθούν καλύτερα από ότι εγώ στις διεθνείς τους αποστολές.

ΕΡΩΤΗΣΗ 6^η: Σήμερα, πώς κρίνετε συνολικά τη σύσταση και ανάπτυξη της Κοινής Ελληνοτουρκικής Μονάδας;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Από όσο γνωρίζω, έχουν σταματήσει οι δραστηριότητες της, μάλλον λόγω κακών διμερών σχέσεων στο πολιτικό επίπεδο. Ωστόσο, νομίζω ότι όσα ακολούθησαν τη σύσταση της βοήθησαν στο να αλλάξει ο τρόπος που εκπαιδεύονται και λειτουργούν πλέον οι διασωστικές ομάδες στην Ελλάδα. Οι εκπαιδεύσεις και οι κοινές ασκήσεις της Μονάδας έδωσαν στη χώρα μας μια δυναμική η οποία συνεχίστηκε με τη συμμετοχή της 1^{ης} και 2^{ης} Ε.Μ.Α.Κ. στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Πολιτικής Προστασίας και βοήθησαν τους αρμόδιους στη χώρα μας να αντιληφθούν το σύγχρονο τρόπο αντιμετώπισης μιας καταστροφής σε ένα διεθνές πλαίσιο.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 3^Η

3/6/2015

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΜΙΡΑΝΤΑ ΔΑΝΔΟΥΛΑΚΗ (Συντονίστρια του ΟΑΣΠ στην ελληνική αποστολή στην Τουρκία τον Αύγουστο του 1999 και μέλος της επιτροπής για τη σύσταση της JHET SDRU)

ΕΡΩΤΗΣΗ 1^η: Ποιες είναι οι σημαντικότερες εντυπώσεις σας από τη συμμετοχή σας στην ελληνική αποστολή στην Κωνσταντινούπολη μετά τον σεισμό της 17^{ης} Αυγούστου 1999;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Εγώ συμμετείχα ως συντονίστρια του ΟΑΣΠ μαζί με άλλους μηχανικούς όπως ο κος Ιωαννίδης και ο κος Λαλεχάς. Θυμάμαι επίσης τον κύριο Λέκκα, τον κύριο Ζαφειρόπουλο που ανήκε στην Γ.Γ.Π.Π. και τον κύριο Κυριαζή που ανήκε στην Υπηρεσία Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων. Στο στρατιωτικό αεροδρόμιο Ελευσίνας συναντηθήκαμε με το κλιμάκιο του ΕΚΑΒ και της ΕΜΑΚ στην οποία θα παρείχαμε τεχνική υποστήριξη. Εκεί διαπίστωσα ότι εμείς δεν ήμασταν προετοιμασμένοι για τέτοιου είδους αποστολές αφού δεν είχαμε νερό, τροφή, υπνόσακους και γενικά κατάλληλο εξοπλισμό. Τελικά, τα εντελώς απαραίτητα τα εφοδιαστήκαμε από το προσωπικό της ΕΜΑΚ και του ΕΚΑΒ. Πριν την αναχώρησή μας, εκπρόσωπος του Υπουργείου Εξωτερικών ενώθηκε με την αποστολή κάτι που μου έκανε ιδιαίτερη εντύπωση αφού κανείς-ούτε ο ίδιος-δε μας ενημέρωσε για το ρόλο του σε αυτή. Αδιανόητο μου φάνηκε επίσης το γεγονός ότι πηγαίναμε στην Τουρκία χωρίς επίσημα ταξιδιωτικά έγγραφα.

Όταν φθάσαμε, μετά από κάποιες ώρες αναμονή στο αεροδρόμιο, μας πήγαν στο προάστιο Avtcilar της Κωνσταντινούπολης όπου κατασκηνώσαμε. Την επόμενη ημέρα (18/8/1999) βρήκαμε και ανασύραμε 4 νεκρούς και μετά από προτροπή μου αποφασίσαμε να κάνουμε έλεγχο σε όλη την περιοχή για να βρούμε που θα μπορούσαμε να δουλέψουμε πιο αποτελεσματικά και να έχουμε εποπτεία όλου του χώρου της καταστροφής. Σε αυτόν τον χρόνο ερχόταν διάφορες πληροφορίες για εγκλωβισμένους αλλά δεν μπορούσαμε να επιβεβαιώσουμε τίποτα καθώς είχαμε προβλήματα επικοινωνίας αφού δεν λειτουργούσαν τα κινητά μας τηλέφωνα και μόνο μέσω ενός δορυφορικού τηλεφώνου του ΟΑΣΠ μπορούσαμε να μιλάμε με την Υπηρεσία μας και τους συγγενείς μας στην Αθήνα.

Στις 20 Αυγούστου μετακινηθήκαμε σε ναυτική βάση του Πολεμικού Ναυτικού στο Ιζμίτ και στην πορεία μας διαπιστώσαμε το μέγεθος της καταστροφής που για μένα ήταν πιθανότατα μη διαχειρίσιμη τουλάχιστον όσον αφορά τις επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης. Στη ναυτική

βάση υπήρχαν κι άλλες διασωστικές ομάδες, θυμάμαι την ισπανική και γινόταν προσπάθειες να συντονιστούν οι προσπάθειες απεγκλωβισμού ζωντανών και νεκρών καθώς συνειδητοποίησα το πόσο σημαντικό ήταν για τους μουσουλμάνους να βρεθούν και να ταφούν οι νεκροί τους αφού πιστεύουν πως αν δεν βρεθεί το σώμα δεν μπορεί η ψυχή τους να πάει στον παράδεισο.

Από τη ναυτική βάση ξεκινήσαμε για τη διάσωση του μικρού Guveng. Δε θυμάμαι ακριβώς πως έφθασε η πληροφορία σε εμάς αλλά βρεθήκαμε να δουλεύουμε για τη διάσωση του μικρού σε σημείο που ήδη εργαζόταν μια τουρκική εθελοντική ομάδα η οποία δεν μπορούσε να τον απελευθερώσει. Συνεργαστήκαμε μαζί τους με τη βοήθεια 2 τούρκων που ήξεραν ελληνικά και αντιλήφθηκα πόσο σημαντική και απαραίτητη ήταν η παρουσία διερμηνέων σε ανάλογες ομάδες. Όταν φθάσαμε κοντά στο μικρό αυτός δεν ήθελε να βγει και ο ένας διερμηνέας του μίλαγε συνεχώς για ποδόσφαιρο και για άσχετα πράγματα ώστε να τον ηρεμήσει και να τον χαλαρώσει ενώ ο Δημήτρης ο Πύρρος από το ΕΚΑΒ έκανε ότι ήταν ιατρικά δυνατό για να είναι η επιχείρηση πιο ήπια και ασφαλή για τη σωματική και ψυχική υγεία του αγοριού.

Στην επιστροφή μας, μετά τη διάσωση, θυμάμαι ότι μπήκαμε σε φέρυ μπωτ το οποίο ήταν γεμάτο ανθρώπους οι οποίοι είχαν χάσει τα πάντα και παρόλα αυτά μάζευαν χρήματα να μας κεράσουν αναψυκτικά. Είχαμε πλέον γίνει ήρωες για αυτούς. Επίσης, θυμάμαι ότι όπου βλέπαμε πεσμένο κτίριο διακωμωδούσαμε τις τραγικές σκηνές και τις εμπειρίες που είχαμε ζήσει τις τελευταίες ημέρες.

ΕΡΩΤΗΣΗ 2^η: Πιστεύετε ότι η συμμετοχή της χώρας μας σε διεθνείς αποστολές Έρευνας – Διάσωσης γίνεται με καθαρά επιχειρησιακά κριτήρια;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Όχι δεν πιστεύω πως η συμμετοχή της χώρας μας σε αντίστοιχες αποστολές γίνεται με μοναδικό γνώμονα επιχειρησιακά κριτήρια. Η προσωπική μου εμπειρία από την αποστολή στην Τουρκία με έχει πείσει πως το ήδη υπάρχον διπλωματικό πλαίσιο ήταν τέτοιο που οι αρμόδιοι θα εκμεταλλεύονταν όποια ευκαιρία δινόταν για προσέγγιση των δύο χωρών. Ουσιαστικά, όταν συνέβη ο σεισμός, ήταν «αποφασισμένο» να πάμε και να παίξουμε το ρόλο μας. Μάλλον, έτσι εξηγείται και η συμμετοχή του εκπροσώπου του ΥΠ.ΕΞ. στην αποστολή αφού δεν είχε κανένα άλλο ρόλο στην ομάδα και ο οποίος τελικά παρέμεινε σε ξενοδοχείο στην Κωνσταντινούπολη, σε όλη τη διάρκεια της παραμονής μας στην Τουρκία. Η αίσθησή μου είναι πως ακόμη και αν είχαμε μείνει στην αρχική βάση επιχειρήσεων στο Arıtçılar και δεν είχαμε πραγματοποιήσει τη διάσωση του μικρού αγοριού πάλι οι αρμόδιοι θα ήταν το ίδιο ευχαριστημένοι. Η αποστολή μας ήταν πρώτα από όλα μια διπλωματική αποστολή και ίσως να μην είναι τυχαίο ότι ο ένας από τους διερμηνείς μας ήταν μέλος της AKUT και η παρουσία του

συνεχώς δίπλα μας ήταν κομβικής σημασίας αφού μας έλυνε αρκετά διαδικαστικά προβλήματα που αντιμετωπίζαμε καθημερινά.

ΕΡΩΤΗΣΗ 3^η: Τι σημαίνει για εσάς ο όρος «διπλωματία των καταστροφών»;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Την προσπάθεια να «εκμεταλλευτείς» καταστροφικά γεγονότα για να έχεις διπλωματικά οφέλη. Νομίζω ότι όπως σε όλα τα πράγματα, έτσι και οι σχετικές με μια καταστροφή δράσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν και για διπλωματικούς λόγους και μπορεί να έχουν είτε θετικά είτε αρνητικά αποτελέσματα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η αποστολή στην Τουρκία είχε θετικό αντίκτυπο και λειτούργησε θετικά και στις δύο χώρες ειδικά όταν λίγο αργότερα ήρθαν και οι Τούρκοι διασώστες στην Αθήνα.

ΕΡΩΤΗΣΗ 4^η: Τι αίσθηση σας δημιουργήθηκε όταν ακούσατε για πρώτη φορά για τη σύσταση της JHET SDRU; Πιστεύετε ότι ήταν απόφαση με πολιτικό ή επιχειρησιακό υπόβαθρο;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Φεύγοντας από την Τουρκία είχα την αίσθηση πως η προσέγγιση που είχε ξεκινήσει με τους γείτονες ήταν χρήσιμη και θα είχε νόημα να συνεχιστεί και σε άλλα επίπεδα (ερευνητικό, κ.α.). Έτσι όταν άκουσα για την JHET SDRU το είδα σαν ακόμη ένα σημείο συνεργασίας και προσέγγισης με κοινές εκπαιδεύσεις, κοινές ασκήσεις και ανταλλαγή εμπειρίας. Σε καμία περίπτωση όμως δεν πείστηκα ότι ήταν επιχειρησιακοί οι λόγοι για τη δημιουργία της κοινής μονάδας αφού για μένα ήταν παράλογο και μη αποτελεσματικό να φτιάξεις ένα επιχειρησιακό εργαλείο από στοιχεία που μιλάνε διαφορετική γλώσσα και έχουν διαφορετική βάση.

ΕΡΩΤΗΣΗ 5^η: Ποιες οι εντυπώσεις σας από τη συμμετοχή σας στις διεργασίες της JHET SDRU;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Συμμετείχα ως μέλος της επιτροπής για τη δημιουργία του Πρωτοκόλλου Συνεργασίας της JHET SDRU μέχρι κάποια στιγμή το 2002. Όπως προανέφερα δεν πείστηκα ποτέ ότι θα λειτουργούσε ως επιχειρησιακή ομάδα αλλά το έβλεπα ως ένα διπλωματικό εργαλείο. Για αυτό το λόγο είχα προτείνει οι διαδικασίες να πηγαίνουν πολύ αργά. Η αλήθεια όμως είναι ότι η όλη διαδικασία βοήθησε στο να γίνουν βήματα μπροστά και να γίνουν γνωστά στους αρμόδιους πρωτόκολλα, στάνταρτ και πολιτικές που ήδη χρησιμοποιούνταν στη διεθνή κοινότητα. Οι δράσεις για την JHET SDRU βοήθησαν στον εκμοντερνισμό της διασσωστικής επιχείρησης στην Ελλάδα και στην Τουρκία και έβαλαν θέματα στο τραπέζι που ήταν στην αιχμή των τότε διεθνών πρακτικών για τη διαχείριση των καταστροφών. Για τη χώρα μας άνοιξαν προοπτικές και δόθηκε δυναμική στα στελέχη της Γ.Γ.Π.Π. να αντιληφθούν τον

πραγματικό τους ρόλο που είναι ο σχεδιασμός και ο συντονισμός των δράσεων πολιτικής προστασίας σύμφωνα με τις τελευταίες εξελίξεις αν και νομίζω ότι μετά τους σεισμούς του 1999 η Τουρκία έχει κάνει περισσότερα βήματα βελτίωσης στα αντίστοιχα ζητήματα από ότι η χώρα μας.